VOORHEEN: 4 NOVELLEN

Wilhelmine Heimburg (pseud. van Bertha Behrens)

Als juffrouw Truitje jarig is
Komt ieder op de been
Om haar met heilwenschen cadeau
Blijmoedig toe te treên

En Zuinne Cas en kleine Fik.
Die dag vergeten? Neen!
Als grootste van dat hondenpaar
Biedt Cas U een "Voorheen."

Wij beiden wenschen U geluk
Op dezen vreugde dag
En hopen dat de "Toekomst" U
Steeds rozen geven mag.

10 Januari
1891.

VOORHEEN.

W. HEIMBURG.

VOORHEEN.

UIT HET HOOGDUITSCH

VAN

W. HEIMBURG.

Met Portret en kort Levensbericht van de Schrijfster.

TWEEDE DRUK.

TE SNEEK, BIJ
J. F. VAN DRUTEN.
1889.

KORT LEVENSBERICHT

VAN

WILHELMINE HEIMBURG.

Sinds eenige jaren reeds behoort Wilhelmine Heimburg tot de lievelingsschrijfsters van het lezende publiek, vooral van het vrouwelijk gedeelte. Op haar eenvoudige, maar van een echt dichterlijken geest doordrongen wijze van verhalen heeft zij een reeks diepgevoelde novellen geschreven, verre verheven boven het gewone peil van wat onze aan lettervruchten productieve tijd te voorschijn brengt om spoëdig weder vergeten te worden. Even weldadig als het ons aandoet, wanneer wij onder zooveel weinig ontwikkelde, half beschaafde en slecht opgevoede menschen een beschaafde, oprechte, harmonisch ontwikkelde natuur ontmoeten, even aangenaam is het voor den beminnaar der letterkunde, als hij boeken aantreft, die bij een liefelijk karakter te vergelijken zijn. En liefelijk zijn al de novellen die W. Heimburg ons gegeven heeft, liefelijk, zooals men ze zelden vindt in onzen op sensatie en grillige afwisseling belusten tijd, vrij van alle klatergoud der moderne opsiering, vol poëzie, vol eenvoud, frisch en oor-

spronkelijk. De kracht der schrijfster ligt niet in de compositie, niet in het schilderen van uiterlijken strijd, van schokkende tooneelen en toestanden, — maar de waarde van haar groot talent wortelt in de innigheid, de diepte van het vrouwelijk gemoed, waarmede zij den strijd der ziel, de geschiedenissen van het hart weet te verhalen.

Het schetsen van vrouwelijke karakters is haart „fort" als men het zoo noemen mag. Zij het het teedere jonge meisje of de oude trouwe dienstmaagd, de coquette dame der groote wereld of de huisvrouw van den ouden stempel, altijd staan deze gestalten ons in heldre omtrekken voor oogen, tot in de kleinste bijzonderheden fijn geteekend, en altijd zweeft over deze diepgevoelde schetsen de adem der echte poëzie, boeien ons hier en daar teedere verzen, terwijl 't ons dikwijls onder het lezen der verhalen is, alsof de toon eener Aeolusharp ons zacht en innig tegenklinkt.

Wilhelmine Heimburg, haar ware naam is Bertha Behrens, werd te Thale in het Hartzgebergte geboren, waar haar vader als dokter practiseerde, nadat hij een jaar vroeger zijne jonge huishouding was begonnen met een blauwoogige, beminnelijke houtvestersdochter, die hij als student op een vacantiereis had leeren kennen — de kleine Bertha was het eerste kind dat op een heerlijken Septemberdag aan het jonge paar geschonken werd. Door de geopende vensters zong de Bode een wiegelied, fluisterde het woud zijn gelukwensch en onder de dorpslinde zongen de jongelingen en meisjes bij het vlas-hekelen oude volksliederen van den Hartz.

Hoe dikwijls heeft haar moeder dit aan haar kind moeten vertellen!

En bij de wieg zat een grootmoeder, zooals er geen betere geweest is! Het huis harer grootouders werd dan ook, toen haar vader twee jaren later, na de geboorte van een zoon,

Thale verliet en naar het naburige Quedlinburg vertrok, om daar als militair dokter werkzaam te zijn, de zetel van al de heerlijkheid harer jeugd. Zoo dikwijls als 't maar mogelijk was, haalde de grootmoeder haar kleindochter, en daar, aan den voet der „Rosstrappe", speelde het kind op heldere zomerdagen, in het woud en aan de oevers der Bode. En als de herfststormen over de bergen loeiden, de regen tegen de ramen van de gezellige houtvesterswoning sloeg en het woud ruischte gelijk de branding der zee, dan was het zoo heerlijk, in het warme kamertje aan de voeten der grootmoeder te zitten, van grootmoeder, die zoo prettig vertellen kon. Wonderbaar weefden zich werkelijkheid en verdichting voor de oogen van het kind dooreen; dan spraken de boomen en het water, dan waren er elfen en kobolden, en trok de wilde jager in stormachtige nachten over het eenzame huis, zoodat het kind zich verschrikt tegen de verhaalster aanvlijde.

Toen kwam de tijd van leeren. Het kind werd vroeg in het sombere schoolvertrek geplaatst „omdat het zoo héél véél vroeg." — Met vier jaar las zij reeds; een uitstekende leerling is zij echter nooit geworden. Zij was altoos zoo verstrooid, dacht aan veel schooner dingen, dan de onderwijzer haar mededeelde, en van rekenen is er nooit eenig spoor in het blonde hoofdje overgebleven; het was met de vreeselijke breikous hetgeen zij het meest haatte. De eenige vakken van onderwijs, waarin zij smaak, maar dan ook veel smaak vond, waren haar moedertaal en de geschiedenis der letterkunde. Na haar bevestiging als lidmaat, hield het leeren echter nog niet op; de privaatlessen werden volgehouden en het glanspunt van deze was de teekenles bij een bekwamen landschapschilder. Het jonge meisje toonde geen spoor van talent; zij voerde allerlei dwaasheid uit, de geheele klasse van haar medeleerlingen en vriendinnen moest wel lachen; de onder-

wijzer wilde ernstig blijven, maar te vergeefs! Hij gaat op haar plaats zitten, brengt de verongelukte „schets" in orde en zegt: „Kom, lach maar, kind, lach maar!"

Nu was de tijd gekomen voor het sluiten van jeugdige vriendschap; er werden veel gedichten gelezen, dagboeken gehouden en eeuwige trouw beloofd. Moeder en grootmoeder echter zorgden, dat er ook wasschen, koken en strijken geleerd werd; grootmoeder sprak zelfs al van trouwen en vertelde van haar jeugd en hoe grootvader haar voor het eerst gekust had.

Een reis naar Arnstadt, naar haar grootmoeder van vaderszijde, werd een opmerkelijke gebeurtenis. Het jonge meisje had „Goud Elsje" gelezen en wandelde uren lang voor de vensters van E. Marlitt, zonder evenwel de gevierde schrijfster te zien; maar zij ontmoette Willibald Alexis, die in zijn rolstoel haar voorbijgereden werd en begon met echte opgewondenheid zijn vaderlandsche romans te lezen.

In het jaar 1868 werd haar vader naar Glogau in Silezië verplaatst. Het afscheid van het grootouderlijk huis, van de bedroefde vriendinnen en het heerlijke, schoone geboorteland viel haar moeielijk.

In de kleine vesting zag de familie zich al spoedig in een drukke conversatie gewikkeld.

„Dansen," was het wachtwoord der eerstvolgende jaren. Maar toen kwamen er ernstige tijden voor het jonge meisje. Vader en broeder trokken mede ten strijde naar Frankrijk, en er moest een moeielijk jaar doorleefd worden, voor de zon weder helder scheen. Beiden keerden gelukkig naar huis terug: haar broeder, nu officier, was eveneens te Glogau in garnizoen. Twee jaar bleef men daar nog samen; toen volgde de verplaatsing naar Salzwedel op de grenzen; haar broeder ging naar Thorn.

Salzwedel, een klein landstadje, maakte op het jonge meisje eerst een treurigen indruk; zij bekende dat zij zich in de eerste maanden daar diep ongelukkig gevoelde. Eerst langzamerhand leerde zij de stille betoovering genieten, die daar rust op de Mark, op de wijd uitgestrekte groene velden, de heerlijke eikenbosschen en op het kleine stadje met zijn scheeven kerktoren, de ouderwetsche poorten van vuursteen en de oude wallen en muren. Stil ging haar leven voorbij, vooral aan het ziekbed harer moeder. In de uren, die zij wakend in de zijkamer doorbracht, greep het jonge meisje voor het eerst naar de pen en onder den Kerstboom in 1875 lag, in plaats van een vervelend tapisseriewerk, een klein beschreven bundeltje op de plaats haars vaders, getiteld „Melanie, eene novelle."

De gestrenge heer papa moet zich daarover zeer verheugd hebben. Hij liet het niet ontbreken aan aanmoediging om in die richting voort te gaan en zond deze eerste proef aan een tijdschrift, hoewel onder protest der jeugdige schrijfster. „Pas op," zeide zij, „men zal schrijven; brei liever kousen!"

Maar zij vergiste zich; de novelle werd zeer vriendelijk opgenomen en verscheen in de „Victoria," bij Frans Ebhardt, die terstond het groote talent ontdekte.

In den herfst van hetzelfde jaar werd het meisje gevaarlijk ziek; gedurende haar herstelling schreef zij het boek, dat bestemd was om haar de gunst van het publiek te doen verwerven en in alle kringen geliefd te doen worden. 't Was „Uit het leven mijner oude vriendin."

Haar vader zond het manuscript eerst aan de „Gartenlaube." Het kwam echter terug als niet geschikt voor een blad, dat elke week verscheen, werd nu als feuilleton in de „Magdeburger Zeitung" gedrukt, en kwam later als boekwerk in den handel bij A. en R. Faber. Het eenvoudige ver-

haal maakte opgang, en op zekeren dag ontving de gelukkige schrijfster een brief van Ernst Keil, waarin hij schreef, dat hij — toen de baden gebruikende in Carlsbad — het boeiende verhaal zelf niet gelezen had; hij zou het anders nooit uit zijn handen gegeven hebben; het had hem diep getroffen, en hij verzocht de schrijfster, vaste medewerkster te worden aan de Gartenlaube! Hij noemde „mijne oude vriendin" een boek vol liefelijke, bekoorlijke tafereelen en voegde er bij: „dat kan u de man zeggen, die duizende manuscripten, waaronder vele voortreffelijke, gelezen heeft, en die morgen het laatste nummer van zijn tijdschrift gedurende het vierde van een eeuw, uitgeeft!"

„Dit is het schoonste oogenblik mijns levens," zeide Wilhelmine Heimburg, toen zij den brief gelezen had. Het is haar trouwens niet vergund geworden, Ernst Keil van aangezicht tot aangezicht te leeren kennen.

Zoo aangemoedigd, schreef zij in de volgende jaren de verhalen: „Liesje van den lompenmolen," „Klooster Wendhusen," „Haar eenige broeder." Daar tusschenin de kleine, innig schoone novellen, die tot één band vereenigd, onder den titel van „Woudbloemen", in het licht zijn verschenen.

In het jaar 1879 leerde zij Theodoor Storm kennen, voor wien zij sedert lang eene schier dwepende vereering gevoelde.

Zij wilde met haar moeder en schoonzuster naar Wijk reizen, om de zeebaden te gebruiken, maar ze moesten te Itersum overnachten, wijl de stoomboot eerst den volgenden middag vertrok. Meermalen richtte het jonge meisje haar schreden naar de nauwe straat, waarin het huis des dichters stond, maar werd door het kloppen van haar hart verhinderd binnen te treden; zij kwam telkens weder on-

verrichter zake in het hôtel terug en vertrok ook, zonder Storm gezien te hebben. Op den overtocht naar Wijk leerde zij een bloedverwante van den dichter kennen, en deze verschafte haar een onderhoud met den gevierden auteur. Hij ontving de jonge schrijfster zeer vriendelijk, waarop W. Heimburg nog altijd trotsch is, terwijl de brief, waarin hij een gunstig oordeel uitspreekt over haar „oude vriendin," zorgvuldig wordt bewaard.

In 1880 werd haar vader naar Frankfort aan den Main verplaatst. Het afscheid van het stille Salzwedel viel haar zwaarder, dan zij zich voorgesteld had. Het wilde haar bovendien ook niet bevallen in Frankfort. Gedurende den korten tijd van haar oponthoud aldaar, vluchtte zij uit de „gloeiende atmosfeer," zooals zij de Frankforter lucht noemde, naar Zwitserland of den Rijn. De groote stad met haar veelvuldig geraas en rumoer, verlamde haar werkkracht; aan de schrijftafel te werken scheen haar onmogelijk; hoe zou zij de noodige in- en uitwendige kalmte verkrijgen in dat menschengewemel, in dat maatschappelijk drijven, bij haar wandelingen op overvolle wegen!

Weldra vertrok de familie naar Arnstadt, waar ze bloedverwanten hadden wonen. Maar hier beviel het haar vader niet. Zoo kwam men op de gedachte, het met Dresdens omstreken te beproeven, met Katzenbroda, waar de groote stad met haar genietingen zich vereenigt met de stilte van het buitenleven. In Katzenbroda schreef zij haar lief verhaal „Een arm meisje", dat haar naam als beminnelijke en boeiende schrijfster nog meer bevestigde.

Moge W. Heimburgs pen ons nog vele verhalen brengen, die niets anders willen schijnen, dan ze zijn; eenvoudige geschiedenissen, vol echte vrouwelijkheid en oorspronkelijkheid, verre van alle grilligheid en excentriciteit. Men zal ze

zeker gaarne lezen en wij kondigen dan ook de hiervolgende, uitgegeven onder den titel „Voorheen", met blijdschap aan.

R. B.

OPDRACHT.

Een pad, dat zelden werd door menschenvoet betreên,
Een oud vervallen slot met boomen daar om heen,
Verwilderd struikgewas om den gebroken stoep
En wilde klimop-ranken om den marm'ren groep;
Een deur, die luid in zijn verroeste hengsels kraakt,
En kamers, lang reeds in vergetelheid geraakt,
Bestoven meubels langs den grauw bevlekten wand,
Sinds lang niet meer beroerd door eene teedre hand.
Een scheem'ring overal, een doffe, zware lucht
Vol mist en herfstgevoel, dat door de reeten zucht,
Een vreemd geruisch, een licht, dat juist, vol grilligheid,
Langs een verbleekt portret en langs de wanden glijdt.
Geen toon, geen enk'le toon, dan buiten slechts de wind;
O, welk een tooverkracht me aan deez' omgeving bindt!
Een tooverkracht, die mij het lang verleên verkondt,
Zoodat mij is, of 'k alles levend wedervond
Wat sedert langen tijd deez' oorden was ontvloôn
En ginds te droomen ligt in 't stille rijk der doôn. —
'k Zit luist'rend neder aan den ouden, breeden haard,
Als aan 't voorheen geboeid, dat om mij henen waart,
Maar hoor! daar ruischt een kleed; een zachte vrouwenstap,
— Al duidelijker weer — komt langs de wenteltrap —
Nu door het ruim vertrek — daar zie ik aan mijn zij,
Zoo waar, een edelvrouw! Zij zweeft mij stil voorbij.

Haar kleed is vaal, haar sleep versleten aan den rand,
Het uitgerafeld kant hangt op haar blanke hand,
Haar aangezicht is schoon, maar bleek; als in 't verleên
Zien hare blauwe oogen al starend om zich heen,
En hoor! . . . „Voorheen," zoo klinkt het bevend in mijn oor —
„Voorheen?" . . . vraag ik gespannen, „o, Mevrouw! ik hoor,
Spreek op, ik bid het u, spreek verder toch. „Voorheen?
Vertel mij alles wat gij weet van 't lang verleên."
Nu treedt zij naderbij, en, leunend aan mijn stoel,
Spreekt zij op zachten toon, vol diep en teêr gevoel,
Van rein gesmaakt geluk en ondervonden smart,
Van liefde en liefdeslust van 't menschelijke hart,
Van wat het vaak genoot, en ook vaak heeft geleên:
„Het oude lied" van 't nu en van het lang verleên. —
Hetgeen mijn pen daarvan hier thans heeft neergeschreven,
Wil ik, mijn ouders, u en ook mijn broeder geven,
Die nevens mij, getrouw door 's levens stormen heen,
In God gesterkt, dezelfde paden hebt betreên;
Die mij door uwe liefde in 't leven hebt verblijd:
U drieën zij dit boek vol warmen dank gewijd.

W. Heimburg.

NIET BEGREPEN.

NIET BEGREPEN.

„Neef Ulrich! Neef Ulrich!" riep een heldere meisjesstem achter mij, juist toen ik het tuinpoortje doorging en rondom mij ziende, bespeurde ik boven het glinsterend groen der kornoelje-haag het blonde hoofd van mijn nichtje Frieda.

Frieda was voor mij eigenlijk meer dan nicht. Haar lieve, kleine, roode mond had mij juist voor een jaar in het geschoren beukenpriëel, beneden in den tuin, plechtig beloofd, dat zij mijn doktersvrouw wilde worden, een feit, dat een grooten storm verwekte in de vriendelijke houtvesterswoning. Want oom schold ons voor domme kinderen en wilde niets weten van een studentenverloving, en de goede, lieve tante stond officiëel aan de zijde van haar man, maar in het geheim troostte zij ons en schilderde ons in de prachtigste kleuren, hoeveel heerlijker zulk een geluk was na een korten proeftijd, die toch slechts driehonderd vijf en zestig dagen duurde.

Over een jaar namelijk mocht ik, wanneer ik nog evenzoo dacht als nu, en het in dien tusschentijd werkelijk tot ‚doctor' gebracht, maar ook gelukkig het staatsexamen gedaan had, mij weder in de houtvesterij aanmelden; zoo luidde het laatste besluit van den gestrengen oom.

„En," voegde hij er nog bij, terwijl hij zijn pijp uit den mond nam, waaruit hij zoo snel en driftig gerookt had, dat de blauwe wolkjes zoo regelmatig als bij een in werking zijnde stoommachine waren opgestegen, „en, mijn beste jongen, ik verwacht nu van u, dat gij het meisje geen muizenissen in het hoofd brengt met minnebrieven en onnut papier verkwist. Na zulk een vod zijn de vrouwen allen, acht dagen lang niet te gebruiken: zoolang zij nog niet geantwoord hebben, verliezen zij haar sleutels, laten de soep aanbranden, en als het gekrabbel eindelijk naar de post is, zien zij reeds den anderen dag naar antwoord uit, loopen den postbode mijlen ver tegemoet en schreien zich de oogen rood, als er op den bepaalden tijd niet zoo'n rozerood papieren vod komt; — een dergelijke huishouding valt niet in mijn smaak — verstaat gij?"

Wat bleef mij over te doen? Ik gaf mijn woord en vóór ik vertrok, beloofde Frieda mij nog eenmaal eeuwige trouw in het beukenpriëel, ik haar insgelijks en de tranen wilden maar niet ophouden uit haar schoone oogen te vloeien. Ik moest haar telkens opnieuw troosten en vertrok met zulk een bezwaard gemoed, als men slechts hebben kan, wanneer men jong, student, en zoo over de ooren verliefd is, als ik het was op mijn kleine blonde nicht. Een man, een woord! Ik schreef niet aan Frieda, hoewel ik niet ontkennen kan, dat ik in den beginne dagelijks een brief schreef; ik vernietigde hem echter telkens weder — ik verzeker het op mijn eer!

Toch schonk mij deze, nooit haar bestemming bereikende correspondentie, een zekere rust; immers had ik toch alles, waarvan mijn hart tot barstens toe vol was, uitgestort. Dat ik natuurlijk allerlei geoorloofde kleine listen te baat nam, zal wel niemand mij ten kwade kunnen duiden. Zoo schreef ik bij voorbeeld aan mijn lieve tante en aanstaande schoonmoeder, een langen brief op haar geboortedag; vroeger had

ik altijd met een kaartje gelukgewenscht, waarop een bonte bloemruiker of een dikwângige engel het: „Ik feliciteer u" illustreerde; nu schreef ik en vroeg naar alle mogelijke dingen en tevens naar Frieda, want oom las al de brieven zijner vrouw. Ik ontving ook antwoord op dezen brief, maar het was helaas een lied zonder woorden, want tante stelde zich tevreden met het zenden van een respectable kist vol prachtige, frissche worst van de laatste slacht, benevens vele groeten.

„Zij had volstrekt geen tijd om te schrijven," was er op het adres nog bijgevoegd.

Nu bleek wel dat de worst zeer delicieus was, zooals het bij een huisvrouw als mijn tante wel niet anders zijn kon, maar toch bevredigde het antwoord mij niet; ik wendde mij in mijn verlegenheid tot mijn oom om raad in een zaak, waar ik zeer goed wist wat te doen. Ditmaal kwam er een brief.

„Jongen, val mij niet lastig! Daar kan ik mij niet mee bemoeien; vraag dat uw ouders!" was ongeveer de inhoud; en een laatste poging, om door mijn zwager in spe iets van Frieda te vernemen, liep niet beter af, want de tienjare bengel, dien ik om een jongen dashond schreef, waarom ik te vergeefs moeite deed, nu ja, hij antwoordde mij, maar de geheele brief was vol betuigingen van leedwezen, „omdat alle jonge dashonden reeds waren weggegeven." Goddank! Ik zou waarlijk niet geweten hebben, wat met zulk een klein monster aan te vangen. — Maar over Frieda geen enkel woord!

Zuchtend schikte ik mij in het onvermijdelijke en zie, het jaar ging voorbij; ik had het nauwelijks voor mogelijk gehouden. Nu was ik ‚doctor', ik had op al de examens summa cum laude gekregen, was benoemd tot tweeden adsistent bij de kliniek aan de koninklijke universiteit en stevende met

volle zeilen naar de houtvesterswoning in den Hartz, om in de haven van het geluk te ankeren.

Maar — o wee! Mijn kleine nicht en heimelijk verloofde kwam mij met een ernst, ja met een koelheid tegemoet, die ik niet begreep; ze verloochende met de grootste natuurlijkheid in haar doen en laten elke andere betrekking op mij en vertoonde zoo duidelijk de cousine — altijd slechts de cousine, dat mij niets anders overbleef, dan met de grootst mogelijke kalmte, zij het ook met inwendige ergernis, de neef te blijven, niets meer dan „neef."

Zij was niet onvriendelijk jegens mij, o neen, volstrekt niet! Geen nichtje ter wereld had minzamer kunnen zijn; maar zij vermeed alles, wat maar in de verte aan het verleden kon herinneren, en het beukenpriëel in den tuin scheen voor haar niet meer te bestaan. Des te meer voor mij; ik zat er halve namiddagen en avonden, somtijds tot middernacht. Tusschenbeide klopte mijn hart alsof het barsten zou, wanneer dicht bij mij een luchtig wit kleed door het geboomte schemerde en een lieve stem een lied neuriede. Recht van harte klonk het wel niet en het sneed mij door de ziel, als zich de bekoorlijke gestalte, die ik reeds het priëel meende te zien binnentreden, ter zij wendde, om in een der schaduwrijke paden te verdwijnen.

Oom en tante sloegen mij vol zorg gade; want dat de zaak mij diep ter harte ging, konden zij wel aan mij zien. Mijn nicht Frieda toonde ik het echter niet — des te smartelijker voelde ik mij inwendig getroffen.

Tot nu toe had het meisje steeds weten te vermijden met mij alleen te zijn; des te meer verraste het mij, toen ik haar plotseling mij bij mijn naam hoorde roepen.

„Wilt gij naar het roode huis? Als het u althans niet onaangenaam is, neef" — zij drukte bijzonder op dit vree-

selijke „neef" — dan ga ik mede. Vader zegt mij zoo juist, dat de vrouw van den ouden Wendenburg ziek is geworden en moeder heeft mij druppen voor haar gegeven; zij heeft lange jaren hier in huis gediend, weet gij; ik moet er dus heen en ga niet gaarne alleen door het woud."

Zij was bij deze woorden de tuindeur doorgegaan, en stond nu naast mij in een eenvoudig zomerkleedje, dat zij eenigszins had opgenomen, opdat het vlekkeloos wit niet in aanraking zou komen met de vochtige boschpaden. Om het hoofd had zij een zwart kanten doekje geslagen en het lieve gelaat kwam dubbel bekoorlijk uit de donkere omhulling te voorschijn. Voor het eerst viel het mij op, dat zij er lijdend uitzag en een smartelijke trek zich om den lieven, rooden mond vertoonde, dien ik er een jaar geleden niet gezien had. Ik schrikte en wilde, alles vergetende, vragen of zij zich ongesteld gevoelde. Maar haar oogen zagen onverschillig mij voorbij het donkere boschpad langs, terwijl zij met kinderlijk genot een licht korfje in het rond draaide, zoodat het deelnemend woord onuitgesproken bleef.

„Zeer vleiend, lieve nicht!" antwoordde ik, „ik zou u nu wel is waar gaarne den langen weg besparen, en in mijn hoedanigheid als jong arts, die begeerig naar patienten uitziet, het ziekenbezoek van u overnemen, maar —"

Zij haalde ongeduldig de teêre schouders op.

„Ik heb hetzelfde eveneens gedacht en het ook aan vader gezegd," verzekerde zij, „maar de oude is zonderling, en van dokters, vooral j o n g e dokters, heeft zij een afschrik: zij zou de druppen uit uw hand niet nemen en vader wil nu eenmaal, dat ik ga."

„Ik ben dus waarlijk bestemd om u te beschermen tegen gauwdieven, roovers of wat gij meer schijnt te vreezen? Inderdaad, dit vertrouwen —"

„Waarom ook niet?" viel zij mij in de rede en maakte zich gereed tot vertrekken, „gij zijt immers een groote, sterke man, en bovendien mijn neef."

Ik liep achter haar en — wie zal het mij euvel duiden — ik ergerde mij over de luimen en grillen der meisjes in het algemeen, over die mijner cousine in het bijzonder; het liefst was ik teruggekeerd, had niet een onbedwingbare nieuwsgierigheid mij naar het „roode huis" getrokken.

Zoo wandelden wij nu door het woud, zij steeds vooraan, zacht een liedje neuriënd, alsof zij in de vroolijkste luim ter wereld was.

„Halt!" riep zij plotseling, „daar waren wij er bijna voorbijgeloopen!"

„Waar voorbij?" vroeg ik.

„Voorbij het graf onder den Hubertus-eik."

„Wiens graf, nichtje lief?"

„Kom, vraag toch niet! gij hebt immers een dikken bundel papieren in den zak, waarin de geschiedenis van den doode hier verhaald wordt. Vader, die ze u gaf, heeft gezegd, dat ik u hierheen moest brengen, voordat wij naar het roode huis zouden gaan; kom dus!"

Zij boog de takken van een paar prachtige, donkergroene dennen van elkander en wees op een smal, nauwelijks te onderkennen pad. Ik had moeite haar te volgen, want de takken sloegen hevig achter haar terug en troffen op een gevoelige wijze mijn gelaat, als wilden zij mij verhinderen die plaats te betreden. En nu bevond ik mij op een tamelijk groote plek, omringd door donkere denneboomen; in hun midden echter verhief zich een prachtige, eeuwenoude eik en breidde zijn takken als beschermend over een heuvel uit, die kunsteloos uit steenen was samengesteld, begroeid met klimop en mos. Rondom heerschte de diepste

stilte, de grootste eenzaamheid; alleen door de denneboomen klonk een zacht ruischen en fluisteren en tusschenbeide viel een geel blad van den eik naar beneden en bleef in het donkere klimop hangen.

Ik ging naar den eenvoudigen heuvel en zette mij neder op de bank, die er naast stond, terwijl mijn handen het klimop ter zijde bogen om het opschrift op een ijzeren plaat te lezen. Of hier de overoudoom begraven lag, de oude zonderling, die meer gevreesd dan bemind werd in de familie en gestorven was, eenzaam en verlaten, als een gewonde leeuw in zijn hol?

„Frieda, wie ligt hier begraven?" vroeg ik; immers, het vroeger vergulde schrift was zwart geworden en moeielijk te ontcijferen. Maar er volgde geen antwoord; zij stond, met den rug naar mij gekeerd en staarde door een opening in het donkere dennenwoud naar het hertogelijk slot, dat uit het groene loof van den slotberg statig en voornaam op ons nederzag. De vensters blonken als goud in den glans der herfstzon; de witte muren schitterden oogverblindend; het kwam mij voor, alsof het nauwelijks een geweerschot verwijderd was en toch hadden wij een half uur gewandeld.

„Schoone nicht, verhoor mijn bede en zeg mij: ligt hier de raadselachtige jager, de overoudoom, begraven?"

Zij keerde zich om en schudde het hoofd.

„Ik weet het niet," zeide zij toen kortaf; haar blikken rustten op den heuvel en plotseling vervolgde zij op gevoelvollen, geheel veranderden toon:

„Het is immers onverschillig, wie hier rust; maar, nietwaar, het is een heerlijk plekje voor den laatsten slaap? Men droomt zoo zoet als het woud boven ons ruischt en de zonnestralen door de takken gluren."

„Een echt jagersgraf, Frieda; ik kan het hem niet euvel

duiden, dat hij hier begraven wilde worden, in plaats van in rij en gelid met overige menschenkinderen op een kerkhof."

En mijn lievelingsdichter aanhalende, begon ik:

In 't koele graf, bedekt met mos en kruiden,
Zoo vaak in 't dennenwoud door 's jagers voet betreên,
In zoeten, stillen slaap des doods verzonken
Zoo beidde ik liefst der eeuwen eeuwigheên.

„Hebt gij het opschrift reeds gelezen?" viel het meisje mij haastig in de rede. „O, doe geen moeite, ik ken het vers van buiten!" En plechtig begon zij:

Zoo leerden wij elkaâr ter nauwernood hier kennen,
Waar ons, helaas, zoo kort het licht der zon bestraalt,
Maar eens, als ieder menschenkind geen tranen meer zal kennen,
Dan zien we elkander weer, waar ons geen dood meer scheidt.

Toen wendde zij zich schielijk ter zijde.

„Heel lief, Frieda, maar mij dunkt, dat is juist geen grafschrift voor een jager."

„Gij hebt wel gelijk," zeide zij en brak een paar takjes van den klimop af; toen ging zij mij weder voor, langs het donkere boschpad. — — — — — — — — —

Als mijn moeder in de vacantie naar mijn oom, den opperhoutvester in den Hartz, reisde, dan was er nu en dan in den gezelligen familiekring wel eens sprake geweest van een in het midden der vorige eeuw gestorven overoudoom. En hetzij mijn grootmoeder van hem verhaalde, of de oude tante Rieke, die anders het proza in eigen persoon was, hetzij mijn oom over hem sprak of de stokoude slotvoogd van den hertog, die tusschenbeide in slaaprok en pantoffels in de houtvesterij een uurtje kwam praten, altijd weefde zich een stukje echte poëzie als een geurige groene dennekrans

om zijn gestalte, die evenwel slechts nauw merkbaar uit de lijst der verhalen te voorschijn trad. Want van de toenmaals levende leden der familie had hem natuurlijk niemand meer gekend en alleen mijn hoogbejaarde overgrootmoeder herinnerde zich hem eens gezien te hebben, toen hij als een kluizenaar in het roode huis leefde met een oud factotum van bediende, die keukenmeid en juffrouw van gezelschap tegelijk was.

„Het heugt mij nog als de dag van heden," placht zij te vertellen, „ik zat op den tuinmuur en at druiven; ik zal toen een ding van acht of negen jaar geweest zijn; het was een koude Octoberdag; wij hadden reeds nachtvorsten gehad, en de druiven waren gesnoept — daarom smaakten zij zoo zoet. Toen kwam een man uit de deur van den slottuin, langzaam en voorzichtig; hij zag er wonderlijk uit, zijn kleeding was ouderwetsch, maar goed onderhouden, zijn haar en baard waren wit als zilver. Verbaasd staarde ik hem aan en zag hem naderen; hij ging langs onzen muur en juist toen hij aan de plek was, waar ik mij nieuwsgierig vooroverboog, zag hij op en — ik weet niet meer, hoe hij er uitzag, maar wel weet ik nog, dat er tranen in zijn oogen stonden en ook een paar droppels in zijn witten baard hingen, en dat ik onwillekeurig en zeer eerbiedig ‚goeden dag!' tot hem zeide. Of hij mijn groet beantwoord heeft, herinner ik mij niet meer. Een half uur later echter vloog de mare door de stad: Prins Christiaan was dood en de hem zoo lang vijandige vriend zijner jeugd had bij zijn sterfbed gestaan en hem de oogen toegedrukt, nadat zij zich verzoend hadden."

Zoo verhaalde mijn grootmoeder. En nu volgde er nog een geheimzinnig vermoeden en nutteloos hoofdbreken, hoe het toch gekomen was, dat die twee, door de warmste vriend-

schap van der jeugd verbonden, zoo plotseling van elkander scheidden. Tusschenbeide werd er een vrouwennaam genoemd, maar niemand wist iets naders; alleen dit ééne stond vast; de onderdaan zei den vorst de vriendschap op en hoe dikwijls deze ook de vorstelijke hand ter verzoening bood, werd deze met een aan verachting grenzende koelheid afgewezen, zonder dat het geduld en de lankmoedigheid van den prins ooit uitgeput raakten; maar toen de opperhoutvester, oud en grijs geworden, zijn ambt wilde nederleggen, werd het „roode huis" hem als eigendom toegewezen en de opperhoutvesterij in een nieuw gebouw, dichter bij het stadje geplaatst. En de kluizenaar, die zich vroeger steeds ruw en weigerachtig betoonde bij vorstelijk gunstbetoon, maakte voor ditmaal een uitzondering en nam het aanbod dankbaar aan, om hier zijn verder leven rustig te mogen slijten. Na zijn dood verviel het huis weder aan den vorst, luidens een clausule in het testament van prins Christiaan, maar 't bleef onbewoond staan; de kamers bleven zooals zij waren bij het leven van den eigenaar en slechts zelden zag de gewelfde zaal eens een bont jachtgezelschap, als juist in dit district gejaagd werd, en de tijd voor een maaltijd te kort was, om nog naar het een mijl verwijderde jachtslotje te rijden.

En langzamerhand verdween de belangstelling in den man, over wien in zijn tijd het geheele landje het hoofd had geschud. De ouden stierven en het leven met al zijn eischen nam de jongeren geheel in beslag. Ook ik had in langen tijd niet aan den reeds lang in het groene woud van den Hartz begraven oudoom gedacht. Gister avond nu had plotseling oom de houtvester het gesprek weder op dien man gebracht; mij, nadat er veel over en weer gesproken was, een pakket geel geworden papieren overhandigd, en mij op bijna plechtigen toon gezegd, dat ik ze dáár moest lezen,

waar deze regelen eens geschreven waren — in „het roode huis"; het was de levensgeschiedenis van den overledene.

„Ik ben nog niet lang in het bezit van het manuscript," had hij er bijgevoegd; „door een zonderling toeval kwam het in mijn handen; de predikant van Bergerode — maar dat verhaal ik u een andermaal."

En daar, aan het einde van het lommerrijke pad, midden in de stilte van het beukenwoud, kwamen de roode muren van het eenzame huis te voorschijn; lomp en leelijk lag het daar met zijn ronde, met pannen gedekte torens en onregelmatige rijen vensters. Een diep uitgesleten zandsteenen stoep leidde naar een hooge huisdeur; aan beide zijden hield een eeuwenoude linde de wacht, met een steenen rustbankje er onder. Het had waarschijnlijk reeds eeuwen gestaan, dat eenzame jachthuis, en was getuige geweest van den jachtlust van lang gestorven geslachten.

Mijn nicht ging nu eenigszins schielijker voort onder de hoogopgaande beuken; de door de bladeren vallende zonnestralen huppelden goudkleurig over haar zwevende gestalte; ik bleef staan en zag haar de met mos begroeide treden der stoep opgaan te midden der hoogst bekoorlijke stoffage van het oude huis. Toen zag zij naar mij om. Boven haar kroonde een prachtig hertsgewei de hooge met ijzer beslagen deur, op wier eene vleugel een uil was vastgespijkerd, waarvan de veêren door storm en tijd waren verwaaid en uitgevallen. De in tallooze kleine ruiten verdeelde vensters zagen slaperig en dof in het weelderige groen van het woud; hazelnoten en jonge beuken hadden zich dicht tot aan de oude muren voortgedrongen, zagen nieuwsgierig door de ramen naar binnen en betwistten elk binnendringen der zonnestralen; een vreedzame betoovering omgaf deze oude jagerswoning.

Frieda was ongeduldig geworden.

„Komt gij ook?" riep zij, en liet den ijzeren klopper der deur op de koperen plaat vallen, zoodat de klank dreunend door het huis klonk. Een zwerm kraaien vloog op van den toren, zwierf verschrikt er om heen en verhief zich toen krijschend in de blauwe lucht; van binnen echter klonk een heesch hondengeblaf en dadelijk daarop een blij snuiven achter de deur.

„Diana, Diana!" riep het meisje zacht, „ga den baas halen. Er is bezoek buiten."

Weldra hoorden wij slepende voetstappen, een sleutel werd knarsend omgedraaid en een oud, gebogen man met sneeuwwitte haren en eigenaardig scherpe oogen, die aanstonds den jager kenmerkten, opende de deur.

„Dat is mijn neef Ulrich Wendenburg! Hij wil het roode huis zien," begon Frieda en trad over den drempel. „Vader laat u verzoeken, de vertrekken van den ouden heer voor hem te ontsluiten. — Ik kom om uwe vrouw; het is, hoop ik, toch niet erg?"

„Neen, dank u," antwoordde de oude man brommig, zonder mij met een blik te verwaardigen; alleen opende hij de deur wijder, om mij binnen te laten.

Wij waren intusschen het op een zaal gelijkend voorhuis binnengetreden, dat rijk gedecoreerd was met hertsgeweien en reekronen. Boven een hoogen vuurhaard hing het door den tijd bruin geworden olieverfportret van een brutaal uitzienden man, in middeleeuwsch jachtcostuum; hondekoppen en een snuivende paardekop met vliegende manen zagen naast hem van den wand naar beneden.

„Hakelnberg, de wilde jager," verklaarde Frieda in het voorbijgaan en wenkte mij, den vooruitgaanden oude een paar krakende treden op, te volgen. De hond raasde als dol achter

hem en sprong tegen hem op, toen hij staan bleef om in een gewelfde nis van den ruwen muur een kleine deur te openen. Gebukt trad ik achter Frieda binnen.

„Zie zoo, nu heb ik u hier gebracht," zeide zij, „zooals ik het mijn vader beloofde. — En nu, Wendenburg, ga mee naar uw vrouw; ik zal haar de druppen brengen; het is immers weder de oude historie, is 't niet?"

De oude man gaf geen antwoord; hij schoof een paar stoelen naderbij en veegde met de mouw van zijn rok het ingelegde blad der zware tafel af.

„Als mijnheer mij noodig heeft, ik ben in het achterkamertje," mompelde hij, „mijn vrouw slaapt nu; ik wil haar niet gaarne wakker maken — 'k zal de juffer wel roepen, als zij wakker wordt." Toen ging de deur achter hem dicht en wij waren alleen. In het eerste oogenblik maakte het meisje een gebaar, alsof zij hem na wilde ijlen; ik zag, hoe het bleek gelaat door een purperen blos overdekt werd; toen kwam zij terug en ging in een leuningstoel zitten die bij de kachel stond. Zij sloot de oogen en elke trek van haar bleek gelaat scheen te zeggen: „ach, hoe onaangenaam en vervelend; maar ik ben niet bang om met u alleen te zijn; het is mij geheel onverschillig."

Dat zag er vreemd uit, en nu was het zeker voor mij het oogenblik geweest, om te vragen: „Frieda, waarom zijt gij zoo zonderling jegens mij? Wat misdeed ik u? Hebt gij mij niet meer lief?"

Dit alles lag mij op de lippen, en toch zweeg ik en wendde mij gekrenkt ter zijde; zij zag er zoo ijskoud uit, zoo ongenaakbaar, en ik had een goed geweten. Buitendien was mij eerst onlangs door een vriend den raad gegeven: men moest zijne vrouw vóór de bruiloft opvoeden; en hier het eerst spreken, — dàn had ik immers voor mijn geheele leven al

mijn gezag verloren over haar, als zij werkelijk nog mijn vrouw zou worden.

Mijn vrouw! Ik zuchtte diep en sloeg toch weder een blik op haar; zij sloeg even de lange wimpers op, maar sloot als verschrikt de oogen, toen onze blikken elkander ontmoetten.

„Goed, ik zal doen alsof ik hier alleen was," besloot ik bij mij zelf.

Wij bevonden ons in een tamelijk groot, gewelfd vertrek; door de diepe vensternissen viel het licht slechts spaarzaam naar binnen. Een eenvoudig bed tegen den wand, een schrijftafel bij het raam, bij de kachel een leuningstoel, een pijpenrek en een tafeltje met stukken van het schaakspel, een uurwerk en een ouderwets versierde kast, de lompe eikenhouten tafel en eenige stoelen, dat was al het ameublement van het vertrek, streng en eenvoudig.

Ik huiverde bijna in de vochtige, koude kamer, stiet een venster open en liet de warmë herfstlucht binnen; toen nam ik een beker van de plank aan den wand en vulde hem met den wijn, dien tante zorgvuldig in mijn reistasch gepakt had. Het was een fraai gesneden glas met jachttafereelen; ook bevond er zich een inscriptie op:

AAN ZIJN VRIEND, HEINRICH MARDEVELD.
PRINS CHRISTIAAN V. S. B.

Waar waren de handen, die eenmaal dit glas gevat, de lippen die er zich aan bevochtigd hadden? — Gestorven, vergaan als de vriendschap, die het den vriend had doen aanbieden! Hoe vergankelijk is alles in deze wereld!

Ik aarzelde te drinken; het was mij, als zou ik de lippen van een doode aanroeren; toen goot ik den inhoud in eens naar binnen.

En met den vurigen wijn kwam ik in een bijna plechtige stemming: vrouw poëzie was binnengetreden; ik zette mijn stoel voor de oude schrijftafel en spreidde de geelgeworden bladen voor mij uit. Reeds maakte ik mij tot lezen gereed — daar hoorde ik een zachte beweging achter mij; ik keerde mijn hoofd om en zag in Frieda's oogen. Er lag een stomme bede in, maar de kleine mond was trots saamgeperst; toch verstond ik haar en schielijk vroeg ik:

„Kent gij den inhoud van deze bladen?"

Zij schudde zwijgend het blonde hoofd.

„Zal ik overluid lezen?"

Zij aarzelde met haar antwoord; ik zag hoe zij streed. Toen knikte zij en het scheen, alsof zij mij slechts hoogst ongaarne de eer bewees, om mij aan te hooren; zij vlijde zich neder in den leuningstoel en zag, mijn blik ontwijkend, naar buiten in het donkere groen van het woud; de groene schemering omgaf bekoorlijk haar slanke, witte gestalte; harsachtige dennegeur drong door het venster binnen; de schaduwen der bladeren huppelden spelend in den herfstwind over het papier; rondom heerschte plechtig, statig zwijgen; alleen het tikken van een houtworm liet zich bij geregelde tusschenpoozen hooren en van uit het woud klonk het geschreeuw van een roofvogel. Nu vestigden zich mijn oogen op het papier, en ik las het volgende:

Op Zondag Exaudi, Anno D. 1726.

Vóór mij ligt uw brief, innig geliefde Johannes, en uit ieder woord straalt mij de liefde en vriendschap tegen, die gij voor den vriend hebt behouden, al zijn er ook vele jaren verloopen, sedert wij elkander zagen. Ook over uwe vrouw en kinderen schrijft gij; dat uw oudste dochter u tot groot-

vader gemaakt heeft en uw zoon candidatus theologiae geworden is, en ge verlangt nu te weten, hoe het mij gaat?

„Oude vriend, ik zou het in weinige woorden kunnen zeggen; „Ik heb nooit de kunst verstaan, om gelukkig te zijn." Maar zie, daar buiten heeft mijn oude Joost een jong, blondlokkig deerntje op visite, zijn kleinkind, en zij zit in de avondschemering daar onder de linden en zingt —

't Zijn tal van lied'ren die ik verloor
In al de verloopene jaren,
Nu zullen de woorden en tonen weer komen,
Met deze 't geluk van de jeugdige droomen
En kussen de grijzende haren.

Gij hadt het zeker nooit geloofd, Johannes, dat ik ook kan dichten; wijl er wel menigmaal een jagersvloek over mijn lippen kwam, maar geen poëtisch versje; ik geloof ook niet, dat ik in staat was het uit te spreken; mijn tong is altijd een zonderling ding geweest. Maar daar binnen in mijn hart klonk het tusschenbeide wonder vreemd; daar hebben ook bloemen gebloeid en klokken geluid, maar zij konden niet naar buiten bloeien en luiden; ja, als dat anders geweest ware, als ik ook had kunnen vleien en lachen, dan — — —

Gij vraagt mij naar het sterven van prins Christiaan, onzen Christel, zooals wij hem vroeger noemden. Ja, Johannes, wij zijn in zijn stervensuur weder vrienden geworden; in het leven waren wij gescheiden, Johannes, gedurende lange, sombere jaren; en dat, wat ons scheidde, was een graf, en het geluk onzer jeugd lag daarin.

De wilde duif onder de linde kirt nog altijd; de duivel hale haar! Ik wil even opstaan en haar zeggen, dat zij zich naar den Bloksberg mag scheren —

Daar klonk er een lied vol van lief'lijken zin;
Hoe schoon toch, hoe zoet is 't genot van de min.
Dat lied van de min bleef me omzweven.
In 't schemerend maanlicht een lomm'rijke boom,
Een paar blauwe oogen — Maar ach, 't was een droom,
En eenzaam ben ik gebleven!

Johannes, dat is 't juist; eenzaam, eenzaam! Geen vrouw meer en geen vriend meer, en nog zeggen ze: ik gevoel het niet, ik heb een hart, dat harder is dan de steen van onze bergen. Het is waar, Johannes, ik kon toen niet weeklagen; het was een leed, te groot om er over te klagen.

Hoe het zich heeft toegedragen?

Welnu, Johannes, gij weet immers nog, hoe wij drieën, prins Christel, gij en ik, voor het laatst bij elkander waren. Gij stondt reeds in uw geestelijk gewaad op den drempel eener vette parochie en uw uiterlijk was reeds eenigszins zalvend geworden; ik droeg nog niet lang den groenen jagersrok als goed bezorgde opperhoutvester op de jachtgronden van onzen hertog; zeker, onze vorstelijke vriend had voor ons gezorgd als een ware vriend; wij waren nog jong genoeg voor zulke betrekkingen; hij zelf echter wilde den volgenden morgen zijn groote reis naar de vreemde hoven aanvaarden.

Gij herinnert u zeker nog, hoe hij het glas, waaruit wij den afscheidsdronk namen, in het water slingerde en daarbij zeide: ‚niemands lippen zullen het weder aanroeren', hoe wij elkander omhelsden en elkander nogmaals vriendschap zwoeren, opdat niets ons zou scheiden in de wereld.

Gij moet het u nog herinneren, Johannes; mij ten minste staat zijn jeugdig, levendig gelaat nog helder voor oogen; en later heb ik nooit krachtiger indruk van zijn schoonheid en adel ontvangen. Hoe zaagt gij er uit met hem vergeleken?

Als een welgevoed ezeltje naast een edel ros. En ik? Bespaar mij de vergelijking! Schoonheid was nooit mijn erfdeel. Maar genoeg hiervan! Dien avond hebben wij elkander voor het laatst in oude, trouwe vriendschap de hand gedrukt — 't is alles vervlogen, verloren! Door wie? Door een vrouw —!

Een vrouw! Doorzoek de geschiedenis der wereld, van Adam tot op heden — de oorzaak van het booze in de wereld is de vrouw; haar schoonheid is als vergif, dat de zinnen bedwelmt en het hart ongelukkig maakt. Als vrienden oneenig, huiselijk geluk verbroken, huwelijken ontbonden worden worden, de furie van den oorlog zich over de landen uitstort — cherchez la femme — où est la femme? En voilà, zij was altijd te vinden, schuldig of onschuldig — het booze in de wereld is de vrouw. En als het waar is, waaraan gij zoo vast als een rots gelooft, dat er een duivel is, die de wereld doorgaat, zoekende wien hij zal verslinden, dan gaat hij zeker rond in de gedaante eener schoone vrouw. Neen, paardepoot en horens behoeven ons niet te verontrusten, Johannes!

Het was tegen Kerstmis, dat ik haar voor het eerst zag. Het stormde zoo hevig in onze bergen, dat het scheen, alsof de wilde jacht nog nooit zoo woest over het woud in den Hartz was getrokken. Het floot, suisde en huilde om mijn oud uilennest, als zongen alle booze geesten een triomfzang; daarbij sloeg de regen, vermengd met sneeuwvlokken tegen de gesloten luiken van mijn kamer; ik had juist mijn natte laarzen uitgetrokken, want ik was even te voren met buks en honden te huis gekomen, de duivel weet het, verdrietig genoeg, zonder een kogel verbruikt te hebben.

Er werd buiten geklopt, en daar nooit 's avonds iemand mijn eenzaam huis betrad, ten minste bij zulk onstuimig weder, gebood ik de honden te zwijgen en opende de deur,

die mij aanstonds door den storm uit de hand werd gerukt.

Daar stond zij op den drempel. Johannes, als ik toen geweten had wie ik had binnengelaten! Een vrouw, zoo koninklijk, slank en fier, en die toch zoo deemoedig het hoofd gebogen hield; de stormwind rukte aan haar kleederen, sloeg den sluier van haar bleek gelaat en liet mij een paar blauwe oogen zien. — Die oogen, Johannes! —

„Een onderkomen, smeekte zij, „en hulp." Haar wagen lag verbroken in de nabijheid op den weg, de koetsier was bij de paarden gebleven. Ik opende de deur van mijn kamer en verzocht haar binnen te komen; zij bukte zich onder den lagen boog en toen zij naast mij stond, reikte haar blond hoofd nog slechts tot mijn kin. — Ik was altijd onbeholpen tegenover vrouwen; toch vloog een lachje om haar ernstigen mond, toen zij zag, dat ik moeite deed om haar beleefdheid te bewijzen.

„Ik dank u, Monsieur," zeide zij en wierp haar mantel af; toen nam zij den natten sluier van haar hoofd, ging in den leuningstoel bij den haard zitten en lokte mijn Caesar; hij legde vertrouwelijk zijn kop op haar knieën en zij streelde hem met haar blanke, fijne handjes. Ik stond in gedachten verdiept vóór haar en zag haar aan; het werd mij vreemd te moede, nu zich in mijn eenzaam kamertje een vrouw bevond. Vreemd en toch zoo gezellig kwam het mij voor en ik vergat alles voor zulk een liefelijk beeld, tot zij mij verzocht, haar koetsier hulp te zenden.

Ik verwijderde mij haastig, verschrikt en verlegen, en beval den knecht dat hij de vreemde paarden zorgvuldig verplegen en den koetsier met bier en een maaltijd verkwikken zou; op de bovenverdieping moest zijn vrouw een kamertje gereed maken voor de dame, wijl het bleek, dat het rijtuig te zeer beschadigd was en zij in dezen storm niet verder reizen kon.

Ik gevoelde mij in mijn eigen kamer niet op mijn gemak door mijn hartkloppingen en verlegenheid, maar toen ik mij bedwong en vóór haar stond, bedankte zij mij minzaam en haar oogen zagen mij vriendelijk aan, tot zij ze voor mij nedersloeg en een zachte blos haar lelieblank gelaat bedekte. Zoo zaten wij zwijgend bij elkander, terwijl buiten de storm woedde en onstuimig de takken der lindeboomen schudde. Ik ben een linksch gezel; ik kon niet praten, zag haar gedurig aan en gebood den hond, die niet van haar geweken was en zich aan haar voeten had nedergevlijd, zich rustig te houden. Zij merkte het nauwelijks op; zij hield hare oogen gesloten en smartelijke gedachten deden haar het blanke voorhoofd fronsen. De vrouw van Joost kwam, bracht wijn en spijs, maar zij roerde de spijzen nauwelijks aan en verlangde zich ter ruste te begeven.

Ik vond die echter niet. Ik liep naar buiten in storm en regen en staarde naar boven, naar haar verlichte vensters; ik wandelde den halven nacht onrustig rond en hield een lange toespraak tot haar, halfluid, zoodat de honden mij verwonderd en schuw aanstaarden.

Den volgenden morgen echter was het schoone vogeltje voor dag en dauw weggevlogen, alhoewel ik vroeg opstond. Op de tafel voor haar bed vond ik een open briefje en daarin keurig geschreven de woorden:

„Frederike Van Babenberg dankt u voor uw gastvrijheid en hoopt die eenmaal te kunnen vergelden."

Het briefje ligt nog in de lade van mijn tafel met andere prullen, haarlokken, linten en gedroogde bloemen, bijna tot stof vergaan.

Nu wist ik het; zij was de dochter van den ouden generaal Babenberg op Mansdorf, nauwelijks een uurtje van hier, en van Joost vernam ik, dat zij teruggekeerd was van de be-

grafenis van haar broeder, die, een dolle twistzoeker, bij een vechtpartij het leven had verloren. Nu verviel het groote majoraat na den dood van haar hoog bejaarden, bijna kindschen vader weder aan een verwijderden zijtak en dus moest zij Mansdorf verlaten.

De koetsier, die dit verhaalde, had er bijgevoegd, dat hij wel verlangend was te weten wat er nog eens van haar worden zou; immers, om een arme freule liepen vrijers zich de hakken niet onder de schoenen weg.

Ik echter had voortaan geen rustig uurtje meer. Waarheen ik mijn oogen wendde, overal stond de slanke vrouw in het donkere rouwgewaad voor mij; waarheen ik ging, zij verzelde mij en zag mij aan met haar blauwe oogen en 's nachts boog zich haar bleek gelaat over mijn legerstede. De liefde had mij met haar toovermacht overweldigd; ik was vier en twintig jaar, Johannes, en had nog nooit in de oogen eener vrouw geblikt.

En het kwam zoo; het ongelooflijke, wat ik nauwelijks gewaagd had te hopen, gebeurde: Frederike Van Babenberg werd mijn bruid. Wel, het ging alles naar den regel; geen verschijning van den duivel, geen heksenwerk; maar op het oogenblik, toen ik haar in mijne armen hield aan het ziekbed van haar vader, scheen zij mij het liefelijkste wonder der wereld.

„Frederike, mijn leven lang wil ik u danken" — meer kon ik niet zeggen, alles scheen mij arm en klein toe, in zulk een plechtig uur. En zij moest het immers voelen, dat ik mijn leven voor haar had willen geven.

Zoo dacht ik.

Nu werd ik weder kalm, ik wist het immers, dat zij de mijne was. Ik zwierf dagen lang door het woud, altijd met hetzelfde zalige gevoel, zoodat ik slechts een kwartiertje

gebruikte, om in haar raadselachtige oogen te staren. Tehuis zat zij aan het bed van haar zieken vader en als ik het donker gemaakte vertrek binnentrad, schitterden hare oogen en werden mij twee fijne, blanke handjes toegestoken.

Voorbij! Oude vriend, 't is voorbij! Ik heb nooit aanleg gehad voor sentimentaliteit, zooals de wereld haar eischt; het lag niet in mij; het leven in Gods vrije, frissche natuur liet zoo iets niet toe; mijn gedachten kwamen regelrecht uit mijn hart, even blank als de witte stammen van onze vaderlandsche beukenbosschen; en zoo klaar, als de heerlijke berglucht is, zeide ik, wat ik wilde, zonder omwegen. Zeker, de lucht waait hier menigeen scherp om het gelaat, maar ik bemerkte het niet; ik was er aan gewend; mij verfrischte zij hoofd en hart.

De oude excellentie Babenberg stierf, en acht dagen later voerde ik Frederike als mijn vrouw naar huis. Waartoe te wachten? De dood van den ouden man was een verlossing van tallooze kwalen en Frederike verlangde naar een eigen huis; zij kon niet langer in de woning harer voorouders blijven.

In de slotkapel van Mansdorf werden wij door den geestelijke vereenigd. Hm! Een zonderlinge bruiloft! Tegen den avond zou de voltrekking van het huwelijk plaats hebben en het scheen alsof de dag eeuwig duren zou. Ik nam mijn geweer en doorkruiste het woud; ik dacht zoo beter den tijd te dooden en verzuimde om een wilde kat, waarop ik reeds lang geloerd had, het juiste uur. Ten einde nog op tijd te komen, moest ik mij met pak en zak naar mijn bruid voortspoeden, die bij mijn aankomst reeds eenigen tijd op mij gewacht had. Zij wachtte mij midden in de groote zaal, waar voor weinige dagen de doodkist haars vaders gestaan had. De zwarte krippen strooken hingen nog over het verguldsel der lambrizee-

ring; ik meende nog den reuk te bespeuren van jeneverboomen en immortellen. Achter haar zag ik de beide ongehuwde zusters van den overledene, die in de vrije dames-abdij van Klosterode woonden; stijf, zwijgend, er bijna vijandig uitziende in haar sombere kleeding. Voorwaar een akelig geleide voor een bruid!

Maar ik sloeg er ter nauwernood acht op; mijn blik bleef slechts aan Frederike hangen: zij zag bleek, bleeker dan vroeger; een zwart kleed omhulde haar slanke gestalte; eenvoudig was de myrtenkrans door het goudkleurig haar gevlochten; een schooner vrouw dan zij heeft zeker nooit een man aanschouwd. Ik vergat, dat ik vrij onbeleefd was binnengekomen; geen woord verklaarde mijn te laat verschijnen, hoewel zij haar oogen vragend en verwijtend tot mij opsloeg. Zij reikte mij eerst aarzelend, toen bevend haar hand en met haastige schreden gingen wij naar de kapel. Achter ons gingen al fluisterend de oude stiftdames; ik dacht, dat het mijn bestoven jachtcostuum gold; toen keerde zij zich om en voor den bestraffenden blik harer oogen verstomden zij. Toen wij echter na de voltrekking van het huwelijk naar huis wilden, bleek het, dat ik ook vergeten had voor een rijtuig te zorgen; en Frederike weigerde met een wagen te vertrekken, die aan haar huis had behoord, maar nu, evenals het overige, het eigendom was van haar neef.

„Dan zullen wij liever te voet gaan," zeide zij kortaf, terwijl haar mond een trotsche uitdrukking aannam. „Vragen lag nooit in mijn aard."

Het was een pijnlijk kwartier voor mij, waarin de twee nijdige gezichten der stiftdames mijn jonge vrouw met minachting beschouwden en elke trek duidelijk zeide: „zie nu eens, gij trotsch, onbuigzaam kind, wat lompen bruidegom hebt gij u gekozen en gij zijt toch uit een der edelste geslachten! Ja,

wie niet hooren wil, moet voelen; gij gaat als een daglooners-vrouw met hem naar huis; hebben wij u niet gewaarschuwd, zooveel wij konden?"

Frederike echter stond in de zaal; geen enkele blik wierp zij op de zusters van haar moeder, ernstig beschouwde zij het huis waarin zij geboren was en tot nu geleefd had; haar blanke hand bewoog zich, alsof zij afscheid wilde nemen.

„Ik ben gereed," zeide zij toen; 't was het eerste woord, dat zij dien avond tot mij sprak. Toen nu mijn paard werd voorgebracht, vroeg ik:

„Vertrouwt gij 't, Frederike, het te bestijgen? Ik houd den teugel stevig vast; u zal geen leed geschieden!"

Zonder een woord te spreken, sprong zij aan mijn hand in den zadel; ik sloeg mijn arm om haar heen en zóó voerde ik mijn vrouw uit haar ouderlijk huis.

Toen wij het boschpad insloegen, stond de maan reeds aan den hemel en ik bracht het paard uit de donkere schaduw der boomen in het volle licht — om haar oogen te zien. De lucht in den Augustusnacht was warm en drukkend, evenals bij een opkomend onweder; mij brandden hoofd en hart; mijn oogen gloeiden van het staren, maar zij wendde het trotsche hoofd niet eenmaal naar mij om. Zoo trokken wij zwijgend voort, tot het stille huis voor ons lag, door het zilveren maanlicht beschenen, maar eenzaam, zonder versiering of welkomst-groet voor de jonge vrouw van zijn meester; er was niet eens gezorgd voor een krans boven de deur; al het andere had ik vergeten om haar zelve.

Ik trad nader, om haar van het paard te tillen, maar zij zag mijn arm niet; zij liet het dier doorstappen tot de steenen bank onder de linde; daar gleed zij er af, en uit de donkere schaduw klonk haar stem mij tegen; zonderling, koud en duidelijk:

„Één woord nog, eer het te laat is! Medelijden begeer ik niet; liever sterf ik —"

„Frederike!" riep ik verschrikt, „wat zegt gij daar?"

Ik meende haar niet goed verstaan te hebben.

„Als alleen medelijden mij hier gebracht heeft — dan — nog is het tijd; nog heb ik den drempel niet overschreden."

Dat klonk gruwzaam voor mijn hart en toornig steeg mij het bloed naar het hoofd.

„Wat, voor den drommel, doet gij wonderlijke vragen!" snauwde ik haar toe; ook een kind schreit het hardst, als het angstig is. „Meent gij, dat ik uit medelijden mijn vrijheid het venster uitwerp?"

Maar ik had het nauwelijks gezegd, of ik lag aan haar voeten en verborg weenend mijn gelaat in haar gewaad.

Toen boog zij zich tot mij neder en trok mij aan haar hart.

„Ik ben een arm, ouderloos meisje, en gij —" zij aarzelde, „ik wil het gelooven, Hendrik, dat gij mij liefhebt; het is zoo heerlijk, het te gelooven," fluisterde zij nu met zachte, bevende stem, „vergeef mij mijn dwaze vragen! Zie, als ik er niet van overtuigd was, zou ik nog dezen nacht zijn heengegaan; gij hadt mij nooit wedergezien en mij ook nimmer gevonden."

„En toch zou ik u gevonden hebben, Frederike," en trok haar heftig naast mij op de bank, „al waart gij naar de sterren daarboven gevlucht — ik had u naar beneden gehaald."

Zij schudde het hoofd en liet eerst nu den teugel van het paard los, dien zij nog steeds had vastgehouden.

„Vandaar haalt men niemand terug, Hendrik," zeide zij, sloeg voor het eerst haar armen hartstochtelijk om mijn hals en vlijde haar hoofd aan mijn borst.

Boven ons suisde zacht de nachtwind in de takken der linde; al bleeker sidderde het maanlicht over het spitse dak van ons huis; nu en dan flikkerde het in de verte; wijd in het rond heerschte doodsche stilte; alleen vernam men een zacht ruischen der bron van de overzijde en het geschreeuw van een hert diep in het woud! — Maar geduld, Johannes, het einde komt, komt schielijker dan gij vermoedt.

Zij bleef een ernstige en zwijgende vrouw, zooals zij een ernstig en zwijgend meisje geweest was; geen spoor van het zoet der lente en toch, ik was de gelukkigste mensch, Johannes; ik dacht, dat het de rouw over haar broeder en vader was, die haar stil en ernstig gemaakt had; van dag tot dag hoopte ik op een lachje om haar mond — te vergeefs! Met een vrouwelijke zachtheid die bijna neerdrukkend werkte, verrichtte zij haar bezigheden, zoodat ik voor haar had kunnen knielen om haar handen te kussen, als het mij niet dwaas en kinderachtig had toegeschenen. Ik zie nog haar slanke gestalte langs het boschpad, als zij mij 's avonds bij mijn terugkeer uit het woud placht tegemoet te komen; zij ging, alsof zij over den grond zweefde, zoodat het mij toescheen, dat geen grashalmpje zich onder haar voetstap boog; om het blonde hoofd droeg zij een los geknoopt zwart kanten doekje; meestal hield zij in haar hand een bouquet woudbloemen, die zij ijverig verzamelde, dan hier, dan daar nederbukkende, terwijl Juno, mijn oude patrijshond, bedachtzaam aan haar zijde liep. Later zat zij dan naast mij in het gezellige vertrek en luisterde geduldig, als ik de voorvallen van den dag verhaalde.

Er waren vier weken verloopen; toen kwam ik, zooals gewoonlijk, tegen het vallen van den avond terug en zag te vergeefs naar haar uit, den weg langs; ik had een rei-

ger geschoten en dacht dat zij zich verheugen zou over de fijne grijze en witte veeren. Maar zij kwam heden niet, hoewel het een prachtige Septemberavond was, en beangst, dat haar iets mocht zijn overgekomen, verhaastte ik mijn schreden.

Toen ik mijn huis bereikt had en juist voornemens was de stoep op te gaan, bereikte een geluid mijn oor, zoodat ik stilstond en luisterde; het kwam uit de jonge dennen, waarachter de valkerij lag. Mijn hart begon te kloppen, een heldere, liefelijke lach uit een vrouwenmond drong tot mij door en daarop een vleiende, lieve stem:

„Kom, mijn vogel, pak dan!"

Haastig liep ik het plein over en boog om den hoek der dennen; daar zag ik bij het purperen licht der avondzon mijn vrouw; zij hield den arm omhoog en mijn witte edelvalk stond op haar hand, met de rechter hield zij hem eenig lokaas voor en weder klonk haar heldere lach:

„Kom, gij koppig dier, kom! Kom, mijn vogel, pak dan!"

Ik wist niet, of er een wonder geschied was, dat mijn ernstige, trotsche vrouw tot een beminnelijk lachend kind gemaakt had; het schoone gelaat was met een rooskleurigen gloed bedekt; — kwam het misschien door het avondrood? Maar zij was voor mij zoo nieuw en liefelijk te aanschouwen, dat ik staan bleef en bijna den koppigen vogel benijdde. Op eens zag ik een man, die niet ver van mij tegen den stam van een beukeboom leunde, toen ik dicht aan hem voorbijliep, om tot haar te gaan.

Hij was als verloren in de aanschouwing van het liefelijke vrouwenbeeld, maar nu wendde hij het hoofd om, en 't volgend oogenblik hield ik den teruggekeerden vriend mijner jeugd in mijn armen, vervulde groote vreugde mijn

gemoed. Hij maakte zich echter spoedig uit mijne omarming los en vroeg, op Frederike wijzend:

„Hein, Hein, wat is dat?"

Mijn oogen volgden zijn blik en ik zag, hoe nu de slanke vrouwengestalte langzaam achter de dennen verdween. De vogel zat eenzaam op zijn stang met zijn kop nijdig in de veeren gedoken.

„Wat dat is, Christel? Wel, mijn vrouw, mijn lieve, jonge vrouw!"

En ik voelde, dat mij van blijden trots het bloed naar de wangen steeg.

„Hein! mijn beste Hein!" riep prins Christiaan op zijn ouden vertrouwelijken toon, vind ik u zoo weder? Kondt gij het niet alleen uithouden in het oude huis, en hebt gij de schoonste elf gevangen, die ooit in den maneschijn door het woud zweefde? Oude houtkever, hoe hebt gij het toch aangelegd om het schoonste, meest trotsche meisje te winnen, Frederike Van Babenberg?"

„Hoe ik het heb aangelegd, Christel?" antwoordde ik en wierp een blik op de plek, waar mijn vrouw gestaan had: „hoe ik het heb aangelegd?" herhaalde ik nog eens en zag hem trotsch aan. „Niets heb ik gedaan; onze harten hebben elkaar in liefde gevonden, en —"

„En kwam zij gaarne in deze eenzaamheid?", viel prins Christiaan mij in de rede en wendde zijn hoofd naar de grauwe muren van het huis, welks vensters in den gevel, als gloeiende oogen in de avondzon schitterden.

„Gaarne, Christel? Mijne vrouw heeft mij lief."

„Hm, zeide hij en ging met mij door den dennenaanleg naar huis. „Zoo schoon, zoo jong, zoo eenzaam, of denkt gij dat uw edelvalk op den duur voor haar een goed tijdverdrijf zal zijn?"

„Zij is niet als de anderen," antwoordde ik bijna barsch; „haar ernstig karakter past geheel bij de eenzaamheid." En nu gingen wij zwijgend het huis binnen; een oogenblik kwam het mij voor, alsof ik den vriend mijner jeugd niet zoo lief had als vroeger. —

Maar toen wij aan den avonddisch zaten en elkander evenals vroeger in de oogen zagen, nam ik mijn glas en klonk met het zijne.

„Welkom te huis, Christiaan! Laat het roode huis u even welgevallig zijn als vroeger om er gastvrij te vertoeven! Gij vindt hier altijd de oude genegenheid."

Mijne vrouw zat echter zwijgend naast mij, haar lach was verstomd; zij zag er nog trotscher uit dan vroeger; er was alleen een zachte blos op haar wangen achtergebleven en toen onze glazen helder klonken, sloeg zij haar blik op en zag mij aan, zoodat ik vergat te drinken; ik weet niet, wat er al in haar oogen lag, angst, verwijt en een stille bede. Toen ik echter mijn lippen opende om er haar naar te vragen, legde zij zacht haar hand op mijn schouder, stond op en nam afscheid van den prins, „wijl de heeren zeker elkander nog veel te verhalen hadden uit den tijd hunner scheiding, en huishoudelijke plichten haar riepen."

„Blijf, Frederike," zeide ik, „het zal u toch belang inboezemen te vernemen, wat men te Parijs al uitvoert en hoe de dames aan het hof haar hoeden dragen!"

„Veroorloof mij, dat ik heenga," zeide zij bijna onvriendelijk; „wat bekommer ik mij om Parijs en de Fransche mode?" En met een diepe buiging voor den prins verliet zij het vertrek.

Ik echter zag hem triomfeerend aan en herhaalde:

„Zij is niet als de anderen, Christel!"

Ik zie nog zijn gezicht vóór mij, zooals het toen was; hij

zag naar de deur, waarachter haar slanke gestalte verdwenen was, en een donkere blos bedekte zijn schoon gelaat. Ik lachte luid en hield hem mijn glas toe; toen hij mij bescheid deed, zag hij even wit als het tafellaken.

Nu begon hij te verhalen van zijn reizen, prees Parijs met zijn schoone vrouwen en menig vermetel avontuur vernam mijn oor; Fransche zeden, lichtzinnig gedrag — het speet mij om hem, die het verhaalde, maar toen ik hem in d'oogen zag, blonk mij daaruit zulk een schat van ware braafheid tegen, dat ik dacht: hij moge zich wel eens in dien wilden, bedwelmenden maalstroom geworpen hebben, maar hij zal er nimmer in ondergaan; daarbij dacht ik aan zijne moeder, toonbeeld eener edele vrouw en vorstin, hoe haar reine geest hem zeker verhinderd had eenige onedele daad te bedrijven.

Toen hij laat in den nacht naar huis wilde rijden, liep hij zacht door de gang en toen ik in het voorhuis luide den knecht riep, opdat hij licht zou brengen, verweet hij mij driftig:

„Denkt gij er niet aan, dat uwe vrouw slaapt?" Ik zag verwonderd op. Een oogenblik werd het mij duidelijk, hoe ruw ik was; daarop echter zei ik lachend:

„'t Is wel te merken, dat gij uw hoofsche zeden te Parijs nog meer hebt verfijnd."

Toen hij op zijn paard sprong, dwaalde zijn blik langs de duistere vensters.

„Mag ik terugkomen, Hein?" vroeg hij luid.

„Zoo dikwijls gij wilt, Christel; uw komst is een eer en vreugde voor mijn huis en als ik niet te huis ben, dan vindt gij Frederike; maar gij moogt niet over Parijs met haar spreken," voegde ik er lachend bij, „gij weet nu, hoe zij daarover denkt."

Ik vond Frederike nog wakker in haar kamertje; zij las in een gebedenboek en het licht omgaf haar blonde lokken als een stralenkrans.

„Frederike," vroeg ik, „waarom liet ge ons alleen. Mishaagt prins Cristiaan u?"

„Neen," zeide zij kortaf, „hij is uw vriend."

„Wilt gij in het vervolg wat vriendelijker tegen hem zijn?" verzocht ik en ging naast haar zitten op het van een kussen voorziene bankje. Zij knikte toestemmend, maar haar mond zweeg, en de oogen bleven neergeslagen.

„Bevalt u de witte valk, Frederike?" begon ik; ik wilde haar den vogel schenken, waarin zij blijkbaar behagen vond; ik smachtte naar een lachje van haar, sinds ik wist, dat zij lachen kon.

Zij sloeg verrast de oogen op.

„Ik had er te huis zoo één," zeide zij zacht. Toen stond zij haastig op en zei:

„Middernacht is reeds voorbij, en gij gaat vroeg het woud in."

Het hart lag mij op de tong; ik had zoo gaarne haar teedere hand gevat en haar gevraagd:

„Waarom zijt gij toch zoo koel, en waarom speelt er nooit een lachje om uwe lippen, als gij bij mij zijt? En nu weet ik toch, hoe bevallig uw mond kan lachen, uwe oogen kunnen schitteren, hoe liefelijk gij blozen kunt! Zeg mij, wat u ontbreekt! Ik wil u alles, alles geven; zie mij slechts vriendelijk aan!" — Maar ik bleef zwijgen; ik verstond de kunst van spreken niet. O, had ik maar niet gezwegen; misschien was alles dan toch nog goed geworden!

Haar lach echter vervolgde mij droomend en wakend en altijd meende ik haar zilveren stem te hooren en de zoete woorden:

„Kom, mijn vogel, pak dan! Kom, gij koppig dier!" Ik kon den vogel niet meer uitstaan sinds dien dag.

Johannes, mij pen weigert neder te schrijven, wat er nu volgde; ik wil het haastig volbrengen.

Prins Christiaan bezocht dagelijks het roode huis — verwondert u dat? Er was vroeger immers ook geen dag voorbijgegaan, waarop wij elkander niet zagen. Tusschenbeide ontmoette ik ze te zamen, als zij bij het licht der avondzon mij te gemoet kwamen, of hij tegenover haar zat in de huiskamer, als daar buiten donkere regenwolken over het woud hingen en ik zag hoe zij spon; maar lachen hoorde ik haar niet weder, zooals dien avond. Zij was ook weder bleek, nog bleeker bijna dan te voren; een stille, maar toch onrustige geest was in haar gevaren; slechts voor eenige seconden bedekte soms een purperen blos haar wangen. Eens echter toen ik laat naar huis terugkeerde, wijl een heldere, door de maan verlichte nacht mij op wild deed loeren en ik stil mijn kamer binnensloop, om haar niet te storen, trad zij aanstonds binnen, haastiger dan ik het van haar gewoon was en toen ik haar ‚goeden avond' wenschte, bemerkte ik dat zij geweend had, maar tevens dat zij het zocht te verbergen.

Ik zeide er echter niets van en vroeg in het voorbijgaan, of prins Christiaan er ook geweest was?

Toen veranderde haar gelaat, een gloeiende blos bedekte het.

„Hij is zoo juist naar huis gereden," antwoordde zij, „het verwondert mij, dat gij hem onderweg niet ontmoet hebt."

„Ik ben uit het Neindorfer beukenwoud gekomen," antwoordde ik.

„Mij dunkt, dat gij uw vriend dikwijls vergeefs op u laat

wachten," zeide zij en haar stem klonk dof, alsof haar hart onstuimig klopte.

„Wel, hij vindt immers mijn lieve vrouw, die mijn plaats bekleedt," schertste ik en sloeg mijn arm om haar heen, „of denkt gij niet, Frederike, dat zulk een plaatsvervanging hem zeer aangenaam is?" Maar haar gelaat bleef even bleek; zij wond zich uit mijn armen los en ging naar buiten; — ik wist mij haar raadselachtig gedrag niet te verklaren.

Ook vond ik haar een paar maal, dat zij zich in haar kamertje had opgesloten; toen ik mij daarover verwonderde en haar plaagde of zij bang was voor roovers en dieven en zei dat ik haar een goede buks tot geruststelling wilde geven, lachte zij en sprak met bijzonderen nadruk:

„Wel zeker, 't is dwaze angst; wat zou hier ook zijn, dat de moeite waard was te stelen?"

Ik beschouwde dit gezegde als een blijk van opgeruimdheid; hoe had ik ook kunnen vermoeden wat zich achter deze woorden verborg? Ik, lompe man, die alleen ronde, openhartige taal verstond. — — —

En toen — ja, nauwkeurig weet ik 't niet meer te verhalen, hoe het was op dien vreeselijken dag — ik moest vroeg weg; want Zijne Doorluchtigheid had eenige voorname gasten uitgenoodigd op een wilde-zwijnenjacht; ik zou er voor zorgen de strikken te plaatsen en de lieden bevelen te geven, heden dubbel zorgvuldig, omdat ook vorstelijke dames de jacht met hare tegenwoordigheid dachten te vereeren; ik miste ook gedurende de jacht prins Christiaan, die vroeger nooit ontbrak; ik deed alles machinaal, wijl mijn gedachten bij Frederike waren; ik meende haar dien nacht zacht te hebben hooren weenen, maar kon mij echter niet duidelijk meer herinneren, of het in den droom of

wakend geweest was. Er werd ook een wild zwijn, nadat het eenige honden in het zand had doen bijten, in een net gevangen en door de vreemde prinsen afgemaakt, waarna het gezelschap naar een jachtmaaltijd op het slot Elchsburg reed.

Plotseling had zich echter groote angst van mij meester gemaakt, zoodat ik dwars door een dennenbosch drong, om schielijker te huis komen. De takken wondden mijn oogen; ik sloeg er geen acht op; hijgend stond ik eindelijk onder de linde naast de fontein; een akelige vale schemering lag over de oude muren en de herfstachtige toppen der boomen; toen ik alles daar zoo vreedzaam en stil voor mij zag, werd ook ik kalmer. Ik sloop door het tuinpoortje, klom een paar voet omhoog in den klimop, die haar venster omrankte, en wilde zien wat zij wel uitvoerde in de eenzaamheid.

Eerst zag ik niets; want mijne oogen konden zich niet gewennen aan de schemering daar binnen; maar toen — — Johannes! Hoe ben ik van het venster toch beneden gekomen, en op de bank, waar ik eerst later tot mij zelf kwam.

Mijne vrouw — en mijn vriend! Hij lag op de knieën voor haar, zij op een stoel gezeten; hij had haar handen gevat en het hoofd daarover gebogen — geen ademtocht, geen geluid, dat hen stoorde in het eenzame huis! Hij, die daartoe het recht had, was immers diep het woud in; — daar kwam een sombere booze gedachte bij mij op; ik rukte het geweer van mijn schouder en legde aan op het venster; maar toen wierp ik het verre van mij, verborg mijn hoofd in mijn handen en de donkerste uren mijns levens kwamen over mij.

Ik ging eerst laat naar mijn kamer en luisterde naar haar voetstappen — het was mij zelf nog niet recht helder, wat

ik met haar wilde aanvangen; mijn hart was zoo vervuld van toorn, van verachting, dat ik haar als een hond met mijn voeten had kunnen wegschoppen. Eindelijk hoorde ik haar komen; de deur der kamer werd langzaam geopend en zij stond op den drempel, even slank, even bekoorlijk als vroeger; beschreid en bleek naderde zij mij en toen zij voor mij stond, viel zij voor mij neer.

„Hendrik! Hendrik!" klonk het in mijn ooren en haar gevouwen handen werden tot mij opgeheven. Wat zij nog meer zeide, verstond ik niet; die woorden bestierven haar op de lippen.

In wilden toorn sprong ik op en rukte haar haastig overeind; vast greep ik haar hand en voerde haar naar buiten, uit het vertrek, door het voorhuis, over den drempel van mijn huis. Werktuigelijk volgde zij mij; alleen trof mij een bijna stervende blik uit haar oogen als die van een doodelijk gewonde hinde.

Ik zeide niets en wees slechts met mijn hand naar den weg, maar nu verstond zij mij; hoog en trots had zij zich opgericht, het schoone hoofd in den nek geworpen — zóó stond zij voor mij, alsof niet zij, maar ik de schuldige was. Haar lippen bewogen zich, als wilde zij spreken; daarop keerde zij zich met een minachtend gebaar om en ging in de avondschemering naar buiten — — toen zij verdwenen was, nam ik mijn geweer en liep den ganschen nacht in wilde smart door het woud rond.

Toen ik in den morgen naar huis ging, had ik slechts den wensch, dat zij teruggekomen was, schuldig of niet; ik lag te vast in de boeien der onzalige vrouw. Maar Joost verhaalde mij zeer ontsteld, dat mijne vrouw dien nacht niet te huis was geweest, waarop ik bitter lachende zei:

„Zij zal wel een onderkomen gevonden hebben!"

Maar op hetzelfde oogenblik werd een ruiter zichtbaar; ik herkende aan het izabelkleurig paard prins Christiaan; ik wierp Joost mijn geweer toe, opdat er geen ongeluk zou geschieden, zette mijn handen in de zijde en zag hem met een somber gelaat naderen.

Hij stak mij zijn hand toe; het haar hing verward om zijn voorhoofd; zijn kleeren waren geheel in wanorde; hij zag er bleek en afgemat uit, evenals iemand, die den nacht doorbracht in zware zorgen, of in brasserij.

„Ik heb u iets te zeggen, Hein," zeide hij op zachten toon en sprong van zijn paard.

„Wat wij elkander te zeggen hebben, kan slechts door een ijzeren mond geschieden," antwoordde ik.

Hij ontstelde en zag mij vragend aan. „Ik geloof, dat gij mij verkeerd verstaat, Hein; ik wil over uw vrouw spreken."

Ik schaterde het uit van lachen.

„Mijne vrouw? Ik wist niet, dat ik er nog een had; dat ik er eene bezat, heb ik vergeten."

„Om 's hemels wil, Hendrik!" riep hij ontsteld, „wat beduiden uw woorden? Wat ziet gij er uit? — Waar is Frederike?"

„Dat zult gij wel beter weten, dan ik," antwoordde ik.

Hij echter was doodsbleek geworden.

„Zij is weg," riep hij, gij hebt — —" Hij hield even op. „Hein gij zijt een ruwe, gevoellooze kerel; gij zijt niet waard dat zij u ooit een blik gegund heeft; gij hebt haar nooit bemind!"

Weder klonk een gillend gelach van mijn lippen.

„Gij zult het zeker beter verstaan," antwoordde ik, „maar ik ben ook geen hoveling en geen prins; ik heb niet te Parijs geleerd, hoe men de vrouw van zijn vriend verleidt!"

Maar hij lette nauwelijks op mijn bittere woorden; hij gedroeg zich bijna als een wanhopige; als een razende riep hij knechten en jachtknapen op om mijn vrouw te zoeken en de vrouw van Joost liep jammerend en schreiend rond, terwijl zij steeds hetzelfde herhaalde: haar meesteres had zich zeker het leven benomen; zij was reeds sinds lang zoo wonderlijk en schrikachtig geweest en had tusschenbeide erg gejammerd en geschreid.

„Mijnheer," kermde de vrouw en viel voor mij neder op de treden der stoep, waar ik nog altijd stond, alsof ik een steenen beeld was geworden. „Mijnheer, ik overleef het niet; — zij is zeker in het meer gesprongen, in het meer."

Mij klonken echter de woorden in de ooren, die Frederike op den avond van onzen trouwdag gesproken had:

„Dan ware ik heengegaan, en gij hadt mij niet wedergevonden."

Waarom wilde zij toen heengaan? Omdat zij dacht, dat ik haar niet lief kon hebben; en toch gold mijne liefde haar niets; bij de eerste verzoeking immers was zij reeds ontrouw geworden.

Toen greep mij een woeste wanhoop aan; mijn God, als het waar was, als zij eens werkelijk in het meer lag, bleek en dood!

Ik snelde de stoep af; ik wilde haar zoeken, maar — wat ging zij mij aan? Een ander zocht haar immers reeds met al den angst der liefde — zij zelve had mij het recht er toe benomen.

Ik ging naar mijn kamer en begon daar op en neer te loopen; nu en dan viel mijn blik op mijn geweren en dan dacht ik, of het niet beter ware een einde aan mijn rampzalig leven te maken.

„Om eene vrouw, die u ontrouw werd?" vroeg ik toen; „is uw leven niet meer waard, dan zulk een prijs?"

Ik stiet de deur van haar kamer open; alles lag en stond, alsof zij die juist had verlaten — op het tafeltje voor het raam lagen boeken, door prins Christiaan haar gebracht, een kanten doekje zooals zij zoo gaarne over het haar droeg, en in een kristallen glas een woud-bouquet van roode vruchten van den sorbeboom en bont eikenloof; het kleine spinnewiel met de ivoren versieringen was ter zijde geschoven; het was mij, als zag ik het witte handje aan den draad, den smallen voet op het treeplankje.

„Frederike, Frederike!" wrong het zich uit mijn borst — „het kan immers niet waar zijn; het is slechts een droom, een vreeselijke droom, gij moet weder komen; het moet worden als vroeger, neen, beter, heerlijker nog; wat heb ik u gedaan, dat gij mij zoo ongelukkig hebt gemaakt?"

Maar het bleef stil rondom mij, doodstil — en zoo lag ik voor haar stoel, uren lang en hield het doekje tegen mijn brandende wangen gedrukt tot de schemering begon te vallen; alleen het tikken der klok herinnerde dat de tijd nooit stilstond.

Daarop volgde een verwarring van stemmen, jammerkreten van de vrouw van Joost en toen ik naar buiten snelde, zag ik bij het onzekere schijnsel van een fakkel — mijne vrouw! Prins Christiaan droeg haar in zijn armen en legde haar juist op de bank neder; daar lag zij verwonderlijk strak en bleek; uit haar lange, blonde lokken en haar kleeren vloeide het water helder en klaar en liet een lang, nat spoor in het voorhuis achter.

Mijn hart stond stil; ik moest mij aan den wand steunen; en doodsche stilte heerschte onder de menschen, die het voorhuis vulden. Toen wilde ik mij tot haar begeven, maar prins Christiaan versperde mij den weg en hief afwerend zijn hand op, zeggende:

„Wat wilt gij nog van haar?"

Toen keerde ik mij om en ging weder in mijn kamer. — Johannes, en toen de morgen aanbrak, was ik een ander mensch geworden — — zij zeiden wel van mij, dat ik een steenen hart bezat, maar zij wisten niet, hoe week het geweest was.

Zij vroegen niet eens, waar men haar begraven zou, — wat ging het mij ook aan? Men behandelde mij, alsof ik een vreemdeling in huis was; de oude tantes kwamen uit haar stift, maar naar mij vroegen zij niet; ik was immers een ongevoelig mensch, harder dan steen; ik had haar van verdriet aan mijn zijde laten omkomen — ik had haar den dood in d'armen gejaagd.

In den nacht voor de begrafenis echter sloop ik naar de zaal, waar men haar op een baar gelegd had; de maan scheen helder door de vensters en toonde mij het gelaat, dat ik meer bemind had dan mijn leven en dat nu in den kouden, akeligen doodslaap verstijfd was; ik wilde de fijne, blanke handen vatten, die gevouwen op de stille borst rustten, maar mij overviel weder een onuitsprekelijke huivering; die hand was immers ontrouw geweest, die schoone vrouw was een toonbeeld van bedrog — leugen en bedrog haar liefde; leugen en bedrog de vriendschap; leugen en bedrog de geheele wereld.

Een half onderdrukte vloek kwam over mijn lippen en met dreunende schreden verliet ik het vertrek; luid weerklonk het dichtslaan der deur door het stille huis. Toen floot ik mijn honden, wierp het geweer over den schouder en ging in den nacht naar buiten, onrustig en gejaagd. Hoe dikwijls heb ik sedert dien tijd zoo rondgedwaald in lange nachten, in den zomer bij liefelijk maanlicht, in den herfst onder vreeselijken storm en onweer; altijd met het bleeke vrouwengelaat voor mijn oogen!

Op den morgen toen men haar ter laatste rustplaats bracht, heerschte er zulk een storm, dat de knechten, die de lijkkist droegen, ter nauwernood staande konden blijven en de half ontbladerde boomen zich krakend bogen onder het geweld der windvlagen. In de lucht dwarrelden de eerste groote sneeuwvlokken en strooiden hun heldere sterretjes als witte bloemen op het donkere groen der dennekransen, waarmede de vrouw van Joost de doodkist versierd had. Ik had mijn voorhoofd tegen de ruiten van mijn venster gedrukt en zag den kleinen stoet na, hoe hij door den storm daarheen waggelde; maar mijn hart gevoelde niets en kon niet meer jammeren en schreien; het was gestorven, Johannes, ja koud en dood, als dat daar in de lijkkist. — De hond kreunde naast mij; het redelooze dier voelde zeker wel, wat het verloren had; van beneden echter klonk het geschrei en weeklagen der vrouwen.

Toen de laatste man onder de boomen verdwenen was, richtte ik mij op, gebood mijn paard te zadelen en reed naar het slot. Maar toen ik prins Christiaan vroeg te spreken, ontving ik het bericht, dat hij in den ochtend op reis gegaan was, niemand wist waarheen; een briefje, dat Zijne Doorluchtigheid voor mij had achtergelaten, was juist aan mij verzonden. Ik keerde mij om; een spottende lach speelde om mijn lippen.

„Zoo is het goed;" zeide ik tot mij zelf, „trouweloos en laf, en dat nog wel van vorstelijk bloed!"

De lieden, die ik ontmoette, ontweken mij en zagen mij bijna met ontzetting aan; ik hoorde een jong meisje zeggen:

„Daar ziet men, wat de trouw van een man beteekent; voor een kwartier is zijn vrouw begraven en nu rijdt hij daar heen, alsof hem niets kwaads had getroffen. — Moeder, ik neem geen man."

„God moge u bewaren voor zulk een booze," was het antwoord der oude.

Te huis opende ik den brief.

„Het beste is," heette het daarin, „dat alles tusschen ons voorloopig onuitgesproken blijft; want gij zoudt het nog niet dragen kunnen, de waarheid te hooren. Ik ga, wijl ik niet met u wil vechten. Nochtans uw oprechte vriend. —"

Dat te gelooven, was zeker meer geweest, dan men van mij had kunnen verlangen.

Na verloop van jaren bracht mij het toeval naar Frederikes graf; — het was op den dag, dat ik haar voor het eerst in mijn huis gebracht had. Ik dwaalde rond, wanhopiger dan ooit; ik was een verlaten, somber man, dien de menschen ontweken; — booze tongen toch hadden, wie weet, welke verhalen over mij uitgestrooid, die mij als een monster, als een woestaard voorstelden. — Onder een eeuwenouden eik had men haar begraven; rondom ruischte het woud, heerschte vrede en plechtige eenzaamheid; zonder eenige versiering was de uit steenen opgezette heuvel, maar tegenover het graf hadden zij een opening gemaakt en door de groene lijst der takken vertoonde zich in de verte het hertogelijk slot en de vensters blonken, als groetten zij het eenzame graf, als wilden zij naijverig over zijn vrede de wacht houden.

„Ook nog in den dood," mompelde ik en wendde mij met een bitteren lach af.

Prins Christiaan keerde eerst jaren later huiswaarts, toen ik nog jong naar het lichaam, maar een grijsaard naar het gemoed geworden was. Zulk een smart verteert, Johannes; zij maakt oud vóór den tijd.

De prins trachtte mij te spreken; ik wees hem af, omdat mijn hart, vol smart en toorn, mij licht den eerbied, dien ik verschuldigd was aan den broeder van mijn hertog, zou kun-

nen doen vergeten; de broeder van mijn hertog — verder was hij niets meer voor mij. — Maar niet éens, honderdmaal herhaalde hij zijn poging, doch ik wist hem steeds te ontwijken.

En weder waren er jaren verloopen, toen een kwaadaardige koorts hem nederwierp; bij de tijding dat hij sterven ging en ik komen moest, ging ik en stond bij zijn bed — niet liefdevol en vergevensgezind, neen, als rechter.

Toen bekende hij mij, dat hij haar in stilte had bemind, reeds eer ik haar kende, maar dat zij er nooit iets van vernomen had; toen had hij haar weergezien als mijne vrouw en ontdekt, dat zij niet gelukkig was, en hartstocht vervulde nu zoo zijn hoofd en hart, dat hij niets anders zag dan haar en haar treurig gelaat. En toen hij haar op zekeren dag in tranen en rouw had gevonden, had hij, zijn hartstocht niet meer meester, haar zijn liefde bekend.

„Gij weet, Hein, welken dag ik bedoel," vervolgde hij en zijn bleek gelaat werd nog bleeker. „Zij echter wees mij met harde woorden af; zij beminde slechts één, zeide zij — u, Hein!" hij richtte zich op in zijn kussens en vatte mijn handen.

„U alleen," herhaalde hij, terwijl zijn ademhaling zachter werd; — „haar verdriet, haar smart — zij dacht, dat gij haar niet meer liefhadt; — arme Hendrik, gij hebt elkander nooit begrepen — niet begrepen! Dat valt hard!"

Toen zonk hij vermoeid in de kussens terug en fluisterde na een poos nogmaals:

„Vergeef mij, Hendrik, ter wille harer nagedachtenis! Zij heeft u, u alleen bemind!"

Ik zat bij hem en hield zijn verstijvende handen vast, tot de eeuwige slaap op zijn vermoeide oogen was neergedaald. Van zijn sterfbed echter snelde ik naar haar graf: — Johannes, weet gij wat berouw is? Moge God u er voor bewaren! — —

Het is laat; de duisternis daalt neder; buiten zwijgt reeds het gezang. Door het open venster waait het koud naar binnen en ik ben oud.

Voorbij liefde, haat en lijden — voorbij, Johannes! Komt gij ooit in onze bergen, kom dan bij mij, als ik nog leven mocht; behoud het beeld mijner jeugd in uwe herinnering! Het is beter zoo. Maar ga haar graf niet voorbij; gij weet wel, in het dennenbosch, onder den eik. En als gij de woorden op den steen leest, denk dan aan haar en mij — aan mij, Johannes, als een, die het nooit verstond gelukkig te zijn.

Geschreven in het Roode Huis.

Uw vriend,

Hendrik Mardeveld.

Het geluid van mijn stem was weggestorven en een rooskleurig avondlicht vervulde het vertrek, nog evén rooskleurig als voor langen, langen tijd, toen een eenzaam, ongelukkig man deze regelen schreef. De gouden weerschijn lag ook daar buiten op de toppen der oude lindeboomen en verfde de eenvoudige muren purperkleurig en 't was alsof een roode sluier zich spreidde over de witte meisjesgestalte in mijne armen.

„Frederike!" zeide ik zacht en kuste de beschreide oogen.

Wie van ons beiden het eerst naderde? Ik weet het niet meer.

„Het was mijn schuld," zeide zij eindelijk na een langdurig zwijgen, „ik was boos en stijfhoofdig."

„Neen, neen, de mijne; ik had u openhartig kunnen vragen," antwoordde ik.

„O, ik dacht dat gij mij niet meer liefhadt, omdat gij niet éénmaal geschreven hebt."

„Ik mocht immers niet, mijn liefste; ik had het uw vader beloofd." —

„O, Ulrich, wat was ik toch ongelukkig!"

„En ik dan, Frieda!"

En toen ik haar nu zoo diep in de blauwe, beschreide oogen zag, las ik daarin een zoete belofte. Nooit, nooit wil ik weer stijfhoofdig jegens u zijn. En in mijn hart beloofde ik haar ook iets, en beiden hebben we ze gehouden, deze zwijgende belofte, tot op dit uur, en reeds is een vijftal jaren verloopen sinds de zilveren bruidskrans het voorhoofd mijner vrouw sierde.

Op den terugweg zijn wij nog naar het eenzame graf gegaan en heeft Frieda een dennenkrans op den met klimop begroeiden heuvel gelegd. Hand in hand zaten wij daar op het kleine bankje en boven ons ruischten en fluisterden de bladeren in den avondwind, en uit dat ruischen klonk het ons wonderbaar in de ooren, half blijdschap en smart, half klagen en juichen. De avondwind verhaalde ons van hen, die hier sluimerden, en die hij zoo goed gekend had: van de schoone, ongelukkige vrouw, van den flinken, haar boven alles liefhebbenden man, en van een oneindigen schat van aardsch geluk, die onder deze steenen verborgen was, omdat die beiden hem niet wisten op te delven.

Bij den tuindeur kwam oom ons te gemoet; de maan scheen reeds boven de bergen.

„Wel?" vroeg hij, „hebt gij de geschiedenis gelezen?"

„Ja, vader," zeide ik. Hij knikte, lachte ernstig, drukte ons de handen en kuste zijn dochtertje op het voorhoofd.

Nu wist ik, waarom hij mij die bladen gegeven had, die oude, verbleekte bladen. —

URSULA.

URSULA.

Den 24sten December! Deze dag heeft altijd iets eigenaardigs; men kan zijn betoovering niet ontvlieden, zelfs niet als men, zooals ik, een oud, eenzaam man is geworden, wien de stormen des levens allengs het groene loof hebben ontroofd; ik kom mij zelf bijna voor als de oude linde beneden in den tuin, bij den stadsmuur, die op het punt staat te sterven; ik heb haar goed gekend, toen zij nog in volle pracht, met frisch groen prijkte; nu is zij nog slechts een stomp zonder takken of bladeren — wij zijn beide oud geworden. De burgemeester vroeg mij onlangs zoo in het voorbijgaan, of ik haar niet wilde laten omhakken, om een jong boompje er voor in de plaats te zetten. — Neen! Zoolang ik leef, niet, want een groot deel mijner zoete, zalige jeugd is aan die linde verbonden!

Den 24sten December! Mij dunkt geen dag is zoo voor herinneringen geschapen! Een kleinigheid, een toeval brengt oude, bijna vergeten geschiedenissen in het geheugen terug; losse, dunne draden fladderen door zulk een toeval omhoog en blijven in lang verleden tijden hangen, aan den helder

verlichten Kerstboom onzer jeugd; hij roept het half vergetene ons zoo levendig weer voor den geest, dat men er van ontroert en doet het oude hart nog eens sneller kloppen van vreugd en smart. — Een klein toeval slechts, zeide ik; zoo ging het mij eens.

Ik sta in mijn kamer voor het raam en zie naar de straat. Daar komt een dienstmeisje haastig door de sneeuw getrippeld, onder ieder arm een koekplank met drie groote brooden en verdwijnt in het deftige huis aan den overkant. Aan het venster achter de witte gordijnen verdwijnt juist een knappe gezette dame. Het komt mij voor, alsof de burgemeestersvrouw op eens rood en bleek wordt onder haar sierlijke kanten muts. Ik heb haar gekend, toen zij een kindje van zes weken was; nu heeft zij reeds volwassen zoons. Een groote Kerstboom, met allerlei gekleurde voorwerpen behangen, bespeurde ik ook achter haar in de kamer, toen zij het venster opende. — Maar, mijn hemel, wat scheelt die vrouw toch? Zij werpt het venster dicht en is eensklaps verdwenen; — nu staat zij beneden in de huisdeur en strekt haar armen uit. — Wel zoo, wel zoo! God zegene u; de zeeman is te huis gekomen!

De vrouw heeft haar armen vast om een blauw matrozenbuis geslagen; ik zie een blonden kroeskop onder den hoed van gewaste taf op haar schouder gebogen; nu zijn zij binnengegaan. De oude Rieke tobde zich nog af met een groote kist; zie zoo, nu is die ook gelukkig binnen en de huisdeur wordt gesloten. — Wat was hij een slanke, knappe jongen geworden, dien de burgemeestersvrouw zooeven aan haar moederhart drukte, bijna even zoo knap opgegroeid als — — —

Daar was het toeval, en daar was Hendrik, zooals hij er uitziet en leeft; zijn door de zon verbrand, knap gezicht, zijn

blauwe, goedige oogen en daarboven het blonde haar — weg, ik wil er niet aan denken!

Ik verlaat het raam en open mijn boekenkast en neem drie of vier deelen van de middelste plank; — daar staat alles wat ik heb van fraaie letterkunde. Ik neem een der boeken, ga in mijn leuningstoel zitten en sla het open. Dadelijk tusschen de eerste bladen ligt eene als krans gevlochten lange, donkere lok haar van een vrouw; driftig zie ik naar den titel: „Hannchen und die Küchlein," en van mijn hand een opdracht.

„Aan mijn lieve Ursula op Kerstmis 18 . . . Wilhelm Nordmann, jur. stud." lees ik. — Mijn hemel! Ik neem het haar en wind het om mijn vinger en op eens hangt aan deze fijne zijdeachtige lok een teere, bekoorlijke gestalte.

Ik zie een schoon bruingetint gelaat onder dikke glanzende vlechten en een paar donkere, diepe, kinderlijke vrouwenoogen —

Het tweede toeval! Mijn jeugd wil mij heden bezoeken, mij, den ouden, eenzamen man. — Zoo treedt dan binnen, gij gedaanten! Het zijn nog dezelfde vertrekken waarin ook gij u eenmaal hebt bewogen!

De schrijftafel mijns vaders staat nog op dezelfde plaats en daar, toen hij inmiddels van zijn werk werd geroepen, heb ik mij neergezet en in zijn plaats verder gewerkt. — De portretten mijner ouders hangen evenals vroeger boven de sofa en zien mij aan vriendelijk en vertrouwelijk. Komt binnen; dat ik u feestelijk ontvange — hier staat een flesch Haut Sauterne, de lievelingswijn van mijn vader, en bruine koeken heeft mij een vriendelijke hand gezonden, opdat ik ook moge weten, dat het heden Kerstmis is. Het is langzamerhand schemeravond geworden — luister, daar beginnen de klokken van den St.-Mariatoren; zij luiden den feestavond

in, vol en plechtig, evenals voorheen. Ik vul mijn glas tot aan den rand.

Welkom gij allen, en gij Kerstavonden mijner jeugd, vol dennengeur en vriendelijk licht!"

Wij lieten beiden ons speelgoed onder den verlichten boom, Hendrik en ik, en traden voor het levensgroote olieverfportret onzer moeder, dat zij vader heden geschonken had. Nu hielden onze ouders elkander bij de hand en hunne oogen ontmoetten elkander. — „Waarom geeft gij vader uw portret?" vroeg Hendrik aan moeder; „gij zijt immers altijd bij hem?"

Weder zagen onze ouders elkander aan; toen stak moeder haar armen naar ons uit en drukte onze blonde hoofden vast aan haar hart, en toen ik haar verwonderd in het lieve gelaat zag, stonden haar oogen vol tranen.

Dat begrepen wij toen nog niet, want Hendrik telde pas zeven en ik vijf jaar, maar wij leerden het weldra verstaan.

Nog twee vroolijke Kerstfeesten gingen voorbij, nog tweemaal schitterde de Kerstboom, door de handen onzer moeder versierd, in de groote kamer; toen kwam er een Kerstavond, waarop het ledig en duister bleef in ons oud huis. Zij, die vroeger de gaven van het Christuskindje voor ons had verzameld, sluimerde reeds sedert St. Jan buiten onder de zoden op het St.-Mariakerkhof. — Wat in zulk geval een kinderhart verliest, weet het niet in eens te peilen, Gode zij dank! Het zou immers moeten bezwijken onder zoo zwaar een last, dat kleine hart; eerst langzamerhand gevoelt het de groote leemte in zijn leven.

Wij hadden op dit eerste Kerstfeest zonder moeder, stil, van onze bespaarde centen, iets gekocht voor vader en meenden, dat hij zeer, zeer blij moest wezen met het notitieboekje

dat Hendrik voor vier stuivers aangeschaft had, en met het fraaie, zeskantige potlood van mij. Wij waren eerst in den tuin geweest en hadden van onder de sneeuw Kerstbloemen en hulstbladen geplukt; hand in hand waren wij toen naar St.-Marie gegaan, naar moeders graf. Zij hield immers altijd zooveel van de gladde getakte bladen, die wij nu op de sneeuw legden, waarmee haar grafheuvel bedekt was. De jonge vrouw van den doodgraver knikte ons vriendelijk toe toen wij terugkwamen en riep haar eigen stevige jongens van de straat, waar zij elkander met sneeuwballen wierpen. Het begon reeds te schemeren en onwillekeurig liepen wij sneller; de klokken der slotkerk begonnen nu het feest in te luiden, en plechtig stemden die der andere kerken er mede in. Het was stiller geworden op de straten; alleen verdrongen de menschen zich nog voor den bakkerswinkel om koeken.

„Koeken hebben wij ditmaal niet gebakken, Willem," zeide Hendrik tot mij.

Ik knikte. Maar een Kerstboom moest er toch branden; daarover waren wij het eens. Vader was immers nog te huis.

Onze straat lag eenzaam voor ons; alles was zeker binnenshuis bezig met versieren. Alleen het oude Kerstlied klonk ons tegen:

„Looft God, gij Christenen al te zaam, voor zijnen hoogen troon." —

Verkleumde, arme kinderen zongen het juist voor onze huisdeur; deze werd zacht geopend, en Hanne gaf het grootste meisje iets.

„Gaat verder, kinderen," hoorden wij haar zeggen, „zingt ergens anders!" En toen zij ons zag, voegde zij er bij:

„Komt, gaat nu maar naar boven jongens; uw vader heeft al naar u gevraagd."

Vader zat in zijn kamer voor zijn schrijftafel en beschouwde het portret onzer moeder. Het fijne vrouwenhoofd geleek in de schemering boven het witte kleed, als dat van een engel. —

— „Hendrik, Willem,” zeide vader, toen wij voor hem stonden, „het is het eerste Kerstfeest zonder uw moeder; zij heeft geen boom meer voor u kunnen versieren.” —

Hij hield op, want zijn stem weifelde eensklaps, en hij wees met zijn hand naar de ronde tafel.

„Dáár is iets voor ieder van u. En nu, weest goede jongens.” — — Hij streek met zijn hand over onze hoofden en stond op.

„Neemt! Neemt!” riep hij toen haastig; en als in een droom voelden wij boeken, schaatsen en doozen in onze handen en stonden wij in de flauw verlichte gang; onze bleeke kindergezichtjes zagen elkander bedroefd en angstig aan.

Daar klonk een smartelijke kreet uit vaders kamer, „Sophie, Sophie!” Daarop volgde een snikken, een hartverscheurend geween. — Ik zal het nooit vergeten! Kletterend vielen mijn schaatsen en boeken op den grond; ik leunde tegen den kouden wand en schreide bittere tranen van diepe smart. Hendrik echter stond doodsbleek naast mij; hij wilde niet schreien; hij was immers reeds een leerling der vijfde klasse.

Hanne haalde ons eindelijk weg naar haar kamer.

„Kom, houd u nu maar stil, mijn kleine Willie; uw vader schreit om uw moeder; hij had haar zoo hartelijk lief. — Toe, hier heb ik iets voor u, en speelt straks in de kinderkamer met soldaten.” Zij gaf ons ieder een mooie, gekleurde waskaars.

„Ik heb ook dunne koekjes gebakken met maankopzaad bestrooid, voor uw avondeten; schrei maar niet!”

Maar ik wilde niets weten van soldaten, van maankopkoekjes noch spelen en toen Hendrik, reeds weder getroost, bij de tafel zat en zich dapper te goed deed aan zijn lievelingsgerecht, sloop ik weder stil naar vaders kamer. Het was stil daarbinnen en ik deed zachtjes de deur open.

„Wie is daar?" vroeg hij.

„Ik ben het maar, papa," stamelde ik.

„Gij maar, mijn kleinste?" was het zachte antwoord. En toen was ik reeds bij hem, zat op zijn knieën en streelde zijn wangen met eerbiedige teederheid.

„Haal Hendrik ook," zeide hij en kuste mij. Toen liep ik haastig naar de kinderkamer. Hendrik had zijn genoegen gegeten, maar zijn lief gelaat zag schuw en verlegen naar mij op, en voor hem op de tafel lag tusschen groote en kleine noten, mijn grootste trots, de fraaie notenkraker, met gebroken kakebeen. Het vorige Kerstfeest had ik hem van moeder gekregen en hem zorgvuldig in een lade van mijn kastje geborgen. Die van Hendrik was reeds lang den weg van alle vleesch gegaan; nu deze ook!

„Het is de mijne," stotterde ik en begon te schreien.

„De noot was zoo hard," verontschuldigde hij zich. Hij wilde mij troosten en haalde zijn spaarpot.

„Ik zal u een ander koopen, Willie."

„Ik wil geen ander," riep ik en nam de overblijfsels bij elkander, om ze zorgvuldig te bewaren. Bitter bedroefd over den verloren notenkraker keerde ik met Hendrik naar vader terug en zwijgend zaten wij op zijn knieën.

„Hebt elkander recht lief," zeide hij, vóór wij slapen gingen, „doet elkander nooit verdriet aan," en nam onze kinderhandjes in zijn rechterhand — ik bedwong nog altijd moedig mijn tranen, maar een anderen notenkraker heb ik nooit weder aangezien.

Allengs werd het weder gezelliger in ons huis. Tante Bertha woonde nu met haar dochtertje bij ons; zij zat in de hoekkamer bij het raam, waar moeder gezeten had; op het bankje aan haar voeten zat de kleine Ursula met een sprookjesboek en haar lange, donkere vlechten hingen bijna op den vloer.

Nu liep het weder tegen Kerstmis, maar 't was nu veel vroolijker dan vroeger, want de kleine Ursula was zoo wild mogelijk. Hendrik noemde haar altijd ‚domme gans' en nog erger; tusschen die beiden was iets, zoodat zij elkander altijd met vijandige blikken aanzagen; waarom wisten zij zelf niet.

Voor mij was Ursula altijd een lief speelmakkertje, 's winters in den hoek bij de kachel en 's zomers in onzen ouden, lommerrijken tuin. Zij had een eigen manier van spelen, zag alles aanstonds met een helderen blik. Wij hadden toovergrotten en groene paleizen; hoog boven in den lindeboom was een ridderburg; het donkere meisjeshoofd kwam wonderschoon uit het door de zon beschenen gebladerte te voorschijn. Met de oude boot, die zich zacht op den vijver wiegelde, voeren wij uit, om vreemde eilanden te ontdekken. In alles, wat zij deed, bespeurde men een haar zelf onbewust vermogen om het nuchtere, alledaagsche te verfraaien; over haar geheele wezen lag het zachte waas van een gelukkigen humor en bekoorlijke schalkschheid. Men kon niet boos op haar wezen, als men plotseling bespeurde, dat men de gefopte was, en zij zoo helder over de welgeslaagde poets lachte. Hoe de ernstige, stilte tante Bertha aan zulk een plaagziek elfenkind gekomen was, is mij tot heden nog een raadsel; zij begreep het zonderlinge schepseltje niet, dat God haar had toevertrouwd en noemde haar niet zelden een kleine zottin.

Zij was in huis aller lieveling, behalve van Hendrik; zelfs op het ernstig gelaat mijns vaders speelde een glimlach, als

de plaaggeest stil zijn kamer binnensloop en achter zijn rug de armen om zijn hals sloeg.

„Oom, de zon schijnt zoo heerlijk in den tuin!"

„Dat zie ik," zeide hij schertsend, er is iets van aan u blijven hangen, Ursula;" dan nam hij zijn muts, vatte het kind bij de hand, en zij wandelde geduldig met hem het middelpad op en neer, met gebogen hoofd, alsof zij nooit weder de wilde Ursula zijn zou. —

Uit de school kwamen gedurig klachten. Zij was een vlug maar wispelturig kind, verklaarde de onderwijzer der klasse en het ergste was, dat zij de andere scholieren door haar snaaksche invallen van 't werk hield. Het was zoo; zij liepen Ursula na, „als een kudde schapen," verklaarde Hendrik, die intusschen in de tweede klasse was gekomen, dansles kreeg en als gewoonlijk een vlam had; de dikwangige, strooblonde dochter van den bierbrouwer en varkensslachter Holzer aan de markt, wit en rood als een Borsdorfer appel en zoo kogelrond als een bal gehak, gelijk Hanne gewoon was des Zondagsmiddags op tafel te zetten.

Hendrik behandelde de kleine Ursula werkelijk zeer uit de hoogte. Hij wandelde in de zomeravonden met eenige zijner vrienden uren lang rondom de markt, waarbij hij zijn uitverkorene wel vijftigmaal groette, die blozend als een roode pioen, onder de gladgeschuurde geelkoperen haken voor de winkeldeur stond en met haar kleine, blauwe oogjes Hendrik van den raadsheer teeder, smachtend aanzag.

„Gij kunt 't niet gelooven, Willie," zeide Ursula, toen wij in den tuin onder den lindeboom zaten en de avondzon rooskleurig haar bruin gezichtje bescheen. „Martha is zoo vreeselijk dom, hoewel zij met Paschen wordt aangenomen; zij kan niet eens goed lezen. Eergister lazen wij op school over Frederik den Groote en den luitenant

Katte; daar komt een plaats in voor, waar Katte zegt:

„Er ist mir ein süsser Tod, für Ew. Königliche Hoheit zu sterben!" — Zie, Willie, ik had het zoo gaarne voorgelezen; het was zoo treffend en ik heb bijna geschreid — daar leest me die Martha nu:

„Er ist mir ein süsser Tod, für ewige Hoheit — en zoo voorts." Zij lachte hartelijk. „Willie, wat was dat kluchtig; Martha verontschuldigde zich later; zij had gemeend dat Ew. eeuwig beteekende!"

„Gij zult nog eens zelf een koorddanseres worden!" bromde Hendrik kort daarna, toen hij werken wilde en Ursula, die aan dezelfde tafel zat met een boek vol papieren poppen, waarvoor zij kleeren maakte, den armen jongen ieder oogenblik stoorde, terwijl zij de figuren zoo voor de lamp liet dansen, dat de huppelende schaduw op zijn schrijfboek viel.

„Gij behoort bij de zigeuners te huis!"

„Flap! klonk het en een kleine maar stevige oorvijg brandde op Hendriks wang.

„Waarom werkt ge eerst als de anderen gereed zijn en spelen willen?" riep zij rood van toorn; „den geheelen namiddag zijt gij de dikke Martha nageloopen, eerst vóór en toen na den eten en als het nu niet regende, waart ge nog niet hier!"

„Nu, gij zijt een meisje," zeide hij en wreef zijn wang, „anders zou het u slecht bekomen! Maar zoo genadig komt gij er nu eens niet af." In een oogwenk had hij het slanke meisje tegen zich aan gedrukt en kuste haar twee, driemaal op den rooden mond. „Dat is uw straf — zoo doet men en morgen hebt gij een knevel!"

Maar Ursula zette op eens een droevig gezicht, sloeg haar voorschoot voor de oogen en begon bitter te schreien.

„Ween niet," troostte ik haar, terwijl ik Hendrik een toornigen blik toewierp, „hij heeft het zoo kwaad niet gemeend."

Maar het kind snikte nog harder en liep als gejaagd de kamer uit; wij hoorden haar de trap opvliegen naar de bovenverdieping, waar de slaapkamer van haar moeder was.

„Een wilde kat," zeide Hendrik en maakte zich gereed om met zijn werk voort te gaan.

„Schaam u!" voegde ik verontwaardigd hem toe.

Hij zag mij verwonderd aan en zei, „kinderstreken! kunt gij dan geen gekheid verstaan?"

Maar Ursula wreekte zich. Een paar weken later had het groote bal plaats van wie aan de danslessen deelnamen en wel in de zaal van de „Gouden Kroon," waarvoor Martha een witte japon had gekregen, benevens een krans van vergeet-mij-nietjes. Hendrik zond haar, door Hanne, een bouqnet voor haar ceintuur, twee bloemen van tantes theeroos en een paar mirtetakjes, die Ursula er zeer vrijgevig had bijgevoegd. Hij zelf stond drie uur voor den smallen spiegel in onze kamer en altijd zaten zijn lokken nog niet fraai genoeg; daarbij repeteerde hij eenige dansfiguren en floot een paar maten van de nieuwste wals. — Ja, Hendrik was in den zevenden hemel?

Voor hij heenging, kwam hij nog eens in den tuin, waar Ursula en ik onder de linde zaten en naar de nachtegalen luisterden, die in de vlierboschjes begonnen te slaan.

„Veel genoegen, Hendrik!" wenschten wij hem. „Ik dank u. — Jammer, Willie, dat gij niet van dansen houdt; het is een goddelijk vermaak!" zeide hij. „Ursula — nu, van haar kan men het begrijpen, dat zij niet dansen wil. Zij weet toch wel, dat zij den geheelen avond zou blijven zitten," voegde hij er al plagend bij.

Zij zuchtte en knikte met het hoofd, maar de schalkschheid zat in de beide kuiltjes harer wangen en broeder Hendrik ging overgelukkig door den lenteavond naar de feestelijk versierde zaal in de „Gouden Kroon." — Het was nog vroeg, toen hij weder te huis kwam en zich schielijk naar bed begaf. Anders duurden zulke uitspanningen wel tot den morgen. — Hij antwoordde echter op geen mijner vragen en zag er den volgenden morgen aan het ontbijt zeer verdrietig en terneergeslagen uit. Ursula, die reeds in een lichtrose katoenen kleedje met haar schooltasch in de deur stond, vroeg deelnemend, hoe hij zich geamuseerd had — maar ontving slechts een toornigen blik. In de school vernam ik echter, welk een dolkstoot den armen Hendrik arglistig was toegebracht. Men had een dans uitgevoerd, die de Fransche balletmeester als de nieuwste mode van Parijs had aanbevolen, en uit allerlei toeren bestond, die de paren beurtelings bij elkander brachten; de laatste toer was dan het glanspunt; de heeren zouden van de dames strikken, de dames van de heeren bouquetjes ontvangen. — Hoe het zich eigenlijk had toegedragen, kon niemand raden, zelfs Hendrik niet. Hij had als de koning van den avond, in het gedrang, onder vele anderen een strik ontvangen, die er niet zoo uitzag als de overige en toen hij hem nader beschouwde, ontdekte hij, dat het een van papier was, waarop met enkele trekken, maar toch sprekend gelijkend, Martha Holtzers portret geteekend was, met haar opgeblazen wangen, in al haar dikte, de mond lachende van het eene oor tot het andere. En daar onder stond te lezen:

Mijn gansche uiterlijk toont, lieve vrienden, hier,
Dat onze worst is goed, en krachtig ook ons bier!

Eerst was Hendrik woedend geworden in den kring der dansers; toen had hij met zijn vlam den laatsten toer met een

toornig gelaat gedanst en was daarop stil naar huis gegaan. Het was boosaardig, maar onbetaalbaar; daarover was maar ééne stem op het gymnasium. Hendriks liefde had echter een knak gekregen; alles kan het hart van een gymnasiast der tweede klasse verdragen, maar niet, dat „zij" belachelijk gevonden wordt.

Martha's rozenketens waren verwelkt; zij moest zich troosten; tusschen Ursula en Hendrik echter heerschte een ijzige koelheid, hoewel zij niets bekende en haar medeplichtige evenmin verried. Zij verdroeg zwijgend eenige opmerkingen van haar moeder en onzen vader over onbetamelijke handelingen en herwon Martha's gunst geheel, doordien zij haar bereidwillig haar rekenkundige voorstellen liet afschrijven; rekenen toch was Martha's zwakke zijde.

Dat duurde zoo den ganschen zomer en 't was juist niet aangenaam. Hendrik veroorzaakte allerlei onrust; hij was slecht geluimd; hij schold op „de domooren," zooals hij zeide, en vader liet hem tusschenbeide op zijn kamer komen. Dan verliet de groote, knappe jongen die kamer altijd met een bleek gelaat en was dagen lang zeer bedaard. — In October gebeurde het ongehoorde, dat hij niet verplaatst werd en ik onverwacht met Hendrik in dezelfde klasse zat.

„Ik blijf niet langer op school," zei hij tegen mij, toen wij naar huis gingen, „een gluiper ben ik nu eenmaal niet — ik moet iets ondernemen waarbij ik al mijn krachten kan gebruiken." — Te huis gekomen, smeet hij zijn boeken met geweld op de tafel, stond een poos voor het raam en ging toen in den tuin. Mijn blijdschap over mijne verplaatsing en mijn goed getuigschrift van de school was verdwenen. Hoe nu, als vader het vernam, wiens plannen en verwachtingen alle daarop gevestigd waren, dat zijn zoons zouden

studeeren? Wij toch hadden rijke beurzen te wachten en dat nam een zwaren last en groote zorg van zijn vermoeide schouders. Er kwam op eens een gedrukte stemming in ons huis, niettegenstaande er buiten een koude herfstwind woei. Vader hield zitting in een naburige plaats; wij overigen zaten zwijgend aan het middagmaal; alleen Ursula voerde allerlei grappen uit en haalde zich daarvoor menig knorrig woord van Hendrik op den hals. Tegen den avond echter liep zij mij na in den tuin, bleek als de kalk op den muur.

„Willie!" gij moet spoedig komen! Om Gods wil, wat deed Hendrik toch, dat uw vader zoo vreeselijk boos is?"

Haastig liepen wij in huis, de trap op, naar vaders kamer. Het was nu stil daar binnen.

„Laat mij hier blijven, Willie, ik ben zoo bang," smeekte het meisje, „ik luister niet — ik wil op de trap gaan." En toen ik mij nog eenmaal omkeerde, zag ik, hoe zij op de bovenste trede ineengedoken zat en haar verschrikte oogen op mij vestigde.

Vader liep met groote schreden op en neer — Hendrik stond met gebogen hoofd bij de schrijftafel.

„Willie," begon mijn vader, terwijl hij stil stond, „wij zijn hier plotseling tot een gewichtig tijdpunt gekomen. Ik dacht, dat gij zwijgend de plannen goedkeurdet, die wij, ik en uw lieve overledene moeder voor u en uw toekomst gevormd hadden. Het was misschien een fout van mij te meenen, dat gij daar volkomen mede instemdet; wat toch voor één mensch geschikt is, voegt nog niet voor allen. — Wij stammen af van een familie, die reeds eeuwen lang hun zoons naar de alma mater zond en aan den staat een reeks bekwame artsen en juristen schonk. Er bevinden zich onder dezen zelfs mannen van groote vermaardheid.

Ik beken, dat ik gaarne zou gezien hebben, wanneer ook gij u waardig bij deze reeks hadt aangesloten. — Hendrik heeft anders gekozen en juist van hem heeft het mij verrast, mij bedroefd. Hoe denkt gij over uwe toekomst?"

Ik staarde Hendrik ontsteld aan. Vader moest nog eens vragen.

„Ik wil gaarne studeeren, vader," zeide ik.

Hij knikte; het was alsof een lachje van verlichting over zijn gelaat vloog.

„Hendrik keert de boeken, de wetenschap den rug toe; hij wil — zeeman worden!" deelde vader mij nu mede.

Daar was het er uit. Het duizelde mij bijna.

„Hendrik?" stamelde ik. — Hij verroerde zich niet.

„Ieder mensch kiest zich zijn eigen bestemming," ging de oude man voort. „Ik heb beproefd, het u uit het hoofd te praten, Hendrik; stel er mij niet verantwoordelijk voor, als gij het gedroomde ideaal niet vindt. — Tot Nieuwjaar blijft gij op school; intusschen zal ik in Hamburg de noodige stappen doen; met den eersten den besten kapitein gaat gij niet weg; zoo lang ik kan, zal ik voor u zorgen. Gaat nu heen."

Hij reikte ons beiden de hand. Hendriks fraai gelaat vertrok zenuwachtig, maar zijn oogen schitterden. Liefkoozend streek vader hem nog eens over zijn blonden krullebol.

„Ik meende het niet kwaad," zeide hij zacht, „het was alleen de teleurstelling." Toen keerde hij zich schielijk om.

Beneden echter in de sombere kamer van tante Bertha zaten wij met ons drieën en luisterden naar Hendrik. Hoe schitterden zijn oogen, hoe kon hij vertellen, alsof hij er bij geweest was! Uit zijn jeugdig, van blijdschap stralend gelaat waaide ons, als ware het, een frissche zeewind tegen; donkergroene, doorzichtige golven droegen het vlugge schip

naar een verre kust; een tropische, vreemde wereld stond voor mijn oogen, palmboomen wiegelden zich in kalme, heldere stroomen en al de kleurenpracht van het zuiden werd ons in verleidelijke, vreemde schoonheid voorgespiegeld. Wij waren doodstil geworden; zelfs tante Bertha had haar breiwerk laten rusten. Ursula echter zat met het hoofd in haar hand en zag met gloeiende wangen door het raam. In de oogen van het kind lag een gloed van smachtend verlangen. Toen begon zij te weenen.

„Wat scheelt u toch, zottinnetje?" vroeg haar moeder, „waarom weent gij?"

„Omdat ik een meisje ben," bracht zij eindelijk uit.

Hendrik lachte luid.

„Gij waart de rechte ook geworden, gij kwikstaartje!"

„Stoor er u niet aan, Ursula!" troostte ik haar. Maar het hart werd mij vol bij de verleidelijke schildering van mijn broeder. „Wij blijven te huis bij vader."

„Water heeft geen balken!" merkte tante Bertha op.

Hendrik lachte nog luider.

„Jongen," zeide de oude Hanne, die bij het vernemen van het groote nieuws met een bleek gelaat bij de deur stond. „U steekt de haver; gij zijt al te weelderig!"

„Hoog is de hemel, wijd is de wereld, overal krijgt men brood voor zijn geld!" neuriede Hendrik.

„Uw kuren zullen zij er spoedig uitdrijven, mijn jongen," zuchtte Hanna. „God beware ons!"

Hannes woorden maakten dat ik Hendrik met droefheid moest aanzien; zij toch kon over die zaken meespreken; zij was uit Büsum afkomstig en haar zuster was de weduwe van een loods, die vroeger in een stormachtigen nacht „verdronken" was, zooals Hanne ons eens verteld had.

Reeds een paar weken later bracht vader Hendrik naar

Hamburg; hij had spoediger een goed schip en een vriendelijken kapitein gevonden, dan hij zelf gedacht en gehoopt had. Dat de fraaie brik, waarmede Hendrik zijn eerste reis zou maken, moeders naam „Sophie" droeg, had den ouden man zeker bekoord; hij noemde het een goed voorteeken.

Het was een stormachtige dag in het begin van November; tante en de oude Hanne hadden roodgeweende oogen. De laatste kookte des middags nog eens het lievelingsgerecht van den jongen.

„Als de zalige mevrouw nog leefde, zij zou van verdriet zijn gestorven!" zeide zij al hoofdschuddend.

Ursula zag bleek, hoewel zij niet weende.

„Ik wenschte, dat ik meegaan kon," verklaarde zij, „en als gij eens een parel vindt, Hendrik, zulk een groote, fraaie, dan zendt gij haar mij?" smeekte zij zeer ernstig.

„Gij denkt zeker, dat men die zoo met den hengel vangt?" vroeg hij lachend. Zij zag hem verwonderd aan, maar lachte niet om zijn scherts.

Toen de klok kwart voor twee sloeg, was het tijd. Hendrik kuste ons allen, ook Ursula.

„Nu geen vijandschap meer tot besluit," zeide hij teeder en streelde haar wangen; „denkt met Kerstmis aan mij, dan ben ik juist midden op den Oceaan."

Naar den postwagen mocht niemand der vrouwen medegaan; Hendrik had dat verzocht. De geheele tweede klasse was daar immers vergaderd en daar pasten geen afscheidstranen. — Toen ik later in den valen Novemberzonneschijn alleen naar huis ging, gevoelde ik mij gedrukt en droevig te moede; mijn gedachten volgden het schommelende rijtuig in het diepe zand van den grooten weg; ik zag nog steeds zijn lief gelaat, terwijl de wind met zijn krullend haar speelde, hoe hij tot afscheid met zijn muts zwaai-

de; er was iets eigenaardigs in, iets als blijde verwachting.

„Hij laat u nog eenmaal groeten," zei ik tegen tante en Ursula en ging toen naar de kamer, die wij tot nu met ons beiden bewoond hadden, en toen vloeiden op eens heete tranen van smart uit mijn oogen; het was half uit droefheid over hem, die heengegaan was, half uit verlangen, om ook zoo vrij Gods wijde wereld in te gaan. — Bedroefd was ik niet alleen; het ging ons allen niet beter; wij misten hem overal.

Vader echter wel het meest. Op Kerstavond had hij een plaatsje onder den verlichten boom in orde gebracht, alsof Hendrik ieder oogenblik kon binnenkomen, en bij den feestmaaltijd klonken wij op het welzijn van hem, die afwezig was, die eenzaam zijn Kerstfeest vierde, ver, ver van ons, midden op de wereldzee.

Toen ik later in mijn kamer voor het venster stond en naar de schitterende sterren opzag, beproefde ik, om mij het schommelende vaartuig op het onafzienbare water voor den geest te halen. Misschien stond ook hij nu op te zien naar de sterren; misschien weerklonken ook nu de Kerstkloktonen uit zijn geboorteplaats in zijn gemoed en deden hem de handen vouwen in vroom gevoel, fluisterden zijn lippen het Kerstevangelie en een bede voor ons, die te huis waren!

Met ijzeren vlijt werkte ik mij door de laatste klassen; de tijd was in een ommezien voorbij gevlogen. Toen Ursula bevestigd werd, verliet ik het gymnasium. Ik had dagelijks met haar omgegaan, nu kwam zij mij op Palmzondag te gemoet, met iets vreemds, verrassends, liefelijks — had ik dan, verdiept in mijn werk, zoo geheel over het hoofd kunnen zien, hoe groot en slank zij was geworden, of gaf het deftige, zwarte kleed haar zulk een jonkvrouwelijk voorkomen? Ik staarde haar aan, als in een droom.

Zij had geweend, in de kerk; zij had mijn vader omhelsd en hem herhaaldelijk bedankt voor alles, wat zij in zijn huis, onder zijne vaderlijke hoede had mogen ontvangen.

„Ik alleen heb te danken," had de oude man geantwoord. Zou het mij niet al te eenzaam worden zonder u, nu ook Willie het vaderlijk huis verlaat?" Hij wierp mij een blik vol liefde toe, die mijn hart van vreugde deed kloppen, want binnen weinige dagen ging ik naar Halle, waar ook mijn vader eens gestudeerd had.

's Daags te voren wandelden wij nog eens door den tuin, Ursula en ik. Zij had haar hand op mijn schouder gelegd en zoo zochten wij voor het laatst al onze lievelingsplekjes op.

„Als gij nu in de vacantie te huis komt," zeide zij, „zijn wij waarschijnlijk weder allen bij elkander, dan is Hendrik hier ook; hij schreef immers ‚in den herfst zullen wij weder in Hamburg zijn'."

„God geve het!" antwoordde ik hartelijk. — Onder de linde bleef ik staan, want Ursula bukte zich haastig naar den grond; daar stond een gevlochten teenen korf, waaronder een hen kakelde en haar kleine, goudgele kuikentjes riep, die flink door de opening van den korf uit en in liepen; de zonneschijn speelde door de jonge blaadjes der linde, en omgaf het donkergelokte meisjeshoofd als met een gouden gloed.

Zij zijn van mij, alle van mij, Willie!" sprak zij; ik heb ze zelf opgekweekt; van morgen vroeg droeg ik ze hierheen in de zon, opdat zij zich in hun jong leven zouden verheugen. Is het niet aardig, zulk een vroolijk, klein-kinderkamertje?" Zij hief haar gelaat op en zag mij met haar bruine oogen aan, waaruit reine blijdschap straalde. Nooit heb ik dat tooneel, dien blik kunnen vergeten.

„Sedert wanneer zijt gij zoo huishoudelijk, Ursula?" vroeg ik, om toch iets te zeggen.

Zij lachte en wees met den vinger op haar voorhoofd.

„O, gij!" pruilde zij, „ik weet het niet, maar gij zijt in den laatsten tijd geweest als een doofstomme; altijd slechts die domme boeken! En als men tot u sprak, gaaft gij geen antwoord, was het, alsof gij uit een diepen slaap ontwaaktet. — Gij ziet er uit, als iemand, die zeven maanden honger heeft geleden, en — zooals gij nu zijt, bevalt gij mij volstrekt niet, Willie!"

„Nu, dat zal wel anders worden," troostte ik haar — het harde werken voor het examen!" —

„Wees niet boos, Willie!" riep zij, terwijl zij weder bij mij kwam. „Gij zijt zoo goed, zeggen zij allen, ge zijt het altijd geweest; veel te goed en zoo verstandig! Doe toch ook eens een domme streek, opdat men niet al te veel eerbied voor u moet hebben."

Zij zag mij daarbij een weinig medelijdend aan; toen moesten wij beiden lachen.

„Wel Ursula, wie heeft het ooit gehoord," berispte ik haar, „dat gij als met opgeheven handen, met bidden en smeeken uw eigen neef tot dwaasheden wilt overhalen? Ik geloof bijna, dat Hendrik gelijk heeft en er een weinig zigeunerbloed in u steekt."

„Ik weet het niet," antwoordde zij, nadenkend, „maar somtijds schrik ik van mijn eigen gedachten; zij fladderen zoo wild en verward als waren zij volstrekt niet de mijne, ik kan ze niet vangen en vasthouden — het is zeker zoo bij ieder mensch — nietwaar?" —

„Geef mij een aandenken mede, Ursula!" vroeg ik, toen ik den volgenden dag reisvaardig voor haar stond. Wij waren alleen in de kamer harer moeder, die elders iets te doen had.

„Is dat noodig, opdat gij u mijner herinnert?" plaagde zij.

„Dat weet gij beter dan ik, Ursula!"

„Nu, kom dan hier!" Zij stond voor haar werktafeltje en begon in de laadjes te scharrelen, als zocht zij iets. De dunne vingers haalden alles door elkander — allerlei nietigheden waren het — strikken en portretten, naaldeboekjes en allerhande prullen.

„Ik heb niets," zeide zij ten laatste, „ik moet u iets anders geven." Ik zag plotseling de twee kuiltjes in haar wangen dieper worden; toen voelde ik een paar zachte armen om mijn hals en haar frissche lippen op de mijne. „Daar" zeide zij en streek bliksemsnel met de kleine hand over haar mond, „vergeet mij niet en kom gezond terug!"

Ik echter werd gloeiend rood en staarde haar aan.

Als in een droom zat ik in den postwagen en reed door de lachende lente; overal bloeiende boomen, jeugdig groen, overal gekweel van vogels en bedwelmende geuren! Ik boog mij uit den wagen en zag achterom naar de stad; nooit was zij mij zoo dierbaar voorgekomen, als nu ik haar verliet, wijl ik wist, wat deze oude muren voor mij omsloten hielden.

Ik was nooit een van hen, die den overmoed der jeugd tot een uiterste dreef; er was altijd iets, dat mij in het vroolijkste gezelschap terughield, zoodat ik niet kon instemmen met het luide gejubel van anderen. — Wel heb ik ook in de „arena" gestaan en kwam ik in wellevendheid niet te kort; wel heb ik met anderen in de „bierhalle" te Giebichenstein de zomernachten doorgebracht, wel met trotsche opgewondenheid ter eere van den vorst gezongen en de kleuren der bewoners van de Mark gedragen. Wanneer evenwel de pret op het hoogste was, overviel mij steeds een gevoel, dat ik mij er aan moest onttrekken en ik werd stil; mijn aard was nu eenmaal zoo; ik kon er niets aan doen.

Zoo gevoelde ik mij altijd het gelukkigst, als ik op mijn kamer was, geheel alleen. Daar hing een silhouette van mijn vader tegenover mijn bed en een fijne teekening van ons huis aan de tuinzijde; op den voorgrond hing er een gedeelte van de linde overheen, zoodat het als 't ware omlijst scheen door groen gebladerte. Dat had Ursula gepenseeld. Zij had ook beproefd een paar gedaanten op het tuinpad aan te brengen, die ons broeders moesten verbeelden, maar Hendrik stond er alleen geheel op, een kleine figuur met een blauw buis en grooten hoed. De andere had zij overgeschilderd, en zich zelve daarvan gemaakt, omdat mijn conterfeitsel haar niet had willen gelukken, zooals zij zeide. Ik gevoelde mij altijd gelukkig, als ik naar huis schreef, of aan Hendrik; en nog grooter was mijne blijdschap, als de postbode mij een brief aan de mijnen bracht. Overigens was ik vlijtiger dan de meesten van mijnsgelijken in het begin van den studietijd plachten te zijn. Ik wist, dat mijn vader met het ongeduld van iemand, die vermoeid en uitgeput naar de avondrust verlangt, er op wachtte, om mij zijn rechtsgeleerde praktijk over te geven; daarom was het, dat ik zelden een college verzuimde. Tusschenbeide kwam ik mij zeer oud en pedant voor, als ik mij met de anderen vergeleek; ik vroeg mij zelf af, hoe het mij wezen zou, als ik bedwelmd door jeugd en wijn, een bevallige danseres in den arm, op de maat der muziek ook eens onder de draaiende menigte rond wiegelde. Het volgende oogenblik kwam het mij flauw en walgelijk voor en greep ik heimelijk naar mijn borst; daar rustte een gekreukeld papier, de eenige brief, dien Ursula mij geschreven had, toen ik voor het eerst mijn verjaardag buiten het ouderlijk huis beleefde. Een paar donkere oogen zagen mij aan; ik voelde een paar zachte meisjeslippen op de mijne, en — dáár was zij, de

volle zaligheid der jeugd, meer dan alle vreugde om mij heen!

Van mijn herfstvacantie kwam niets, hoe zeer ik er mij ook over verheugd had. Juist twee dagen voor het begin der vacantie, overviel mij een hevige koorts en toen alles uit de oude, dompige stad naar buiten ijlde, lag ik pijnlijk en moedeloos op het ziekbed en stond voor het eerst weder op, toen het winterkwartaal weder begon. — Te huis wisten zij niet hoe ziek ik geweest was; ik had iets van een verstuikten voet geschreven. — Het was toen nog niet zoo gemakkelijk te reizen als heden ten dage; wie had ook kunnen komen, om mij te verplegen? Tante Bertha was de eenige — maar haar zwakke gezondheid? En waar had zij moeten blijven in mijn klein studentenkamertje?

Zij hadden van huis in lang niet geschreven; toch dacht ik dagelijks aan hen, toen ik langzaam herstellende in den najaarszonneschijn weder voor het venster zat. Hendrik was nu zeker te huis! Hoe zou hij er wel uitzien? Wat zou hij te vertellen hebben; of hij tevreden was met het gekozen beroep? Deze vragen kwelden mij tegelijk met een vurig verlangen.

Ik dacht er reeds over, mij nog een paar dagen vacantie te veroorloven — daar kwam eindelijk toch een brief.

't Was een van vader.

„Hoe wij u gemist hebben, Willie," schreef hij, „kunt gij u wel voorstellen; hoe uw domme voet onze vreugde bedorven heeft, behoef ik u niet te zeggen. — Hendrik was veertien dagen hier en niets ontbrak in dien gelukkigen tijd, dan gij. Goddank! dat hij gezond is en tevreden met zijn beroep! De Heer nam daardoor een zwaren last van mijne ziel. — Groot en sterk is de jongen geworden, door wind en weder gebruind en vertellen kan hij van goede en

slechte dingen. Nu blijft hij vooreerst te Hamburg om zijn stuurmansexamen te doen, en als God wil, ziet gij met Kerstmis elkander in het huis uws vaders gezond en vroolijk weder.

Bijna had hij u nog te Halle verrast; waardoor het plan verijdeld werd, weet ik eigenlijk niet recht. — Als gij komt, zult gij echter allerhande zaken vinden, die hij voor u in uw kamer heeft opgestapeld; op mijn schrijftafel staat een kleine Indische huisgod, die een vreeselijk dwaas gezicht zet; de dames hier dragen doekjes van echte Oostindische zijde om den hals, door hem uit Hongkong meegebracht, Ursula zelfs een met gouddraad doorweven! Allen laten u groeten en wenschen u toe, dat gij spoedig weder gezond moogt worden; met Kerstmis echter hoopt u aan zijn hart te drukken uw liefhebbende vader

H. Nordmann.

„Drink tusschenbeide een glas van de heden aan u verzonden Pontac, tot versterking," stond nog in het postcriptum.

Ik gevoelde mij plotseling zeer ontstemd, maar de oorzaak wist ik niet recht te vinden; ik schoof het op mijn prikkelbaarheid na mijn lange ziekte en zuchtend sloot ik den brief weg. Zoodra ik kon, begaf ik mij weder aan het werk, meer dan mij goed was en daardoor kwam het, dat toen ik acht dagen voor Kerstmis reisvaardig was, mij een bleek, ingevallen gelaat uit den spiegel aankeek en Ursula's woorden schoten mij te binnen: „Gij ziet er uit, alsof gij zeven maanden honger hebt geleden.

Maar het was toch heerlijk, in den ouden, gelen postwagen naar huis te rijden; het sneeuwde een weinig, en het schit-

terende wit stond prachtig op de donkere takken der Markische pijnboomen. In den wagen zaten enkel vroolijke menschen, studenten, die allen te huis het feest wilden vieren, en bij elke herberg werd stilgehouden. Ik liet hen hun gang gaan en bewaakte met heimelijke vreugde de reistasch, die in het net boven ons schommelde; daar was van alles in voor den Kerstboom; het meeste voor Ursula. Dagen lang had ik langs de winkels in de Ulrichstraat gewandeld, en nooit vond ik iets, dat mij fraai genoeg scheen, om in de kleine hand van het meisje gelegd te worden; maar toen had ik het op zekeren dag gevonden in de gedaante van een boek. „Hannchen und die Küchlein." — Ik werd bij het lezen van den titel op eens herinnerd aan haar lieftalligheid onder de linde met haar kuikentjes en toen ik de lieve vertelling gelezen had, dacht ik, dat het een recht passend geschenk voor haar zijn zou. „Kerstgeschenk voor mijn lieve Ursula," schreef ik er voor in, maar geheel achter in op de laatste bladzijden nog een paar coupletten, uit een overvol, van liefde smachtend hart.

Onder de linde, daar speelde de wind
U door de lokken, o schuldeloos kind,
De zonne kleurde met rozerood licht
Uw jong en liefelijk aangezicht.

Onder de linde zag 'k later u weder,
Als jonkvrouw bloeiende, beminlijk en teeder,
Ik blikte u aan — als van voorjaarsgloed
Voelde ik doordrongen mijn jeugdig gemoed.

Onder de linde — nog spreek ik 't niet uit,
Wat ook mijn innigst gevoel mij beduidt,
Slechts dit wenscht mijn hart, dat God u behoed,'
Eens komt toch de zomer en alles wordt goed.

Zij wisten niet dat ik heden reeds kwam. Met haastige schreden ijlde ik door de welbekende straten; daar lag het lieve, oude huis in den helderen glans der winterzon. Ik gevoelde geen vermoeidheid meer na den op reis doorgebrachten nacht, maar wel 't schielijk en sterk kloppen van mijn hart. In het voorhuis stond voor een geopende kast een slanke vrouwelijke gestalte.

„God zegene u, Willie!" riep Ursula's heldere stem; toen reikte zij mij haar beide handen toe en zag ik weder in het gebruinde gelaat.

„Waar komt gij nu reeds vandaan?" riep zij. „Wel, wat zal vader blij zijn! Hij heeft reeds sinds een paar dagen over niets anders gesproken, — Maar" — zij bleef staan, toen wij reeds halverwege de trap waren, „wat ziet gij er uit, Willie? Gij waart zeer ziek — beken het maar!" En zusterlijk medelijdend zagen de donkere oogen mij aan. „Dat zal vader bedroeven!" voegde zij er bij.

„Maar gij zijt ook veranderd, Ursula," antwoordde ik, „gij zijt een half hoofd grooter geworden, en zoo — —"

„Och kom!" zeide zij en een zachte blos bedekte allengs haar gelaat, „laat vader niet wachten, ga schielijk naar boven — later komt gij wel bij moeder!"

En vlug als een vogel was zij de trappen weer afgesneld.

„Men ziet wel, Willie," zeide vader nadat hij mij hartelijk verwelkomd had, „wij juristen hebben niet het gezondste beroep gekozen, gij hadt Hendrik eens moeten zien, en w a t kon die jongen eten!"

Toen ik later bij tante Bertha beneden kwam, zeide deze ongeveer hetzelfde.

„Maar dat beteekent weinig, Willie," voegde zij er vertroostend bij. „Gij weet, wat gij hebt. Ik zou niet liefst zulk een slingerende bodem onder mijn voeten willen heb-

ben als Hendrik. Wanneer hij mijn kind was, zou ik doodelijken angst uitstaan."

Ursula zat zwijgend aan haar werktafeltje en borduurde een mutsje voor vader. Plotseling vielen mijn oogen op een doekje, dat zij bevallig om den blanken hals geslagen had; het was wit met gouddraad doorweven; het stond haar goed, bij haar donker haar.

Zij bemerkte het.

„Dat heeft Hendrik mij meegebracht," zeide zij, en deze rooskleurige koralen ook en die schelpen daar op moeders kastje. En toen ik naderbij kwam, ontdekte ik ook een schilderij, juist tegenover Ursula's plaats, grof geschilderd — een schip met volle zeilen, getooid met al zijn vlaggen en wimpels op donkergroene golven.

„Dat is de Sophie, waarmede Hendrik zijn eerste reis gedaan heeft," zeide Ursula; „ik moet die teekening bewaren."

„Hebt gij haar daar opgehangen?" vroeg ik onwillekeurig.

„Ja!" antwoordde zij, „ik zie haar gaarne, Willie: het ziet er zoo vroolijk uit, dat schip; het verruimt het hart, als men er op ziet."

Overal waar ik kwam, sporen van Hendrik, tot zelfs in de keuken.

„Willie, zie eens, wat mij de jongen heeft meegebracht." En Hanne liet mij een paar Chineesche koppen en schotels zien, met groteske figuren beschilderd. Maar goed is het toch niet, Willie," ging zij voort, „de mensch moet blijven waar hij geplaatst is; het is zoo'n soort landloopersleven en wil mij niet bevallen. — Wat; zulk een man kan immers nooit een vrouw nemen? Ja, 't kan wel, maar hij zal er niet gemakkelijk eene vinden; hij maakt haar immers nog bij zijn leven weduwe. — Dan maakt gij het beter, mijn jongen."

Eerst op Kerstavond konden wij Hendrik verwachten; intusschen hielp ik Ursula bij de voorbereidingen tot het feest, zooveel een onhandige student dit kan, zoo om den Kerstboom te bevestigen als om allerhande kleinigheden van suiker aan bonte draden te binden. Ik belastte mij ook met de zorg voor verschillende andere dingen, hier of daar iets te halen of langzame werklieden wat aan te sporen. Zij had nu het bestuur der huishouding geheel in handen; immers tante Bertha klaagde veel, zag er geelachtig uit, en zat meestal zwijgend in den leuningstoel bij het venster. In haar plaats trippelden de kleine voeten van het meisje vlug en onvermoeid rond en zooals zij vroeger haar spelen, zij 't onbewust, met poëzie omgaf, deed zij het nu met de dagelijksche werkzaamheden der huishouding en nog altijd was de oude schalkschheid zichtbaar in de kuiltjes van haar wangen. Het beste echter beviel zij mij, als zij na den eten bij het venster zat te lezen.

„Dat moet, Willie," verontschuldigde zij zich met een blik op haar moeder, „daar laat ik mij niet afbrengen; het doet iemand goed en frischt op; men komt dan een weinig uit de benauwde werkelijkheid en kan er zich later veel beter in schikken."

„Wat leest gij toch, Ursula?" vroeg ik, toen zij er zich eens wat te veel naar mijn zin in verdiepte en haar zwijgen een marteling voor mij was.

„Richters reizen te water en te land," antwoordde zij en sloeg de oogen reeds weder in het boek. — En ik dacht dat het een liefdesgeschiedenis was!

's Daags voor Kerstavond, toen zij met haar rammelende sleutelbos de kamer binnenkwam, waar de linnenkast en de spinden stonden, wenkte zij mij.

„Willie, wilt gij eens wat moois zien?"

Ik trad de groote kamer met den steenen vloer binnen; alles was daar nog evenzoo als vroeger en rook nog even sterk naar lavendel, als ten tijde van moeder, toen ik haar als een kleine jongen nasloop, omdat zij gewoon was, hier de Kerstgeschenken te bewaren. Het meisje opende een der bont beschilderde kasten en liet mij er inzien.

„Wat is dat?" vroeg ik en wees op een wit, luchtig kleed met lichtblauwe strikken en een fraaien krans van rozen.

Zij zag mij blozend en van blijdschap stralend aan.

„Mijn baljapon, die moeder mij geeft als Kerstgeschenk."

„Uw balkleed, Ursula? Ik meende altijd, dat gij niet gaarne danst?"

Zij lachte.

„O, gij weet niet, hoe heerlijk het is! Denk eens, ik kan dansen, zonder dat ik het geleerd heb; zelfs zeer goed," zeide Hendrik, toen hij van 't najaar hier was. Toen maakten wij, met nog een paar kennissen, een uitstapje naar Büstrow om het oogstfeest bij te wonen en we hebben meegedanst onder de eiken; het was zoo heerlijk! — Gij gaat toch mede?" vroeg zij toen. „Op den tweeden feestdag is er in de „Gouden Kroon," een bal — ik verheug er mij zeer op en Hendrik ook."

„Ik kan niet dansen, Ursula." —

„Och, wees toch niet zoo stug, Willie," riep zij uit. „Wie jong is, kan ook dansen; wij probeeren het te zamen; 't is immers ieder mensch aangeboren." En met een paar polkapassen huppelde zij mij voorbij, waarbij de sleutelbos zacht de maat aangaf.

Ik volgde haar en hoorde, hoe zij om den hoek van vaders kamerdeur riep:

„Oom, is het warm genoeg bij u? Aanstonds komt uw ontbijt!" Daarop vernam ik haar voetstappen op de trap en

haar stem uit de keuken — en altijd kwamen mijn zinnen in de war van genot en vrees.

Den volgenden dag haalde ik Hendrik van den postwagen; het schemerde reeds sterk, toen de zware wagen door de steenpoort ratelde. Mijn hart klopte alsof het barsten zou; in hoe lang hadden wij elkander niet gezien! — Nu hield het rijtuig stil en het eerst sprong er een breedgeschouderde, groote man uit; bij het laatste schijnsel van het daglicht zag ik een knap, baardig gelaat en twee goedige, blauwe oogen.

„Hendrik!" riep ik, en het volgend oogenblik lagen wij in elkanders armen.

„Jongen, jongen! In hoelang heb ik u niet gezien! Maar wat een dreumes zijt gij gebleven!" en hij kustte mij rechts en links op de wangen. — „Alles wel aan boord?" „Ja, Hendrik, alleen tante niet; maar haast u, het zal heden een heerlijke Kerstavond zijn. Vader kwam niet mee; hij toch had nog iets te doen en Ursula ook."

„Eerst de ballast, Willie, hier," riep hij een man toe, die dienstvaardig kwam aanloopen; „dit is van mij," hij wees op zijn koffer, „ik wensch hem spoedig te hebben; daar is van alles in voor heden avond. In de Langstraat bij den justitieraad Nordmann!" Toen liepen wij naast elkander langs de straten, terwijl hij over allerlei praatte, ook dat hij in Halle had willen komen om mij op te zoeken.

„Jammer, Hendrik, waarom kwaamt gij dan niet?"

„Louter luiheid, Willie. — Ik lag hier juist vast voor anker; — wat een benauwde kast van een postwagen — het is een verwenschte toer voor iemand van onzen stand, die aan een leven in de frissche lucht gewoon is."

„Dus berouwt het u niet, zeeman te zijn?"

„Wat hagel, jongen, geen oogenblik," antwoordde hij;

„het leeren en stilzitten in Hamburg valt mij nu reeds zwaar genoeg; ik wenschte wel dat ik het maar eerst achter den rug had."

Toen zwegen wij. Hij liep langzaam en eenigszins schommelend. Ik zag hem altijd weder met welgevallen aan; die knappe, breedgeschouderde man was alzoo Hendrik?

Terwijl wij zoo naast elkander voortgingen, begonnen de klokken van alle torens der stad te luiden, evenals in onze kinderjaren. Ik herinnerde mij een dag, waarop wij beiden hand in hand onder dit luiden van het St.-Maria-kerkhof te huis kwamen, een paar kleine, moederlooze jongens.

In het voorhuis was alles stil.

„Hola!" riep Hendrik en liep naar de keukendeur.

„Zij zullen boven zijn," zeide ik, „zij hebben de schel niet gehoord; wij hebben hard geloopen." —

„Nu — ik wil toch eerst bij de kombuis aanloopen," antwoordde hij en opende de deur.

„Hendrik!" riep Ursula, die bij de heldere keukentafel stond, juist zooals ze tegen mij, „Willie!" had geroepen — of klonk het toch anders? — Nu reeds!" Zij grepen elkander bij de handen en Hendrik boog zich plotseling, alsof hij haar wilde kussen.

„Wat scheelt u?" vroeg zij, terwijl zij haastig ter zijde week. „Hebt gij bij de zeemeerminnen alle betamelijkheid verleerd? Schielijk! — Boven wacht vader; dan kom ik en steek den boom aan; later krijgt gij wat te eten; gij zult wel hongerig zijn."

Ik was verdrietig op hem.

„Gij plaagt haar nog altijd als een kind," zeide ik — „zij is toch een volwassen meisje; gij zult zoo nooit goede vrienden worden."

Hij floot zacht voor zich heen bij mijn berispende woor-

den, maar lachte; toen was hij met een paar sprongen in vaders kamer en lag aan zijn borst.

Zoo waren wij dan allen weder bij elkander in de feestelijk versierde kamer onder den lichtenden boom. Ik had het boek stil op Ursula's plaats gelegd met nog eenige kleinigheden; het was een bewonderen, bezien, plagen en lachen, want zij had weer allerlei grappen uitgevoerd met haar geschenken, onze Ursula.

Mij schonk zij een tabakszak, van groene zijde geknoopt en met gouden paarlen versierd, maar ik moest hem eerst van honderd papieren ontdoen. Voor Hanne was een kist aan het postkantoor, waarin een gewatteerde zijden kap, en de oude, trouwe ziel moest door sneeuw en kou zelve er heen, als zij het pakket heden nog wilde hebben; zij brak er zich te vergeefs het hoofd over, wie haar dat zond, daar zij toch niemand, bloedverwant of vriend kende, die haar iets zou kunnen schenken. Bij de kachel in vaders kamer waren de oude pantoffels verdwenen en twee fraai geborduurde, als paardjes met roode linten voor een nieuwen laarzenknecht gespannen, stonden er voor in plaats, een prachtige équipage. Tante Bertha vond een korf met eieren op haar plaats; toen zij ze echter nader bezag, waren het alle kluwens wit wollen garen, sierlijk in den vorm van een ei opgewonden. Hendrik ontving slechts een eenvoudig aanteekeningboekje; toen hij het opende, zag ik zijn knap gelaat ernstig worden, en naderbij gekomen, bespeurde ik op de witte zijde aan den binnenkant ons ouderhuis keurig geteekend en daaronder de woorden:

Ver van het vaderland
Denk ik aan 't verre strand,
Mijn ouderhuis, aan U!

Ursula echter hield op hetzelfde oogenblik een kleine

broche in de hand, met in 't midden op een gouden plaat een fraaie, echte parel.

„Een parel!" riep zij verheugd, „is dat een echte parel?"

„Maar, zulke kostbare geschenken moest gij elkander niet geven!" knorde tante Bertha en zij zag er op eens zeer verlegen uit. Hendrik lachte.

„Het kon nog juist zooveel lijden," zeide hij.

Toen wij aan tafel zaten, greep een kleine hand de mijne.

„Hartelijk dank, Willie, voor het fraaie boek. — Als gij weg zijt, zal ik het lezen." — Ik knikte zwijgend; Ursula en Hendrik waren ook stiller dan anders; de opgewektheid, waarop wij ons zoo verheugd hadden, wilde niet recht komen.

Op den tweeden feestdag zat ik des namiddags weder beneden bij de dames; Hendrik was uitgegaan om oude bekenden op te zoeken. Het was vochtig, onaangenaam weder. Ursula was nog met allerlei strikken en bloemen bezig en naaide kleine rozetten op een paar smalle dansschoentjes. In een waterglas geurden twee frissche maandrozen, die Hendrik haar gegeven had. Maar tante Bertha rustte bleek en zwijgend in haar leuningstoel. Als Ursula's schitterend gelaat er niet geweest was, had het er zeker zeer somber in de kamer uitgezien.

„Verheugt gij u werkelijk zoo zeer?" vroeg ik. Zij knikte en klapte met de zolen der schoenen tegen elkander.

„Ik heb een rijtuig voor u besteld, Ursula," zeide Hendrik, die juist terugkwam.

„O!" riep zij verheugd.

„Verwen haar toch niet zoo," vermaande tante Bertha, en weder vloog er een droevige trek over haar gelaat.

's Avonds echter hield de zoogenaamde trouwkoets voor de deur stil; een luchtige, witte gedaante gleed haastig naar binnen en werd al lachend ontvangen; het licht uit Hanna's

lantaarn bescheen twee frissche meisjesgezichten onder kransen van bloemen, de oogen stralende van blijde verwachting, en een bejaarde dame riep naar buiten:

„Ik zal goed op Ursula passen, Hanna!" — Hendrik en ik eveneens in feestelijk toilet, wandelden echter zwijgend achter het rijtuig aan.

Nog geen twee uren later bevond ik mij weder op straat. Het hoofd gloeide mij; overigens was ik ijskoud.

Mijn hart deed mij bitter pijn; was het misschien brandende jaloezie? En dan weder schold ik mij zelf voor een dwaas en een gek. Twee uren had ik tegen den wand geleund en was haar met mijn blikken gevolgd, als zij mij dansende voorbij zweefde, die met blozende wangen zich geheel overgaf aan de vreugde. Ik had haar uit de armen van haar dansers kunnen rukken; het was mij, alsof wat mij het heiligste was, werd ontwijd.

Eerst had zij met Hendrik gedanst; hij was mijn broeder! ik gunde het hem, en toch! — — —

Zacht ontsloot ik onze huisdeur en wilde evenzoo door de gang gaan, toen de deur van tante Bertha's kamer geopend werd en zij op den drempel stond.

„Willie," sprak zij met moeite, als iemand die zwaar ziek is, „een oogenblik; ik wenschte u iets te zeggen."

Toen ik de kamer binnentrad, viel zij geheel uitgeput in haar stoel neer; haar gelaat was akelig bleek geworden.

„Gij zijt ziek, tante?" vroeg ik verschrikt; „ik zal Hanna roepen."

„Neen, nog niet, Willie. — Ja, ik ben reeds lang lijdende en heden nog meer dan anders; ik moet u iets zeggen; ik moet u iets zeggen, dat mij beangst, dat mij voortdurend ontrust, sterven — — Ursula — Willie — — —"

„Tante, zij is in het ouderlijk huis," zeide ik vertroostend.

„Uw vader is oud en — wat dan?" vroeg zij; en na een poos: „gij zijt zoo bedaard, Willie, zoo verstandig, hoewel nog jong — in uw hand leg ik de zorg voor hare toekomst." En toen ik niet antwoordde, sloeg zij den vermoeiden blik op:

„Heb ik mij toch vergist, Willie?"

„Neen, tante, gij hebt u niet vergist?" zeide ik op vasten toon.

Zij reikte mij de hand.

„Ik dank u!" fluisterde zij. „Het is erger met mij, dan gij denkt; roep Hanne. — Ursula, mijn arme, kleine Ursula!"

Ik stond op en snelde heen, om de meid te roepen, toen de straat op, door regen en wind om het kind aan het sterfbed harer moeder te brengen. Midden in een dans stond ik voor haar en greep haar bij de hand; zij was even wit geworden als de japon, die zij droeg.

„Kom, Ursula," zeide ik zacht, „ik zal u naar huis brengen."

Zij volgde mij lijdelijk; zij zag zeker wel aan mij, dat het iets verschrikkelijks was, wat mij haar genot dus deed storen. Ik wikkelde haar in haar mantel, trok de overschoenen aan de kleine voeten en sloeg een sjaal om haar hoofd. Zij vroeg niets, zij zeide ook niets; ik kon haar ter nauwernood volgen op straat. Eenige schreden van huis af bleef zij staan.

„Mijn moeder, Willie, het is om moeder!"

Toen ik zweeg, was het, alsof de krachten haar begaven; zij leunde zwaar tegen mij aan; ik nam haar op en droeg haar over den drempel, tot in de kamer. Hanne knielde schreiend voor den leuningstoel; nu maakte zij plaats voor de dochter en de hand der stervende legde zich op het met rozen versierde jeugdige hoofd.

„Willie — Ursula!" sprak zij, zich geweld aandoende, „Willie — —" het was haar laatste woord.

Toen Hendrik een half uur later ademloos te huis kwam, lag Ursula nog in haar wit kleed op de knieën voor de doode, terwijl zij met de handen in het donkere haar woelde, zonder een traan, zonder klacht.

De tijd gaat over alles heen, ook over zulke dagen; zwaar en slepend in het heden, maar snel in de herinnering. Als ik aan huis dacht, zag ik een slanke gestalte in rouwgewaad door den tuin wandelen en een ernstig, jeugdig gelaat, waaruit de lach geheel verbannen scheen. Zoo snel mogelijk verdiepte ik mij dan in mijn studie, want het verlangen dreigde mij bijna te overweldigen.

Sedert dien nacht wist ik, dat ik Ursula liefhad, en de belofte der stervende gedaan, haar te beschermen, was voor mij een liefelijk, heilig legaat. Ik was na dien tijd nog maar eens te huis geweest; ik had intusschen nog te Göttingen en Bonn gestudeerd; nu keerde ik terug als referendaris, om bij de rechtbank in mijn vaderstad werkzaam te zijn. Ik wist, dat er te huis niets bijzonders was voorgevallen. Ursula en vader leefden stil. — Hendrik voer reeds als kapitein op verre zeeën; ook hij was in lang niet te huis geweest.

Ditmaal haalde vader mij af, toen ik uit den postwagen kwam en Ursula stond naast hem in een licht zomergewaad. Zij had den rouw afgelegd, maar op haar gelaat was een smartelijke trek achtergebleven. Zij liet mij vaders arm en ging voor ons uit door de smalle straat.

„Het is voor haar zoo eenzaam bij mij ouden man," zeide hij; „het zal beter worden, Willie, nu gij te huis zijt."

Maar het werd niet anders met het meisje. Alsof haar geheele levenslust op dien treurigen avond gebroken was, zoo stil verrichtte zij haar werk. Tusschenbeide ontwaakte weder, naar het scheen, haar levendige natuur, dan gloeiden haar wangen als vuur en verhief haar borst zich angstig; maar zij klaagde nergens over, en beweerde dat ook niets haar scheelde.

Het was op een zonnigen lentedag, dat ik haar door den tuin zag loopen en haar volgde, half bevreesd, half reeds bedwelmd door 't geluk. Zij zat onder de linde, en toen zij mij zag naderen, schoof zij een weinig ter zijde, zooals zij het als kind reeds deed. Ik bleef voor haar staan; zij leunde met het hoofd tegen den boomstam en staarde lusteloos naar het stille water in de verte.

„Ursula," begon ik, „waar is uw vroolijkheid gebleven?"

Zij keerde zich haastig om en zag mij aan.

„Weet gij het niet?" was haar wedervraag.

„Jawel, Ursula! Het was een zware slag voor u, toen uwe moeder u ontnomen werd; maar gij zijt nog zoo jong."

Zij boog het hoofd en zweeg; een smartelijke trek vertoonde zich om haar mond.

„Ik weet, Willie," fluisterde zij, „wat moeder bedoelde in haar stervensuur. — Gij komt het mij herinneren, Willie."

„Ursula!"

Zij zag mij weder aan; het liep mij plotseling koud over de leden.

„Houd u bedaard, Ursula," zeide ik, „en laat ons over iets anders spreken." Maar zij sloeg de handen voor het gezicht en begon te weenen, bitter en smartelijk.

„Ik kan het toch niet helpen!" steunde zij.

„Neen, Ursula, gij kunt het niet helpen," herhaalde ik.

Zoo zaten wij lang zwijgend naast elkander; evenals vroe-

ger bescheen ons het avondrood en toen boog zich een van schaamte blozend meisjesgelaat naar mij toe.

„Gij zijt zoo goed, zoo verstandig, Willie — en hij is uw broeder!" En eer ik het verhinderen kon, lag zij voor mij op de knieën en uit de oogen, die naar mij werden opgeslagen, blonk weder de heldere glans van vroeger dagen.

„Ik heb hem lief, Willie, reeds als kind! Hebt gij het dan nooit bespeurd, Willie? Op dien avond, weet gij, dien avond, toen moeder stierf, heeft hij het mij gezegd, toen wij samen dansten, Willie —"

Ik knikte.

„Sta op, Ursula," zeide ik en hief haar op. Toen lag zij plotseling aan mijn hart; haar slanke armen hielden mij omvat en haar zachte wang vlijde zich tegen de mijne.

„Willie!" snikte zij. En weder speelde het roode licht der avondschemering om haar bruine lokken; ik hield haar omvat, zooals ik het gedroomd had, dat ik haar eenmaal zou omvatten, op dien dag, dien eenigen — gedroomd had ik het nog een uur geleden — en toch was ik bitter bedroefd. Hoe gaarne had ik toen mijns vaders huis, de stad verlaten! Het waren moeielijke dagen, uren vol van kwelling, die ik in haar bijzijn doorleefde. Ik zag den blos weder op haar wangen terugkeeren, in afwachting van haar geluk; ik zag als ze lachte, weder die twee schalksche kuiltjes en hoorde des morgens haar voetstappen op de trap, altijd op denzelfden tijd, als zij dacht, dat de post moest komen; ik zag het zalig lachje, als zij na ontvangst van een brief naar haar kamer snelde.

Maar ik zag haar ook verbleeken, als soms het bericht uitbleef; op stormachtige avonden leunde zij tegen het venster en luisterde naar het loeien van den wind.

„Willie! Willie! hoort gij 't wel stormen?"

Dan deed mij haar bleek gelaat even smartelijk aan, als wanneer zij mij met gloeiende wangen een passage uit zijn brief voorlas en een groet van haar Hendrik overbracht.

Op den wandkalender in de eetkamer vond ik onderscheiden aanteekeningen; de Kerstweek had zij lichtrood onderstreept en ik wist, dat zij hem dan kon verwachten; dan werd zij voor altijd de zijne!

„Goede hemel!" zeide Hanne, „waar zal de geestelijke te vinden zijn, om die twee te vereenigen! Daar kan immers nooit iets goeds van komen: geen woning, geen te huis — dat is immers nog dwazer dan bij de Zigeuners!" En de oude ziel wierp mij heimelijk een treurigen blik toe. Zij had het ook wel gemerkt, dat er eene schoone hoop verloren was gegaan.

Mijn vader zeide niets; alleen klopte hij mij zacht op den schouder en zag mij vragend aan, toen hij Hendriks brief ontving, waarin deze zijne toestemming vroeg voor zijn verloving met Ursula.

Tot het meisje echter sprak hij naar plicht en geweten, ernstig over de bezwaren eener verbintenis met Hendrik; ik weet niet meer, wat hij al zeide, trouwhartig en vriendelijk; ik hoorde slechts, dat zij elke tegenwerping met een helderen lach weerlegde. Op den eersten Kerstdag 's avonds stond een jeugdig paar naast den lichtenden denneboom en zag in de heldere vlammen; hij had den arm om haar geslagen en zij leunde met haar hoofd tegen zijn schouders, — nog lag de mirtekrans op haar donkere lokken. Dien namiddag waren zij getrouwd in de kerk aan den overkant, waarvan de oude scheeve toren in onzen tuin ziet; vader en ik stonden bij het altaar, Hanne zat bitter schreiend in de naaste bank. Morgen reeds, zeer vroeg, zouden zij ons verlaten; het schip ging den 27sten in zee.

Wij namen des avonds afscheid van elkander — de postwagen verliet 's morgens vier uur de stad. Vader had zich, zwak en vermoeid, reeds vroeg ter rust begeven.

„God behoede u!" zeide ik nu ook, toen de kaarsen van den boom waren afgebrand en het stil werd in den kleinen kring.

„Vaarwel, Hendrik! Vaarwel, Ursula!" Toen sloeg zij nog eenmaal in haar leven haar armen weenend om mijn hals en haar lippen drukten de mijne even zacht al toen! Maar zij sprak geen woord — en deze tranen waren tranen van geluk.

„Adieu, broeder!" zeide Hendrik bewogen. Nu stond ik in mijn eenzaam, duister vertrek en zag in den besneeuwden tuin naar de oude linde; het kwam mij voor, alsof zij de kale takken wanhopig in de koude winterlucht uitstak, als om iets te grijpen, wat haar wilde ontvluchten, dat zij niet bij machte was vast te houden, hoewel zij toch in den ouderlijken grond wortelde. — De mensch brengt onbewust zijn stemming ook op het levenlooze over!

Langzamerhand werd het stil in huis; ik hoorde Ursula's kamerdeur zacht openen en Hanne de trap opgaan; ik stond nog alleen voor het venster. Eerst laat wierp ik mij op mijn legerstede; toen ik ontwaakte, was het dag geworden, een heldere, zonnige winterdag, en luidden de klokken voor het kerkgaan.

„Zij laten u nog hartelijk groeten," zeide de oude Hanne, toen zij mij mijn ontbijt bracht en wendde zich snikkend ter zijde.

Zoo zijn zij heengegaan, man en vrouw, in zalig vertrouwen op een gelukkige toekomst. Zij heeft de palmboomen zien wiegelen aan de overzijde van den Oceaan; op het slingerende schip heeft zij in storm en onweer gelachen, want

haar Hendrik voerde het commando. Tusschen water en wind hebben zij gelukkige dagen beleefd, die twee — zoo luidde het in haar brieven.

Maar toen bleef hij lang, zeer lang uit; het zou juist de laatste reis wezen, die hij deed, voor hij stil ging wonen in het lieve huisje te Cuxhaven — hij kwam niet weder.

In mijn eenzame woning echter verscheen op zekeren dag eene nog altijd schoone vrouw in het zwarte weduwkleed.

„Willie," sprak zij en legde de hand van een slanken jongen met blond, krullend haar als van Hendrik en donkere oogen als van zijne moeder, in de mijne, „hij heeft geen vader meer en bij vreemden kan ik hem niet brengen; wilt gij hem bij u houden?"

„U beiden, Ursula," zeide ik; „kom terug in het oude huis, het is het uwe en het mijne!"

Zij schudde het hoofd.

„Laat mij buiten blijven; ik kan voor mijn venster de zee zien — ik heb hem immers zoo liefgehad."

Zoo heeft zij nog langen tijd voor het raam van haar kamer gezeten. Ik heb haar eens bezocht en toen wist ik terstond dat Ursula hier woonde; er was iets eigenaardigs in haar omgeving. Toen zij gestorven was, bracht Willie mij haar laatsten groet met een klein boekje, „Hannchen und die Küchlein," en onder het laatste vers had zij met haar nette, vlugge hand geschreven:

„Onder de linde nog eenmaal ik stond,
Met weenende oogen zag ik in het rond. —
Mijn jeugd, mijne vreugd, waar is ze gebleven?
Enkel herinnering is nu nog mijn leven!"

Dat was Ursula! De droom mijner jeugd!

Ik ben oud geworden; veel smart en vreugd heb ik nog ondervonden, als ieder mensch hier op aarde — maar ik

ben alleen gebleven. Ja, zij zat toch zeer diep, mijn eerste liefde!

Toen de smart over de verlorene begon te verminderen, was ook mijn jeugd voorbij. De lok echter, de lange, fijne vrouwenlok, wil ik weder in het oude boek leggen; de jongen zal haar hebben, als hij uit Oost-Indië terugkomt; hij is immers ook zeeman — natuurlijk!

De laatste dronk uit het glas voor u — u, Hendrik en Ursula, die den eenzamen man op Kerstavond bezocht. — Wel is het een schoon woord, waarin de herinnering wordt vergeleken met een paradijs, waaruit niemand ons verdrijven kan.

DOOR DE MUZEN BETOOVERD.

DOOR DE MUZEN BETOOVERD.

Het was voor ongeveer vijf jaar, dat ik van den hofmaarschalk te Z. de vereerende opdracht ontving tot vernieuwing van een in de vorstelijke zomerresidentie Falkenrode gelegen huis, volgens de eischen des tijds en het in te richten tot een toekomstige woning der prinses Marie, die, na een nauwelijks tweejarig huwelijk en nog geen vier en twintig jaar oud, aan het vaderlijk hof was teruggekeerd. De vorstelijke dame bezat een zeer ontwikkeld kunst- en schoonheidsgevoel, dat voornamelijk naar de Oudduitsche kunst overhelde, volgens welke zij bepaald haar woning wenschte te zien ingericht. Zij schreef mij eigenhandig:

„Het fraaie, oude huis te Falkenrode, dat ik door u, geachte heer, wensch gerestaureerd en voor mij in orde gebracht te zien, staat sinds vele jaren ledig. Het is een gebouw uit den besten tijd der renaissance en was eenmaal de woning van den vorstelijken hofprediker. Toen de residentie voor meer dan vijf jaar naar Z. werd verplaatst, heeft Zijne Doorluchtigheid, mijn vader, het huis laten sluiten.

Mij heeft het oude gebouw altijd belang ingeboezemd, en ik verzoek u, het voor mij tot een gezellig tehuis in te

richten. Gij zult natuurlijk veel beschadigd en verwaarloosd vinden. Wil mij dus zoo spoedig mogelijk bericht doen toekomen, in welk een toestand gij het gebouw gevonden hebt . . . ."

Op een mistigen Septembermorgen, niet lang na ontvangst dezer letteren, kwam met moeite een extra rijtuig den steilen weg langs, die voortdurend door het prachtigste bergwoud naar Falkenrode leidde. De toppen van het Hartzgebergte waren in een dikken nevel gehuld, maar reeds vertoonde zich een zilveren gloed, die weldra het doorbreken der zon liet verwachten. Nog was het loof der beuken weelderig en frisch, maar ter zijde van den weg blonken, als om aan den herfst te herinneren, purperkleurig de sorbeboomen door de groene bladeren heen. Een overheerlijke geur, die ik nergens zoo heb opgemerkt als in den Hartz, kwam mij uit het woud tegemoet. Rondom heerschte een plechtige stilte, die slechts verbroken werd door het geluid van bijlslagen in het beukenwoud.

Ik was des nachts doorgereisd, dien ten gevolge moede en, ik moet het bekennen, ook niet bijzonder gesticht door het vooruitzicht om een half jaar of langer midden in de bosschen van den Hartz, in een vroegere residentie te vertoeven, die, na alles wat ik er van gehoord had, honderd jaar ten achteren en het vervelendst nest was, dat op de wereld bestond. Ik was sedert eenige weken verloofd en zooals te begrijpen is, kwam mij de opdracht van Hare Doorluchtigheid juist niet gelegen; mijn kleine verloofde had zelfs geschimpt op prinsesseluimen — het klonk bijna als hoogverraad en ik zou van ganscher harte met haar hebben ingestemd, zoo niet op den achtergrond, zij het ook vooreerst slechts in flauwe omtrekken, een oud huis ware verrezen met spitsen gevel, massief zandsteenen frontispies,

hoektorentjes en al de heerlijke versierselen der edelste renaissance, 't geen wel in staat was een architect te prikkelen, evenals een edel wild den jager of een zeldzaam schilderij den kunstverzamelaar. Als het maar niet zoo ver van D. geweest was; wanneer er ten minste slechts gelegenheid bestaan had om per spoor des Zondags mijn verloofde te bezoeken, in de gezellige woonkamer mijner schoonmoeder — maar zoo — misschien tot Kerstmis, en dat duurde nog zoo vreeselijk lang.

In zulke gedachten verdiept, had ik niet bespeurd dat wij op den top van den berg waren aangekomen, en schrikte eerst op door de schelle tonen van den posthoorn; de postiljon blies een minneliedje, alsof hij mijn gedachten had geraden.

„Vaarwel, gij schoone, blauwe oogen,
Die ik niet meer bewond'ren kan . . ."

fluisterde ik mede, maar toen hield ik op en kon ter nauwernood een uitroep van verwondering onderdrukken. De nevel had zich opgelost; als door een witten sluier omgeven, verhieven zich vlak voor mij met bosschen bedekte bergen en van een dezer toppen begroette mij het door de herfstzon beschenen statige, witte slot, dat met zijn sierlijke torens prachtig afstak tegen den donkeren achtergrond van het met denneboomen vermengde beukenwoud. Een dunne nevel lag over het schoone tafereel, dat nu plotseling al mijn zinnen boeide. De wagen rolde schielijk bergafwaarts en reed toen den slottuin binnen, die zich, eenige honderde morgen groot, in schaduwrijke eenzaamheid van den slotberg tot het dal uitstrekt, en stille vijvers, lommerrijke wildernissen en heerlijke bloemperken omvat, waarin de klaterende fontein of de gestalte van een tuinmansknecht het eenig levende was, dat mijn oogen zagen. Toen

kwamen wij door een kunstig gegoten ijzeren tuindeur, voorbij de vorstelijke paardenstallen, op een open plek, links van ons begrensd door den bergkegel, die het slot droeg; voor ons en ter linker zijde bevonden zich onderscheiden gebouwen voor huishoudelijk gebruik, en recht naar beneden voerde een weelderige kastanjelaan naar het kleine stadje, dat te midden zijner boomgaarden aan den voet van den berg ligt.

„Weet gij den weg hier?" vroeg ik den postiljon op den bok; „ik wil in ‚Het Hert' uitstappen."

Het gebruinde gelaat onder den hoed van zeildoek zag mij heimelijk lachend aan.

„Ik ben een Falkenroder kind, mijnheer de architect; mijn oude heeft vijf en dertig jaar boodschappen gedaan naar Bernerode, daar boven, naar alle dorpen en molens en weet overal den weg in den omtrek; overigens is er hier slechts één logement; u heeft geen keuze, het ligt daar juist om den hoek van de oude hofpredikerswoning."

Hij wees met de zweep naar een hoog, somber gebouw. — Dat was dus het doel van mijn reis!

Kolossaal verhief het zich voor mijn oog met een groot dak, een spitsen gevel en dikke, van ouderdom grauwe muren, wier talrijke door blinden gesloten venstertjes zelfs aan de schitterende herfstzon geen de minste weerkaatsing gunden. Een groot frontispies, prijkende met het wapen der vorstelijke familie, een springend hert, kroonde het geheel, dat nog versierd werd door met leien gedekte hoektorentjes, benevens kunstig bewerkte nissen van zandsteen, ter zijde van de groote voordeur, op wier ronde bogen ik onder het snelle voorbijrijden lezen kon:

ANNO DOMINI 1605.

Ik gunde mij geen lange rust in de zindelijke herberg, waar zelfs de lijsters aan de primitieve table d'hôte, die ik met twee handelsreizigers en een houtvester deelde, mij niet konden boeien. Ik zond den jongen in het korte buis, die mij als kellner was voorgesteld, dadelijk na den eten naar den slotbewaarder, met de vraag, wanneer hij mij naar het huis van den hofprediker kon geleiden? Mij toch was opgedragen, tot hem mij te wenden; hij had ook bevel ontvangen, mij te vergezellen.

„De oude was van huis om den doop van een kleinkind," berichtte de kellner buiten adem; „zijn vrouw had de jicht en kon niet goed medegaan, maar als mijnheer tot vier uur wilde wachten — tegen vier uur kwam Doortje uit de stad terug, die mij dan wel het huis kon ontsluiten."

Wat bleef mij over? Ik moest wel op Doortje wachten en die vier uren op de eene of andere manier zien door te brengen. — Ik schreef een langen brief aan mijn verloofde; maar toen ik, na dezen goed en wel in de brievenbus te hebben bezorgd, op mijn horloge zag, was het pas vijf minuten over half drie; ik nam daarom mijn hoed en stok, met het doel een weinig rond te slenteren.

Op de open plek aan den voet van het slot was het nog even stil als vroeger; alleen gingen eenige kinderen, die bessen zochten, met klepperende muiltjes het bosch in en een jager, wien een groote hond op de hielen volgde, verdween al fluitend in een met hertsgeweien versierd huis.

„Vermoedelijk de opperhoutvesterij," zeide ik halfluid en liet mijn blik over de omliggende gebouwen gaan. Welk een zonderlinge groepeering! Tegen het oude huis van den hofprediker, in renaissance stijl gebouwd, leunde een gebouw van twee verdiepingen. kennelijk in den rococostijl, dat zijn bouwvalligheid, als een verouderde schoone, onder licht-

roode verf en witte gestukadoorde guirlandes zocht te verbergen; daarbij de bevallige in Zwitserschen stijl gebouwde houtvesterij en de woning van den jagermeester, en hier — wat was dat?

Ik had het oude huis den rug toegekeerd en zag naar een gebouw, dat aan den voet van den met bosch begroeiden bergkegel, die het slot draagt, boven het weelderige groen uitstak. Als navolging van een Griekschen tempel, droegen op een trapvormig onderstuk, zes slanke Dorische zuilen het architraaf, gekroond met een gevelveld, van waar in de herfstzon mij het gouden opschrift tegenblonk:

APOLLINI ET MUSIS.
ANNO D. 1670.

De schouwburg van het kleine hof —

Onwillekeurig zag ik om; het eerwaardige huis van den predikant lag aan de overzijde en zag bijna minachtend, met halfgesloten oogen neer op zijn lichtzinnig vis-à-vis, dat met zooveel vertooning in waarlijk antieke schoonheid vlak voor zijn neus lag.

„Een zonderlinge buurschap!" zeide ik half luid en naderde het eigenlijke doel van mijn reis. Oude, uitgesleten zandsteenen treden leidden naar een groote, met ijzer beslagen voordeur; dreigende drakenkoppen, kunstig uit brons vervaardigd, vormden de schellen en kloppers, en op de rondbogen las ik met eenige aandacht: Tu mihi Jova salus, quid mihi faxit homo. Anno Domini 1605.

Nadat ik nog een tijdlang het huis beschouwd had, en nu reeds met hartelijke vreugde dacht aan het vernieuwen van het oude, fraaie gebouw, wist ik niet beter mijn tijd te besteden, dan door een bezoek te brengen aan den slottuin, die zoo groen en schaduwrijk achter de eenzame ijze-

ren poort lag. Ik wandelde door de prachtige lanen, besteeg de terrassen, bewonderde de ruischende fonteinen en watervallen. Ook hier niemand; overal een bijna spookachtige eenzaamheid. Ik wandelde om het geheele slot heen, stond op de prachtige rotonde, die zulk een heerlijk uitzicht aanbood; ik zag op naar de lange rijen van gesloten vensters en ging over het eenzame slotplein; niets kwam mij tegen dan een sterke luchtstroom. Bij het wachthuisje stond slaperig iemand op post; uit de wachtkamer klonk een vreeselijk geeuwen —

Misschien jaagt men mij van hier, dacht ik; in stilte hoopte ik eenig levend wezen te zien, dat, zij het ook ruw, mij ten minste toesprak. Te vergeefs; ik had gerust het geopende portaal kunnen binnentreden, alle vertrekken kunnen doorloopen; hoogstens kon mij een spokende witte dame tegenkomen.

Plotseling was ik werkelijk binnengetreden en ging de breede met matten bedekte trappen op. Een vleugeldeur vlak voor mij stond open en gaf mij vrijen toegang tot een zaal, waarvan de wanden bijna geheel bedekt waren met portretten. Men scheen hier aan het schoonmaken te zijn; op den vloer toch lagen bezems en doeken en voor sommige der ramen had men de rolgordijnen omhoog getrokken. Ik zag dit slechts vluchtig, want mij boeide, dicht bij den ingang, het prachtig geschilderde portret eener dame, in de dracht, die in het midden der zeventiende eeuw mode was; uit purperroode zijde verhief zich een wonderschoone blanke hals, waarop een fijn, door bruine lokken omgeven hoofd bevallig eenigszins ter zijde gewend. Dat smalle gelaat, hoe aantrekkelijk was het door een paar dwepende blauwe oogen onder donkere wimpers; alleen pasten de fijne korte neus en een bijna te volle ronde mond weinig bij de peinzende

uitdrukking der oogen; toch had het gelaat een meesleepende bekoorlijkheid. „Louise Charlotte, prinses van Z." las ik op den rand der lijst. „Zij stierf ongehuwd in het vijf en tachtigste jaar haars levens," had men er naast geschreven.

Ik waagde het niet verder in de zaal door te dringen, maar wendde mij nog eenmaal om naar het schoone vrouwengelaat, dat mij met peinzenden blik scheen te volgen. Terwijl ik de trap weder afging, dacht ik er over na, waarom deze bekoorlijke prinses wel alleen was gebleven? En daar ik niets te doen had en mijn fantasie in het spookachtig eenzame slot tot allerlei dwaasheden geneigd was, schiep ik werkelijke romans waarin natuurlijk de schoone Louise Charlotte altijd de lijdende onschuld was.

Ongezien kwam ik over het slotplein en zocht een der bekoorlijkste prieëlen op, hief moedig den zijden band met de landskleuren op, die mij een waarschuwend „verboden toegang!" poogde toe te roepen, en zette mij op een der gemakkelijke banken neder, verrukt door het heerlijke berglandschap, dat in de gouden stralen der late namiddagzon voor mij lag. Ik stelde mij dit slot voor, zooals het voor tweehonderd jaar was, in den tijd toen de prinses had geleefd, en de kleine schouwburg gebouwd was. Ik herinnerde mij, dat de vorstelijke familie er nog trotsch op is, dat zij mede een der eersten was, die in Duitschland de kunst van het tooneelspel hadden aangekweekt. In den geest zag ik een eerwaardigen hofprediker voor het venster van zijn daar beneden gelegen huis, om te zien hoe het volk naar den gehaten Griekschen tempel stroomde, ter bijwoning van grappen en zondige dwaasheden en ik meende hem te hooren zuchten. Wie weet of de schoone prinses niet het tooneelspel had beschermd?

Reeds had ik zonder schroom weder een nieuwen roman opgezet, die vermetel daarop uitliep, dat zij heimelijk een tooneelspeler beminde en om die reden omgehuwd was gebleven. Onder de verdere uitwerking van dit onderwerp overviel mij de vermoeidheid en sliep ik in op de vorstelijke bank in het verboden priëel.

Het sloeg zes uur op den slottoren, toen ik ontwaakte — te vier uur zou het onbekende Doortje mij wachten! Reeds daalde de schemering over de bergen; het was winderig geworden en in het westen hadden zich donkere wolken opeengestapeld, door de ondergaande zon met een gouden rand omzoomd. Haastig ijlde ik door de in elkander geslingerde lanen den slotberg af, voorbij den schouwburg en stond weldra diep ademhalend voor de deur der oude predikantswoning. Zij stond aan; een zware sleutel stak van buiten in het slot. Men wachtte mij dus.

Een onaangenaam knarsen vergezelde het openen der zware deur en voor mij vertoonde zich een groot voorhuis, waarvan de hoeken reeds in schemering gehuld lagen. Ik sloot de deur achter mij en wachtte op Doortje; in het geheele huis niet het minste geluid.

„Is dan alles hier behekst en betooverd?" vroeg ik geërgerd, en rukte de deur met de zware schel heftig nog eens open en toe; het maakte een geweldig leven en werd krachtig door de muren weerkaatst, maar niets bewoog zich.

Ik had moeite mij hier geheel te oriënteeren; onder den zolder een zware balkenbetimmering, aan beide zijden deuren in rondbogenstijl, met trapjes van enkele treden tot toegang, rechts vooruit een breede trap met kunstige ijzeren leuning, links en rechts eveneens twee deuren in denzelfden stijl, die waarschijnlijk toegang gaven tot huishoudelijke vertrekken of den tuin. De indertijd gewitte muren waren ver-

sierd met levensgroote portretten in olieverf, met smalle, zwarte houten lijsten, onder stof en spinnewebben en zoo bruin geworden, dat men ter nauwernood het portret van een geestelijke uit lang vergeten tijden daarin kon herkennen. Ik beschouwde ze een oogenblik en vergat daardoor het wachten.

„Oude prullen!" zeide ik halfluid, „daarom waarschijnlijk hier gebleven!"

Nog eenmaal luisterende of er niet eindelijk iemand kwam, wilde ik reeds weder heengaan, om niet nog te worden opgesloten, toen mij een zachte, slepende tred in de ooren klonk en dadelijk daarop een kleine, gebogene vrouw de breede trap van de bovenverdieping afkwam. Een moedertje met een ouderwetsche katoenen muts, de bril op het voorhoofd geschoven; zij droeg een lange witte breikous in haar beenige handen, die zij nu vlug onder den arm schoof, om met bevende vingers een bos sleutels los te maken, dat aan haar zijde hing. Zou dat Doortje zijn? Ik had mij haar eigenlijk heel anders voorgesteld.

Maar om het even, zij zou ten minste alles ontsluiten. Zonder een woord te spreken, steeg zij de trappen weer op en ik volgde haar op de krakende treden, over een uit gips gegoten vloer; voor een door ouderdom bruin geworden eikenhouten deur bleef zij staan en opende die. Ik trad een bijna ledig vertrek binnen, waarin niets te zien was dan een ontzaglijk groote, groene kachel, daarnaast een tafeltje met allerlei papieren bedekt en een stoel.

„Is het huis reeds lang onbewoond?" vroeg ik mijn zwijgend geleide.

Een hoofdknik was het antwoord, maar daarbij verzette zij den stoel, als om mij uit te noodigen, plaats te nemen.

„Wat zijn dat voor papieren?" vroeg ik.

„Een oud plan van het huis," antwoordde zij, „dat Hare Doorluchtigheid voor jaren heeft laten maken, toen zij voornemens was het te verbouwen."

„Wel zoo! In elk geval is 't mij aangenaam, dat dit voorhanden is; het bespaart mij werk. — Is het huis geheel ledig?" ging ik voort; „geen huisraad en meubels meer?"

„Wat oude rommel, mijnheer en wat er nog hier en daar in de kasten ligt, anders niets."

Zij kuchte en vervolgde toen:

„Doortje heeft vroeger nog eens een pak oude papieren gevonden in deze kamer, daar in de kast bij de kachel; zij heeft ze bijelkaar gebonden en er weder in gelegd. De kast hebben wij ook toevallig ontdekt; ze was met tapijten behangen en zeker in langen tijd niet open geweest; de papieren toch zijn geel geworden en de worm zit er in; zij vallen bijna uit elkaar."

Ik luisterde zwijgend toe; de stem der oude klonk zoo eentonig; het was bijna donker geworden en de zware lucht lag drukkend en benauwend op mij.

„Ik kan het huis heden avond niet meer bezichtigen," zeide ik toen.

„Ja, mijnheer was niet te best op zijn tijd; nu kan het niet anders," antwoordde de oude op verwijtenden toon. „Doortje heeft reeds twee uur te vergeefsch hier gezeten. Zij heeft overal rondgesnuffeld; ze zegt dat de tijd haar niet lang is gevallen; ze had in de oude papieren zitten lezen, maar zij moest voor het avondeten zorgen, daarom is zij heengegaan. Zij kan beter antwoorden dan ik; ik kan het niet helpen."

Ik stond in gedachten, verdrietig, dat de dag verloren was. Ik had de prinses beloofd, haar aanstonds den eersten indruk te melden; ik had gedurende den langen herfstavond een

schoon verslag kunnen opmaken; wat zou ik nu beginnen? Slapen? Ik was na mijn dutje zoo helder wakker geworden; — punch drinken? Daartoe was ik niet in de rechte stemming. — Maar iets moest ik toch — —

Eene gedachte vloog mij door het hoofd.

„Zou ik hier ook licht, eenig avondeten en wat vuur kunnen bekomen?" vroeg ik; „ik wensch nog wat te werken."

De oude zweeg brommig.

„Ik zal het Doortje vragen," mompelde zij en slofte langzaam de deur uit.

Een poos later klonk het geluid eener schel door het stille huis; in de schemering zag ik de vrouw over het plein slingeren; de wind bracht haar kleeding in wanorde en de eerste regendroppelen sloegen kletterend tegen de ruiten. Zoo stond ik lang en zag naar het slot en den kleinen schouwburg aan de overzijde. Het was mij zonderling te moede in het ledige, oude huis, waar omheen de wind zoo akelig huilde, terwijl ik mij in sombere schemering bevond.

Wat al menschelijk lief en leed mochten deze vertrekken wel gezien hebben; hoe menig kind was hier wellicht geboren, hoevelen waren hier misschien uitgedragen, en aan allen was zeker het gewone lot ten deel gevallen, jubelend geluk zoowel als diepe smart, teleurstelling en altijd weer teleurstelling. Als men dat alles eens wist, als de zwijgende muren eens konden spreken!

Een uur mocht er verloopen zijn, toen de schel weder overging; ze klonk veel helderder dan vroeger; toen kwam een lichte vrouwentred de trap op en naderde mijn deur; met een vroolijk, „goeden avond!" werd deze geopend en een jong meisje verscheen op den drempel, met een lamp in de hand, wier licht haar frisch gelaat helder bescheen.

Aan den arm droeg zij een hengselkorf, waaruit veel belovend de hals eener flesch te voorschijn kwam. Zonder veel praatjes te maken, begon zij spoedig de kamer gezellig te maken, vooreerst de kachel, in wier wijde ruimte weldra de blokken beukenhout knappend brandden; toen werd in een ommezien uit de naaste kamer een tweede tafel gehaald, het vingerdikke stof er afgeveegd, een hagelwit tafellaken er over gespreid en smakelijk van de koude keuken en wijn voorzien. Een ontzaglijk groote stoel met defect bekleedsel stond er weldra voor, de luiken werden voor de ramen gesloten, de lamp brandde, en het was hier zoo gezellig geworden, als het in een ledig vertrek maar mogelijk is.

Toen het knappe meisje met haar toebereidselen gereed was, bleef zij staan en zag mij lachend aan.

„Het is toch zonderling, mijnheer de architect," begon zij, „bij mijn oom, de waard uit ‚Het Hert', is het des avonds zoo gezellig in de gezelschapszaal; hij steekt heden de kraan in een nieuw vat heerlijk bier; in den slotvijver werd gevischt, heerlijke zeelt en karpers; al de beambten zijn daar, zelfs mijnheer de opperhoutvester en de rentmeester, en gij gaat hier in dit spookachtig huis zitten en wilt studeeren, zooals grootmoeder zegt!"

„Ik geloof, dat gij dat heden ook gedaan hebt, juffer Doortje; gij hebt immers zelfs een vondst gedaan?"

Zij knikte.

„Zeker!" Maar dat is niets voor u; dat heeft een vrouw geschreven; Christiane heet zij, en hier in dit huis woonde zij, zooveel heb ik er uit begrepen en zij is de dochter van den predikant geweest. — Daar zijn de papieren."

Zij opende met moeite een smalle kast in den muur; een wolk van stof vloog haar tegen en geel wormmeel stoof op haar zwart schortje. Zij legde eenige geheel geel

geworden met een verbleekt lint omwikkeld pak papieren voor mij neer.

„Misschien leest gij het toch, mijnheer de architect; als het mooi is, kunt gij het mij wel vertellen. — Goeden nacht! De huisdeur blijft open; hier is niets te stelen. Grootvader kan ieder oogenblik van de doopplechtigheid terugkomen," voegde zij er bij, „dan wil ik liefst te huis zijn."

Ik hoorde haar de trap afloopen, de schel klinken; daarop was ik alleen. Ik gebruikte verstrooid mijn avondmaal, want mijn oogen waren als geboeid aan de oude bladen; toen trok ik den door de mot gehavenden leuningstoel bij de kachel, haalde het tafeltje met de papieren en wilde de plannen nazien, maar over deze heen greep ik onwillekeurig naar het gele pakje, begon te lezen en vergat daardoor al het andere.

Buiten schudde de wind aan de luiken, dat het kraakte, 't geen akelig door het ledige huis weerklonk, maar voor mij was het weldra niet meer ledig, want zij, die hier eenmaal gewoond hadden, wandelden weder door de vertrekken als in leven en werkelijkheid!

En hier is, zooals ik het later heb afgeschreven uit de oude, vergane bladen, om het voor mijne bruid onder den Kerstboom te leggen, een stukje menschenleven uit lang verleden tijd.

„Tu mihi Jova salus,
Quid mihi faxit homo."

„Gij, o God, zijt mijn heil, wat zou mij een mensch doen?"

Zoo staat geschreven boven de deuren van dit huis, waarin ik geboren werd en tot nu geleefd heb, dat ik eerst verlaten zal, als men mij uitdraagt, mij, eene eenzame vrouw. Ik weet, dat, als ik gestorven ben, er een lach

om mijne lippen zal spelen, dan toch is mijn smachtend verlangen bevredigd.

Het is een schoone en heerlijke spreuk, die hier boven staat; toch heeft het lang geduurd, eer ik haar leerde verstaan, want de menschen hebben mij bitter verdriet aangedaan, zoo bitter en smartelijk, dat mijn hart zelfs van God niets wilde weten, omdat Hij het toeliet.

Veel droefheid en zware bezoeking viel mij ten deel, wat mij jaren lang als in sombere nevelen deed verkeeren, en toen het lichter rond om mij begon te worden en mijn verduisterd gemoed zich weder tot Hem wendde, die ieders lot bestuurt, aanschouwde ik in mijn spiegel een vervallen gelaat en grijze haren op mijn hoofd. Zoo gaat het menigeen! De jeugd worstelt ontstuimig en trotsch tegen een hard levenslot; dan bezwijken langzamerhand de krachten; ootmoed en zachtheid, die zoo lang ontbraken, keeren terug en ten laatste leeren wij de handen vouwen en zeggen:

„Gij, o Heer, zijt mijn heil; wat kunnen mij de menschen schaden!"

Daarom ben ik nu ook in staat kalm dat neder te schrijven, wat mij langen tijd een bittere smart veroorzaakte. Ik wenschte wel, dat allen het lazen, die ik in de ledigheid en bitterheid van mijn hart verdriet heb veroorzaakt en die toch nog zoo menig hartelijk woord over hadden voor de eenzame, norsche vrouw, die als vreemd hen voorbij placht te gaan. Moge het hun eenmaal rijkelijk vergolden worden, hier en daarginds. En zoo begin ik dan in Godes naam.

Anno Domini 1699.

Bijna vijftig jaar is het geleden, dat mijne wieg hier in dezelfde kamer, waar ik lag te schreien, geschommeld werd.

Het was op een Zondag in Augustus; — Zondagskinderen moeten gemeenlijk gelukkig zijn. Dat is mij dikwijls genoeg verteld en voorspeld; tante Wiesje meende zelfs, dat een Zondagskind, zooals ik, onder het luiden der klokken geboren, meer wist, dan andere menschen, zelfs de spraak der vogels verstaan kon — de profetie is echter nooit bewaarheid geworden; er is ook geen regel zonder uitzondering.

Van mijn vroegste jeugd weet ik weinig, alleen dat het zeer stil was in ons huis, want de hofprediker, mijn vader, was een mager, somber man, dien ik nooit heb zien lachen; hij zat steeds verdiept in zijn boeken op zijn studeerkamer, als zijn ambt hem niet in scholen of kerken riep. Ik herinner mij nog zeer goed de vele stille uren in de groote huiskamer, links met de zware eikenhouten tafel tusschen de ramen, de bonte porseleinen kachel, de smalle rustbank en het knarsende zand op den uit gips gegoten vloer. In de diepe, gewelfde vensternissen zat spinnend of naaiend mijn moedertje en ik aan haar voeten, een dennenaald aan een draad gebonden en een bont lapje in de kinderhanden, ijverig haar nadoende, terwijl tante Wiesje, een oude vrouw uit moeders familie, die in ons huis een onderkomen gevonden had, vroolijke of vreeselijke sprookjes vertelde.

De oude zweeg echter dadelijk, wanneer vader de kamer binnentrad; hij noemde haar een bijgeloovige vrouw, die groote zonde deed en bezwaarlijk hier boven in genade zou worden aangenomen, als zij in haar ongeloof volhardde. De oude placht dan het hoofd te buigen, om het, zoodra de gestrenge heer de deur uit was, des te trotscher op te heffen.

„En toch is het waar,” beweerde zij moedig, „er is een wilde jager, er zijn heksen en monsters in de bergen aan de overzijde, die zelfs hooggeleerde, geestelijke heeren niet kunnen wegspotten, hoe zij ook met banvloek en bezwering,

met kruis en woorden er tegen ijveren, en als ik slechts een lossikkeltje* had, dan zou ook dit huis geen schade lijden.

In den tijd der zomervacantie werd het vroolijk in huis en tuin; dan kwamen op zekeren avond met zonsondergang twee knappe jongelingen aanwandelen, bestoven en verhit, maar met blijde gezichten; moeder stond op de trap en haar anders zoo ernstig gelaat lachte hun tegen. Uit de keuken verspreidde zich een lekkere geur van saffraankoeken, in olie gebakken, het lievelingsgerecht van mijn broeders.

O! wat was dat een blijdschap voor mij, die overigens elk genot der jeugd moest ontberen. Als de zoons door onzen strengen vader scherp geëxamineerd waren, als het moederoog verzadigd was van hen aan te zien, en zich bevlijtigde de gescheurde kleederen te herstellen en nieuwe te vervaardigen, gingen wij naar buiten in den lommerrijken tuin, naar buiten ook in de groene beukenwouden, zoo ver, dat ons nergens meer een mensch ontmoette en slechts een schuwe ree voor ons door de struiken heen brak, of hoog boven in de lucht een roofvogel schreeuwde. Ik behoefde ook nooit bang te zijn voor verre wandelingen; want als mijn voeten moede werden, namen de broeders mij op en tilden mij op hunne in elkander gestrengelde armen; daar zat ik dan tusschen hen in, met een groenen krans op de blonde vlechten, een ruiker woudbloemen in mijn hand, bijna als eene prinses in een draagstoel, en aan weerszijden lachten mij de heldere oogen van beiden toe.

Een paar knappe jongelingen, slank als dennen en buigzaam als berken, die in onze bosschen overal tusschen de beuken staan. Beiden braaf, beiden hartelijk, maar Conradus

*) Lossikkeltje, eene soort huisgeest in het Hartzgebergte.

bleef altijd de beste, de knapste en braafste. Was hij ook al stiller en plaagde hij ook niet zoo veel; kon hij ook niet zoo hartelijk lachen, toch schonk een woord van hem mij altijd meer vreugde, dan de teederste namen, waarmede Walther zijn zusje poogde te overladen.

Mijn liefste verblijf was de vorstelijke tuin. Uren lang kon ik daar ergens in een verborgen hoekje liggen, om door 't dicht lommerrijk geboomte naar het slot te staren, dat evenwel hoogmoedig met zijn trotsche vensterrijen mij voorbij scheen te zien. Al wat daar gebeurde en gebeuren moest, zooals ik het in mijn kinderlijke verbeelding schetste, boezemde mij levendig belang in en als mijn vader van het slot terugkeerde, waar hij wekelijks tweemalen zijn opwachting maakte, dan week ik niet uit zijn kamertje, voor en aleer ik gehoord had, of hij prinses Lizelotte ook gezien had.

Prinses Lizelotte! Hoe dikwijls heb ik van haar gedroomd, hoe vaak zat ik uren lang achter de boschjes op den slotberg neergehurkt, alleen om haar snel te zien voorbij rijden. Dan perste ik de handen samen en hield den adem in van genot; in mijn oogen kon er immers nooit iets schooners zijn dan het ronde, blozende gelaat onder het bruine haar, dat naar de nieuwste mode *à la paysanne* zeer bevallig om het fijne hoofd was opgepoft, dan de schitterende donkerblauwe oogen en de altijd blijde lach om den vollen, kleinen mond. Zij staat heden nog voor mij in het roodzijden uitgesneden lijfje, dat den blanken hals liet zien en zoo nauw om het slanke lichaam sloot, — ik zie nog de schitterende sieraden en meen duidelijk den zijden sleep te hooren ruischen achter de schoone prinses Lizelotte.

Telkens als haar rijtuig ons huis voorbij rolde, werd het zijden gordijntje een weinig opgetild, haar oogen zochten onze vensters en mijne moeder was dan gewoon eerbiedig

op te staan en een onderdanige buiging te maken, die gewoonlijk met een minzame beweging der kleine hand in den met goud gestikten lederen handschoen beantwoord werd. O, prinses Lizelotte was ons huis altijd genegen; zij was Conradus' peettante en ieder jaar vereerde zij hem tien blanke Mansfelder daalders voor zijn spaarpotje, en van Zijne Doorluchtigheid, den broeder der prinses, had hij de toezegging van rijke prebenden en bovendien de belofte dat hij, als vader emeritus werd, in zijne plaats hofprediker zou worden.

Zeer dikwijls zei mijn moeder, als de koets der prinses met het span isabellen uit den slottuin door de ijzeren poort reed, „ga voor de deur, Christiane, neem uw rokje op en maak uw compliment; prinses Lizelotte komt aanstonds. Dan stond ik op de treden der stoep met een kloppend hart en zag het schoone vrouwengelaat zich voorover buigen. Toch scheen het mij soms toe, alsof de lach van haar lippen geweken was, wanneer zij naar ons huis zag. —

Prinses Lizelotte was ongehuwd gebleven. „Zij wijst alle aanzoeken af" verzekerde tante Wiesje. Tante Wiesje wist ook, dat zij hoogmoedig en lichtzinnig was. Dat klonk mij niet aangenaam in de ooren en ik begon er om te schreien.

„Die dwaze prinses! wat kan zij u schelen?" placht Walther te zeggen, maar Conradus nam mij bij de hand, wij wandelden in den slottuin en terwijl ik over alles nadacht, steunde hij zijn bleek, edel gelaat op de smalle hand en las, tot de schemering hem verhinderde de letters te onderscheiden.

De Zondagen mijner kindsheid schitteren als gouden sterretjes in mijne herinnering. Hoe plechtig was het reeds bij het ontwaken; hoe fraai scheen mij het rokje van groen wollen atlas, waarmede tante Wiesje mij tooide! In het geheele huis rook het heerlijk naar frissche dennetakken, die

wij daags te voren uit het bosch gehaald en nu klein geplukt op het witte zand over den vloer lagen. Aan het ontbijt, waarbij vader niet tegenwoordig was, werd weinig gesproken. Hij was gewoon bij het eerste luiden langzaam en plechtig in zijn zwarte toga uit zijn studeerkamer te komen en met afgemeten schreden naar den slotberg te wandelen; toen toch was de godsdienstoefening nog in de kapel, die binnen de vorstelijke woning lag en waaruit men in de pronkzaal kon komen. Luidden de klokken voor de derde maal, dan begaven ook wij ons naar de kerk; op mijn gebedenboekje vond ik telkens een frisschen ruiker, meestal roode en gespikkelde anjelieren, wier geur mij het liefste was van alle bloemen.

Dat had Conradus gedaan! Dan vatte ik zijn hand en zoo gingen wij te zamen; moeder volgde met Walter, die een eiketakje op zijn muts droeg.

Van mijn vaders preeken begreep ik niet veel; ééne is mij altijd in het geheugen gebleven en wel die gehouden werd op den dag, dat Conradus en Walter bevestigd werden. Al het andere vloog als holle klanken voorbij mijn ooren, want ik zag altijd slechts ééne in de kerk en dat was prinses Lizelotte. — Het gebeurde zeer dikwijls wanneer vader ons des Zondags bij den avondmaaltijd over het onderwerp zijner prediking ondervroeg, om te zien of het door hem uitgestrooide zaad in goeden grond was gevallen, dat ik niet kon antwoorden; dan knorde hij:

„Droomster, waaraan denkt gij toch in het huis onzes Gods?"

Met Conradus ging het dikwijls niet anders en dat was erger, wijl hij voor den geestelijken stand bestemd was. En zoo geschiedde het op zekeren Zondag! Hij telde toen zestien jaar, en dacht in het najaar het gymnasium te

verlaten, om dan in Helmstadt zijn studia theologica te beginnen.

Het was na den maaltijd; het regenachtige weder hield ons in huis, alleen Walter was naar het jagershuis geslopen, om den vos, die aan een ketting lag, te plagen, met de honden te spelen en zich door den jager wonderlijke avonturen te laten vertellen. In de schemering zat ik bij het venster en zag op naar het slot, waar het eene licht na het andere ontvlamde. Conradus leunde tegenover mij in de diepe vensternis en zag droomend naar buiten, waar regen en wind met elkander krijg voerden; moeder was in de dienstbodenkamer.

„Hoe denkt gij, Conradus," vroeg op eens vaders stem dicht bij ons, zoodat wij schrikten, „hoe denkt gij, Conradus, over de uitlegging van het „Onze Vader," zooals ik die heden in mijn preek gaf? Er staat geschreven: Leid ons niet in verzoeking! — Christus onze Heer is zegevierend staande gebleven; maar kan het den zwakken mensch als zulk eene groote zonde worden aangerekend, als hij niet standvastig blijft, waar hij verlokt en verblind wordt door helsche machten?"

Een donkerroode blos bedekte zijn jeugdig bleek gelaat.

„Ik waag het niet, hierover te beslissen," antwoordde hij.

„Omdat gij te lui zijt om te denken," stoof vader toornig op, „anders zoudt gij mij antwoorden: „door eigen kracht alleen vermogen wij dat niet, zoo God ons niet te hulp komt!"

Vader had buitengewoon heftig gesproken.

Hij vervolgde:

„Gij moet uw aandacht meer op deze materiam vestigen — waaraan denkt gij, wat dwaze dingen voert gij uit? Past het voor een aanstaanden studiosum theologiae

verzen te maken, die in kleur en gloed overtreffen, wat gij bij Ovidius leest?"

Hij hield toornig een blad papier voor de oogen van zijn zoon; deze was echter met een sprong uit de vensternis en lag aan de voeten van zijn vader.

„Ik bid u," riep hij bijna buiten zichzelf, „laat mij een andere studie kiezen, die beter voor mij past."

De ernstige man antwoordde niet; er heerschte een benauwend stilzwijgen in het vertrek; alleen de regen sloeg tegen de vensters en de wind schudde de luiken.

„Ga heen, Christiane," beval mijn vader. Ik ging naar de keuken, zette mij op de bank bij den haard; ik vouwde mijn handen, want ik had een voorgevoel, zij het ook niet duidelijk, dat daar binnen over het geluk of ongeluk van een menschenleven beslist werd. — Tante zat te slapen; een krekeltje piepte aan den haard; moeder liep met zachte schreden over het knarsende zand in de gang, een kamerdeur kraakte en toen werd het heel stil gedurende langen — langen tijd.

Nu kwamen wankelende schreden de trappen op — het was Conradus. Ik stond op om hem te volgen; toen hoorde ik moeders fluisterende stem:

„Conradus! Conradus! Laat mij nog eens met u spreken, mijn hartelijk geliefd kind; hebben wij niet altijd als trouwe ouders voor u gezorgd?"

Maar hij stormde naar boven en moeder ijlde hem na; een deur werd geopend, en met een angstig gemoed sloop ik naar mijn kamertje, dat ik met tante Wiesje deelde en lag daar, maar kon volstrekt niet slapen.

De oude sliep reeds lang gerust, toen ik voetstappen op het voorplein hoorde; ik trok mijn rood rokje aan en sloop naar buiten; daar zag ik Conradus in het vale schemerlicht, dat de maan trots de regenwolken verspreidde; hij zat op de bo-

venste trede der stoep en hield de handen voor het gelaat. Ik liep naar hem heen en sloeg mijne armen om zijn hals.

„Conradus, waarom weent gij?"

Hij hief zijn gelaat op; het was als van een doode. Ik hurkte naast hem neder, liefkoosde hem en tastte toevallig op zijn volgepakt reistaschje, met zijn wandelstok er naast.

„Wat wilt gij doen, lieve, beste Conradus?" vroeg ik ontsteld.

„Ik weet het niet, Christiane," mijn hoofd gloeit zoo — „het liefst ging ik weg en kwam nooit weder, het allerliefst wil ik sterven — —"

„Maar hebt gij moeder dan niet lief?" vroeg ik in doodsangst. Hij richtte zich op, alsof hem een slang gebeten had, leunde met zijn hoofd tegen een pilaar en begon bitter te weenen.

Zoo zaten wij zwijgend naast elkander; eindelijk kuste hij mij en zeide: „Ga slapen, Chrisje, gij begrijpt niet waarom ik ween." Hij nam mij op zijn arm, opdat mijn bloote voeten de koude steenen niet zouden aanraken; ik kuste hem weder sloeg mijn armen om hem heen, noemde hem mijn lieven, allerliefsten broeder en vroeg, of hij wilde gaan slapen en bij ons blijven? Toen hoorde ik een „Ja!" maar het klonk bijna onwillig en heel zacht.

Den volgenden dag was het, alsof er niets bijzonders gebeurd was. Conradus kuste zijn ouders deemoedig de hand, toen hij aan het ontbijt kwam; hij was kalm, hoewel hij zeer bleek zag en blauwe kringen onder de oogen had. Stil ging de dag voorbij, die de laatste was van deze vacantie. Den volgenden morgen vroeg, met het eerste hanengekraai, wandelden de broeders nog eens met elkander naar de school te Halberstadt. 't Was voor het laatst, want met October wilde

Conradus de hoogeschool te Helmstadt bezoeken en werd Walter leerling in de opperhoutvesterij van onzen Doorluchtigen vorst. Zoo namen zij afscheid, Walter zeer opgeruimd, Conradus ernstig en zwijgend als altijd.

Ik weet niet, hoe het kwam, dat het beeld van mijn oudsten broeder mij sinds dien nacht onophoudelijk voor den geest stond, altijd zag ik zijn bleek gelaat en hoe bitter hij geweend had. Somwijlen voelde ik mij gedwongen moeder te vragen, welk verdriet hem zoo ter neer gedrukt had, maar ik zweeg uit vrees, want voor onbescheiden vragen had zij nooit een goed antwoord en wat ik weten mocht, vertelde zij mij wel ongevraagd.

Zoo verliepen twee jaren, zonder dat er iets bijzonders voorviel. Tusschenbeide kwam Conradus ons bezoeken en altijd kwam hij mij bleeker en stiller voor dan vroeger, maar toch telkens mannelijker en deftiger. Ik kon hem niet genoeg aanzien en als hij voor vader stond en hem de nieuwste strijdvragen, waarover de hooggeleerde heeren te Helmstadt onder elkander disputeerden, met zachte stem mededeelde, schier koel en bijna onverschillig, kreeg ik medelijden met hem, en toch wist ik niet waarom? Vader was echter zeer ingenomen met zijn bedaard gedrag en kalme manieren.

„Het zal goed staan, als hij zoo den kansel betreedt," hoorde ik hem tot onze moeder zeggen. Tante Wiesje echter merkte op, toen vader heengegaan was: „Van buiten ijskoude, van binnen gloeihitte!"

Den 5den Mei van het volgende jaar, — den vorigen dag hadden op mijn geboortedag zeventien kaarsjes gebrand — kwam de ramp dat mijn vader een hevig toeval kreeg, dat hem voor korten tijd van de spraak beroofde en zijn linkerzijde zoo verlamde, dat hij noch gaan, noch zijne armen bewegen kon. Er heerschte groote droefheid in ons gezin;

Walter kwam aanstonds te huis en wij zaten voor het bed te schreien, want wij dachten niet anders dan dat hij heenging. Maar tante Wiesje had haar fleschjes en busjes met sterke kruiden en essensen en vlugzout bij de hand en toen de vorstelijke lijfarts de ziekenkamer binnentrad, had vader de oogen reeds weder opgeslagen; zij zochten moeder en toen het beeld des Gekruisten, dat naast hem hing.

De dokter troostte ons en zeide, dat eene aderlating hem weldra verlichting zou geven. Wij verwijderden ons, maar toen een poos later dokter Grundmannus in de woonkamer kwam, zeide hij tot mijne moeder: „Mevrouw, sterven zal hij niet, maar zijn ambt zal hij nooit meer kunnen waarnemen, want hij zal levenslang verlamd blijven."

't Vervulde ons met groote droefheid, want vader was nog betrekkelijk jong en krachtig, nauwelijks zes en vijftig jaar oud en had zeer gaarne nog langer tijd de kerk gediend.

's Namiddags echter kwam er reeds een eigenhandig schrijven van zijne Doorluchtigheid, dat hij een plaatsvervanger zou krijgen, tot Conradus zijn studiën geëindigd had, opdat hij geen zorg over zijne gemeente behoefde te hebben.

Prinses Lizelotte zond dagelijks haar kamerdienaar om naar vaders toestand te vragen en op het tafeltje voor het bed stonden altijd de lekkerste gerechten van de vorstelijke tafel. Weinige dagen later schreef Conradus mij, dat ik hem berichten moest hoe het stond met vaders ziekte. Het was het eerste briefje dat ik van hem ontving; ik las het ontelbare malen, en begreep ik niet waarom, toch zou ik er om hebben kunnen weenen.

„Het spijt mij om vader," schreef hij, „want het moet zwaar vallen, zoo verlamd neder te liggen, als men naar buiten verlangt, naar de frissche lentelucht; hoewel het niet

harder zijn kan, dan wanneer de ziel gebonden wordt, die zich toch vrij wenscht te verheffen, van drukkende boeien bevrijd, die haar — — — Maar dat zult gij nooit begrijpen, allerliefst zusje; het is beter dat zulk verlangen u vreemd blijft."

Het was avond, toen ik dit las in mijn kamertje, dat op den tuin uitziet; ik zat voor het open venster; het werd mij daarbij zonderling te moede, zoodat ik het hoofd op de hand steunde en naar buiten staarde in de fluisterende lindetwijgen, waardoor het avondrood allengs verglom.

Wat drukte zijn gemoed ter neer; hij die toch nog zoo jong was en vroolijk mocht zijn? Waarom had hij toenmaals gesmeekt, iets anders te mogen kiezen, dan het verkondigen van Gods woord? Was het niet een verheven en heilig ambt en was het niet vredig en schoon in onze streek, in de flinke woning en het stille tuintje beneden? Hadden wij allen hem niet innig lief en was het voor hem geen groote eer dat men hem, nog zoo jong, beroepen wilde in zijn vaders plaats? Wat kan het zijn? Wat kan het toch zijn? herhaalde ik luid, juist toen tante Wiesje bijna onhoorbaar binnentrad.

Het oude vrouwtje ging in haar hoogen stoel zitten, dien ik juist verlaten had; ik klom op de breede vensterbank en sloeg de armen over elkander. Zij deed, alsof zij mijn vraag niet gehoord had en ik zeide ook niets meer.

„Gij zijt nu zeventien jaar oud," begon zij na een langdurig stilzwijgen, „oud genoeg om de zaak te weten; velen hebben reeds man en kind op uw leeftijd. Maar gij moet mij beloven het aan niemand te verraden, noch te toonen, dat gij weet, wat ik u ga verhalen; anders zou er iets noodlottigs kunnen gebeuren. Wilt gij het beloven, zeg dan tweemaal: „Nooit!" en geef mij uw hand tot onderpand."

„Nooit!" herhaalde ik.

„Hoort gij? daar zingt een nachtegaal," fluisterde de oude; „hoe liefelijk klinkt dat!" In mijne jeugd klonk het nog liefelijker en heerlijker — kent gij het lied van den nachtegaal?

Een linde stond droomend en stil in den nacht,
Een nacht vol betoovring der zinnen;
Zij beiden, zij hebben gekust en gelacht,
De nachtegaal zong van „beminnen".

Zij zwoeren elkander hier eeuwige trouw,
Een trouwe, die nimmer zou tanen;
Maar valsch en bedrieg'lijk was 't harte der vrouw,
De nachtegaal zong nu van „tranen".

O liefde zoo zoet, o liefde zoo bang;
Zij koosden van monde tot monde,
De nachtegaal zong er zoo luid en zoo lang,
Een lied vol van schuld en van zonde.

„Hij is uw broeder niet, kind," fluisterde zij en boog zich voorover: „Hoe schrikt gij zoo? Hebt gij het nooit vermoed? Toen vatte zij mijn handen, want ik was van de vensterbank gegleden en stond bevend voor haar; zij drukte mij bijna met geweld op het bankje aan haar voeten.

„Gij behoeft niet zoo te ontstellen; Conradus is een brave jongen; kan hij het helpen, dat zijne moeder een eervergeten, trouwelooze vrouw was? Men kan lang vertellen van zulke geschiedenissen, die beginnen met jeugd en schoonheid, met rozen en nachtegalen en eindigen met berouw en harteleed — Conradus' vader is lang dood, God zij hem genadig; maar zijn moeder, zijne moeder leeft in rijkdom en pracht en eere; zij lacht nog altijd even vroolijk als toen en is nog altijd schoon; maar menigmaal zal haar hart snel-

ler geklopt hebben, als zij zijn jeugdig, bleek gelaat zag — En nu vraag niet; ik zeide het zelve reeds. Daarom is hij zoo treurig; er vloeit bloed in zijne aderen, veel sneller dan het uwe; het komt in opstand tegen het juk, dat hem opgelegd wordt, tegen het stille lot dat hem wacht. Hij verlangt naar het bonte frissche leven, daar buiten, en zij, die hem het aanzijn schonk, zij zal dat nimmer dulden; hij moet uw vaders opvolger worden; hij mag zijn oogen niet naar de hoogte verheffen, waar zijne moeder staat — Nu kent gij zijn hartzeer; God geve dat het een goed einde neme! Een plant in een te enge pot gezet, doet deze barsten; zij zelve verwelkt en sterft; het is een gevaarlijk spel, dat men met den armen jongen drijft."

„Wie, wie is zijne moeder, tante?" vroeg ik dringend. Het bloed steeg mij gloeiend naar het hoofd en mijn hart klopte onstuimig.

„Spreek zacht," fluisterde de oude vrouw. „Zijt gij dwaas, Christiane? Ik dacht dat gij een verstandig meisje waart! Wie, wie zij is? Ik wenschte dat ik het u durfde zeggen — maar uw vader liet mij steenigen en het huis uitjagen, zoo haar naam over mijn lippen kwam? Wacht, ik zal u iets laten zien; misschien raadt gij het!"

Zij stond op en ging naar het einde der kamer; daar stond een kast, zonderling met tulpen en rozen beschilderd. Deze sloot zij open, hurkte er voor neder en nam er een pakje uit, waaruit, toen zij het losknoopte, allerlei kleine kleertjes te voorschijn kwamen, van zeer fijne kant, maar erg geel geworden. Tante stopte mij een doek in de hand, die met Brabantsche kant omzet en sierlijk geborduurd was, in een hoek stond een wapen met goud gestikt; toen ik het nauwkeurig bezag, herkende ik het springende hert, dat het wapen was van ons vorstenhuis!

Daarin lag hij, toen men hem aan uwe ouders bracht; een fijne luier, nietwaar? Ik heb het ding bewaard, niet zonder bedoeling, geloof mij, Chrisje; laat het hem ook nog eens zien; later, later; dan, als hij het vurig verlangen zijner jeugd beteugeld heeft, als het hem nuttig wezen kan. Maar zeg het nooit aan uw vader, kind, van uw leven niet!

Ik hield nog altijd den fijnen doek in mijn hand en staarde op het met goud gestikte wapen; langzamerhand ontwarden zich de zonderling door elkander geslingerde letters, die er onder stonden, voor mijn oogen. L. C., „Louise Charlotte" stond mij in eens ontzettend helder voor den geest, en „Lizelotte!" gilde ik uit, dat het door de kamer klonk.

De oude vrouw rukte mij het doekje uit de handen en wierp het in de kast.

„Zijt gij krankzinnig geworden?" fluisterde zij, „moet uwe moeder komen of uw vader vragen, waarom gij zoo gilt? Ga bij het venster zitten," — zij trok mij overeind, zette mij in den leuningstoel, nam haar reukfleschje uit den zak en liet mij vliegende geest ruiken, want ik was niet in staat, mijne aandoening meester te worden.

„Foei, hoe kunt gij nu zoo overdreven zijn!" knorde zij. „Verandert het iets aan de zaak, dat zijne moeder eene voorname vrouw is? Het blijft bij het oude en is hij uw broeder niet meer, hij kan iets anders voor u worden, wat nog veel beter en heerlijker is, — 't is een plan, dat ik reeds lang gekoesterd heb. Gij zijt een lief, aanvallig meisje geworden, Chrisje; uw vlechten glinsteren als goud; gij hebt een kleur als perzikbloesem; verstandig en ernstig zijt gij ook. Let er eens op, kind; zoo komt het. Denk dan op uw trouwdag aan mij, als ik niet meer leven mocht." Zij streelde mij en wilde nog meer zeggen, maar ik hield mij bedaard, opdat zij zou heengaan. Toen schoof ik den grendel op de deur, verborg

mijn gloeiend gelaat in de kussens van den leuningstoel en weende, zooals nog nooit in mijn leven, tot ik bijna den adem verloor. Uren waren er verloopen; toen ik het hoofd weder ophief, was het nacht geworden, een donkere warme lentenacht, die zoel door het venster naar binnen kwam, en de nachtegaal zong nog luider onder de linde. Hoe geheel anders dan vroeger klonk mij dit nu in de ooren; nu kon ik Conradus begrijpen, maar mij zelve begreep ik niet meer.

Ik was in een droomerigen toestand vervallen, die verlammend werkte op mijn anders zoo vroolijk bestaan en mij menige berisping op den hals haalde. Men vroeg ook den medicus en deze zeide, dat ik te eenzaam was onder zooveel oudere menschen; ik moest eene vriendin zoeken, lachen en vroolijk zijn, zooals het mijn leeftijd voegde. Ik wilde echter van niets weten, zat het liefst onder de linde in den tuin, hoorde den nachtegaal zingen en dacht aan prinses Lizelotte en aan Conradus. Toen het gezang van den nachtegaal zweeg en deze op zijn nestje zat in de takken van den vlierboom, dacht ik nog altijd aan zijn gezang en aan het lied van schuld en van zonde.

In Juli kwam op zekeren morgen eene vrouw en bracht ons een briefje; het was van mijn vaders eenige zuster, die in Harzgerode met een houtvester gehuwd was geweest. Zij schreef, dat zij sterven ging en smeekte haar broeder, zich over haar eenig dochtertje te ontfermen. De vrouw, die het bericht bracht, meldde echter ook reeds haar dood, dat het meisje in wanhoop de overledene omvat hield en dat er niemand was om haar te troosten. Toen werd tante Wiesje aanstonds met een rijtuig naar Harzgerode gezonden; vader

toch lag nog altijd op zijn ziekbed en moeder wilde hem niet verlaten.

Ik moest boven in de kamer met de alkoof een bed gereed maken en moeder besloot, dat wijl het een groot vertrek was, ik het met de jonge nicht zou bewonen. Maar ik weigerde mijn kamertje te verlaten, waar voor de vensters de linden ruischten; ik wilde geen uitzicht hebben op het slot. En toen ik begon te weenen, voldeed moeder aan mijn verlangen; tante Wiesje's ledikant werd naar de groote kamer gebracht, wat mij zeer verheugde.

Tegen den avond van dienzelfden dag ging ik in den tuin met mijn naaiwerk en zette mij neder in het beukenpriëel. Er was niemand dan eene doove vrouw, die onkruid wiedde in de jonge meirapen en uien, heel achter in den tuin; ik legde echter mijn naaien in mijn schoot en vergat door mijn diep gepeins de zwarte krippen kap gereed te maken, die mijne moeder morgen bij haar kerkgang wilde dragen ter eere der overleden schoonzuster.

Het was een warme dag geweest; de muggen dansten voor het priëel en aan den hemel stond reeds flauw de halve maan. Van het woud echter kwam een heerlijke geur van dennen en aan de andere zijde der heg zong een vrouwenstem een oud liedje op een eentonige wijze.

De schemering daalde langzaam en eindelijk werd het geheel stil in het rond. Daar hoorde ik duidelijk in de stilte van den avond mijn naam roepen; „Chrisje! Chrisje!" niet luid, maar ook niet zacht, 't was alsof het de stem van Conradus was, zoodat ik zacht opschrikte en dacht dat een spook mij voor den gek hield en mij een huivering door de leden voer, alsof ik een voorgevoel had dat hem een ongeluk was overgekomen. Ik luisterde met alle aandacht en toen klonk het nog eens in mijn oor: „Chrisje, Chrisje, zusje-

lief, doe het poortje open!" Ik snelde uit het prieël en daar stond hij voor het poortje, dat naar den straatweg voert, en zijn gelaat was even wit als van een doode.

„Ik kan er niet overspringen, zooals vroeger," sprak hij; nu eerst bespeurde ik den witten doek, dien hij om zijn hoofd geslagen had; ik maakte spoedig de poort open en trok hem ontsteld den tuin binnen:

„Conradus, wat hebt gij gedaan? van waar komt gij?"

Maar hij was zoo zwak, dat hij nauwelijks staan kon en zwaar op mij leunde, toen ik hem in het prieël bracht. Een weinig bekomen, verlangde hij wijn, maar ik moest in huis niet zeggen, dat hij hier was, eer hij mij alles verhaald had. Ik kwam ook ongezien met een glas wijn weder bij hem; toen hij gedronken had, begon zijn gelaat te gloeien en huiverde hij, alsof hij de koorts had, zoodat ik hem smeekte:

„Kom mede, Conradus, en ga naar bed. Gij zijt ziek."

Hij was in een duel gewond, verhaalde hij haperend en alsof hij het zich niet goed herinneren kon, legde hij de hand tegen zijn voorhoofd; hij had naar huis verlangd en gevoelde zich ziek, zoo ziek, alsof hij sterven zou. Maar vader, vader mocht het nooit weten, daarom wilde hij hier wachten, tot het geheel duister was. Ik ging in doodsangst naast hem zitten en legde mijn hand op zijn voorhoofd: het gloeide als vuur en zijn hoofd viel zwaar op mijn schouder. Zoo zaten wij, tot hier en daar reeds een ster flikkerde en moeders stem vermanend door den stillen tuin klonk:

„Christiane, wat zit gij weer te droomen!"

„Kom," zeide ik tot hem; hij stond zacht kreunend op en wankelde naar huis. Wij kwamen ook ongemerkt de trappen op en omdat er geen bed voor hem gereed was, bracht ik hem in mijn kamertje; daar viel hij op mijn bed neder en huiverde, alsof hij bitter koud was. Toen deelde ik het

haastig aan moeder mede; zij werd doodsbleek en beval mij bij vader te blijven. Zij haastte zich naar boven, maar terwijl ik beneden bij het ziekbed zat en met vader sprak, waren mijn gedachten bij Conradus, mijn geliefden broeder, aan wien ik echter niet meer als broeder kon denken.

Ik hoorde zacht de huisdeur openen, en toen ik het venster uitkeek, zag ik onze jongste dienstmaagd, die haastig over het voorplein naar de woning van den dokter liep en weldra met hem ons huis weder binnentrad. Mijn vader vroeg verdrietig, welk een geloop dat toch was op Zaterdagavond en of dat paste in het huis van een geestelijke? Ik moest gaan zien, wat dat beteekende? Ik ging snel de kamer uit en liep ademloos de trap af. Daar hoorde ik den dokter zeggen:

„Mevrouw het is zeer erg met hem, maar zeg uw man niets, elke aandoening moet hem bespaard worden."

Mijn moeder begon nu te jammeren; tante was niet tehuis; wie moest hem nu oppassen; zij kon immers niet bij vader weg?

Ik verklaarde zacht, dat ik het doen zou, ging toen in de kamer en kwam bij zijn bed zitten. Hij lag met van koortshitte gloeiende wangen, de blauwe oogen schitterden en hij sprak steeds door. Dan twistte hij met iemand, en schold hevig op hem; dan weder riep hij:

„Mijn moeder, moeder! Ik wil haar niet! laat mij mijn oude moeder behouden; het is immers onwaar dat die het is!" En daarop begon hij te zingen

In Helmstadt, bij de Heeren,
Daar moet ik gaan studeeren!
Bibe, bibe, bibe, bibe,
Tu quis satis, bibe, bibe,
Tum Lyaeus imperat!
Iö! Iö!

Ontsteld zag ik hem aan.

„Conradus," fluisterde ik, „beste broeder!"

Toen zweeg hij een oogenblik.

„Chrisje, Chrisje, mijn blond zusjelief; bevallig zijt gij geworden en schoon. — Ach, als gij wist, hoe het mij gegaan is: hoe zij mij hoonden en verdriet hebben aangedaan, de menschen daarginds! Kan ik het helpen, dat mijne moeder —" Hij lachte luid en bitter. „Maar ziet gij, knaap; het is u slecht bekomen, slechter dan mij. — Eén, twee, drie — vooruit!" Woest richtte hij zich op in zijn bed en alleen zijn pijnlijk hoofd was oorzaak, dat hij kreunend weder achterover zonk.

Wat menschelijke hulp vermocht, geschiedde; de medicus kwam dienzelfden nacht nog tweemaal; hij wees mij, hoe ik de koude doeken op zijn hoofd moest leggen en hem den zuren drank toedienen; tegen den morgen werd hij langzamerhand bedaarder en sluimerde in. Toen zonk ook mijn hoofd tegen de leuning van den stoel; ik sliep in, maar schrikte bij de eerste morgenschemering op, want er heerschte een doodsche stilte in het vertrek, zoodat ik ternauwernood zijn adem hoorde; toen ik mij echter over hem heenboog, kreunde hij zacht, alsof hij hevige pijn leed.

„Conradus," vroeg ik, „lijdt gij veel?"

„Het brandt," klaagde hij, „het brandt in mijn hoofd als helsch vuur, maar oneindig erger nog in mijn hart!"

Toen hij de oogen opsloeg, zag ik, dat hij bij kennis was en knielde voor zijn bed. „Conradus," smeekte ik, „wat bezwaart toch zoo uw hart?"

Hij sloeg zijn arm om mijn hals en trok mijn gelaat tegen het zijne: „Christiane," fluisterde hij, „wij hebben elkander hartelijk liefgehad; help mij, dat ik niet omkom in de ondankbaarheid en onrust mijns harten! Blijf bij mij, Chrisje,

gij zijt goed en vroom, en ik weet nooit, hoe het met mij zal komen!"

„Het zal goed worden, Conradus, goed!" troostte ik. „Gij zult herstellen, zult hier bij ons wonen in vrede en liefde, als in de vroegere, gelukkige dagen, toen wij nog kinderen waren. Wanhoop niet, Conradus, denk aan de spreuk, die boven de deur van ons huis staat, en die gij mij zelf eens verklaard hebt:

„Gij, o Heer, zijt mijn heil, wat kunnen de menschen mij schaden?"

„Denkt gij?" zeide hij spottend.

„Conradus!" riep ik uit, „God vergeve u uw goddelooze taal."

Hij trok zijn arm terug, wendde zijn hoofd om, zoodat hij met het gelaat naar den wand lag.

„Ik zie wel, niemand kan het begrijpen, ook gij niet, hoe zoudt gij ook?" zeide hij bitter. Hij sprak geen woord meer, hoe ik hem ook smeekte; hij weigerde eten en drinken; maar zijn adem ging steeds sneller en toen het avond werd, raaskalde hij weder in een heete koorts. De dokter verklaarde, dat hij nog erger zou razen in deliriis en gaf weinig hoop, als de koorts niet spoedig tot staan kwam.

Er heerschte groote droefheid in onze woning en tante Wiesje, die tegen den avond met de jonge nicht teruggekeerd was, wrong zich de handen en jammerde, dat hij sterven zou, want de katuil had zoo akelig geschreeuwd, terwijl zij door den slottuin reden. Vader moest het toch weten; tante zeide het hem en bracht toen het bericht, dat hij heel stil lag zonder te spreken. Ik was dof en droef te moede, en desniettemin vervulde mij een gevoel van stille onderworpenheid. Toen men mij van zijn bed wilde wegzenden om rust te nemen, weigerde ik — het was mij,

alsof ik hem voor eeuwig toebehoorde en nooit verlaten mocht.

De ziekte nam steeds toe; tante zat vol trouwe zorg aan het ziekbed; ik dacht aan prinses Lizelotte en of zij niet angstig zou zijn over hem, die zoo leed. Daarboven was echter niemand tehuis, die aan ons kon denken. Van den toren waaide de rood-witte banier, een zwijgend teeken van blijdschap; immers had Serenissimus eindelijk toegegeven aan het verlangen des volks en een bruid gekozen; prinses Lizelotte had hem vergezeld op zijn tocht naar zijn bruid; vele prachtige feesten en vermakelijkheden hielden hen terug aan het hof der aanstaande gemalin, die de dochter was van een Franschen hertog, nauw vermaagschapt aan het koninklijke huis.

En in het sombere ziekenkamertje, lag een, die toch — ik waagde het niet ér op door te denken en wierp alleen een schuwen blik op het van koorts gloeiend gelaat daar op het kussen. Hij richtte zich juist weder op, zat recht over eind en strekte de hand uit, als stond er iemand aan het voeteneinde van zijn bed en met luide stem, zoodat het mij als in de ziel werd ingebrand, hoorde ik uit zijn mond: „Ik zweer het u bij de hitte mijner wonden, bij alles wat mij op aarde heilig is, bij de eer mijner moeder — — —”

Toen verwrongen zich zijn gelaatstrekken en op snijdenden toon riep hij:

„Ik heb geen moeder! Wat wilt gij? Weg! Ik wil mij wreken! O, mijn vergiftigd leven! Ware ik maar dood!”

Ik vatte zijn hand, maar tante Wiesje staarde hem vol ontzetting aan.

„De zonden der vaderen,” mompelde zij, droogde zijn nat voorhoofd en luisterde naar zijn zacht, haastig fluisteren, dat ik niet verstond, maar dat zich soms verhief tot waan-

zinnig gillen, en akelig door het stille vertrek weerklonk. Tante opende een venster, opdat de frissche lucht kalmeerend in de bedompte kamer zou doordringen; de laatste stralen der avondzon vielen goudkleurig naar binnen en een vrouwenstem klonk door het venstertje, diep, krachtig en welluidend, zoodat ik verwonderd luisterde.

Toen zeide tante, „dat was vaders nichtje; ze treurt al zeer weinig over haar gestorven moeder." Zij boog zich uit het raam en riep halfluid:

„Hedwig, houd toch op met zingen; het deugt in 't geheel niet voor Conradus."

De stem liet zich weder hooren.

Ei tante, juist omgekeerd! Mijn moedertje werd rustiger, hoe meer ik zong en dadelijk begon zij weder de oude melodie van den jongen ruiter, die geen tehuis meer had:

„Met blijden jubel ontvangt men den held,
In zegepraal keerend van 't bloedige veld.

Veel kransen men vlecht den helden tot loon!
Waarom toch mij er geen enk'le geboôn?

Mijn vader is dood en mijn moeder ging heen,
Mijn meisje — naar anderen richt zij haar schreên.

O, was ik toch maar op het slagveld gebleven,
't Ware beter, dan hier zoo alleen nog te leven.

Hier ziet gij, mijn ros, ach zoo treurig mij aan,
Ons lot schijnt wel niemand ter harte te gaan.

Mijn klepper zoo trouw, maar zoo mager en stram,
Ik zelf zoo verminkt — verwond're 't wie 't kan! —

Wij beiden, wij trekken 't ons waarlijk niet aan,
Wij beiden, wij rijden; — ze laten ons gaan —

Strijd nog te over heerscht rondom op aard
En menig stil graf bleef er ons nog gespaard.

Gij rozen, wilt sieren het graf, dat ons wacht,
Gij vogels in 't lommer, zingt lieflijk en zacht —

Wij ruiter en ros, wij rusten waar 't kan,
Ja, gij zoo getrouw, en ik eenzame man —"

Conradus werd rustiger; het was alsof de liefelijke toonen bedarend op zijn gloeiend voorhoofd werkten. Maar toen zij geëindigd had, begon hij weder te ijlen, bijna nog erger dan te voren.

„Laat haar voortgaan met zingen, tante!" smeekte ik. Maar het viel mij zwaar er om te vragen; wat had ik niet gegeven, als ik op dit oogenblik zóó had kunnen zingen — zoo zacht en met zoo'n diep gevoel als zij. Ik kende mijne tante niet, omdat mijn vader niet bijzonder met zijn zuster harmonieerde; haar man zou een slecht Christen geweest zijn, die allerlei tooverkunsten verstond, wiens schot nooit miste, die vele stroopers het levenslicht had uitgeblazen. Of het waar was, kan ik niet zeggen; mijn vader hield niet veel van hem, omdat hij steeds een ruwen vloek op zijn lippen had en toen hij hem dit eens heftig verweten had, was de band tusschen de zwagers verbroken en zond de vrouw van den houtvester nooit weder eene vette ree of jong wild zwijn voor onze keuken; tot haar doodsuur had zij haar broeder vergeten.

Tante stond bij mijn verzoek op en zag in den tuin.

„Hedwig, Hedwig!" riep zij halfluid; maar het bleef stil.

„Zij is verder den tuin ingegaan;" zeide zij, „wilt gij haar zoeken, Chrisje? Ik ben moede, mijn rug doet mij pijn, gij hebt jonge voeten; ik zal zoolang op uw plaats gaan zitten."

Ik ging naar beneden en zocht door de donkere paden, maar vond haar niet; ik wilde reeds terugkeeren, denkende, dat zij naar binnen gegaan was, toen ik haar op eens zag in

de linde voor mijn venster; zij was van de steenen bank op den ondersten tak geklommen, daar zat zij; op haar bruine lokken speelde het avondrood en bescheen die met een helderen glans. Zij had de armen over elkander geslagen; een schoen was haar ontvallen en lag op den grond, smal en klein, als die van een kind.

„Hedwig!" riep ik zacht; zij zag naar beneden. Toen zij mij bespeurde, gleed zij van haar zitplaats en stond voor mij. Een wonderbaar liefelijke verschijning, bekoorlijk als de ree in onze bosschen, met even groote en schuwe lichtbruine oogappels onder lange wimpers. Om den mond lag een sombere trek, die van eenzaamheid en stille vergenoegzaamheid getuigde. Maar de fijne neusvleugels trilden, evenals somtijds bij Conradus, en tante had mij gezegd, dat dit een teeken was van onstuimigen hartstocht en diep gevoel.

Ik gaf haar de hand. „Goeden dag, Hedwig? Gij komt op een treurigen tijd in ons huis; laat het u niet hinderen, dat ik niet zooveel bij u kan zijn als de gastvrijheid eischt. Het zal alles wel anders worden. Wat ik u echter bidden mag, zing nog een of meer liedjes; het doet Conradus zoo goed."

Zij had de oogen neergeslagen en zonder deze was haar gelaat bijna leelijk. Zij was echter aanstonds bereid mij te volgen en ging achter mij de trappen op, zoo zacht, dat ik tweemaal omzag, in de meening, dat zij er niet meer was. Zoo ging zij ook naar Conradus' bed, boog zich over hem heen, ging toen op mijn plaats zitten, en begon weder zacht te zingen. Conradus lag stil en tante Wiesje sliep in den leuningstoel bij het venster. Ik zette mij neder op het kastje, waarin de doek van prinses Lizelotte lag, staarde met brandende oogen in de schemering en luisterde naar haar gezang. Een somber, bitter gevoel had zich van mij meester gemaakt; 't was mij alsof ik het meisje daar van het bed

wegstooten en het huis uitjagen moest, om nooit terug te komen.

En zij zong verder, kalm en zacht, welluidend en treurig; van des jagers liefje, dat in het woud begraven ligt, van ridder Ewald en zijn Lena, die van verdriet stierf, wijl hij ver weg trok. Tusschenbeide klonk een helderder toon, gelijk soms een gouden zonnestraal door de donkere dennen breekt, maar het werd telkens weder treurig en droefgeestig. Ik kende ze alle, die liedjes; men zong ze algemeen in deze streek; toch vulden ze heden mijn oogen met heete tranen.

Zoo lag Conradus weken lang; tusschen beide bij kennis, meestal in doffe bewusteloosheid. Hedwig verwijlde bij zijn bed en bracht hem alleen door den klank van haar stem tot bedaren; ze zat daar geduldig, onvermoeid, soms zelfs bijna onbewegelijk. Buiten verspreidde zich langzamerhand de herfst over de velden, boven op het slot was veel drukte en beweging; hondengeblaf en hoorngeschal drongen door tot in onze stille woning; prinses Lizelotte wiegde zich bevalliger dan ooit op haar lichtbruin paardje, als zij naar het bosch ging en de vreemde cavaliers reden in rood jagerskostuum aan haar zijde. Of zij haar blauwe oogen, die zoo levenslustig van onder het met veëren getooide hoedje rondblikten, naar ons huis opsloeg, of zij vermoedde, dat hij krank en zwak was — ik weet het niet; immmers ik wendde mij van het venster, toen zij voorbij trokken en ging naar Conradus in het stille kamertje, waar nimmer eenig geluid van buiten doordrong. Ik moest echter vader dikwijls gezelschap houden; hij toch maakte een bruiloftslied voor Serenissimum en wijl het schrijven hem moeilijk viel, zat ik bij zijn ziekenstoel, terwijl hij mij de woorden dicteerde.

Dat waren moeielijke uren, want mijn hart was boven, en soms als hij ijverig bezig was, sprong ik driftig op van de tafel. Dan knorde vader, ernstig verstoord: „Wat maakt gij u toch ongerust? Is Hedwig niet bij hem en gaan moeder en tante niet af en aan, om hem zijn medicijnen te geven? — Ik boog het hoofd, bloosde van schaamte en kon toch een hevig gevoel van angst niet van mij zetten.

Langzamerhand evenwel werd het beter met hem; moeder maakte een ruimer en meer passend vertrek voor hem gereed; de knecht droeg hem naar beneden; door groote zwakte toch kon hij niet gaan. Uit Helmstadt was een kistje gekomen met boeken; ik moest ze uitpakken en op het tafeltje voor zijn bed leggen; toen hij ze zag, speelde voor het eerst een lachje om zijn lippen.

Hedwig en ik konden echter nooit vertrouwelijk worden; zij was schuw en traag van aard, had noch lust aan spinnen, noch aan zaken in keuken en kelder; als somwijlen op een warmen herfstdag de zon goudkleurig over het gele en purperroode loof der bosschen scheen, was zij uren lang verdwenen, kwam eerst tegen den avond terug en in de donkere lokken hing verraderlijk een geel blaadje of eenig mos; dan had zij in het woud gelegen en gedroomd. Somtijds echter verliet haar die stroefheid en als wij op lange regenachtige avonden in Conradus' kamertje zaten, de lamp nog niet brandde en alleen het beukenhout in de kachel een flikkerend schijnsel door de kamer wierp, dan kon zij vertellen van oude, lang vergeten histories uit den tijd van den oorlog, hoe Tilly den Harz doorgetrokken was, hoe hij daar boven in de bergen had huisgehouden en de houtvester van Harzgerode zich op wonderbare wijze gered had, door met een betooverde buks blindelings uit het venster te schieten en dat hij dan telkens een vijand had neërgeveld. Maar

het waren ook vrijkogels geweest, die nooit missen; men moest daartoe bij het gieten eenige splinters van een eikenboom, waarin de bliksem geslagen was, in 't mengsel doen; zij moesten te middernacht gegoten zijn, in een der twaalf nachten tusschen Kerstmis en Driekoningen. Zij vertelde dit alles zoo levendig en wist haar stem plotseling zoo te veranderen, dat men bijna meende, het gillen eener angstige vrouw te hooren, het rochelen van een door een vrijkogel getroffene, of het wanhopige weenen van een meisje, van wie haar minnaar afscheid neemt om ten strijde te trekken. Nu en dan vlocht zij er een liedje tusschen, droevig, die haar het liefste waren en zoo goed pasten bij den jeugdigen mond onder de schuwe oogen en dan bewoog zij zeer bevallig haar handen onder het vertellen. Conradus luisterde niet minder oplettend dat ik en toen eens Walter, die gekomen was, om naar den toestand zijns broeders te vernemen, luid lachte over vrijkogels en dergelijke ongerijmdheden, sprak hij op driftigen toon: „Laat haar toch vertellen, Walter en wees blij, dat gij geen vrijkogels noodig hebt en zonder deze kunt raken."

Vader en moeder waren weinig gesticht over onze nieuwe huisgenoote; vader zei, dat zij het hoofd vol romantica en verkeerde dingen had en er nooit een degelijke huisvrouw uit haar worden zou. Zij bekommerde er zich niet veel om, als men haar berispte; zij stond dan met gebogen hoofd, dat door de kroese bruine lokken als kleine golfjes omkranst was, en hoorde kalm de langste strafpredikaties aan; ze zat dan ook werkelijk een poos aan het spinnewiel of hielp de meid in de keuken, maar weldra was zij weder de oude.

Het was tegen het einde van October, toen Conradus voor het eerst weder door de kamer liep en voor het venster staan bleef.

„Hé, wat bouwt men daarginds?" vroeg hij en wees op een metselwerk, dat vreemdsoortig van uiterlijk, aan den overkant omhoog rees, op de plek waar de slotberg zich begint te verheffen.

Wij stonden naast elkander; ik antwoordde hem, dat ik het niet wist; ik had er inderdaad nog geen onderzoek naar gedaan, uit angst en zorg voor hem.

„Wat geeft gij mij, Conradus, als ik het u vertel?" vroeg Hedwig schertsend.

Hij keerde zich lachend om.

„Wat verlangt gij, Hedwig?" plaagde hij.

„Ik wensch te weten, wat voor een boek het is, waarin gij zoo ijverig leest! Ik zie dat het geen geleerd godsdienstig werk is, want daarmede harmoniëeren de platen niet.

Zij wees op een boek, dat hij opengeslagen in zijn hand hield.

Hij bloosde even. „Dus tegen elkaar," schertste hij, „wat bouwt men dáár?"

„Wat leest men hier?" lachte zij. En nu ontstond er tusschen hen een aardig spel, wijl geen van beiden het eerst zijn geheim wilde mededeelen. Eindelijk gaf hij toe.

„De Comoediae van een Grieksch dichter," zeide hij. Toen begon zij te lachen, dat de kamer er van weerklonk en tante in het voorbijgaan de deur opendeed, om te zien wat er was.

„Zie, Conradus, hoe zonderling het treft. Dáár bouwen zij een huis, waarin de Comoediae van den Griekschen dichter zullen worden opgevoerd."

Conradus lachte niet mede; hij wendde zich weder naar het venster en zag naar de werklieden, die juist een blok marmer van den wagen aflaadden, dat men van Rübeland

gehaald had. Het was stil geworden in het vertrek; ook Hedwig zweeg.

„Wie deelde u dat mee, Hedwig?" vroeg Conradus eindelijk.

„De schatbewaarster van den vorst," antwoordde zij; haar tongetje ging als een molenrad; ik kan u het geheele bericht meedeelen, zooals zij het mij deed, toen ik gister avond een uurtje bij haar vertoefde. Zie, de aanstaande echtgenoote van onzen vorst komt uit Frankrijk, van een vroolijk hof. Daar speelt men zeer dikwijls Comoediam en de jonge prinses moet geen vermaak stellen boven dit. Zij noemt het een verheven kunst, dat men de lieden zoo kan nabootsen, als waren zij het zelf. Nu sticht de vorst ter harer eer dat gebouw; hij moet ook reeds een troep tooneelspelers hebben aangenomen, die daar binnen voor veel geld voorstellingen zullen geven. De oude zeide, dat hij zelfs zijn kamerheer naar Dresden heeft gezonden, wijl daar de beste acteurs worden gevormd; een architect heeft hij ook vandaar ontboden. Weet gij, de keurvorst van Saksen heeft voor eenige jaren een schouwburg gesticht; daarnaar bouwt men dezen; let er maar eens op, het zal prachtig worden!"

Conradus antwoordde niets; hij begon nadenkend de kamer op en neer te loopen. Na lang zwijgen vroeg hij: „Gij hebt nog geen comediespel gezien, gij ook niet, Chrisje, gij weet ook niet, hoe men daar spreekt en redeneert? — Hebt gij lust, kom dan heden avond boven, ik wil u iets voorlezen."

„Zal vader het goedvinden?" antwoordde ik.

Hij zag mij aan; het was alsof er toorn in zijn oog flikkerde.

„Als gij bang zijt, laat het dan," zeide hij toen bedaard en keerde mij den rug toe.

Ik volgde hem.

„Vergeef mij, Conradus, ik kom!"

En ik kwam — Hedwig was reeds vóór mij boven; tante had roodwangige appels in den oven gelegd, de lamp aangestoken en goed voorzien; zoo zaten wij met ons drieën om het tafeltje bij de kachel recht gezellig en warm; buiten toch veegde een koude herfstwind de bladeren van de boomen.

Het is van een Engelschman, Shakespeare, begon Conradus; een heerlijk minnedicht, zooals er geen fraaier gemaakt kan worden, Romeo en Julietta, in het Duitsch vertaald door den doorluchtigen Landgraaf George II, van Hessen-Darmstadt, zooals de geleerde genoemd werd.

Hij legde het boek op zijn knie en verhaalde met schitterende oogen, hoe vijandig beider familiën elkaar waren, hoe die twee elkander toevallig op een feest ontmoetten en spoedig in wederkeerige liefde ontgloeiden; dan las hij tusschenbeide verder; het klonk welluidend als muziek door het vertrek, als zweefden de woorden op vleugelen; als nachtegalenzang zoo zoet klonk het, wat Julietta tot haar geliefde spreekt:

„Mijn hulde, mijn liefde is grenzenloos en diep als de zee. Hoe meer ik geef, hoe meer ik bezit, want beide zijn oneindig — — Ik leg mijn gansche geluk aan uw voeten en volg u de wereld door als mijn heer en gebieder."

Nog nooit hadden woorden van een mensch mij zoo doen huiveren; als onder den invloed eener betoovering luisterde ik en waagde het nauwelijks adem te halen; toch gevoelde ik, dat het bloed mij gloeiend heet naar de wangen vloog en sloeg de oogen neder — zóó sprak immers een eervergeten een zedeloos meisje! Was het woord der Heilige Schrift niet duizendmaal schooner, dat mijn moeder

geschreven had in den bijbel, haar eerste geschenk aan mijn vader:

„Waar gij heengaat, daar zal ik ook heengaan, waar gij blijft, daar blijf ook ik. Uw volk is mijn volk en uw God is mijn God!"

Was dit in al zijn eenvoud niet heerlijker dan al dat andere? Daarin kon ik mij verplaatsen, maar nooit in zulk een overdreven taal, die mij zoo levendig het lied herinnerde van den nachtegaal, het lied van schulde en zonde.

Ik volgde Conradus niet meer, maar verzonk in diep gepeins. Eerst toen hij zweeg, schrikte ik op en zag Hedwigs bleek gelaat waaruit de groote oogen hem spookachtig aanstaarden; ik zag hoe hun blikken elkander ontmoetten, alsof het een zwijgend vragen en antwoorden was.

„Verstaat gij, hoe schoon het gezegd en geschreven is?" vroeg Conradus ten laatste.

Toen sprong Hedwig op, een donkere blos kleurde haar wangen, zij greep met de hand naar haar hart; zij stond een oogenblik, alsof zij wilde spreken, toen ging zij weder zitten, maar bleef zwijgen.

„En gij, Chrisje?" vroeg hij, zijn levendig gelaat naar mij keerende. „Draagt het uw goedkeuring weg, zusje?"

Ik weet niet, waarom ik de handen afwerend uitstrekte en kortaf zeide:

„Volstrekt niet, Conradus; het bezwaart en beangstigt mij."

„Nu, ga dan!" riep hij, driftig opspringende, „lees uw catechismus met tante en bestudeer uw kookboek; dat zal u beter bevallen!"

Toen zag ik, dat hij zeer boos was; ik wilde mijn armen om zijn hals slaan, maar hij weerde mij af en begon de kamer op en neer te loopen, evenals het hert, dat zij in den slottuin

gevangen houden in het groote hok, op en neer, op en neer, als was hij ook gevangen in een kooi, die hij niet vermocht te ontsluiten. Hedwig was stil heengegaan.

Toen bleef hij plotseling staan.

„Het wordt tijd," zoo sprak hij, „dat ik eens met vader spreek, Chrisje; ik kan hier niet lang meer blijven; het kleine huis komt mij voor als eene gevangenis en het is, alsof de muren mij willen dooddrukken. Ik moet weg, aan het werk, zal ik niet — —"

„Conradus!" riep ik verschrikt. „Gij hebt heden voor het eerst uw bed verlaten; uwe wonde is ter nauwernood genezen."

„Het wordt hier niet beter," antwoordde hij, „ik wenschte maar, dat het voorbij ware, want vader laat mij niet gaan zonder een streng onderzoek, hoe ik aan het vechten ben geraakt? En wat ik hem te zeggen heb, zal hem zeer bedroeven. Het beste was, dat ik maar zonder „afscheid" heenging, Chrisje."

Op eens stond mij de nacht weder voor den geest, toen hij heimelijk weg wilde, hoe ik hem gebeden had, om te blijven en hij aan mijne bede gehoor had gegeven. Toen was ik nog een kind en smeekte mijn broeder — heden was hij het niet meer; een levendig gevoel van schaamte hield mij terug, om nog eens mijn armen om zijn hals te slaan en te vragen:

„Blijf bij mij, Conradus. Gij zijt nog ziek, laat u eerst verplegen, tot gij gezond zijt; laat mij hier toch niet vergaan van angst om u!"

Maar ik zweeg. En toen hij nog eens begon: „Het moet zijn, Chrisje, het moet zijn," terwijl hij voor mij stond en mijn handen vatte, zeide ik slechts: „Gij zult het beste weten, wat goed voor u is, Conradus."

„Chrisje!" riep hij en trok mij naar zich toe, „gij meent, dat ik ondankbaar en slecht ben, en ik tracht toch mijn plichten te vervullen; — gij kunt niet begrijpen, welk een strijd er in mijn binnenste gevoerd wordt!"

Ik zweeg, immers het smartte mij, dit weder te hooren.

„Hoe zoudt gij het ook weten?" ging hij voort. „Wanneer gij er ook maar iets van vermoeddet, iets van 't geen ik sedert jaren geleden heb, sinds den dag, Chrisje, waarop vader mij zeide, dat ik slechts een vreemdeling in uw midden was, een die vader noch moeder kende, dan zoudt gij medelijden met mij hebben. Verraad mij niet — ik vertrek morgen, misschien nog heden; ik kan niet met vader spreken, want dat gaat nimmer goed."

„En waar wilt gij heen, Conradus?"

Hij lachte bitter.

„Waarheen? Wel, naar Helmstadt, achter mijn boeken; slechts weg van hier! Mijn examen wil ik doen, zooals ik vader beloofd heb. En dan — —"

„En dan?" herhaalde ik, „en dan Conradus?"

Hij zweeg.

„Vraag niet Chrisje," zeide hij eindelijk.

Ik kreeg echter een gevoel, alsof mijn warm bloed tot ijs werd.

„Conradus!" riep ik uit. „Gij komt niet terug, als gij zijt heengegaan!" En weg waren ze, mijn trots en mijne schaamte.

„Conradus," zeide ik smeekend en greep hem bij zijn arm, „zeg, dat gij terugkomt! Zeg, dat gij hen niet verlaten wilt, die u als hun eigen kind hebben liefgehad! Zijn wij dan niets voor u? Kunt gij elke herinnering uitwisschen van het huis, dat in trouwe liefde uw vaderhuis was, van den vreedzamen, gelukkigen tijd, dien gij met ons hebt doorleefd?"

Hij trad haastig een schrede achteruit, maar antwoordde

niet. Er heerschte een lang, bang zwijgen van beide zijden; ik kon mijn hart hooren kloppen. Het was doodstil in huis; alleen de lamp knetterde zacht in de kamer en toen weerklonk buiten de zachte voetstap eener vrouw; een hand betastte voorzichtig de kamerdeur, alsof zij naar het slot zocht; Conradus echter keerde zich haastig om en zijn bleek gelaat werd vuurrood.

„Ik kom weder, Chrisje!" fluisterde hij.

Een gevoel van levendige blijdschap vervulde mij en mijn handen grepen onstuimig de zijne, maar toen ik mij omkeerde, stond Hedwig in de deur, zóó, dat het scheen, alsof de plompe boog gemaakt was als een lijst voor haar bevallige gedaante.

„Ik kom!" zeide Conradus nog eens, „hoe kondt gij daaraan twijfelen?"

Nu wist ik, dat hij komen zou, en toch was mijn vreugde bijna verdwenen. Ik ontwaakte den volgenden morgen vroeg en toen ik door het venster in den tuin zag, bespeurde ik, op de met rijm bedekte bladeren in de paden voetstappen, klein en smal en toch niet die eener vrouw. Ik kleedde mij schielijk aan en klopte aan Conradus' deur — niets bewoog zich daarbinnen, en toen ik het vertrek binnentrad dat nog in ochtendschemering gehuld was, vond ik het ledig; alleen bespeurde ik op het tafeltje voor het bed een brief aan vader; een klein briefje lag er nevens: maar mijn oogen waren verduisterd door heete tranen. Toen ik eindelijk in staat was, het te lezen, zag ik dat het een afscheidsgroet voor mij was en een dankbetuiging voor de door mij betoonde zorg; onderaan stond driemaal onderstreept:

Tot weerziens, wees niet bevreesd!
Uw trouwe broeder Conradus.

Vader knorde, toen hij Conradus' vlucht vernam; toch bemerkte ik, dat hij niet toornig op hem was.

„Het was een jong mensch wel te vergeven, dat hij uit ijver en zucht naar studie tegen de verschuldigde convenance handelde," zeide hij, toen moeder klaagde. Het was ook niet aangenaam voor hem nog eenige opheldering omtrent zijn vechtpartij te moeten geven — het was beter, dat hij zoo was heengegaan, want" voegde hij er bij, terwijl een vluchtig lachje zijn ernstig gelaat verhelderde, bij de herinnering aan zijn eigen jeugd, „hij had ook eens gevochten, waarom hij door zijn vader streng was behandeld, en als dat ter sprake was gekomen, had hij evenzoo met Conradus moeten handelen."

Zoo was dan alles goed gegaan, tot Conradus schreef. Hij was wel vermoeid maar gezond in zijn woonplaats aangekomen, meldde hij, en was ijverig bezig in te halen, wat hij door zijne ziekte verzuimd had. Hij wenschte ons allen een vroolijk Kerstfeest, evenals hij het ook blijde hoopte te vieren, wijl hij door een vriend uit den voornamen Saksischen adel was uitgenoodigd, om de Kerstvacantie te Dresden door te brengen; hij verheugde er zich zeer op, te meer daar men hem uitzicht had gegeven, het tooneelspel ten hove bij te wonen, waar eenige opera's evenals ook Duitsche en Engelsche tooneelstukken zouden worden opgevoerd.

Wij bevonden ons allen in vaders kamer, toen hij het briefje ontving. Hedwig stond bij het venster en zag naar den overkant, waar men bij het laatste flauwe zonnelicht nog ijverig aan den schouwburg arbeidde; moeder, tante Wiesje en ik echter omringden vader, vol verlangen om toch te weten hoe het met Conradus ging.

Dat was toen een bittere ure; vader gebood allen heen te gaan, behalve mij; ik moest mij zetten tot schrijven, hield

de pen in mijn bevende hand en moest toch lang wachten, voor hij begon te dicteeren. Zijn linkerhand lag gebald op het blad der tafel en op zijn gelaat lag een toornige rimpel tusschen de zware wenkbrauwen.

„Alzoo!" zeide hij daarop.

„Terwijl ik u dit laat schrijven, Conradus, is mijn hart diep bedroefd, want ik zie u op paden, die u verre voeren van het doel dat uw plicht u voorschrijft. Ik verbied u bij dezen, krachtens het gezag mij over u gegeven, uwe aandacht te wijden aan iets zoo ijdel als het comediespel; het brengt schade aan iedere menschenziel, het is eene verzoeking van den duivel; al wie er voor het oogenblik vermaak in schept, zal er eens hartelijk berouw over hebben. Maar van u is het dubbel onwaardig gehandeld, dat gij uwe oogen op zulke dingen richt, en het ware u beter, dat zij blind werden, dan dat zij deze dwaasheid mede zouden aanzien.

Ik hoop veel meer, dat gij, als gij hier in uw priesterlijk gewaad op den kansel staat, onzen vorstelijken gebieder behoorlijk zult vermanen, wijl ook hij voornemens is, zulke onchristelijke dingen in te voeren; dat gij hem zult wijzen op 1 Cor. 7 : 31 „Want de gedaante dezer wereld gaat voorbij;" laat af van deze dingen! — Zoo werkt ook hier weder de invloed van Eva, daar, zooals ik gehoord heb, zijne aanstaande echtgenoote hem hiertoe aanspoort, om aldus andere, lichtzinnige hoven ook hierin na te volgen.

Nu heb ik u gezegd, wat ik wilde en verlang ik dat gij daarnaar handelt als een gehoorzame zoon van uwen altijd getrouwen vader.

Falkerode M. Decembris 1669.

Sebastian Ehrentraut,
vorstelijk hofprediker.

Ik had nog zoo gaarne een vriendelijk woordje er bijgevoegd, maar wist niet hoe het aan te leggen, want vader las nog eenmaal den brief. Toen hij mij hem overgaf om hem dicht te vouwen en te verzegelen, schreef ik er nog schielijk onder:

„Duizend groeten; wees niet bedroefd, Conradus.”

Tante wenkte mij, toen ik later naar de woonkamer wilde gaan, in de keuken, waar zij bij de tafel stond, en peperkoeken besloeg voor Kerstmis.

„Wat zeide ik u, Chrisje?” fluisterde zij en liet den lepel in het deeg staan, „de vogel zingt, zooals hij gebekt is; al floot men hem ieder dag een ander liedje voor, hij houdt zijn eigen wijs.”

„Ik wilde wel, dat hij maar eerst voor goed te huis was!” zuchtte ik.

De oude zag mij listig aan met haar heldere oogen.

„Ik geloof het, ik geloof het wel, mijn dochtertje!” plaagde zij, „of denkt gij, dat tante blind is? Gij ziet zoo wit als was, lachen kunt gij ook niet meer, ge hebt hartkloppingen en slaapt niet goed — is het niet zoo? Ik weet heel best, wat dat alles te beteekenen heeft; ik zal u een drankje gereed maken van rooden Franschen wijn, ijzeren nageltjes en vlierkruid, op Pinksterzondag voor zonsopgang geplukt; daarvan drinkt gij elken dag een glaasje vol, dat zal u wel helpen.”

„O, tante, wat denkt gij!” knorde ik, en voelde toch, dat ik gloeiend rood werd. Haastig trad ik de kamer binnen, waar moeder zat en nam mijn spinnewiel. — Haar handen lagen gevouwen in haar schoot en om de oogen waren roode randen zichtbaar van het schreien, Hedwig zat bij het venster; haar fraai hoofd teekende zich scherp af tegen den helderen achtergrond; zij zong zachtjes onder het spinnen

zooals zij gewoon was, het klonk alsof zij verlangde naar lente en voorjaarslucht, maar iets liefelijks, onuitsprekelijk zoets, zoodat het mij warm om het hart werd en mijn voet stilstond op de treêplank. Ik meende den nachtegaal te hooren, ik zag het jonge loof aan de lindeboomen en een bleek gelaat met twee schitterende blauwe oogen; — de woorden klonken mij in de ooren:

„Blijf bij mij, Chrisje, opdat ik niet verloren ga in de zwakheid en onrust van mijn hart; wij hebben elkander immers altijd zóó liefgehad!"

Zoo talloos veel blad'ren het woud ons doet zien,
Zoo talloos veel sterren de hemel kan biên,
Zoo talloos veel bloemen hier prijken in 't rond,
Zoo vaak ook ik uwer gedenk t'elken stond.

zong Hedwig; maar, was het dan niet zoo?

Toen kwam ik tot mij zelve!

„Waarover peinst gij, meisje? Valt gij op klaarlichten dag in slaap?" knorde moeder vriendelijk. Maar toen ik Hedwig aanzag, was haar gelaat met een purperen blos bedekt; wij zagen elkander in de oogen en zij vroeg:

„Waarom bloost gij zoo, Christiane?"

„En gij?" gaf ik ten antwoord, om iets te zeggen. „Hebt gij daarboven in de bergen een schat achtergelaten?"

Zij wierp trots het hoofd in den nek.

„Ik had menigen botterik kunnen krijgen, die van niets anders wist dan van schieten en jachthonden — 't viel niet in mijn gusto."

Maar moeder berispte haar over zulke uitdrukkingen.

„Wie te hoog wil klimmen, valt gewoonlijk laag."

Zij zweeg en spon verder, maar op haar jeugdig gelaat lagen trots en fierheid; als ik tot haar sprak, antwoordde zij niet en zoo bleef het langen tijd. Buiten echter dansten

de sneeuwvlokken lustig voor de vensters — en lente en geluk waren verre van ons!

De winter was streng; wij waren hier boven in de bergen bijna geheel door de sneeuw ingesloten en menig stille avond ging er voorbij, waarop nauwelijks een woord gesproken werd; alleen de spinnewielen snorden zachtjes en buiten werd het razen van den storm tegen de gesloten vensterluiken vernomen. Het zag er overal treurig uit; de boomen in het woud waren gebroken onder den last der sneeuw; het wild was verhongerd en in de woningen der menschen heerschte veel gebrek, ziekte en ellende. Maar toen in April de eerste viooltjes bloeiden, bracht Serenissimus zijn jonge vrouw naar huis. De bruiloft was te Doijen in het verre Frankrijk gevierd; nu wachtte den jonggetrouwden ook hier nog een eindelooze reeks van feesten, waartoe men zelfs vele vorstelijke personen had uitgenoodigd. Ik vernam dit alles van Hedwig, die als 't ware bij de oude heks, de schatbewaarster was vastgetooverd; deze hield haar verblijf in het slot aan de overzijde en wist inlichtingen te geven van alles wat daar voorviel. Haar lynxoogen zagen overal rond en de hofbedienden waren haar niet bijzonder genegen; haar scherpe ooren toch hoorden meer dan geoorloofd was.

Toen de plechtige intocht plaats had, stonden Hedwig en ik op de stoep voor ons huis. Op het groote plein verdrong zich bijna het geheele landje; er waren vele prachtige eerepoorten van groene takken opgericht; ieder huis was versierd en elk venster vol nieuwsgierige gezichten. Van het slot waaide de banier met het wapen van het jonge paar en toen de trein naderde, bulderden de kanonnen, zoodat het donderend van de bergen weerklonk.

De soldaten in prachtige kleeding vormden een haag, de vorstelijke bedienden in rijk gegallonneerde livereien, sommigen te paard, anderen te voet, marcheerden voorop, dan kwamen de adjudanten en de hofmeester, in een geheel met goud geborduurden rok, allen op rijk versierde paarden; daarop volgden de met vier paarden bespannen hofkoetsen, waarin de hofdames zaten, schoon gelijk de tulpen, die bij tante Wiesje uit de prachtige Hollandsche bloembollen ontloken. Daarnaast reden vele cavaliers in groote pracht, zoodat de voorjaarszon nog nooit zulk een kleurrijk schouwspel had gezien. Minzaam naar alle kanten groetende, leunde een slanke, donkere vrouw naast onzen vorst, in de goudlakensche kussens van den staatsiewagen; hare zwarte oogen schitterden vroolijk, als in wedijver met de edelgesteenten, die op kwistige wijze haar kleed van zilverstof sierden. Ik dacht dat haar blik nu ook op de vensters van ons huis moest vallen, waar mijn vader stond in zijn volle ambtskleeding, die hij onder veel pijn heden had aangetrokken. Reeds wendden hare schitterende oogen zich naar dezen kant — toen wendde zij schielijk het hoofd om en hare blikken volgden een vingerwijzing van haar vorstelijken gemaal naar den schouwburg, waar in den gevel het trotsche opschrift schittert: Apollini et Musis; en menigeen kon zien hoe de jonge vrouw de fijne handen van innige blijdschap in elkander sloeg.

Toen ik naar mijn vader wilde zien, was hij van het venster verdwenen en toen ik mij naar zijn kamer spoedde, zat hij somber in zijn ziekenstoel en antwoordde mij niet, wat ik hem ook vroeg. Ik ging dus bedroefd weder heen, en zag nog juist den wagen waarin prinses Liselotte zat; tusschen het gejubel des volks mengde zich de muziek en het geknal der schoten; Hedwig stond tegen de ijzeren leuning,

die zij met beide handen gegrepen had en zag sidderend van verlangen den stoet na, die nu den slotberg besteeg. Haar oogen schitterden in haar bleek gelaat, als wenschte zij naar beneden te vliegen, midden tusschen al die vreemde heerlijkheid.

Zij zag er beeldschoon uit onder den krans van viooltjes, waarmede zij zich heden morgen voor den spiegel tooide, die ze uren lang beschouwd had en menige blik van de vreemde cavaliers, die den trein sloten, richtte zich naar boven tot haar. Toen moeder het bespeurde, riep zij, dat wij binnen zouden komen en in den tuin moesten gaan; het betaamde niet voor zedige meisjes, zoo te pronk te staan, daar er toch niets meer te zien was. Hedwig schrikte op, alsof zij uit een zwaren droom ontwaakte, maar volgde mij zonder tegenspreken in den tuin. Het was hier stil en de heesters prijkten met het eerste jonge groen; tusschenbeide drong slechts onduidelijk een juichkreet tot ons door.

Hedwig vloog voor mij uit, het pad langs dat naar het priëel leidde; haar zwart gewaad fladderde om haar slanke gestalte.

Ik volgde haar langzaam, bleef hier en daar bij een bloembed staan, ook bij dat, wat eenmaal Conradus toebehoorde; ik had er altijd zorg voor gedragen en dit jaar zijn naam er in gezaaid met tuinkers; ik verheugde mij dat het groene zaad begon op te komen en de naam Conradus duidelijk in kleine letters prijkte. Ik trok nog schielijk eenig onkruid uit den grond, maar toen ik het priëel binnentrad, vond ik Hedwig, het hoofd in de handen verborgen; de krans van viooltjes lag op den grond; zij weende luid en bitter.

„Wat scheelt u, Hedwig?" vroeg ik verschrikt. Zij hief het gelaat op en de tranen hingen aan de donkere wimpers.

„Ik gevoel heimwee," antwoordde zij.

„Waar naar, Hedwig?"

Zij stond op, stak haar armen in de hoogte, alsof zij weg vliegen wilde naar den helderen, blauwen hemel, weg uit het kleine, stille tuintje in de onbekende verte.

„Ik weet het niet," zeide zij toen, en haar blikken volgden een poos een wouw, die snel en statig in de lucht omhoog steeg, zoodat er na eenige minuten nauwelijks meer een stip van zichtbaar was.

Ik liet haar begaan en verzweeg voor moeder, dat zij overdag vele uren in het priëel of in het woud verdroomde. Maar toen zij ook den koninklijken tuin wilde binnensluipen, had vader haar gezien en hield haar op strengen toon voor, dat het niet betaamde, zoo alleen buiten rond te loopen: een meisje behoorde zich in huis te houden. Zij bleef echter voor het venster staan en zag naar alles wat buiten voorviel. Er was ook veel te zien: de hofhouding toch was nu veel prachtiger dan vroeger; vele vreemde heeren kwamen en gingen met een grooten stoet van bedienden, die zich meestal op het plein voor ons huis ophielden; 's avonds was er onder de linden voor de woning van den slotvoogd meer luidruchtigheid dan boven in de pronkkamers van het slot, en wel met meisjes, dans en bier, dat dikwijls tot in den nacht duurde, evenals den eersten Mei op den Bloksberg.

Ook het troepje der tooneelspelers was in onze buurt gehuisvest, allerlei vreemd gespuis, velen uit het verre Italië, zwart van oogen en haren en met donkere gelaatskleur. Dezen kwamen dikwijls ons huis voorbij en tusschenbeide vloog een overmoedige, fonkelende blik op naar ons venster, als Hedwig daartegen leunde; dan lachte zij minzaam en boog zich voorover, zoodat ik mij schaamde en nooit meer bij het venster wilde werken. Weldra verbood moeder haar ook meer

naar buiten te zien, of met naaiwerk en spinnewiel daar te zitten, en tante Wiesje lette er gestreng op.

Maar toen op zekeren dag Serenissimus vader evenals ons vriendelijk uitnoodigde om een Fransch tooneelspel mede te komen zien, getiteld: „De schijnheilige Tartuffe," van een zekeren Monsieur Molière, werd mijn vader zeer toornig en liet hij zich slechts met moeite en alleen door de zachte beden van moeder overhalen, om beleefd te bedanken voor Serenissimus' uitnoodiging; het paste niet voor een geestelijke; hij wilde, met genadige permission, evenals zijn gezin, liever te huis blijven. Hij was dagen lang nog boos en sloot het venster van zijn kamer, waardoor hij het gehate gebouw zien kon.

Ik bekommerde mij niet veel om zulke ergernissen, maar telde elken dag en ieder uur, tot Conradus terug moest komen; er was ook een genadig schrijven van Serenissimus gekomen, dat Conradus op den eersten Pinksterzondag zijn proefpredikatie moest houden in de hofkerk. Prinses Lizelotte had haar petekind een ambtskostuum geschonken van prachtig Brabantsch laken en een halskraag van het fijnste linnen. Dit hing, goed voor stof beschut, in zijn kamertje; ik ging dagelijks naar boven en opende de vensters, nam het stof van de meubels; dan zwol mij 't hart van zoete verwachting en dikwijls bleef ik droomend daar zitten, zag naar de zonnestralen, die langs den wand gleden en stelde mij voor, hoe zich daar weldra een donker gelokt, jeugdig hoofd in ernstige studie over de schrijftafel zou nederbuigen en meende zijn welluidende stem te hooren: „Nu is alles goed geworden, mijn allerliefste zusje!"

Dan hield ik op. „Niet zuster! niet zuster;" riep het binnen in mij en ik sprong op. „Neen, zoeter nog, duizend maal zoeter!" en ik dankte God, dat hij mijn broeder niet was;

ik vouwde de handen om zegen af te smeeken voor haar, die hem het leven geschonken had, die eenzaam was gebleven, hoewel zij aanspraak had op liefde, op de heilige liefde van een kind — arme Lizelotte; ik kon nooit boos op haar wezen, om zijnentwil!

En hij kwam! O, vraag mij niet, hoe het was, toen ik hem wederzag, aan wien ik altijd gedacht had, vol stil verlangen. Wie zou zoo iets kunnen beschrijven! Alleen weet ik nog, dat ik een bouquetje vergeet-mij-nietjes op mijn bruine japon vasthechtte en een blauw lint door mijn lokken vlocht — ik herinner mij nog, dat tante mij lachend aanzag, dat ik des avonds den tuin op en neder liep en eindelijk, mij zelf onbewust, het deurtje opende en langs het woud wandelde, toen hij komen moest. De hemel was purperkleurig door het avondrood; in de verte lag over het veld een geurige nevel, de wind kwam mij zachtkens tegemoet en deed de jonge blad'ren als fluisterend zich bewegen. Onder den beukeboom aan den kant van den weg zette ik mij neder en zag uit naar hem; de vogels vlogen boven mijn hoofd naar hun nesten en van den slottoren verstierven de laatste tonen van het klokgelui; geen geluid, niets liet zich hooren dan het gepiep der krekels; overal heerschte de heilige vrede van den avond.

Daar kwam een gestalte om den hoek van het woud; de lichte reistasch over den schouder, den wandelstok in de hand kwam hij nader, fier en krachtig in houding en gang als de beste. „Conradus!" wilde ik hem toeroepen, maar vermocht het niet; ik was slechts in staat naar hem heen te snellen, eerst haastig, daarop werden mijne schreden langzamer en eindelijk bleef ik staan; een zonderlinge angst overviel mij. Maar hij had mij ook herkend en zijn gang verhaast; nu vatten twee handen de mijne en een stem, die ik wakend en droomend gehoord had, zeide:

„God zegene u, Christiane!”

Toch waagde ik het niet naar hem op te zien; hij sloeg zijn arm om mij heen en zeide schertsend: „Wel, zijt gij mij te gemoet gekomen en hebt ge nu geen enkel woord voor mij?”

Toen zag ik hem aan; het waren weder de blauwe, ernstige oogen en het lieve gelaat, maar het was bleek en droeg de sporen van werken en verdriet.

„Gij zijt nog altijd niet hersteld, Conradus!” zeide ik, „maar nu rust ge bij ons uit; moge het u hier goed zijn!”

Hij drukte mij de hand.

„Dat geve God!”

En wij gingen te zamen verder; tusschenbeide zag ik hem aan, terwijl hij daar zoo stil naast mij liep; het kwam mij voor, alsof de wereld nog nooit zoo schoon geweest was, als nu bij het verbleekende avondrood. — Hij was gekomen, wat kon mij nu nog deren?

De tijd, die nu volgde, was liefelijk als de lente daar buiten; van mijn vaders voorhoofd verdwenen langzamerhand de rimpels der zorgen en een zachtere uitdrukking werd duidelijk zichtbaar, als hij over Conradus sprak; mijne moeder volgde hem met schitterende oogen, somtijds dwaalden haar blikken van hem naar mij en plooide een bijna schalksche lach haar lippen. Boven zat Conradus over zijn boeken en bestudeerde eene preek voor Pinksteren, liet zich zelden zien en had een kamertje gekregen, dat op den tuin uitzag, om ongestoord te zijn. Somtijds, als ik het tuinpad langs kwam, stond hij voor het venster en staarde in gedachten verzonken op de groene takken der lindeboomen, somtijds hoorde ik hem boven op en neer gaan, rusteloos, uren lang.

Op zekeren dag kwam hij beneden en zag mij.

„Gij ziet bleek, Conradus, gij studeert te veel!"

Hij schudde het hoofd.

„Nooit genoeg!" antwoordde hij en zuchtend, als onder een zwaren last, liet hij vragend volgen:

„Ben ik niet te jong, Christiane, voor zulk een ernstig beroep?"

„Neen, neen, Conradus, 't komt niet aan op den ouderdom maar op de bekwaamheid, om zulk een ambt te bedienen en gij weet het, die hebt gij reeds lang."

„Zoo denkt vader er ook over," antwoordde hij, „en toch gevoel ik mij angstig."

Toen lachte ik hem uit, maar heimelijk maakte ik mij toch over hem bezorgd, want hij was dikwijls prikkelbaar en toornig, waar hem toch geen leed werd aangedaan. Zoo ging hij Hedwig bijna onvriendelijk uit den weg en lette niet meer op haar dan op de grijze kat, die hem op de trap voorbij sloop; zij was daarom echter niet boos op hem, maar zag hem hoogstens met een zonderling lachje aan. Op Hemelvaartsdag echter, toen wij in den tuin zaten en Hedwig bij ons werk een liedje zong, wierp hij knorrig zijn venster dicht, zoodat een ruit kletterend brak; maar Hedwig deed alsof zij niets bemerkt had en zong door, niet luider noch zachter, en toch kwam het mij voor, dat het zachter en betooverender klonk, dan vroeger.

„Zwijg, Hedwig!" verzocht ik, „het hindert Conradus!" Toen lachte zij, dat het helder en liefelijk klonk; boven werd een stoel verschoven, voetstappen kwamen de trap af en Conradus ging dicht aan ons voorbij, zonder op te zien, schielijk, alsof hij niet spoedig genoeg uit onze nabijheid kon komen; daarop hoorden wij de tuindeur en alles werd stil.

„Het is niet goed," zeide ik. „Gij stoort hem in zijn werk, Hedwig. Hoe toch zal hij iets tot stand brengen, dat de harten

der toehoorders aangrijpt en tot God brengt, als gij zooveel wereldsche dwaasheid hier beneden uitvoert?"

Zij antwoordde niet maar stond op en ging in den tuin; toen moeder wat later haar riep, was zij nergens te vinden.

Conradus kwam tegen schemeravond terug; ik hoorde dat hij vaders kamer binnentrad. Hij bleef daar lang en het avondeten, dat tante Wiesje onder de linden had opgedragen, werd koud en moest weder worden weggenomen. Een poos later toen het donkerder werd, riep moeder mij in vaders kamer. Er was nog geen licht aangestoken; alleen de maan scheen door het venster en toonde mij vaders gelaat, dat in de kussens van den ziekenstoel rustte.

„Christiane!" riep hij en zijn stem klonk zachter, dan ik haar ooit gehoord had; „kom hier, ik heb u iets te zeggen."

Ik naderde hem en wachtte, maar het was, alsof hij de rechte woorden maar niet vinden kon.

„Ik bedoel Conradus, kind," begon hij eindelijk; „ik geloof, dat gij hem altijd hartelijk hebt liefgehad, als een broeder?"

„Ja, vader!" zeide ik aarzelend.

„Maar het is nu de tijd, om u mede te deelen, dat hij even weinig tot onze familie behoort, als een vreemdeling die ons huis voorbij gaat. — Hij is mijn zoon niet, evenmin als hij uw broeder is. —" Hij zweeg; zijn verstandige oogen waren in de schemering op mij gevestigd.

Toen ik niet aanstonds antwoordde, vroeg hij:

„Wist gij dit, Christiane?"

„Ja!" antwoordde ik bang en beklemd.

„Weet gij dus ook, wie zijn ouders zijn?"

Ik boog zwijgend het hoofd, onzeker wat ik moest antwoorden.

„Vanwaar zoudt gij zoo iets ook vernemen," ging hij voort,

„daar het een geheim is. Het vermindert, hoop ik, uwe ganegenheid niet voor hem? Hij is een trouwhartig mensch, een goede vrouw waard — Ik weet niet of het waar is, wat uwe moeder mij in het geheim mededeelde, dat gij elkander met andere oogen aanziet, dan van broeder en zuster?"

„Vader!" riep ik verschrikt.

Maar hij greep mijn hand en trok mij naar zich toe; ik knielde voor hem neder in diepe ontroering.

„Hij was een knaap, die zich in droomerijen verdiepte," vervolgde hij, „maar nu is hij een ernstig man geworden, die binnenkort zijn ambt tot Gods eer goed zal vervullen. Hij heeft mij straks bekend, dat hij u liefheeft en gelooft, dat gij goed zoudt passen voor een jonge predikantsvrouw. Hij wil uw antwoord halen op Pinkster, na zijn predikatie. Gij kunt dus ruimschoots onderzoeken, of gij hem ter zijde wilt blijven in 's levens rampen en gevaren, tot den dood. Wat zegt uw jong hart daarop, Christiane?"

Het was mij, alsof de hemel nedergedaald was in het sombere vertrek en een bovenaardsche glans mijn oogen verblindde.

„Ja, vader, duizendmaal ja," stamelde ik.

„En is zijn onbekende afkomst geen steen des aanstoots voor u?"

„Neen, o, neen! Ik wil hem des te meer beminnen; voor alles, wat hem ontbreekt, wil ik hem nog meer liefde schenken!"

„Dan zal ik het hem mededeelen; ga gij nu naar uw kamertje en raadpleeg daar met Hem, die de gedachten van ons hart onderzoekt!"

Ik wankelde het vertrek uit en steeg de trappen op; in mijn kamertje viel ik op de knieën neder voor mijn bed,

verborg het hoofd in de kussens en wist niet wat aan te vangen in de overmaat van mijn geluk. Het viel mij zwaar mijn zaligheid alleen te dragen en Conradus was toch in zijn kamertje dicht bij mij; moest hij niet gevoelen, dat ik in dit oogenblik naar hem verlangde? Haastig streek ik mijn haar terug, dat mij over het voorhoofd was gevallen, en opende het venster; eene koele nachtlucht woei mij tegen; zwijgend en donker lag de tuin voor mij; alleen uit Conradus' venster viel een heldere lichtstraal op de bladeren van het kreupelhout en daar binnen wandelde rusteloos een schaduw op en neer. — Of hij aan mij dacht, aan het antwoord dat ik geven zou? Ach, moest hij dan niet reeds weten, dat het „Ja!" luidde en „Ja," in alle eeuwigheid?

Daar begon zacht een nachtegaal in de linden te slaan, zoet en zwaarmoedig klonk het; ik boog mij ver voorover naar buiten. „Conradus, Conradus!" kwam het zacht over mijne lippen en verschrikt hield ik op. Maar niemand antwoordde mij; alleen de nachtegaal zong voort en ik begon te weenen, zonder te weten waarom.

— — — — — — — — — — — — —

Toch lag er een somber waas over mijn geluk, evenals wolken soms de zon bedekken. Ik vroeg mij meermalen af, hoe hij mij voorbij kon gaan zonder een enkelen blik, als hij mij waarlijk liefhad? Dat was zoo de gewoonte der geleerde heeren, troostte tante mij, toen ik hem eens op de trap tegenkwam, nog bleeker dan vroeger en zoo in gedachten, dat hij mij niet bemerkte, hoewel mijn kleed hem aanraakte. — — Het was de gewoonte der geleerde heeren, dat zij weinig acht sloegen op hetgeen rondom hen gebeurde.

„Gij zult er u in moeten schikken, lieveling, dat ge hem nooit stoort en geduldig wacht, tot hij lust heeft om met u

te praten. Een ander man heeft tijd tot schertsen en liefkoozen, maar voor een geestelijke voegt dat niet; uw vader was ook niet anders. Ik heb altijd gezegd, 't is geen lichte zaak."

Ik geloofde het ook, maar had toch met niemand willen ruilen.

Conradus zat als aan zijn boeken vastgetooverd, zoodat ik mij er bijna over verwonderde, dat een preek zooveel tijd kon kosten. Tusschenbeide hoorde ik hem luid spreken; zijn diepe stem klonk krachtig en welluidend, als was zij er voor geschapen om een rede voor te dragen; ik luisterde dikwijls op de trap, hoewel ik de woorden niet verstaan kon. Ik zat in stilte te naaien aan een blauw kleed voor mij zelf; toen moeder mij daarbij betrapte, bracht zij mij twee zilveren haken, met kettinkjes aan elkander verbonden, om het lijfje over de borst dicht te maken. Zij zeide lachend: „die zaten ook aan mijn trouwjapon."

Hedwig was stil en bleek geworden sinds dien namiddag, toen zij onder de linden gezongen had; zij opende slechts zelden haar lippen en had donkere kringen onder de oogen. Zag zij Conradus, dan was het, alsof zij nog bleeker werd dan anders en als fonkelden haar bruine oogen hem somber tegen. Somtijds voelde ik ook, dat haar blikken toornig op mij rustten, zoodat 't mij beklemde, alsof er een berg op mij drukte.

„Ik weet niet wat haar scheelt," zeide tante; „ik denk soms, dat zij gek is geworden, zulke dwaze dingen zegt zij in den slaap."

Zij kon uren lang voor het venster staan en werkeloos naar de drukte op het slotplein zien, of naar den schouwburg staren. Op zekeren avond echter, toen ik onverwachts de deur van haar kamertje opende, stond zij, vreemd uitgedoscht, voor

haar spiegel, keerde zich om en strekte gebiedend haar arm naar mij uit, zoodat ik verwonderd de deur wijd open liet en op den drempel staan bleef.

Zij had een wit laken in wijde plooien omgehangen en een lap dun neteldoek als een sluier aan het achterhoofd vastgehecht; de zonnestralen speelden om haar bruine lokken en den fraaien arm; — terwijl zij haastig een stap voorwaarts deed, riep zij:

„Wat wilt gij hier? In uw woorden toch is niets, wat mij verheugt, noch ooit blijdschap geven zal en de mijne zijn ook u niet aangenaam!"

„Hedwig!" riep ik ontsteld, „gij raaskalt!" Ik vatte haar hand en schudde die. Zij echter rukte zich los en stiet mij terug.

„Wel, ga dan heen," zeide zij bitter, „zeg het aan vader. — Ik zal blijde zijn, als hij mij wegzendt; dan ben ik vrij en behoef nooit meer opgesloten te worden in dit huis, dat erger is dan een klooster!"

„Wees niet ondankbaar," riep ik gekrenkt, „wat vrijheid wilt gij toch; wat weigert men u hier?"

„Zoudt gij mij begrijpen als ik het u zeide," antwoordde zij, terwijl een spotachtige lach haar lippen plooide. Beseft gij, dat er ook iets hoogers in het menschenleven is, dan alledaagsch, nederig geluk. Dat een vrouwenhart naar andere zaken kan verlangen, dan naar spinnewiel, keukengerei en kinderkamer? Zeker niet; hoe zoudt gij het beseffen; om uw mond speelt immers altijd een tevreden lachje, zoodat men jaloersch zou kunnen worden, als het de moeite waard was, op de flauwe meelkost, die het geestelijk voedsel van uw leven is!"

Ik zweeg, want ik was niet bij machte haar te antwoorden; toen ik mij echter radeloos omkeerde, stond Conradus

in de deur en staarde mij voorbij, op de slanke vrouwengestalte in het zonderling gewaad, waarom de zonnestralen een gouden sluier weefden.

„Conradus," vroeg ik angstig, „wat scheelt haar? Zij raaskalt; spreek gij toch! —"

„Wat zeidet gij straks?" vroeg hij zacht, „en waar hoordet gij dat?"

Zij werd gloeiend rood, maar als voelde zij, dat zij tegenover geen gestrengen rechter stond, naderde zij hem, vatte zijn hand en trok hem naar het venster, dat openstond.

„Dáár!" riep zij en wees naar den schouwburg; „als het zonde was, dan moge God mij 't vergeven, — ik kan het niet gelooven, dat zoo iets edels en schoons vervloekt zou zijn!"

Hij antwoordde niets, hij zag alleen naar het witte gebouw, als droomde hij.

„Wie zaagt gij voor Antigone spelen?" vroeg hij toen.

Nu kwam er weder leven in het meisje en als in verrukking hief zij de gevouwen handen in de hoogte.

„Wie?" riep zij. „Wel Conradus, dat raadt gij niet! Maar schoon was zij, heerlijk schoon, zooals zij daar stond in haar wit gewaad, het gelaat vol smart en rouw. Gij weet; het hof speelde gister om zichzelf te vermaken en de oude schatbewaarster, die ik zoo vaak een eenzaam uurtje hielp doorbrengen, heeft mij heimelijk meêgenomen; van uit den donkersten hoek heb ik haar gezien, prinses Lizelotte, als Antigone."

„Prinses Lizelotte?" vroeg hij, terwijl mijn hart klopte, alsof het barsten zou.

„Ja, Conradus! O waart gij er toch bij geweest." En vriendelijk smeekend voegde zij er bij:

„Zijt gij boos op mij? Zegt gij ook, dat het zondig is?"

Hij keerde zich haastig om. Zijn vroeger zoo bleek gelaat

was met een donkeren blos bedekt; hij verliet het vertrek en toch stond ik vol angst en vrees dicht bij de deur. Hedwig echter rukte zich het dwaze versiersel van het hoofd, wierp het op den grond en begon zoo te schreien, dat ik dacht, zij is wanhopig. Ik nam intusschen het besluit, korte metten te maken, naar vader te gaan en hem te vertellen, dat Hedwig tegen zijn gebod handelde; ik was boos op Conradus, omdat hij haar niet berispt had, maar dacht dat hij vreesde boos te worden, wijl hij zulk een driftige natuur had en toch kwam in mijn hart een stem daartegen op, die mij beangstigde en benauwde.

Toen ik naar beneden wilde gaan, stond Conradus op de trap.

„Christiane," vroeg hij, „zijt gij voornemens naar vader te gaan?" Het was het eerste woord, dat hij tot mij richtte, sinds den dag, dat hij aanzoek om mij gedaan had.

„Ja!" antwoordde ik, „want het is mij een ergernis, dat Hedwig vaders gebod niet gehoorzaamt, terwijl zij toch in ons huis woont en reeds schade heeft geleden aan hare ziel."

Hij zeide niets, zag mij alleen aan — ik weet niet wat zich al in zijn oogen afspiegelde, medelijden, verwijt, een zwijgende, droevige bede.

„Ga dan," zeide hij eindelijk en was snel in zijn studeerkamer verdwenen; het scheen mij toe, dat hij mij toornig had verlaten. Toen ik vaders kamer binnentrad, zeide deze knorrig:

„Waar blijft gij toch zoo lang? Hebt gij vergeten, dat ik u de bevestigingstoespraak voor Conradus' wijding wilde dicteeren?" Ik maakte mij haastig gereed om te schrijven en daar ik bespeurde, dat hij ongeduldig was, wachtte ik mij hem boos te maken, verzweeg wat ik gehoord had en schreef wat hij mij voorzei.

„Jeremias I vs 6 en 7: „Toen zeide ik: ach, Heere, Heere! zie, ik kan niet spreken, want ik ben jong. Maar de Heer zeide tot mij: zeg niet, ik ben jong, want overal waarhenen Ik u zenden zal, zult gij gaan en alles wat Ik u gebieden zal, zult gij spreken."

Ik schreef, hoe vader verklaarde, dat Conradus door een wonderbare beschikking Gods, jong van jaren, tot hooge eer was geroepen, dat hij streven moest naar een onbevlekten wandel en onberispelijken arbeid, want verstand was de ware grijsheid en een godzalig leven de rechte ouderdom. Hij besloot aldus:

Nu treedt Conradus, genaamd Ehrentraut, hier tegenwoordig, in de plaats van zijn ouden pleegvader, den hofprediker Sebastiaan Ehrentraut, wijl hij op voldoende wijze te Helmstadt Gods woord en de zuivere leer der Kerk grondig bestudeerd en aangenomen, maar ook beloofd heeft en voornemens is, daarbij getrouw te volharden en zijn ambt met nauwgezetheid te vervullen en zoo wordt hij dan nu ook op apostolische wijze bevestigd." Toen moest ik het luid voorlezen; mijn vaders plaatsvervanger, die juist binnentrad, een oud man, kalm en zachtmoedig, luisterde en sprak daarop:

„Wil de juffer er nog bijschrijven: „Zoo moge God Zijn zegen geven, opdat hij in de voetstappen van zijn besten vader trede en evenveel nut stichte in zijne kerk."

Toen ik het geschreven had, gebood mijn vader: „Breng het naar boven aan Conradus, opdat hij het leze; vraag hem of hij tevreden is met de toespraak, die bij zijn bevestiging gehouden zal worden; hij kan mij zelf zijn antwoord brengen."

Schoorvoetend trad ik zijn kamer binnen; hij had mijn kloppen zeker niet gehoord, zat voor zijn schrijftafel voor een menigte boeken en geschriften; hij schreef echter niet,

maar las; zijn donkere lokken waren door groote inspanning over zijn voorhoofd gevallen. Ik naderde hem zacht; toen ik over zijn schouder zag, vielen mijn oogen op een boekje, dat op den opengeslagen bijbel lag en ik las: „Antigone, een Grieksch tooneelspel, in het Duitsch vertaald door —" De naam kon ik niet lezen want ik schrikte hevig. — Ik legde stil de bevestigingsrede op het tafeltje en verwijderde mij. Conradus echter verroerde zich niet en toen ik de deur sloot, zat hij nog even onbeweeglijk te staren op zijn boek.

Niettemin ging alles in huis verder zijn gewonen gang, want ik had den moed niet Hedwig aan te klagen wegens hare ongehoorzaamheid; ook wilde ik het hart mijner ouders niet verontrusten, door te zeggen, dat Conradus er van wist. Maar ik kon niet verhinderen, dat ik treurig werd, diep zuchtte en wenschte, dat het Pinksterfeest dáár was; ik dacht, alles zal wel anders worden als ik maar eerst Conradus' bruid zal zijn; hij beangstigde zich meer dan noodig was over zijn eerste preek en de ernstige taak, die hem wachtte.

Toen de laatste week voor Pinksteren aanbrak, kwam er in ons huis veel beweging en rumoer; tante was veel slechter geluimd dan men van haar bij groote drukte gewoon was en haar sleutelbos rammelde veel luider dan anders. Nu was zij boven op de zolders; dan klonk haar stem uit den kelder.

„Zij heeft den schuurduivel in!" knorde vader, maar werd toch niet toornig; „want op feestdagen als de aanstaande," zeide hij schertsend tegen mij, „moet alles van helderheid blinken, niet alleen ziel en gemoed, maar ook onze geheele omgeving." Het huis weerklonk van louter vroolijke bedrijvigheid; de kamers glommen van netheid, voorraadkamer en

kelder waren goed voorzien, evenals vroeger met Kerstmis en moeder bracht nog altijd meer bijeen; immers hadden wij druk bezoek van familie te wachten. Veel van wat ik beleefde, is in mijn ziel onduidelijk geworden; dit ééne echter staat mij met droevige helderheid voor den geest, zoodat er ook niet het geringste aan ontbreekt, het uur namelijk, dat mij voor lang rampzalig maakte. — — Hoe dikwijls voel ik het weder als in een zwaren droom; hoe menigmaal wijkt het tegenwoordige en beheerscht het verleden mij zoo geheel, dat ik het nogmaals in onuitsprekelijke smart doorleef. Dan wordt het levendig rondom mij in het kleine vertrek; dan tikt het uurwerk weder luid en duidelijk door de stilte; dan ruischt het als voorheen door de linden; er klinken woorden in mijn ooren, die mijn hart gebroken hebben, gelijk ook het Pinkstergelui, dat den bittersten dag van mijn leven begroette. Het grijpt mij aan met geweldige smart, jaagt mij naar buiten, uit mijn kamertje naar beneden in den tuin en van daar naar het woud — en het duurt lang voor ik in staat ben kalm naar huis terug te keeren.

Twee dagen voor Pinksteren, toen reeds de meidoorns voor de huisdeur met bloesems prijkten en een liefelijken geur verspreidden, zat ik met Hedwig in den tuin; wij vlochten kransen, die den predikstoel moesten versieren, waarop Conradus voor de eerste maal zou staan. Haar handen beefden, toen zij de rozen en bloeiende kamperfoelie tusschen de groene bladeren bonden; eindelijk vroeg zij:

„Denkt gij niet, dat het zwaar valt, Christiane, iemand te vergeten, die ons bitter leed heeft aangedaan?"

Zij zag mij bewogen aan en haar borst verhief zich met moeite onder het bruine lijfje, dat haar zoo nauw omsloot. Toen ik verwonderd opzag, wendde zij haar oogen naar de bloemen, als om er een uit te kiezen, hoewel zij er geen nam.

„Ik weet het niet, Hedwig!" antwoordde ik, „want tot nu heeft niemand mij eenig leed gedaan; maar zoo dit ooit het geval was, dan zou ik mijn best doen, om nog met goedheid aan hem te denken."

Zij zweeg en zocht nog steeds onder het groen; het scheen mij toe, dat haar oogen vochtig waren geworden en ik schoof dichter naar haar toe.

„Waarom vraagt gij dat, Hedwig, en wat brengt u in zoo droevige stemming?" vroeg ik. Een diep medelijden met haar overviel mij; zij toch was een arm verlaten kind, duizendmaal armer dan ik, die nog ouders, nog een ouderlijk huis bezat, en bovendien een groot geluk te gemoet zag. Ik sloeg mijn arm om haar hals.

„Hedwig, moogt gij eens zoo gelukkig zijn, als ik het binnenkort hoop te worden en u altijd herinneren, dat gij een trouwe vriendin in mij hebt, als gij bedroefd en gedrukt zijt — in mij en Conradus."

Toen sprong zij haastig op; haar hand stiet mij zoo hevig terug, dat het mij pijn deed.

„Laat mij!" riep zij.

Haar lippen beefden, alsof zij meer wilden zeggen, maar zij zweeg en begon haastig weder bloemen voor den krans uit te zoeken, maar bond ze ongeregeld en rukte ze weder uit elkander, tot ze eindelijk de guirlande op de steenen bank wierp, waarop zij gezeten had, en uit het prieël snelde.

Ik begreep niet wat haar scheelde; ik vermoedde niet, dat haar geweten streed met den grootsten hartstocht, die een menschenhart kan aangrijpen en die men alleen overwint ten koste van eigen geluk; ik had er geen vermoeden van, dat de dolk reeds gewet was, om mij den doodelijken stoot te geven, dat alleen nog een lafhartig terugbeven voor zulk een groote schuld haar zoo iets deed vragen.

Ik bracht alleen het werk ten einde, tot het sierlijk voor mij lag in al zijn kleurenpracht en tante het prees, toen zij den tuin doorkwam.

Zoo brak de heilige avond voor Pinksteren aan; stil en plechtig was het in huis en tuin; de avondwind fluisterde zacht in de boomen; anders bewoog zich niets in het rond. — Bij den avondmaaltijd ontbrak Conradus; alleen de vrouwelijke leden van het gezin zaten als altijd om de tafel. Er werd weinig gesproken; ik roerde de spijzen niet aan; Hedwig was ook niet in staat iets te gebruiken, zij zag er ziek uit, zoodat tante haar een pleister voor haar maag beloofde.

Zwijgend werd de maaltijd geëindigd en ieder ging stil heen.

Het avondrood speelde nog zacht in vaders kamer en overtoog zijn ernstig gelaat met een rooskleurigen tint.

„Zoo zal ik dan morgen den wensch mijns levens vervuld zien," zeide hij, toen ik hem goeden nacht kuste, „God heeft het altijd goed met ons gemaakt." —

Toen ik wegging, vermaande hij nog:

„Wees vooral zeer stil, opdat Conradus heden avond niet gestoord worde."

Ik ging naar boven, naar mijn kamertje, haalde het kleed, dat ik morgen voornemens was te dragen uit de kast en legde alles gereed met een overgelukkig hart; ik sneed een paar takjes mirt en rosmarijn om op mijn gezangboek te leggen. Toen alles gereed was, deed ik het licht uit, ging bij het open venster zitten en begon te droomen van het geluk, dat mij den volgenden dag wachtte.

Het was een zoele, donkere avond in het begin van Juni; 'k had bijna een gevoel alsof ik stikken zou in het kleine kamertje; of kwam het doordien mijn bloed gloeiend naar

mijn hart stroomde? Door de takken der linden weerlichtte het in de verte en de geur der vlierstruiken drong bedwelmend in het vertrek.

Ik weet niet hoe het kwam dat ik insluimerde en eensklaps haastig en verschrikt opvloog. Ik meende dat ik zwaar gedroomd had en het kon toch geen waarheid zijn! Het was mij alsof mijn oor een fluisterend woord van liefde vernomen had en duidelijk, zoo duidelijk, dat mijn hart opsprong van smart en toorn, klonk het nu tot mij naar boven:

„Hedwig! Hedwig, ik kan niet anders; God moge mij genadig zijn in Zijne barmhartigheid — er bestaat geen grooter zonde, dan Zijn huis te ontheiligen door een valschen eed. Daarop volgde een diep stilzwijgen; toen weder liet zijn stem zich zoo liefelijk hooren, dat ik huiverde van genot en toch mijn handen in toorn tot vuisten balde en ze in machtelooze woede schudde.

„Wat is lijden, wat is nu nog verachting, Hedwig? Een hart, dat mij verstaat — geldt dat niet meer dan alles?"

Ik hoorde een onderdrukten vreugdekreet van Hedwigs lippen; het klonk als een jubel en dan een fluisteren, dat ik niet verstond; toen klonken er voetstappen op de trap en werd zijn kamerdeur geopend. Mijn hoofd viel zwaar op de vensterbank; ik sloeg de handen in elkander, ik wist niet, of ik waakte of droomde. —

De schillen vielen mij van de oogen; was ik dan tot nu blind geweest? Hij had mij nooit liefgehad, hij had slechts naar mij gegrepen, als iemand, die in gevaar van te verdrinken, naar een strohalm grijpt, die hem voorbij drijft; hij dacht zijn hartstocht te kunnen beheerschen, als hij aan ambt en vrouw gebonden zou zijn, maar in het laatste oogenblik overmeesterde zij hem zoo, dat hij bezweek. Wat zou er nu komen? In verwarring en angst schoot mij dat

alles door het hoofd, tot ik opstond en wankelend de kamer doorging. Ik was voornemens tot hem te gaan, hem te zeggen dat zijn geluk mij meer ter harte ging dan mijn eigen, dat ik hem zijn woord teruggaf, dat ik Hedwig zegenen wilde, zoo hij haar meer liefhad dan mij.

Toen ik echter de deur aanraakte, zonk mijn hand weder neder, en ontbrak mij de kracht haar weder op te heffen; huiverend als van koorts zonk ik op den drempel voor zijn deur neder en staarde in het duister; — hoe lang weet ik niet.

Niets verroerde zich in huis dan alleen de oude gangklok, die haar slinger heen en weer bewoog, zonder zich er over te bekommeren of ze ook bittere uren van smart bracht. Ik rees plotseling overeind; het was, alsof zich iets bewoog in Conradus' kamer; ik drukte mij dicht aan den wand, want nu opende hij zijn deur en trad over den drempel. Hij ging dicht langs mij heen naar de trap, daar bleef hij staan en hield zich vast aan de leuning. In de schemering zag ik zijn bleek gelaat, onderscheidde reistasch en wandelstok; langzaam en zwaar, als een man, die dood vermoeid is, deed hij de eerste schrede naar beneden; loom en traag klonken zijn voetstappen, nu hielden zij op, dan gingen zij verder; zacht knarste de tuindeur, toen werd alles stil, akelig stil.

„Conradus! Conradus!" wilde ik roepen, maar kon het niet! Zóó moet iemand zich gevoelen, die schijndood naar het graf gedragen wordt, als hij bespeurt dat het licht rondom hem verdwijnt, terwijl hij niet bij machte is te toonen, dat hij leeft. —

„Conradus, Conradus!" riep ik eindelijk; ik schrikte voor het geluid van mijn stem, vloog naar beneden in den tuin en snelde langs het vochtige pad naar de tuindeur, die half

openstond, alsof iemand in haast vergeten had haar te sluiten. Eenzaam lag de weg voor mij, die naar het woud voerde; bij het grauwe morgenlicht viel mijn blik op een witkanten doekje, dat nat en zwaar van den dauw aan den meidoorn naast het deurtje hing; ik kende het, want Hedwig had het daags te voren nog om den hals gedragen.

„Met haar," stamelde ik; het was mij, alsof ik mijn bewustheid zou verliezen; ik greep met mijn handen de takken der struiken, zonder op de doornen te letten die mij wondden en staarde wezenloos in de verte. Langzamerhand gevoelde ik een ontzettend koude ledigheid in mijn binnenste; achter mij lag de tuin mijner jeugd, waarin tot nu de rozen gebloeid hadden — vóór mij in grauwe schemering een eindeloos uitgestrekt niets — —!

En het werd al lichter en lichter; een purperen gloed vertoonde zich aan de oosterkimmen en een leeuwerik steeg jubelend omhoog. Nooit weder heb ik de zon kunnen zien opgaan. Zoo stond ik, tot tante mij wakker schudde en haar oud trouw gelaat mij geheel ontsteld aanstaarde.

„Dat God — dat God zich onzer erbarme, Christiane!" stamelden haar bevende lippen. En toen ik opzag, lag de tuin in het volle gouden zonlicht; de vogels zongen in de boomen en van den slottoren begonnen de klokken te luiden. —

„Pinksteren!" zeide ik.

Maar het oude vrouwtje vatte mijn arm.

„Droomt gij? Weet gij dan nog niet, wat er geschied is? Uw liefste is weg en met hem het lichtzinnige meisje; in zijn kamer strijdt uw vader zijn laatsten strijd. — Kom tot u zelf en ga mede, als gij hem nog levend wilt zien."

Daar ik nog altijd staan bleef en niet in staat was, het te begrijpen, trok zij mij met geweld door den tuin, want reeds kwamen feestelijk gekleede lieden voorbij. Zij schoof mij over

den drempel, dien zijn voet heden morgen vroeg had overschreden en in vaders kamer; ach, daar lag moeder geknield voor den stoel, waarin hij rustte; zijn gelaat was wit als de kussens, die men onder zijn hoofd geschoven had; hij hield een open briefje krampachtig in zijn hand. — Ter zijde stonden met bedroefd gelaat vaders plaatsvervanger in ambtsgewaad en de koster met de altaarbenoodigdheden; de dokter hield de hand van den zieke en telde de slagen van zijn pols. Er heerschte een akelige stilte in het vertrek.

Toen mijn vader mij bespeurde, zeide hij: „Mijn arm kind, u trof wel de grootste smart." En weder was het stil. Toen klonk de schel der huisdeur; de stervende richtte zich op:

„Hij komt, hij komt berouwvol terug! Maak plaats voor hem!"

Maar toen de deur haastig geopend werd was het Walter, die weenend naast mij knielde en vaders knieën omvatte — en kort daarop sloeg zijn hart niet meer.

Buiten luidden de klokken voor de derde maal en het volk stroomde naar de kerk om Conradus te hooren. Toen ging tante heen, sloot de vensters en schoof den grendel voor de huisdeur, waar schande en oneer waren binnengeslopen en met deze de dood.

Toen vader begraven was, zat ik in mijn kamertje, waarvoor zich de linde in het zonlicht wiegelt en wilde bidden. Maar als ik begon, kwam mij steeds het lied op de lippen van schuld en van zonde.

Vele jaren zijn sedert verloopen als een benauwde droom. Ik was zeer stil geworden, vervulde gelijk altoos mijn plicht met spinnen en naaien en het verplegen mijner moeder, die sinds dien dag ziekelijk en zwak was gebleven.

In vaders kamer woonde zijn opvolger, die, als ongetrouwd, gaarne moeder, mij en tante bij zich in huis hield, zoodat wij niet behoefden te vertrekken naar het weduwenhuis, dat klein en ongezellig beneden in het stadje ligt en nog door een hoogbejaarde predikantsweduwe bewoond werd. Tante was nog altijd een wakker vrouwtje, dat voor het noodige levensonderhoud zorgde; ik zelf zou daar nooit om gedacht hebben. Alles was mij onverschillig; als een nieuwe morgen aanbrak en ik ontwaakte, lag er als een berg op mijn gemoed: „Al weder een dag.” En des avonds was ik blij, dat hij voorbij was.

Walter had reeds lang vrouw en kind en was houtvester in Wolferode; hij was een flink man, die nog altijd met oude liefde aan ons gehecht was. Alleen als de herinnering aan Conradus bij hem levendig werd, kon hij nooit nalaten op schamperen toon te spreken van 't geen geschied was; Hedwig noemde hij een lichtzinnig schepsel en hem een ellendeling; dan ging ik stil naar buiten, want dat deed mij pijn.

Conradus! Er was nog geen dag voorbijgegaan, waarop ik niet aan hem gedacht had. Ik had nooit eenig bericht ontvangen en wist niet waarheen het lot hem gevoerd had — de wereld is ruim en groot. Ik wenschte ook geen tijding van hem te ontvangen en dacht in mijn hart aan hem als aan een doode, om wien men nimmer ophouden kan te treuren; somtijds meende ik ook dat hij dood was, eene gedachte, die mij aangenaam was en een weldadigen invloed op mij had. — Stelde ik mij hem echter voor, in leven en aan Hedwigs zijde, dan knaagde een doffe smart aan mijn hart; heete toorn en ijverzucht rezen op in mijn binnenste en onder pijnlijke schaamte moest mijn hart het bekennen, duizendmaal liever te zijn in ellende en schande aan zijne zijde, dan hier eenzaam, verre van hem te leven, zij

het ook veilig en geborgen. Dan stelde ik mij voor, hoe hij haar in zijn armen nam en liefkoosde, hoe zij hem de liederen voorzong, die hem betooverden, hoe hij voor haar zorgde en alles met haar deelde, zij het ook een stukje brood, in armoede en ellende gebedeld.

Hedwig! God moge het mij vergeven, ik heb haar gehaat, vol nijd en afgunst, zooals slechts een menschenhart kan haten, dat men alles ontnomen heeft.

Zoo was ik een knorrige, sombere vrouw geworden, die niemand op de wereld eenige vreugde bereidde, want ook mijne moeder klaagde, dat ik slechts deed was ik moest en nooit een vriendelijk woord voor haar over had. Het kon niet anders; — bloeien er dan rozen in een tuin, die door hagelslag werd getroffen?

In het slot was alles nog even als voorheen. Gelijk toen hield men daar veel van wereldsche vroolijkheid en scherts; prinses Lizelotte reed nog altijd met haar beminnelijk lachje onze deur voorbij, alsof de jaren spoorloos hare schoonheid waren voorbijgegaan; zij zag evenwel niet meer naar den overkant; wat ging het haar aan, waar hij was, die eenmaal de bescherming van dit huis had genoten?

Toen ik dertig jaar was geworden, stond ik op zekeren herfstavond in den tuin en zag over de heg heen in het veld. Een hevige wind joeg de donkere wolken langs den hemel; een fijne regen voelde ik op mijn gelaat en bevochtigde mijn haar, waarin zich reeds menige zilveren draad vertoonde. Toen de stormwind aan mijne kleederen scheurde en de laatste bladeren van de boomen roofde, moest ik weder aan Conradus denken, evenals het arme meisje in het volkslied:

„Als ik zijner gedenk en zijn lot hier beneên,
Dan wordt mijne ziel met droefheid vervuld,
Dán nergens geen vreugd meer op al mijne schreên."

hoe hij nooit weder het pad langs zou komen, dat hij zoo dikwijls gegaan was; ik werd ook nog op een bijzondere wijze aan hem herinnerd — in den schouwburg speelden zij heden avond „Romeo en Julietta,” dat Conradus ons eens op een even somberen herfstavond had voorgelezen. Vol droevige herinneringen wandelde ik den tuin door, zoo lang tot het duister werd en mijne kleeren mij zwaar en nat nasleepten.

Toen ik het poortje weder naderde, zag ik een grooten man daarin staan, maar in het schemerlicht kon ik niet onderscheiden tot wat stand hij behoorde; ik dacht dat het een bedelaar was, want allerlei soort van volk zwierf in onze bergen rond. Daar ik gewoon was den armen altijd iets te geven, met de gedachte aan Conradus, opende ik mijn beurs, haalde een geldstukje te voorschijn en naderde hem, om te vragen wat hij wilde, of hij misschien behoefte had aan een warme soep of droge schoenen.

Maar hij, die daar stond, verroerde zich niet, noch nam de hem aangeboden gift, maar leunde vermoeid tegen den deurpost. Toen werd ik opmerkzaam en een bang vermoeden vloog door mijne ziel.

„Christiane!” klonk het mij in ’t oor, op den ouden, lieven toon.

„Conradus!” wilde ik juichend antwoorden, maar ik zweeg; mijn voet was als aan de plek geboeid; fel en heet verhief zich de trots der versmade liefde.

„Ik ga terstond weder heen, Christiane; laat mij slechts nog eens den tuin betreden, die het paradijs mijner jeugd geweest is; reik mij nog slechts eens uwe hand, opdat ik rustig moge sterven. Lange dagen en nachten heb ik daarom doorgeloopen — zoo gij ’t mij weigert, ga ik verder; zeg slechts, dat gij mij vergeven —”

Hij stond dicht voor mij en greep mijn handen; in dit

oogenblik was alles wat ik geleden had als weggevaagd, en met den klank zijner stem ruischten daar weder de linden en zong de nachtegaal even liefelijk als voor lange, bange jaren.

„Conradus!" zeide ik, „kom binnen, het is onaangenaam weder!"

Toen ging hij met mij mede en het was alsof iedere schrede hem zeer smartelijk viel, want hij haalde moeielijk en zwaar adem.

Moeder sliep reeds, evenals tante; ik bracht hem dus in mijn kamertje, waar de lamp brandde en de kachel warm was.

Lang zagen wij elkander aan zonder een woord te spreken, heete tranen stroomden uit mijn oogen. Voor mij stond een gebroken man, vervolgd door 's levens ellende en jammer; honger en kommer, ziekte en armoede spraken duidelijk uit zijn gelaat zoowel als uit de armoedige kleederen, die hij droeg.

„Dat is dan alles wat ik bereikte, Christiane," zeide hij; op zijn wangen begonnen twee roode plekken te gloeien. „Apollo en de Muzen, zij hebben mij slecht beloond!"

Hij lachte, maar dat lachen was bitter, en wankelend liet hij zich op de rustbank neervallen, die dicht bij hem stond.

„Wie zei u van hier te gaan?" wilde ik weenend uitroepen. Maar waartoe nu nog verwijtingen? Ik haastte mij hem spijs en drank te brengen, gelijk ook droge kleederen, maar hij weigerde die.

„Het komt te laat, Christiane, — ik ben gelukkig, dat ik u nog eenmaal gezien heb; laat mij nog een oogenblik hier verwijlen, dan zeg ik u vaarwel! voor altijd!"

„Gij blijft Conradus, ik laat u in dit stormachtige weder niet heengaan. Rust en warm u!"

„Ik kan niet," antwoordde hij en beefde, alsof hij de koorts had. Maar hij schoof toch een stoel bij de kachel

en dronk gretig den heeten wijn, dien ik hem gebracht had.

„Vader is gestorven uit verdriet over *mij;* uw jeugd is verbitterd geworden door *mij* en ik ben wat gij ziet," begon hij na een lang stilzwijgen.

„Uw gestarnte bracht u niet veel geluk aan, Conradus!"

Hij schudde het hoofd.

„Het laat zich in weinig woorden zeggen; die ik liefhad, verried mij, de kunst verstiet mij — wat verder —"

„Hedwig? Hedwig?" riep ik bijna buiten mijzelve.

„Als gij in Dresden naar den graaf Promnitz vraagt, noemt men u ook haar naam," fluisterde hij met halfverstikte stem. „En ik —" ging hij op doffen toon voort, „mijn borst, o, mijn borst!" en kreunend viel hij achterover.

„Conradus, mijn beste Conradus," riep ik, „rust uit van al uw lijden, bij mij!"

Daar schitterden zijn donkere oogen nog eenmaal met den ouden glans; hij drukte mijn hand tegen zijne kranke borst, maar vermocht niet te spreken. Toen de nacht voorbijgegaan was en de storm uitgeraasd had, stond ik in stomme smart bij hem; hij, die het geluk en de ellende mijns levens was geweest, was naar huis teruggekeerd — om te sterven.

De dag verliep en de avond brak aan; tante had hem bekleed onder een stroom van tranen, wijl zij ook dit nog moest beleven! Het fijne, met een wapen geborduurde doekje, dat zij jaren lang voor hem had bewaard, bedekte nu zijn kalm gelaat; in de kamer, die hij eens bewoonde, lag hij; de vensters stonden open; een hevige tocht deed de gordijnen ver naar binnen waaien en bracht het witte laken op de lijkbaar akelig in beweging. —

In het slot aan de overzijde schitterden de vensters in helderen lichtglans; van den berg daalde bij fakkellicht een bonte optocht vol vroolijkheid onder muziek naar beneden; het

hooge gezelschap begaf zich naar de komedie. Toen ik in de sterfkamer bij het raam stond, blonk mij verraderlijk het gouden opschrift in de oogen: ‚Apollini et musis‘.

Prinses Lizelotte zat nu zeker daar te lachen en te schertsen en hij, die het vurige bloed van haar geërfd had, lag hier koud en dood. Was er dan nergens meer trouw op aarde?

Maar luister! Daar kraakt het zacht op de trappen; over den vloer ruischt het als een zijden vrouwengewaad, een hand tast naar de deurklink en over den drempel treedt een slanke vrouwengestalte. In het bleeke maanlicht schitteren gouden sieraden van onder de sjaal, die zij had omgeworpen en met snelle schreden ging zij naar de kist, waarin hij rustte, boog zich over hem heen, lichtte den doek op en legde haar gelaat tegen zijn koude wangen.

Ik trok mij dieper in de vensternis terug en sloeg haar gade. Zij sprak geen woord, zij liefkoosde hem enkel, zoo vurig, alsof zij in den dood nog wilde goed maken, wat zij in het leven verzuimd had. Maar zij weende noch klaagde en even zacht, als zij gekomen was, alsof 't een spook was, dat ik gezien had, was zij weer verdwenen. Hoe zij onbemerkt in huis was gekomen, weet ik niet, noch wie haar de doodstijding bracht. Maar op Conradus' borst lag een lauriertakje, het eenige dat het leven hem schonk. —

Naast de linde hebben wij hem begraven; geen kruis siert zijn graf. Maar op de steenen bank er naast zit ik dikwijls, hoor in de lente den nachtegaal zingen, zie de bladeren vallen, en — — —"

Hier eindigde het manuscript.

Ik ontwaakte als uit een zwaren droom; het vuur in de kachel was lang uitgegaan en de eerste morgenschemering vervulde het vertrek.

„Zeide ik het niet, dat deze muren konden spreken?"

Nog geheel onder den invloed van het gelezene stond ik op en verliet de kamer. In de hoeken van het groote voorhuis heerschte nog de duisternis van den herfstnacht; alleen door het venster op de trap viel een matte lichtstraal en toonde mij de nog altijd hechte eikenhouten treden en de kunstige ijzeren leuning.

Het kostte mij weinig moeite, de deur te vinden, die door de keuken naar den tuin voerde. Een eenvoudig tuintje, zeker geheel veranderd in den loop van twee eeuwen; verwaarloosd lag het voor mij in de morgenschemering. Maar er liep nog altijd een pad, dat naar het poortje in de haag leidde, en dicht bij het huis stond zij, de getuige van vroeger geluk en leed, de oude prachtige linde, en haar takken raakten de ruiten van het kleine venster der bovenste verdieping: Christiane's kamertje!

Ik beschouwde de oude zandsteenen bank; eenvoudig, zonder leuning, rustte zij op twee keurig gebeeldhouwde, recht opzittende griffioenen. In het rond bedekten dorre bladeren dik den grond en ook zeker de plek waar hij begraven was. Ik zocht met den voet en waarlijk onder de natte bladeren lag een verweerde grafzerk:

„Conradus Ehrentraut.
A. Domini 1680. —"

niets meer en ook dat reeds onduidelijk, afgesleten, ternauwernood nog te onderscheiden.

Langzamerhand werd het lichter, de musschen begonnen in de boomen te tjilpen en op eens werd huis en tuin door de heldere morgenzon beschenen, de toppen der linde bewogen zich zacht in den wind en door de gewelfde voordeur trad Doortje, zoo zonnig, als de morgen zelf.

„Zoo, zijt gij hier, mijnheer de architect? Ik breng de koffie — grootmoeder heeft uwe lamp den geheelen nacht door de luiken zien schemeren; sliept gij dan in het geheel niet?" voegde zij er bij, terwijl zij mij aanzag.

„Neen, Doortje, ik heb gelezen," antwoordde ik.

„De oude papieren van Christiane?" vroeg zij. Nietwaar, het is treurig. Grootmoeder zegt, dat haar grootmoeder haar nog gekend heeft, zij was toen een stokoud vrouwtje, en een zonderlinge gewoonte had zij —"

„Zoo, Doortje, en dat was?"

„Zij heeft den schouwburg aan den overkant nooit kunnen uitstaan; als zij uitging, maakte zij altijd een omweg en ging door den tuin; maar aan arm, hongerig volk, bedelaars, komedianten en dergelijk slag heeft zij gegeven met volle handen, zooveel zij had. — Begrijpt gij dat, mijnheer de architect?"

„Ja, Doortje. — Doch waar is mijn koffie? Ik wil aan het werk. Sedert jaren heb ik mij niet op iets zoo verheugd, als op het vernieuwen van dit oude huis. — Begrijpt *gij* dàt?"

„Neen!" lachte het meisje, „het is een oud, spookachtig nest, waarin ik niet zou willen wonen. Denk eens, daar onder de linde ligt immers ook Christiane begraven."

„Werkelijk?" vroeg ik op belangstellenden toon.

„Grootmoeder zegt het; ik geloof haar liefste lag daar reeds jaren lang, toen zij stierf."

Een liedje neuriënd liep Doortje in huis en was reeds boven, toen ik in eene plechtige stemming de trappen opging.

Op mijn schrijftafel, tusschen al de plannen, ontwerpen en aanteekeningen, lagen voortaan die gele bladen; en werd mij het honderdjarig stof te machtig, dan verdiepte ik mij

in de oude liefdegeschiedenis, die mij uit puin en stof tegenbloeide als geurige poëzie, als een altijd frissche wilde roos tusschen door storm verwaaide struiken.

Ik eer de oude huizen!

DE PEETTANTE.

DE PEETTANTE.

„Er is niets aan te doen, Kathe; toon uw vader niet zulk een knorrig gezicht; gij moet naar uw peettante; wij mogen de oude dame haar verzoek niet weigeren en daar zij buiten ons niemand op de wereld heeft, zoo — —"

Het negentienjarig meisjeshart kwam met al de kracht, waarvoor het vatbaar was, op tegen deze in den zachtsten vorm uitgesproken woorden. De lieve, reebruine oogen vulden zich plotseling met tranen, die snel op een rosestrik neervielen, waaraan juist de laatste hand gelegd werd.

„Wel, Kathe," korde de deftige dame, die tegenover haar dochtertje bij het andere venster voor haar werktafeltje zat, „ik geloof waarlijk dat gij om het bal schreit? Het spijt mij immers ook, dat gij het mist, maar er komen nog vele soortgelijke uitspanningen gedurende dezen winter. Wie weet; binnen acht dagen is tante zeker reeds weder geheel hersteld en zijt gij weder hier, voor wij er om denken."

„Ja! En als zij het zich op haar bed zoo recht gezellig maakt en niet leven noch sterven kan, dan zit ik in het eenzame huis op het dorp, waar ik zoo onbekend ben, en —"

„En zult denken: ik vervul een plicht der liefde, Kathe!"

„Maar ik ken mijn peettante volstrekt niet," zeide het jonge meisje, en wierp bevend van drift den strik in haar werkmandje. „Zij heeft zich nooit om mij bekommerd, zelfs niet toen ik werd aangenomen, en op mijn eerbiedige brieven heb ik nooit eenig antwoord ontvangen, en —" zij aarzelde weder.

„Rosa zeide, dat zij zoo zonderling is," voegde zij er eindelijk bij.

„Zij is zeer oud, Kathe," vergoêlijkte de moeder, die in haar hart medelijden met het kind had en zeer goed begreep, waarom het haar zoo moeielijk viel, er heen te gaan.

„Ach, hadt ge toch, ik weet niet wie, liever gevraagd, mijn peettante te zijn, mama," snikte het meisje. En zij bedekte ijverig het laatste kantje van den strik, als wilde zij niets hooren of zien van alles, wat aan het luchtige balcostuum herinnerde. Toen liep zij, haar zakdoek voor de oogen houdend, in stormpas uit het woonvertrek de trappen op naar haar kamertje.

Daar hurkte de oude Rosa, het factotum des huizes, voor den geopenden koffer, druk bezig met het inpakken van de garderobe en het linnen der jonge dame. Zij hield juist een paar sierlijke marokijnen schoentjes met kant afgezet in de hoogte en zeide lachend:

„Die kunnen gerust hier blijven, Kaatje; op de vloeren in Herbendorf is zeker sinds een halve eeuw geen hopsa meer gedanst."

Het jonge meisje zat nu bitter schreiend op een stoel voor haar sierlijk ledikant.

„Och kom, gij gaat immers niet naar een klooster," zeide de oude vrouw, terwijl zij het hoofd schudde; het rose balkleedje is na Kerstmis ook nog frisch en een zeker heer zal zich immers niet dadelijk — "

Een bestraffende en tegelijk smartelijke blik uit de bruine oogen trof de spreekster.

„Doodschieten!" voleindigde deze bedaard. „Ik kan er wel een dozijn witte boezelaars inleggen! Het zal lief staan, wanneer gij als een huismoedertje bij de oude dame zit — jammer dat een zeker iemand het niet ziet, Kaatje!"

Een gloeiende blos bedekte het jeugdige gelaat. „Zeg eens, Rosa," vroeg zij toen. „Gij kent immers mijne peettante — hoe is zij? Is zij goed of boos, of — —?"

„Te weinig, te weinig, Kaatje, om dit te weten," antwoordde de oude vrouw. Volgens mijn oordeel moet zij over de tachtig zijn, want toen zij u ten doop hield, was zij reeds tamelijk bejaard. Gij weet immers, dat toen uw papa nog praktiseerde als arts in Herbendorf, deze haar dagelijks bezocht. De menschen zeiden, dat zij vroeger niet goed bij het hoofd was geweest; wat er van aan is, weet ik niet. Nu, zij kwam met wat een deftig voorkomen ten doop, alleen een weinig vreemd. Zij hield voor ons huis stil in haar staatsierijtuig, waarin eenmaal haar oom, de vrijheer van en tot Herbendorf, zijne bruid had afgehaald naar de huwelijksplechtigheid. Stel u voor, liefste, een reusachtige glazen koets, aan drie zijden doorzichtig, met geel zijden gordijnen en allerlei kwasten er aan, daarvoor twee oude, stijve, isabelkleurige paarden, die uw peettante eens uit medelijden van een rondreizenden eigenaar van een paardenspel gekocht had. Zij staken de beenen evenzoo recht voor zich uit als de rekruten, die daar ginds op de markt exerceeren leeren bij luitenant Stephan; — hm — ik wilde zeggen," ging de oude vrouw voort, toen Kathe een kleur kreeg, „ik wilde zeggen, het zag er kluchtig uit, dat span isabellen en die koetsier! — Ik hielp uw peettante bij het uitstijgen, maar bleef van verbazing met open mond

staan en dacht: Wat is dat! Het is heden bij ons doopfeest en geen gemaskerd bal!

Zij had een kort, nauwsluitend kleed aan van stijve brokaatzijde; in de plooien scheen het groen, anders was het violetkleurig; drie plooisels om de rok, wit zijden kousen, schoenen met kruislings gebonden linten, en in het haar, dat reeds evenzoo gespikkeld was, als het mijne nu en dat in dikke poffen bij de slapen was opgestoken, prijkten drie struisveeren, twee witte en een paarsche, die zeer deftig over het gelaat wuifden."

Kathe lachte hartelijk.

„Och kom, Rosa, gij overdrijft, dat was immers voor zestig jaar de mode!"

„Bij mijn ziel, ik lieg niet," verzekerde de oude vrouw. „Ik wilde ook lachen, Kathe, maar ziet gij, de lust er toe verging mij; zij had zoo iets bijzonder voornaams over zich, toen zij aan den arm van uw papa de stoep opging; en een paar oogen, Kathe! ze schitterden en straalden nog zoo groot en zoo donker; daarmede moet zij in haar jeugd zeker menig hart veroverd hebben. — Maar, hoe is het nu, Kathe, neemt gij uwe muziekportefeuille mede; doch," viel zij zich zelf in de rede, want buiten op de gang weerklonken voetstappen, „een rammelkast zal immers in het oude nest nog wel te vinden zijn?"

Zij ging nu voort schielijk en zwijgend den koffer te pakken en deed er in het geheim nog een klein pakje in, terwijl zij schuw naar het jonge meisje keek, of zij het ook bespeurde? Maar Kaatje stond nu kalm bij het venster en zag in de schemering van den Novemberavond naar buiten, weinig vermoedende, dat een oude, trouwe hand haar het moeielijk verblijf daar in de verte wilde verlichten door een doos hazelnootbonbons, haar lievelingssnoeperij.

Den volgenden dag zat Kathe Treesberg, het eenige, bevallige dochtertje van den praktiseerenden geneesheer, dokter Treesberg, in een damescoupé, tweede klasse, en spoorde in het langzame tempo van een gewonen trein het doel van haar reis tegen, dat diep in een dal van den Harz verborgen lag. Het was geen verre reis, die zij moest ondernemen, maar desniettemin hadden bij het portier der coupé een half dozijn bedroefde vriendinnen naast haar ouders gestaan en een slank artillerieofficier was heel toevallig op zijn weg naar de kazerne langs het station gegaan en stond nu eveneens een afscheidsgroet wenkend tusschen de met zakdoeken wuivende jonge dames, den trein na te zien, die zich langzaam in beweging stelde.

„Groet uwe peettante, Kathe!" riep mama, „ga achteruit zitten, kind," vermaande papa; „schrijf spoedig!" zeiden de vriendinnen. — En Kathe verborg haar bleek gelaat in het bouquet viooltjes, dat tot nu toe niemand opgemerkt had: waarheen de laatste blik van de door tranen verduisterde reebruine oogen dwaalde, konden de achterblijvenden reeds niet meer onderscheiden.

Daar zat zij nu; het blonde hoofdje rustte op het kussen der coupé. Zij droeg het pruimkleurig costuum en het kokette pelsmutsje, dat zij voor het prettige schaatsenrijden had laten maken en nu in een dorp zeker geen furore maken zou. Ach ja, zij ging zich daar levend begraven, en waarom? Een vluchtig lachje op het lieve, ovale gezichtje was in scherpe tegenspraak met de tranen, die langzaam en statig over haar wangen rolden.

„Ik geloof, zij willen mij weg hebben," fluisterde zij en preste haar handen in de sierlijke mof in elkaar, „omdat zij vreezen! luitenant Stephan kon — o, het is om wanhopig te worden!"

En als om zich zelve te kwellen, stelde zij zich nu voor, hoe hij op het bal met Thekla, die hem immers openlijk het hof maakt, dansen zal en intusschen zit zij bij een ziekbed en brengt haar schoonste dagen in ellende door! En onophoudelijk draaiden de raderen in het rond en vergrootten den afstand tusschen haar en het ouderlijk huis; nu reed de trein naast de met bosch bedekte bergketen langzaam naar boven; nog hing het verdorde loof aan de beukeboomen en de zon wierp er een purperen glans over. Daarop aan beide zijden bosch; Kathe moest de oogen sluiten, zoo rusteloos snelden de stammen der boomen haar voorbij, daarop een langgerekt gefluit der locomotief, enkele boerenhuizen aan den zoom van het woud — dan een klein gebouwtje; een schel luidde als razend. „Herbendorf!" riep de conducteur en rukte het portier der coupé open, want de trein hield nu juist voor het stationsgebouw stil. Kathe rees uit haar diepe overpeinzing overeind; zij had juist aan de isabelkleurige paarden gedacht, zij had zich deftig in het fantastische rijtuig zien zitten en was in gedachten door eene in violetkleurige zijde gedoschte dame omhelsd.

„Juffer Treesberg?" vroeg voor de opening der coupé een oud man en nam de muts van zijn zilverwit hoofd.

„Ja!" antwoordde zij, en greep haastig naar haar reisdeken en sierlijke tasch, die haar eerbiedig werden afgenomen; terwijl zij den ouden man over het perron volgde, bevond zij zich weldra op de dorpsstraat.

„Uw pakkage, juffer, haalt de knecht straks. Ik verzoek u, mij te volgen!" liet hij beleefd volgen.

„Dus geen rijtuig!" dacht zij teleurgesteld en beschouwde den ouderwetschen mantel van haar geleider, die zeven en meer kragen boven elkander had en zeker reeds door den koetsier van een der voorouders harer peettante gedragen was.

Nu nam de oude man zijn weg om een deftige pachthoeve heen en in de schemering verhief zich achter een ijzeren traliedeur een huis met zulk een hoog, spits dak, als Kathe nog nooit gezien had; vierkant, lomp, met niets dat aan een slot herinnerde, lag het dáár, omgeven door prachtige lindeboomen, die, reeds geheel kaal, het gezicht op het gansche gebouw vrij lieten.

Een groote deur in het midden, aan elken kant vier hooge in tallooze kleine ruitjes verdeelde vensters, waar achter groote blinden; boven de huisdeur het balcon der bovenverdieping, aan weerszijden even zulke vensters, waarvan twee in den linkervleugel verlicht waren.

Voor het huis een grasperk, dat er niettegenstaande het late jaargetijde even frisch uitzag als in de lente, en waarop geen enkel geel blaadje lag; breede, met kiezel bestrooide paden, die voor de huisdeur zich vereenigden, liepen om het grasperk. Kathe moest zichzelve bekennen, toen zij de ijzeren deur voorbij ging, dat zij juist niet een statig slot, maar wel een hoogst gezellig heerenhuis voor zich zag, dat in den zomer er zelfs zeer uitlokkend kon uitzien. Maar toen zij steeds meer de deur naderde, waarachter haar peettante verblijf hield, begon haar jong hart onstuimig te kloppen; een gemengd gevoel van vrees en nieuwsgierigheid overviel haar, toen zij de vrouw zou ontmoeten, die reeds sinds jaren zulk een vergeten leven leidde, van wie in het dorp en de stad tallooze zonderlinge geruchten liepen, die haar vader trouwens een edele vrouw had genoemd, maar die volgens Rosa's beschrijving een vreemd oud mensch moest zijn. — Zij haalde diep adem, toen zij de stoep opging: hier binnen moest het immers naar schimmel en honderdjarig stof ruiken! Nu opende zich knarsend de hooge deur met de rijk gesneden wapens en stond Kathe in een ruim voorhuis, van welks wanden en-

kel geschilderde, stomme aangezichten op haar neerzagen. Een ouderwetsche hanglamp schommelde zacht aan den zolder; aan de linkerhand leidde een breede, stevige eikenhouten trap naar de bovenverdieping.

„Hierheen, als 't u belieft," fluisterde de oude man en steeg met onhoorbare schreden de met matten belegde trappen op. Kathe volgde hem even onhoorbaar; het werd haar steeds angstiger te moede. Het was zoo akelig stil in dit oude gebouw, op de breede gang, die door het geheele huis liep, ook in dat reusachtig vertrek met zijn zonderling gebeeldhouwde meubelen, waarvan de vergulde pooten slangen voorstelden, die ruimte met verschrikkelijke muurschilderingen, een grooten spiegel en een monsterachtig groote kachel.

„Om dezen tijd slaapt de genadige vrouw," fluisterde de knecht, alsof ieder luid gesproken woord hare rust zou kunnen storen, „maak het u gemakkelijk, juffrouw; ik zal u wel komen zeggen, wanneer de genadige vrouw wakker is." Daarop ging hij heen.

Het jonge meisje zag verbaasd in het rond; zij huiverde, hoewel het vertrek goed verwarmd was.

„Hier spookt het zeker," fluisterde zij. Door de kleine ruiten der naar het westen gelegen vensters, viel het laatste vale schijnsel van het avondrood en verlichtten den blauwen hemel en de schrikkelijk groene boomen der tot aan den zolder reikende muurschilderingen; daar wandelden verliefde paren op oranjegele paden; ginds zwommen witte zwanen op indigokleurig water en kinderen voerden ze; hier golfde een meer; dáár schuimde een waterval; overal weelderige rozestruiken, onmogelijke bladplanten en overal personen in de kleederdracht van het eerste keizerrijk, dames met geweldig groote hoeden en wapperende sluiers, korte tailles, nauwe rokken en schoenen met linten kruise-

lings vastgemaakt, geheel zooals Rosa haar peettante had beschreven.

Een halfluid „verschrikkelijk" kwam over Kathes lippen. Als vastgeworteld bleef zij op het tapijt staan, het hoofd met het weelderige, blonde haar in den nek geworpen. — Niemand die haar te gemoet kwam, geen gezellige kamer, geen heldere theetafel na de koude reis! Bliksemsnel greep de kleine hand met den pruimkleurigen handschoen naar haar horloge. O wee! Het was reeds veel te laat, de laatste trein voor de terugreis had zich reeds te M. gekruist met den trein, die haar hier gebracht had.

„De kamer der juffrouw is hier!" zeide een vrouwenstem. Kathe keerde zich om en haar blik viel op een zonderlinge kleine vrouw met witte muts, witten halsdoek en boezelaar, die stil was binnengekomen, een zijdeur geopend had en aanstonds begon met de jonge dame hoed en mantel af te nemen. „Hebt u nog slechts eenige minuten geduld; de genadige freule is bijna met haar toilet gereed," zeide zij vriendelijk, terwijl zij Kathe naar de kamer bracht, die, kleiner dan de zoo pas verlatene, een oneindig gezelliger aanzien had bij het licht der zilveren armblakers. Een prachtig ledikant stond tegen den wand; hier een ouderwetsch, maar naar alle behoeften van voorheen ingerichte toilettafel, met kanten gordijnen, die over den spiegel door een kunstige rozet werden bijeengehouden; een zeer fijn wasch-servies en op de kachel een hooge, gekleurde porseleinen vaas. Op alles rustte een zachte geur als van lavendel; zoo had het altijd in grootmoeders linnenkast geroken.

Zij had schielijk haar kleeding in orde gebracht en een blik in den spiegel geworpen; nu volgde zij de vrouw, die, zoo onhoorbaar als een geest, door de gang voor haar

uit zweefde; alleen het rammelen van den grooten bos sleutels bewees, dat zij geene verschijning was uit damp en nevel.

„Zie zoo, lieve juffrouw," fluisterde zij, terwijl zij de laatste deur op de gang opende, „treed binnen."

Het was een ruim, bijna te warm, helder verlicht vertrek, waarin zij nu stond. Langs de wanden met groen behang stonden meubels, prachtig bewerkt, zeer ouderwetsch van vorm en versiering, een groote kachel van gekleurd porselein, waarop een gouden sphinx rustte; voor de vensters hingen luchtige gordijnen van helderwit chits met franje, die uit kleine balletjes bestond. In het midden der kamer stond op een dik tapijt een ronde tafel, stoelen met hooge ruggen er om heen, een kleine kast met gekleurd porselein — dit alles merkten Kathe's blikken in een oogenblik op en vestigden zich toen op het bed, waarin met gesloten oogen op sneeuwwitte kussens een vrouwenhoofd rustte.

„Kom nader, mijn kind," klonk een volle, welluidende stem het meisje in de ooren. Kathe ging naar het bed en nu sloeg de zieke de oogen op, een paar groote, schitterende, bruine oogen, die verwonderlijk jeugdig uit het rimpelige gelaat blikten en onderzoekend zich op hare gestalte vestigden.

„Ga zitten, Kathe Treesberg," zeide de oude vrouw en wees met haar hand naar een stoel voor haar bed. „Ik verheug mij er over, dat uwe ouders mijn wensch vervulden en u tot mij zonden. Ik ben een lastige patient, evenals allen, die God elke ziekte in 't leven bespaard heeft. — Nu komt de beurt aan mij, maar ik wil niet morren. Mijn lichaam was altijd gezond, niet te breken, kind, zelfs niet, toen mijn geest verduisterd was; ik bloeide als een

roos te midden van den nacht, die mij omgaf. — Waarom ziet gij mij zoo verschrikt aan, Kathe Treesberg, mijn peetekind? Ik ben zoo goed bij mijn zinnen als ieder ander verstandig mensch — en dat dank ik uwen vader! — Hoe gaat het te huis, ik hoorde in langen tijd niets."

Het jonge meisje antwoordde aarzelend en bracht de groete haars vaders over.

„Een brave man," zeide de peettante, „gij moogt trotsch op hem wezen, Kathe Treesberg. — Mij dunkt wij zullen het wel met elkander vinden; veel verlang ik niet, ik kan mijn geest zeer goed bezighouden; maar zieke menschen hebben hun grillen en ik kreeg plotseling een smachtend verlangen naar een frisschen adem van buiten, naar jeugd en rozen op meisjeswangen. Ik weet niet meer, hoe ze er uitzien, sedert de mijne verwelkten, en ik hield vroeg op jong te zijn — ik werd oud in de lente!

„Het zal u hier wel stil voorkomen," ging zij een poos later voort, terwijl haar oogen voortdurend aan het lieve gelaat van het meisje hingen. „Maar ik geloof, dat gij daaraan wel wennen zult; ik heb eene bibliotheek, die ter uwer beschikking is; hier tegenover is een muziekkamer en de vleugel is een Erard. Hij is goed, ik heb hem tot voor kort nog dagelijks bespeeld. En dan, als gij behagen schept in de natuur, — tuin, bosch, bergen en water, 't ligt voor u, zoodra gij maar buiten komt; gij kunt u daar beter mee onderhouden dan met de menschen, Kathe Treesberg. Ik vertrouw, dat gij het leeren zult, want als gij uw ouders gelijkt, zijt gij geen oppervlakkig menschenkind."

Onder dit gesprek had de dienstbode zacht een gedekt tafeltje voor het bed geschoven en diende nu een eenvoudig souper voor, waarbij zij de oude dame alle diensten bewees. Kathe bewonderde haar peettante, zooals zij, tusschen

de kussens van het bed zittende, slechts haar rechterarm gebruikende, zoo bevallig en met voorname gratie at; ook toonde zij een gezonden eetlust, terwijl de hare geheel verdwenen was.

„Eet gij altijd zoo weinig als nu?" vroeg haar peettante. „Waarlijk? Dan zult gij daarvan zoo bleek zien; van waar zou ook het frissche roode bloed komen?

„Gij moet meer vleesch leeren eten. Zie, ik was nooit eerder ziek dan nu; een armbreuk is ook eigenlijk geen ziekte. Nu, het zal wel anders worden!" Overigens liep de maaltijd zwijgend af; de dienstmaagd die als Salome werd aangesproken, reikte haar meesteres een glas water, nam het tafellaken weg en zette toen de vensters wijd open, zoodat de gordijnen door den kouden luchtstroom omhoog waaiden en Kathe huiverde.

„O, dat doet goed, Salome, dat is frissche sneeuwlucht; morgen is alles wit," riep de oude dame, terwijl zij diep ademhaalde.

Eerst toen de geheele kamer door en door gelucht was, werden de vensters gesloten en plaatste Salome een klein schaakbord op het tafeltje. De peettante wierp een blik op de fraaie bronzen pendule en zeide, terwijl zij het meisje haar hand reikte:

„Goeden nacht, Kathe Treesberg; gij zult wel vermoeid zijn; ik hoop, dat gij goed zult slapen. Ik speel nog een partijtje schaak met Salome, zoo iets is vervelend voor een derde. Salome zal u eerst naar boven brengen."

De oude stond reeds met een licht bij de deur en Kathe bevond zich weldra, nog verbaasd van het ondubbelzinnig afscheid, in haar kamer.

„Kan ik u helpen?" vroeg Salome met haar zachte stem en zag het meisje vriendelijk deelnemend aan, wier gelaat telkens van kleur wisselde.

„Ik dank u, antwoordde Kathe bijna lomp en keerde zich om. Maar toen de deur zich achter de oude vrouw gesloten had, wierp zij zich luid snikkend voor haar bed op de knieën en verborg haar hoofd in de kussens.

Dat was immers erger dan een klooster, dat was verschrikkelijk. Waarmede had zij verdiend, dat haar ouders zich zoo liefdeloos jegens haar betoonden, haar uit hun vriendelijke woning, uit den huiselijken kring verstieten, om hier een treurig leven te slijten met een half zinnelooze? Zij had het immers zelve gezegd, dat zij reeds eenmaal krankzinnig geweest was! O, wie weet, wat haar hier nog kon bejegenen! En nu stond haar de gezellige woonkamer voor den geest; haar moeder met haar naaiwerk aan de ronde tafel, naast haar de beide kleine broertjes bezig met leeren en lezen; de oudere broeders kwamen misschien juist van hun privaatles te huis, haar vader van zijn praktijk; daar stond haar ledige stoel en zij vroegen elkander zeker: „Wat of onze Kathe nu wel uitvoert?" — Ach en in de oude, groote kazerne leunde zeker iemand tegen het venster der luitenantswoning en staarde over de wallen naar buiten in het vrije veld, waarbij hij zeker aan Kathe Treesberg dacht. O, als zij eens wisten, hoe eenzaam zij hier was, zoo geheel verlaten!

Zij snikte een poos, toen sprong zij op, streek de verwarde haren van het voorhoofd, liep naar de deur, grendelde die, lichtte onder het bed en zag eindelijk in de groote kleerkast. Goddank! Er was niemand! Haastig nam zij het noodigste uit haar koffer, zij wilde immers voor niets ter wereld hier blijven, zelfs op het gevaar af, haar ouders te vertoornen; zij zou morgen een roerenden brief verzenden — zij moesten toch een hart hebben. Met deze droevige gedachten zonk Kathe in de weeke kussens van het ledikant, en niettegenstaande leed, verlangen en vrees, sliep zij weldra zoo zacht en vast als ooit te huis.

Den volgenden dag ging een vroeg in den morgen geschreven brief vol klachten naar huis. Kathe ontbeet alleen in haar kamer; zij had voor het vriendelijk aanbod der oude Salome, om haar bij het uitpakken te helpen, kortweg bedankt.

Zij was nu gekleed, stond bij het venster en zag op den grauwen Novemberdag naar buiten. Een dikke mist hing in de boomen van den tuin en weefde als een sluier om den gevel en toren van een gebouw, dat veel op een slot geleek en zich achter de toppen der boomen verhief.

Kathe dacht een oogenblik na, om zich toen uit de verhalen harer ouders te herinneren, dat er nog een tweede landgoed in Herbendorf gelegen was, dus zeker Klein-Herbendorf. In het gansche huis scheen zich niets te bewegen; Kathe had Salome ook niet gevraagd, wanneer zij hare peettante „Goeden morgen" kon zeggen? Men had haar gister sans façon weggezonden — ongeroepen kwam zij bepaald niet. Zij wierp het blonde hoofd nog even trotsch in den nek als gister en de kleine neusvleugels trilden als van toorn. Het schreien was voorbij.

„Wat moet ik hier eigenlijk?" Dat was de vraag, die zij zich telkens weder deed.

Een uur verliep en nog een; Kathe verveelde zich erg; zij was te huis aan gezonde bezigheid gewoon. Haar voornemen om hier te blijven zitten, al was het den ganschen dag, leed schipbreuk op de drukkende eenzaamheid die haar omgaf. Zij ging in de zijkamer en bezag een kwartier lang de schilderijen aan den wand, om die nog afschuwelijker te vinden dan gister; eindelijk opende zij de volgende deur.

„Ha! de muziekzaal!" Daar stond de vleugel, in den hoek een prachtige harp en in de kachel brandde een helder vuur. De bustes van Weber, Mozart en Beethoven sier-

den den wand boven de muziekkast. Zeker, hier moest het goed zijn te spelen, maar wie zou in zulk een stemming musiceeren! En toch kon zij niet nalaten het instrument te openen en heel zacht een militair accoord aan te slaan.

„Hebt gij nog niet lang genoeg geslapen?" neuriede zij daarbij en lachte; dat had zij immers onlangs luitenant Stephan geleerd. Met een diepen zucht ging zij op het pianostoeltje zitten; hoe het kwam, wist zij zelve niet, maar zij speelde. Dat klonk wonderschoon! Toen sprong zij op, haalde haar muziek uit haar koffer en begon een Nocturne van Chopin te spelen; dat paste zoo geheel bij haar gemoedsstemming, bij den mistigen dag daarbuiten. Zij hoorde niet, dat de deur achter haar zacht geopend werd en bespeurde de oude dienstmaagd eerst, toen deze bescheiden de hand op haar schouder legde. Kathe keek verrast op en zag in het buitengewoon bleek, ernstig gelaat van Salome.

„Ik wilde u verzoeken, lieve juffrouw, heden niet te spelen," zeide zij.

Zij legde op dit „heden" zulk een bijzonderen nadruk, dat Kathe schielijk opsprong.

„O, zeker is de freule erger?"

„Neen, o neen," antwoordde Salome, „maar zij is zoo juist weder thuis gekomen en zeer treurig."

„Was freule Van Herbendorf uitgegaan?" riep Kathe ten hoogste verwonderd. „Om Gods wil; ik geloof, dat zij ongesteld is?"

„Dat is zij ook, lieve juffrouw," verzekerde de oude vrouw, „maar ik geloof, dat zij gegaan zou zijn, ook al ware zij nog veel zieker geweest; zij heeft bij een sterfbed vertoefd — om tien uur is de vrijheer Van Ebersleben gestorven. Hij wenschte de genadige freule nog eenmaal te zien; ik zelf heb haar van nacht er heen gebracht," ging Salome voort en

maakte met haar hand een beweging naar de vensters van het huis aan de overzijde, een korte afstand is het slechts, maar de genadige freule is zeer ontroerd; zij wenscht niemand te zien en laat u verzoeken, juffrouw Treesberg, daarom niet boos op haar te zijn. Zij — —" de oude zweeg plotseling.

„Het is zeker een naaste bloedverwant?" vroeg Kathe deelnemend.

„Neen — dat wil zeggen, ik weet het niet," antwoordde Salome ontwijkend. „Als gij iets verlangt, lieve juffrouw, verzoek ik u 't mij te zeggen — op één na de laatste deur in de gang leidt naar mijn kamer; ik ben ieder oogenblik bereid; nu — ik moet naar haar toe, zij is erg getroffen door het sterfgeval."

„Was die heer dan nog jong?" vroeg Kathe, toen de oude vrouw nog altijd staan bleef.

„O, zeker niet, juffrouw Treesberg — ouder dan zij, dan de freule. Maar —"

„Gingen zij veel met elkander om? Waren ze misschien al sinds hun jeugd vrienden?" vroeg het jonge meisje deelnemend.

„Neen, zij gingen niet met elkander om, maar mijnheer de baron zond ieder dag zijn bediende en liet naar haar vragen, elken dag, zoolang ik mij herinneren kan, dat wil zeggen, zoolang ik hier ben; dagelijks op hetzelfde uur en dat is nu al sinds veertig jaar! — Gezien hebben zij elkander, voor zoover ik weet, nooit, en de freule sprak nooit over hem. Maar heden nacht, toen zijn bediende kwam en haar uit naam van zijn meester smeekte te komen, werd zij zoo erg bleek en stil; nu ligt zij zoo kalm op haar kussen, zonder op een mijner vragen te antwoorden, dat het mij angstig om 't hart is. Het spijt mij, juffrouw, dat gij

juist nu moest komen; ik hoop dat het weldra voorbij —"

„Als ik u ergens mede helpen kan, lieve Salome —" zeide Kathe hartelijk.

„Ik dank u, juffrouw Treesberg. Wees maar niet boos, dat het juist zoo treft en houd 't mij ten goede, dat ik nu ga. Misschien wilt gij het park wel eens zien — ik kom ook nu en dan wel eens bij u."

Zij ging haastig heen en Kathe sloop weder naar haar kamer, waar zij door het venster naar de daken van het slot aan de overzijde staarde. Dáár lag dus de doode, dien haar peettante de oogen had toegedrukt, om wien zij zoo stil en bleek was geworden! In welke betrekking zouden de beide oude menschen tot elkander gestaan hebben? Kathe dacht na, zij peinsde over het eeuwenoude raadsel van het menschenhart en in haar levendige verbeelding spon zij een geheelen roman om deze beide oude heerenhuizen.

Eindelijk sloeg zij een doek om; zij wilde het slot aan de overzijde wat nauwkeuriger gaan bezien, want de nevel omhulde het meer en meer. Zij sloop de gang langs, door het doodstille huis de trap af, de deur uit. Geen windje bewoog zich; het was een echte, stille, vochtigkoude Novemberdag; een breede kastanjelaan scheen regelrecht naar het gebouw te voeren. Langzaam ging het jonge meisje verder; het grove kiezel knarste onder haar voeten; hier en daar viel een laatst geel blad ter aarde; met een heesch geschreeuw vloog een zwerm kraaien voor haar op, die weldra in den nevel voor haar oog verdwenen.

Aan het einde der laan bevond zich een brug over een snelvlietende bergbeek, maar voor deze brug verhief zich een massief hek met ijzeren punten en ten overvloede stond nog op een plaat: „L'entrée est défendue!" — Aan de

overzijde lag het heerenhuis der Van Eberslebens; het water vormde hier de grensscheiding tusschen de beide tuinen.

Het oude zandsteenen gebouw met zijn ronden toren was op verre na zoo groot niet, als het Kathe eerst toescheen; vroeger misschien een klein jachtslot, was het waarschijnlijk door verbouwing vergroot. Het lompe, vierkante gebouw met zijne naar alle zijden vooruitspringende hoektorentjes, bevatte zeker slechts weinig kamers; maar een langwerpige vleugel van twee verdiepingen, blijkbaar van veel lateren oorsprong, strekte zich tot in het park uit. Op het grasperk, voor den grooten toren met den hoofdingang, stonden een paar oude kanonnen van gegoten ijzer en daarnaast hurkten drie of vier vrouwen, die ijverig kransen vlochten uit palmtakken en cypressenloof, zeker voor de lijkplechtigheid van den overleden heer.

Kathe wierp een schuwen blik op het oude, grauwe huis; een paar vensters aan de tuinzijde stonden wijd open — dáár lag zeker de doode. Een huivering overviel haar plotseling; zij keerde zich schielijk om en ging den weg weder terug. Hoe lang zou het nog duren, dan stonden ook in dit huis twee vensters open en lag haar peettante daarboven koud en stijf; God geve, dat zij dit hier niet meer zal behoeven te beleven.

Als gejaagd vlood zij naar haar kamer terug; zij haalde een handwerkje uit haar koffer en ging bij de kachel zitten met haar rug naar het venster. Maar wat hielp haar dat werk? Alsof gedachten zich door tapisserie lieten binden!

En weg vlogen zij, haar gedachten, ver weg van het heden, uit dit eenzaam huis, naar het verleden en wel regelrecht naar de hel verlichte balzaal. Kathes eerste bal en het ontstaan harer liefde vonden gelijktijdig plaats. De lui-

tenant Stephan, Kathe noemde hem den beste aller mannen, zij beminden elkander, hoewel zij het elkaar nooit bekend hadden. O, Kathe was zoo zeker van haar zaak! — Elke ontmoeting met hem riep zij heden in haar geheugen terug, ieder woord, zij het ook nog zoo onverschillig, dat zij sinds dien tijd met elkander gesproken hadden, sedert drie jaren.

Zij schrikte op. Voor het eerst kwam de angstige vraag bij haar boven, waarom hij nog nooit had gezegd, dat hij haar — —? Zij staarde met sombere blikken in de vlammen; een onuitsprekelijke angst overviel haar, een moedeloosheid, zooals zij nog nooit gekend had, een voorgevoel van iets bijzonder droevigs.

„Als er maar eerst berichten van huis waren; als ik hier maar weg kon!" zuchtte zij.

Zij roerde nauwelijks het middagmaal aan, dat Salome haar netjes voordiende. De oude berichtte tevens, dat hare meesteres nog altijd in haar stilzwijgen volhardde en dat ze alle spijs en drank had geweigerd; alleen had zij order gegeven, haar kleine oranjerie tot de laatste bloem te plunderen, en den doode te eeren.

„Salome," zeide Kathe, „zou het onder deze treurige omstandigheden niet beter zijn, dat ik maar naar huis terugkeerde?"

„Zeker niet, juffrouw; zeker niet. Ik reken vast op u! Geloof mij, vóór morgen zal zij zich hersteld hebben en ze heeft dan afleiding hoog noodig. Neen, ik bid u, blijf," zeide de oude vrouw zoo recht hartelijk; en Kathe legde zuchtend haar hoofd weder achterover in den stoel; zij moest zich voorloopig wel onderwerpen.

Met behulp van Salome sleepte zij een halve wagenvracht boeken uit de bibliotheek naar haar kamer; toen de lamp brandde en de gordijnen dicht getrokken waren, zat zij met

gloeiende wangen tot 's avonds elf uur nog te lezen; wat? Ja, dat wist zij zelf later nauwelijks meer. Goethe's leerjaren, eenige hartroerende almanak-novellen uit een tijd, dien zij niet begreep, toen men in weekelijk gevoel verging en elkander toch kreeg na ontelbare slagen van het noodlot. Met een verward hoofd wierp zij zich toen op haar bed en poogde te slapen; maar er kwam een andere gast, die in dezen vorm vreemd was voor een kind uit de stad. Een storm was losgebroken! Hoe geheel anders ruischte hij door de hooge boomen, hoe raasde hij rondom het geheel alleen staande huis! In alle tonen floot en zong hij zijn akelige wijzen; tusschenbeide was het, als hield hij plotseling den adem in om dan in nog doller jubel los te barsten.

Met een kloppend hart zat het meisje overeind in haar bed. Het knetterde in de kachel, het kraakte op den zolder; het was alsof de deur ieder oogenblik moest openspringen en iets vreeselijks de kamer moest binnenstormen. Eerst tegen den morgen sloten zich haar bruine oogen en zij ontwaakte laat, zwaar en dof in het hoofd. — De dag ging voorbij als de vorige; Kathe las en Salome was nog bleeker dan gister.

Tegen den avond bracht de oude knecht een brief van den post voor juffrouw Kathe Treesberg. Het was een dikke brief; het adres bleek van de hand haars vaders te zijn. Kathe scheurde haastig het couvert los; vier dichtbeschreven bladzijden van haar vaders duidelijk schrift en een korte brief van haar moeder rustten in de kleine meisjeshanden; haastig greep zij naar den laatsten en las in het schemerlicht:

„Mijn hartelijk geliefd kind,

De Hemel weet, hoe zwaar het mij valt, dat gij zoo ver van mij verwijderd zijt, nu gij een moederlijke vertroosting

zoo noodig hebt. — Gister middag liet luitenant Stephan zich bij uw vader aandienen en deed aanzoek om u. Hij zeide tevens, dat hij geen vermogen bezat en van uwe afwezigheid gebruik wilde maken, om kalm met uw vader te spreken; zoo toch de omstandigheden niet van dien aard waren, dat er na korter of langer tijd aan de vervulling uwer wenschen te denken was, dan achtte hij het zijn plicht zich terug te trekken, teneinde door een langdurige verloving, u niet van eene schoone toekomst te berooven. Ik geloof dat hij u innig liefheeft, Kathe; en heb ik goed in uw hart gelezen, dan zal u nu wel een bittere smart niet gespaard blijven. Wij hadden u gaarne gelukkiger gezien; maar gij zijt nog zoo jong; de wereld ligt voor u als een bloeiende tuin, waarin zich voor u zeker nog vele bloemen zullen ontsluiten. Laat den moed niet zinken en bedenk dat wij u zoo hartelijk liefhebben, dat een verloren liefde niet altijd een verloren geluk beteekent! — Zoodra Stephans verplaatsing geschied is, wachten wij u en ontvangen u weer met open armen. Bespaar u en hem nu een wederzien; 't zou toch voor beiden onnoodige kwelling zijn.

God behoede u, mijn lieve Kathe, en denk steeds aan

Uwe u hartelijk liefhebbende Moeder."

Het was donker geworden voor de oogen van het meisje; als bedwelmd vouwde zij den brief dicht; toen begon zij dien van haar vader te lezen.

Plotseling steunde zij luide en vloog er een bittere lach om haar mond.

„Stephan is een man van eer, Kathe," las zij, „moge zijn handelwijze ook door opgewonden jonge meisjes als prozaïsch veroordeeld worden. Geloof mij, het valt hem zwaar

van u af te zien, maar een snel besluit strekt den man tot eer. Toen hij zoo voor mij stond met zijn open gelaat, had ik hem veel liever geantwoord:

„Ik ben een rijk man; hebt elkander lief en denkt niet om het proza des levens; ik zal zorgen, dat geen kommervol bestaan uw deel worde in plaats van het droevige; ik zal mijne dochter niets meer kunnen meegeven dan een behoorlijk uitzet!" Het is hard, mijn kind, hard, dat er in de lente uwer liefde meer dorens dan rozen zijn. Maar gij hebt een sterk hart en zult ter wille uwer ouders kalm blijven. Velen hebben een treuriger lot dan gij! — Had Stephan mij niet verzekerd, te mogen gelooven, dat zijn genegenheid door u werd beantwoord, dan zou ik zijn aanzoek voor u verzwegen hebben; nu reken ik mij verplicht, u er mede in kennis te stellen; gij mocht hem anders verkeerd beoordeelen, als gij later soms vernaamt, dat hij moeite deed om een andere, want mijn kind, een man verdraagt lichter dan een vrouw een teleurgestelde liefde, wijl hij zich beweegt te midden van het bedrijvige leven, zoo vol afwisseling —"

Zij liet den brief vallen.

„Hij heeft u begeerd en is op hetzelfde oogenblik teruggetreden voor ellendige, stoffelijke hinderpalen!" Dat was het, wat de bittere lach om de lippen van het meisje beteekende —

Zij weende niet; met brandende oogen staarde zij naar buiten in den door den storm geteisterden tuin. Dat was dus de liefde, de heerlijke, hoog geprezen liefde, die alles duldt, hoopt en verdraagt?

Hoe deze dag voorbij ging, zij wist het niet.

Het zijn sombere, droevige uren, waarin een jeugdig menschenhart met zijn eerste teleurstelling worstelt. — Daar buiten raasde nog altijd de storm; hij wierp nu stroomen

waters tegen de vensters; in huis was het doodstil. Tweemalen kwam de oude Salome, eerst bracht zij de lamp met het avondeten en was toen bij de kachel blijven staan, alsof zij het meisje iets wilde vertellen. Toen Kathe echter onbeweeglijk in haar houding volhardde, ging zij heen, om later na negen uur nog eens terug te komen. „Juffrouw," fluisterde zij, „ik ken mijne freule nu reeds zoo lang, maar heden weet ik mij geen raad meer. Daar is straks een bediende gekomen van de overzijde en heeft een ijzeren kistje gebracht; zij heeft het geopend, en nu ligt ze daar als met een van koorts gloeiend gelaat — Ach, juffrouw — —" Een hevig schellen deed haar afbreken en haastig ging zij heen.

Was 't wonder, dat Kathe niet kon slapen? Zij trok een morgengewaad aan, bond 't haar in een grooten knoop en wierp zich op haar bed, terwijl zij naar den storm luisterde. Zij dacht, dat nu de zonneschijn uit haar jeugdig leven geheel verdwenen was en het nooit weer helder om haar heen zou worden. Alles wat zij tot nu liefgehad had, scheen haar op dit oogenblik onverschillig; wat haar vroeger vreugde verschafte, kwam haar nu flauw en kleurloos voor; 't stelde haar bijna gerust, dat zij hier nu zoo eenzaam was! — Zij hoorde de klok van het slot ieder kwartier slaan; hoe langzaam gaat de tijd, als men verdriet heeft!

Steeds krachtiger drong zich de gedachte op aan haar hart, dat hij haar eigenlijk in het geheel niet had bemind. — Neen, zeker niet, anders kon hij niet zoo spoedig terugtreden; echte liefde vraagt niet naar geld en goed! O, zij had hem zoo innig bemind, oprecht en vurig, en hij? „'t Is erbarmelijk!" fluisterde zij. Nu wilde zij hare genegenheid ook één, twee, drie uit haar hart rukken; morgen zou zij haar ouders schrijven. Wat zij wel dachten? Zij beminde luitenant Stephan niet — volstrekt niet! Daarbij stroomden de tranen uit

haar oogen en verborg zij haar hoofd diep in de kussens, om het niet uit te schreeuwen van smart en toorn.

Het was kwartier na twaalf, toen er aan de deur geklopt werd, zoodat zij verschrikt overeind rees. Het oude gelaat van Salome zag naar binnen.

„Vergeef mij, juffrouw, dat ik u stoor; de freule wil u spreken."

„Nu?"

„Ja, ik bid u, kom!"

De oude dame lag te bed; daarnaast stond de tafel met een lamp; het was een ouderwetsche, met den oliehouder naar haar toegekeerd, waardoor de schaduw op haar gelaat viel, zoodat Kathe in het eerste oogenblik de snelle verandering niet opmerkte, die met haar peettante was geschied. Zij hield onderscheidene papieren in haar handen en zag het meisje met een onderzoekenden blik aan.

„Kathe Treesberg, ik liet u in den nacht roepen," begon zij, „vergeef mijn ongeduld. Ik verzoek u, mij een dienst te bewijzen — mijn oogen kunnen dit schrift niet meer ontcijferen; lees mij deze bladen voor."

Zij reikte het meisje een pakket beschreven papieren.

„Ga zitten, zoodat ik u zie, maar ook uw lippen, als zij de woorden uitspreken. Zulk een jonge mond past bij zulke geschiedenissen uit het verledene."

Kathe ging zitten en sloeg de brandende oogen op het geschrevene.

„Klein-Herbendorf, Kerstmis 186 . ." begon zij.

„Halt!" viel de oude dame haar in de rede. „Wat gij leest, Kathe, zal u vreemd in de ooren klinken, want het handelt over menschen, die niet meer in leven zijn, behalve ééne. Daar, zie!"

Zij nam een étui van rood leder en reikte het geopend

over aan het meisje. Er lagen twee op ivoor geschilderde miniatuurportretten in, twee vrouwenbustes. De eene, boeide aanstonds het oog door buitengewone schoonheid; een langwerpig gelaat met oogen zoo groot en zoo vol gloed als men ze vindt in de studiekoppen der schilders, die hun modellen in Italië zochten; glanzig, goudkleurig haar over 't voorhoofd. — De andere, een wonderfrisch gelaat, maar een, zooals men op ieder kermis bij dozijnen vindt, met een uitdrukking van onschuldige vroolijkheid.

„Dat zijn de beide vrouwen," zeide de oude dame, „en dat is hij, terwijl ze een verbleekt portret van den muur bij het ledikant nam. Of liever, dat was hij, Hans Van Ebersleben! Zie eens, wat krullend bruin haar hij had, en wat levenslustige oogen? Toen waren het nog gelukkige dagen, Kathe Treesberg; in de oogen blijft het zitten, de ellende van het menschenleven en dat voor goed. Bleeke wangen, smartelijke trekken, zij verdwijnen weder, als men na de stormen nog rustig voortleeft en — nog jong is, maar in de oogen ziet men de tranen der smart levenslang. Niet, dat zij dof worden; misschien schitteren zij nog meer, maar men ziet het, ik weet niet waarom?"

Zij zweeg een oogenblik en hield haar fijne, magere hand voor haar oogen. Het was geheel stil in de kamer; alleen vernam men het tikken der pendule en het huilen van den Novemberstorm daar buiten. De franjes der gordijnen bewogen zich zacht en uit de bladen, die Kathe vasthield, steeg een geur op als van verdorde rozen; een geur uit het verleden, toen deze oude vrouw nog jong en schoon was. En toen de blik van het meisje op haar viel, was het, als weende zij achter haar hand.

„Begin, Kathe," zeide de oude dame zacht, „neen, neen, ik ween niet; dat heb ik verleerd; toen was ik nog een

kind. Het is mij zonderling te moede om 't geen nu komt; ik heb het nooit willen hooren en nu helpt het mij niets; immers de wil van een overledene moet geëerbiedigd worden."

„Als deze regelen onder uw oogen komen, Marie Sophie Van Herbendorf, ben ik niet meer in leven; men zal u het geschrift eerst brengen, als ik mijn oogen gesloten heb en dan zult gij van den doode toch hooren, wat gij den levende geweigerd hebt.

Marie Sophie, ik ben een oprecht man en gij — —? Maar gij zijt niet als de anderen en zijt het nooit geweest; ik weet het; ik wist het reeds, toen ik u voor de eerste maal zag. Het was op een besneeuwden Kerstmorgen, in de kerk bij de vroegpreek. Zij hadden mij te huis verteld, toen ik den vorigen avond met verlof kwam, dat de Herbendorfers een nichtje in huis hadden genomen, een dochter van den wilden Herbendorf op Schwenteborn, dien men kort geleden wegens schulden in de gevangenis had gezet, juist toen zijn vrouw, uw moeder, begraven werd. En mijn moeder voegde er bij, dat gij een schoon meisje waart, Marie Sophie, maar menschenschuw, vreemd en hoogmoedig — trots uw faillieten vader.

Ik wil mij niet beter voordoen, dan ik ben — ik ging uit nieuwsgierigheid naar de kerk; alleen om *u* te zien, stond ik zoo vroeg op, want ik was in die dagen zeer gezind ieder meisje na te loopen. Wat kon men ook anders doen in ons klein garnizoenstadje, dan dat!

Gij liet mij lang wachten, Marie Sophie, eer gij kwaamt. Ik stond in het donker bij de doopvont en keek strak naar u omhoog, tot mij mijn nek ten laatste pijn deed. Ik zie

nog de lichtkronen zich zacht bewegen boven het altaar, ik meen nog den dennengeur te bespeuren van het groen, dat men op den vloer van het kerkje gestrooid had. Als glimwormpjes schenen de lichten over de aandachtige hoorders in het schip der kerk en van het hooge koor klonken de heldere kinderstemmen zoo heerlijk naar beneden: „Dit is de dag, dien God ons schenkt." Ik weet het nog zoo nauwkeurig, zoo duidelijk, en daarop, hoe licht het werd in uw gestoelte! Ik zag aanvankelijk slechts de met bont omzoomde zijden kap der oude mevrouw Van Herbendorf, die aandachtig biddend nederknielde en achter haar werd uw hoofd zichtbaar, Marie Sophie, uw blond haar, de groote, met zwarte wimpers omringde, donkere oogen, die ik nooit weder vergeten kon! De sluier was u van het hoofd gegleden en gij hadt de handen gevouwen; maar bidden deedt gij niet, ik weet het, want uwe oogen staarden somber in het schemerlicht der kerk; niet zoo, als wanneer men tot God spreekt.

De geestelijke sprak van de zich over allen ontfermende liefde van Christus, dien God in de wereld gezonden had; uwe lippen vertrokken zich als tot spot! Ik weet niet, of dat mij aantrok, of was het het trotsche buigen van uw hoofd, toen ik u bij het hek van het kerkhof groette, zoo eerbiedig, alsof gij eene vorstin waart —? De oude Siedenburg ging u voor met zijn lantaarn; haar schijnsel viel op het besneeuwde pad: in sluier en pels gewikkeld, hing de oude tante aan uw arm en gij steldet uw schoon gelaat bloot aan den ijskouden morgenwind en de fijne sneeuwvlokken glinsterden op uw blonde lokken. Uw hoofd verhief zich ver boven dat der statige, oude dame en uw blikken gleden langs mij heen, alsof ik de bedelaar was, die u in den weg trad — neen, tegen hem toch waart

gij vriendelijker; ik heb het gezien, hoe gij hem een gift reiktet.

Ik ben u op dien morgen nageslopen; gij weet het, Marie Sophie, want gij hebt u omgekeerd bij de brug, die den tuin van Herbendorf met den onzen verbindt; uwe bloedverwanten namen kortheidshalve hun weg naar de kerk door onzen hof. Zij waren altijd goede vrienden, de uwen en de mijnen; dat er eenmaal een deur voor die onschuldige brug geplaatst zou worden, liet de eenvoudige samenstelling van boomstammen en schors toen wel niet droomen. Ja, Marie Sophie, gij hadt de brug ook feitelijk moeten laten afbreken, zooals gij het in den geest gedaan hebt! — Op dien Kerstmorgen volgde ik u ook over deze brug en toen stond ik nog lang in de dwarrelende sneeuw onder uw venster, tot het ginds over de bergen begon te dagen en het licht bij u werd uitgedoofd. Ik weet heden nog niet of gij het zaagt, hoe lang ik daar stond? Ik vermoed het wel; anders zoudt gij mij zeker niet zoo minachtend behandeld hebben, toen ik des middags in groot tenu kwam met vederhoed en sleepmantel om de gebruikelijke buurvisite op den feestdag te maken. Waarom zou ik het u heden niet bekennen, dat ik in de eerste vijf minuten mijn hart aan u verloor!

Het is waarheid, al wilde ik het mij zelf toen niet bekennen, wijl ik telkens weer met een andere schoone dweepte. — — — Gij wildet juist uit het salon ontsnappen, toen ik binnentrad, ge kwaamt niet dan ongaarne terug, omdat de beleefdheid toch niet toeliet heen te gaan. Toen stonden wij tegenover elkander; gij zeidet dat uw tante migraine had en ik meende dat de koude kerkgang er de oorzaak van was. Toen vroeg ik naar uw oom en de kleine ouderlooze kleindochter die op de kostschool te Genève was. Gij vroegt mij niet te gaan zitten en toen de heer des huizes binnentrad,

gingt gij heen. Natuurlijk weet ik dat nog en ook gij herinnert het u, Marie Sophie, hoewel gij eene oude, eenzame vrouw zijt geworden. Loochen het, als gij kunt en ook, dat ik uwe schreden volgde en zoo gelukkig was, wijl ik op de jacht mijn hand bezeerde en daardoor niet naar mijn garnizoen behoefde terug te keeren. — Herinnert gij u nog de whistavonden, Marie Sophie, in de gezellige kamer van tante Herbendorf, als daar buiten de storm huilde en de regen tegen de vensters sloeg, als dan de heer Van Herbendorf op het slecht papier der nieuwsbladen schimpte en gij zoo stil tegenover mij zat, de kaarten in uw fraaie hand en mij volstrekt niet wildet aanzien? Het was tegen de regels van het spel, zeidet gij: men mocht elkander niet aanzien, maar gij wildet 't niet, omdat mijn blikken te duidelijk spraken, omdat gij mij verstondt en toch niet wildet verstaan!

Hoe gij zoo zelden in ons huis kwaamt, alleen als gij wist, dat ik er niet was en hoe ik u toch eens overviel op zekeren avond.

— In de kamer mijner moeder schemerde het reeds; zij zat bij het venster en ik had mij, zooals ik als kind zoo gaarne deed, aan haar voeten neêrgezet, zoodat ik van de deur niet gezien kon worden. Wij spraken over allerlei, ook over u; met opzet had ik u gezegd, dat ik naar den houtvester wilde gaan, wijl ik wist, dat gij dan zoudt komen. En waarlijk, daar traadt gij binnen; mijn moeder, gehoorzaam aan een wenk, dien ik ongemerkt gaf, hield zich alsof zij alleen in de kamer was.

Toen heb ik voor het eerst gezien, dat gij toch een vrouw zijt, beide in liefde en smart, evenals iedere andere.

Gij hadt haar lief, mijne moeder; zij had een minzaamheid in haar wijze van doen, die gij zeker bij uwe tante Herbendorf gemist zult hebben en nu knieldet gij bij haar neder,

juist aan de andere zijde. Zij had haar boezelaar over mijn hoofd geworpen; gij zaagt het niet in de schemering: toen sloegt gij de armen om haar hals en met het hoofd tegen haar borst gevlijd, hebt gij zacht geweend. — Waarom, Marie Sophie? Mijne moeder zeide:

„Ween niet, kindlief, het zal beter worden, het zal beter worden, de wereld is rond en moet zich wentelen. — Ik heb al dien tijd stil gezeten; ik was zoo zonderling te moede; het was mij, alsof ik u uit de armen mijner moeder in de mijne moest nemen, om uw tranen weg te kussen. Mijn plan, om onverwacht uit mijn schuilhoek te komen en u te plagen, bleef achterwege; moeder zond u met een boodschap naar de huishoudster en ik ging haastig naar mijn kamer. Toen gij naar huis gingt, stond ik bij de brug; de maan scheen helder; ik zag duidelijk uw beschreid gelaat; het kwam mij nog veel schooner voor, dan vroeger in zijn kalme rust.

„Marie Sophie," vroeg ik, „mag ik u naar huis geleiden?" —

Of neen, ik noemde u freule Van Herbendorf! Gij boogt zacht uw schoon hoofd en zoo wandelden wij naast elkander door de lindelaan. Wij hebben geen woord gesproken; uw oogen staarden door de kale takken der boomen, alsof zij de sterren aan den helderen winterhemel wilden tellen en mij was het hart zoo zwaar en zoo vol! Iets eigenaardigs omgaf u, Marie Sophie; als rozengeur vloog het door het vertrek, toen gij binnenkwaamt en waaide het mij nu tegen uit de plooien van uw kleed, liefelijk als de centifoliëngeur in den zomernacht. — Ik was nooit een fantast, een dweper geweest; integendeel, ik gold onder mijn kameraden als de grootste materialist van allen; een lyrisch gedicht kon mij wee maken — bij u evenwel gevoelde ik, wat poëzie is.

„Goeden nacht, Marie Sophie Van Herbendorf," zeide ik

zacht bij de deur uwer woning. Als in gedachten reiktet gij mij de hand.

„Slaap wel, luitenant Van Ebersleben."

„Ik heet Hans," zeide ik en hield u bij de hand vast.

„Goeden nacht, heer Hans Van Ebersleben," herhaaldet gij nog eens; ongeveer zooals men doet, wat een kind wenscht; maar ik voelde, dat uw hand zacht beefde; toen gingt gij heen.

„Waarom weende Marie Sophie?" vroeg ik mijn moeder, toen wij na den avondmaaltijd alleen waren; mijn vader was bij den opperhoutvester te schaken.

„Wel, Hans, wat gaat u dat aan? meisjes schreien somtijds."

„Maar", zei moeder, „zij doet het niet uit een of andere gril; als zij weent is het om een geldige reden."

„Welnu, kind, meent ge dat het gemakkelijk valt van het paard op den ezel te komen, of te weten, dat een vader in arrest zit wegens schulden? Marie Sophie heeft een trotsch hart en van de genade harer bloedverwanten daar van de overzij te moeten afhangen, dat bevalt haar niet best. Ze zijn vreemd, die oude lui; ze behandelen haar zonder de minste verschooning. Hoe dikwijls denkt gij, dat het meisje wel hooren moet, dat haar vader een ellendeling is? —"

Ik wist genoeg, Marie Sophie; ik nam mijn muts en ging naar buiten in den tuin. De Februari-nacht was winderig en guur geworden, maar dat hinderde mij niet. Ik heb onder uwe verlichte vensters gestaan als een, die ijverzuchtig zijn kostbaarsten schat bewaakt. Ik herhaal, ik was nooit een dweper, Marie Sophie, maar bij u werd ik het. Al wat rein is en goed en schoon, al wat edel, uitstekend is in de wereld, vond ik bij u; en ik, anders zoo lichtzinnig,

was te moede, als stond ik voor een heiligenbeeld! In dien nacht legde ik bij mij zelf de gelofte af, u te beschermen tegen elke beleediging van de wereld, u te bevrijden uit de onwaardige plaats in het huis uwer bloedverwanten; dáárop gaf ik mij zelf mijn woord van eer, terwijl ik daar nog onder uw venster toefde en toen ik dit besluit eens genomen had, werd ik kalmer, dan ik in langen tijd geweest was.

Gij moet dat ook bespeurd hebben, Marie Sophie. Ik kwam niet meer op ieder uur van den dag bij u inloopen; ik bracht het zoover, dat ik mijn blikken bij het whistspel niet aanhoudend op u liet rusten; ik kon zelfs kalm aan 't scheiden denken, dat zoo spoedig op handen was. Ik wist, dat vóór ik heenging, het beslissende woord gesproken zou zijn.

Zoo was de laatste dag gekomen, een heldere, zonnige lentedag. Toen ik tot u ging, zag ik op de randen van den tuin leverkruid en sneeuwklokjes in vollen bloei en in de beek hingen de gele zaadbloempjes der wilgen. De spreeuwen vlogen over mijn hoofd naar hun nest en de zon scheen reeds brandend heet op de stoep van het huis. Gij bevondt u in de zaal, die geheel vervuld was van hyacinten-geur en zonnegloed; uw blonde vlechten schitterden in haar stralen als goud over uw bleek gelaat. Uw oom was niet te huis en tante ongesteld, zeidet gij, of ik het met uw gezelschap voor lief wilde nemen? — De kleine sofa in den hoek, waarop gij zat, beschenen door het rooskleurig licht, dat door de purperen gordijnen naar binnen viel — gij zelf — ik zou het nog kunnen teekenen; ik hoor nog den gezelligen slag der oude pendule op de servante, waarin tal van geschilderde porseleinen kopjes en beeldjes uwer tante werden bewaard. Ik hoor nog uwe stem, waarmede

gij naar mijn moeder vroegt, of zij ook bedroefd was, dat ik nu vertrekken moest?

„Mijn moeder, Marie Sophie? O ja, zij is bedroefd. Maar gij zult haar dikwijls bezoeken; de oude vrouw heeft u zoo hartelijk lief."

„Mij lief?" vroegt gij en lachtet daarbij zoo bijzonder en zacht, dat ik u verbaasd aanzag. Gij schuddet uw hoofd en maaktet een afwijzende beweging met een hand.

„Gelooft gij het niet?" vroeg ik gekrenkt.

„Neen, Hans Van Ebersleben, dat maakt niemand mij wijs! Één mensch heeft mij liefgehad, slechts ééne en dat was mijn moeder. Maar waartoe daarover te spreken? Wanneer vertrekt gij?"

„In het geheel niet! Als gij zoo voortgaat, Marie Sophie, blijf ik hier, om u te bewijzen, dat er meer dan één hart is, dat u — —" Gij werdt op eens even bleek als ik rood, maar gij zweegt. Ik zag alleen, dat uw oogen zich langzamerhand met tranen vulden.

Op eens zat ik naast u en vatte uw hand; de woorden stroomden van mijn lippen. Zekerheid wilde ik van u hebben, Marie Sophie, de zekerheid, dat gij mij voor altijd wildet toebehooren. Gij zaagt mij zoo vragend aan, alsof gij uit een zwaren droom ontwaaktet, als vertelde ik u een sprookje; toen naamt gij uw hand uit de mijne en legdet die met de andere gevouwen in uw schoot, terwijl gij droevig het blonde hoofd schuddet.

„Hans," zeidet gij, „gij weet niet, wat gij doet," daarop zweegt gij weder en zaagt mij met uw wonderschoone, van tranen parelende oogen aan.

„Ik weet het wel," riep ik, „en ik weet ook, dat het goed is, wat ik doe, Marie Sophie, en — —"

Gij sprongt overeind: „Oom komt!" Ik hield uw hand

vast en smeekte bij al wat u lief was in hemel en op aarde, mij nog een enkel gesprek toe te staan.

„Nu dan, Hans, ik ga heden avond een oogenblik naar uw moeder en gij moogt mij naar huis geleiden," fluisterdet gij hoogblozend en onttrokt mij haastig uw hand. Toen kwam oom binnen en gij vloodt letterlijk de kamer uit.

De oude heer toonde zulk een vergramd gezicht, als ik nog nooit van hem gezien had en verbergde schielijk een brief in zijn rokzak. Toen begon hij driftig de kamer op en neer te loopen en nam ternauwernood de gewone beleefdheidsvormen jegens mij in acht. Mij brandde de grond ook onder de voeten, ik moest naar buiten met mijn overvol gemoed.

„Adieu, oom," zeide ik verstrooid en bood hem de hand.

„Adieu, Hans!" antwoordde hij en hield mijn rechterhand stevig vast. Toen ik opzag, bespeurde ik een vreemden, vochtigen glans in zijn oogen.

„Hebt gij Marie Sophie ‚Adieu!' gezegd?"

„Ja — — dat wil zeggen — nog niet," gaf ik aarzelend ten antwoord.

„Zij liep zoo haastig heen."

„Hebt gij niets aan haar bespeurd, Hans? Was zij zeer treurig? Had zij geweend? Las zij geen brief toen gij kwaamt?" vroeg hij haastig.

„Neen, oom; mij dunkt zij is dezelfde als altijd, niet vroolijker, maar ook niet droeviger."

„Zoo — nu — nu vaarwel, Hans; houd u goed." De oude man liet mijn hand los en ging naar het venster. Ik draalde nog met heengaan; ik besefte dat er iets gebeurd was, iets, dat ook u betrof en de vraag lag mij op de lippen. — O, waarom heb ik niet gesproken!!

Maar uw oom bleef kalm staan met zijn rug naar mij toegekeerd; maar toen ik de kamer verliet, hoorde ik een

geluid, half zuchten, half kreunen. — Ik ging en had, door de gedachte aan u, aan mijne liefde, weldra het zonderling voorval vergeten,

Ik kon nauwelijks den avond afwachten, Marie Sophie; lang voor de schemering viel, was ik in de kamer mijner moeder; ik droeg reeds weder mijn uniform en mijn koffer stond gepakt. Ik was gejaagd en onrustig; de tabak wilde mij niet smaken, de wijn des te beter; ten laatste nam mijn moeder mijn glas weg.

„Zoo, Hans; met den bonten rok is zeker de dorst ook teruggekomen. Gij hebt, geloof ik, reeds wat te veel? — Jongen, wat zijt gij van daag wonderlijk!"

Weet gij, Marie Sophie, wat kwelling, wat marteling het wachten zijn kan? Minuut op minuut verliep; gij kwaamt niet. — Eindelijk hield ik het niet langer uit in de kamer; ik ging naar beneden in den tuin. De lucht was zacht en vochtig, de hemel bewolkt, hier en daar zag men slechts een fonkelende ster; een warme damp steeg op uit den grond, overal rook het naar viooltjes. Bij de brug vond ik u, Marie Sophie, als hadt gij op mij gewacht. Gij droegt, evenals toen ik u voor 't eerst zag, een kanten doekje om het hoofd; uw gelaat staarde mij doodsbleek aan in het onzekere schemerlicht van den avond. Wij stonden tegenover elkander — toch niet, ik lag voor u op de knieën, greep de plooien van uw kleed en smeekte u om slechts een weinig hoop, wijl ik het niet begrijpen kon, dat gij ‚neen!' tegen mij gezegd hadt en nog eens ‚neen!'

„Sta op, Hans Van Ebersleben; ik ben te oprecht, om u hoop te geven, „ik bemin u niet," zeidet gij zoo koel, zoo klaar, zoo duidelijk, dat het mij ijskoud over de leden liep en mijn trots geweldig werd wakker geschud. — Ik sprong overeind en trad achteruit.

„En heden morgen?" riep ik, „heden morgen?"

„Avond en morgen zijn niet altijd gelijk," was uw antwoord.

„In dien korten tijd kondet gij — —"

„Een droom verdrijven," vielt gij mij in de rede, terwijl gij uw hand over uw voorhoofd liet gaan. Het was zoo stil rondom ons, alleen de beek kabbelde zacht en uwe donkere oogen staarden als afwezig langs mij heen in de verte.

„Marie Sophie," zeide ik smeekend, „gij verbergt iets voor mij; het is niet waar, wat gij zegt?"

„Ik weet niet wat gij bedoelt," antwoorddet gij op onverschilligen toon, zonder mij aan te zien. „Ik zeide u immers de reden; ik heb u niet lief, zooals een meisje den man beminnen moet, wiens vrouw zij worden wil!"

„Vaarwel, Marie Sophie!"

Gij boogt uw blond hoofd; „vaarwel, mijnheer Van Ebersleben."

Ik wilde gaan, God weet, hoe diep mijn hart gewond was; toen was het uw stem, die mij terugriep. Gij stondt nog op dezelfde plek en strektet uw hand uit. „Ik dank u, Hans," spraakt gij en hieldt een oogenblik mijn rechterhand vast; uw lippen bewogen zich, als wildet gij er meer bijvoegen. — Toen keerdet gij u haastig om; ik bleef staan op de plek, waar gij stondt en zag u na, tot uwe slanke gestalte in de duisternis van den tuin verdween. Toen ben ik naar mijn kamer gegaan en heb bitterlijk geweend, voor het eerst weder, sinds ik een knaap was.

Den volgenden morgen keerde ik naar mijn garnizoen terug. Ik had mij voorgenomen, u te vergeten; ik leidde weder het oude leven, misschien nog een weinig wilder en woester; maar tusschenbeide werd ik als opgejaagd van wijn

en spel, wierp mij te paard en reed mijlen ver, omdat ik altijd uwe oogen en uw bleek gelaat voor mij zag.

Van huis kwamen tusschenbeide klachten; ik verteerde te veel geld en mijn moeder schreef: het was te wenschen, dat ik een verstandige vrouw trouwde. — Twee jaren hield ik het vol, om niet te Herbendorf te komen; ik wilde u niet zien, wilde het mij zelf niet bekennen, dat mijn hart nog altijd leed — ter wille van een meisje, dat mij versmaadde. — Eindelijk kwam mijn moeder dien winter eenige weken te Berlijn; zij had een nichtje bij zich, een bruingelokt, beweeglijk persoontje, dat gaarne 't leven doordanste, altijd lachte, het liefst met neef Hans onder de linden wandelde en mijne moeder „mamaatje" noemde, omdat de hare gestorven was. Ik weet zelve niet hoe het kwam; maar eindelijk hadden zij het door praten zoover gebracht, de lieve familie, neven en nichten, en ik kon mijne moeder, die juist acht dagen weder te huis was, de door haar zoo vurig gewenschte verloving bekend maken.

Het was zulk een ‚goede partij' die ik deed en Leonie's vader was iemand van zulk een onbesproken gedrag! Of een paar menschenharten overeenstemmen, is de tweede vraag — eerst betrekkingen nietwaar, Marie Sophie?

Toen ik voor Leonie's kamerdeur stond, toegerust met het jawoord haars vaders en den zegen der geheele familie, dacht ik aan u, arme, trotsche vrouw, dacht ik er aan, dat gij mij versmaad hadt.

„Zij heeft mij niet willen hebben," fluisterde ik, „nu dan, vooruit maar! Ééne moet het ten slotte toch zijn!"

Ik had nooit in mijn brieven naar u gevraagd; moeder had ook nimmer uw naam genoemd. Nu schreef zij:

„Laat ik het u nu maar bekennen, Hans, ik heb mij eens zeer bezorgd gemaakt over u, maar gij moogt mij niet uit-

lachen. Ik dacht namelijk dat gij tot over de ooren op Marie Sophie Van Herbendorf verliefd waart; die gedachte heeft mij wezenlijk zeer bezorgd gemaakt. Nu ben ik gerust. Het was niets voor u geweest; zij is een zonderling meisje — sedert die historie met haar vader — maar dat weet gij zeker ook nog niet. Op den dag van uw vertrek kregen zij aan de overzijde het bericht, dat hij valsche wissels gemaakt had. Het moet vreeselijk geweest zijn, toen Marie Sophie het vernam; mevrouw Van Herbendorf vertelde het mij in vertrouwen — zij was voor dood weggedragen; zoo had zij uren lang gelegen, tot haar oom met wanhopende stem haar gebeden, en weer gebeden heeft, onder verzekering dat hij alles doen zou, om de schande geheim te houden, wat met groote opoffering door hem voor zijn ontaarden broeder en het behoud van zijn goeden naam geschied is. Ik geloof niet dat er veel van bekend is geworden; in ieder geval niets dan losse geruchten.

Nu, sedert dien tijd, wilde ik zeggen, is Marie Sophie als met handen omgekeerd. Zij kan dagen lang geen enkel woord spreken; bij mij kwam zij slechts eens; zij zat bijna een kwartier als wezenloos op haar stoel bij het venster en toen ik haar vriendelijk zat te troosten, vloog zij op en liep heen zonder afscheid te nemen. — Het arme kind! Daar staat zij nu in de wereld, en kan zien, hoe zij het leven doorkomt, zonder vermogen, met zulk een vader! — Bij haar bloedverwanten hier wandelt zij juist niet op rozen; het ligt ook veel aan haar; zij is zoo koel, zoo vreeselijk onverschillig; — de oude vrouw klaagt vreeselijk over haar — zij doet alles als in een droom. Nu, in allen gevalle was zij geen vrouw geweest voor mijn lieven, goeden jongen, voor wien ik zijn frissche, vroolijke bruid juist zoo recht geschikt vind."

Zoo schreef mijn moeder, Marie Sophie; weet gij, hoe ik

te moede was op dat oogenblik? Als iemand, die onherroepelijk voor zich verloren ziet, wat hem het heerlijkste op de wereld toescheen, wat hij liefhad met zijn gansche ziel en dat een donker, rampzalig toeval hem ontroofde. Dat hij ook nog het bittere woord tot zich zelf moest zeggen: „te laat, voorbij!"

Maar het is uw schuld, Marie Sophie; gij toch waart niet oprecht jegens mij — kendet gij zóó weinig de liefde? Ik had niet van u afgezien, al waart gij de dochter geweest van een ter dood veroordeelde! Wat gingen mij al de anderen aan? Ik wilde immers u, u alleen; ik meende het zoo eerlijk met u. Marie Sophie! Van u, arm kind, was het edelmoedigheid, maar een valsche; hoe kondt gij helpen, dat het zoo was?"

Toen had ik dan een vrouw; wij reisden naar Parijs, daarop naar Italië en eindelijk terug naar het ouderlijk huis. Ik verliet den dienst en nam het landgoed over.

Wat er al niet gebeuren kan, in zulk een kort tijdsverloop! Het kleindochtertje, de erfgenaam uwer bloedverwanten was aan een kinderziekte bezweken, de smart wierp uw tante op het ziekbed, waarvan zij niet weder opstond; den ouden man druktet gij juist vier weken later de oogen toe; toen waart gij geheel alleen op Groot-Herbendorf, trouwens als bezitster.

Dit verhaalde mijn moeder mij, toen ik weder na langen tijd aan de oude ronde tafel zat. Zij vertelde mij ook, dat gij uw vader bij u hadt, hoe ieder het afkeurde, dat gij hem in huis hadt genomen, wijl hij dronk, halve nachten met uw houtvester kaart speelde en minnarijen aanknoopte met de dagloonsters. Dat gij geduldig uw lot droegt en moedig tegen mijne moeder hadt gezegd:

„Ik kan hem toch niet in het slijk laten omkomen!"

Zij hadden u gevraagd, waarom gij hem niet naar Amerika hadt gezonden? Toen lachtet gij en zeidet:

„Hij kan mij niets ergers aandoen, dan hij reeds deed."

Ik weet niet of en wanneer zij u verhaald heeft, dat ik getrouwd was of dat gij het vernaamt, toen gij mijne vrouw aan mijne zijde zaagt? Zij wilde natuurlijk alles zien en trok mij mede naar de brug; als in een droom wandelde ik naast haar; haar vroolijk lachen klonk vreemd door den stillen tuin; bedwelmend sterk geurden de vlier en jasmijn door de paden en van de overzijde klonk het zingen der knechten en meiden, die rusttijd hielden. Op eens stondt gij voor mij, Marie Sophie, even rechtop, even bleek en trotsch als ik u gezien had dien laatsten avond, en uwe groote, donkere oogen dwaalden van mij naar de kleine vrouw, die zoo vast aan mijn arm hing en dan weder naar mij, zoo vreemd, verwijtend, zoo droevig dof door leed en smart — langzaam keerdet gij u om en gingt langs den kortsten weg naar huis. De ontmoeting had nauwelijks een minuut geduurd, maar toen wist ik, dat gij mij toch hadt liefgehad, even lief als ik u! Den volgenden morgen echter sloot het hek de brug voor goed en sedert hieldt gij uw hart evenzoo gesloten.

Dat waren treurige dagen, Marie Sophie; of denkt gij, dat ik niet geleden heb, veel meer dan gij! Want dagelijks, ja ieder uur zweefden mijn gedachten over het hek heen naar u, vol smachtend verlangen en naast mij stond zij, die toch alleen aanspraak had op mijn geheele bestaan.

En gij werdt nog schuwer, nog meer teruggetrokken en trotscher, Marie Sophie. Niets was u overgebleven, dan uw vader, over wien gij u schamen moest en alleen voor hem hebt gij geleefd, jaren lang geleefd, terwijl gij altijd uw best deedt zijn ruw gedrag geheim te houden en hem tot

u op te heffen uit zijn verpeste atmosfeer — en altijd te vergeefs. — Wat moet gij in dien tijd gestreden en geleden hebben, gij arm hooghartig meisje, alleen met dien woesteling? Ik zie u nog met hem rijden; gij dwongt u met geweld tot een glimlach en toch wist ieder, dat uw bedienden den man daar naast u, 's avonds smoordronken te huis gebracht hadden; men vertelde elkaar, dat gij, als hij met u ter kerk zou gaan, hem eerst een geschenk in geld moest beloven, om hem daartoe te bewegen! — Gij speeldet komedie met een bloedend hart; — en toch wisten de menschen hoe het er achter de schermen uitzag.

Toen kwam de dag, Marie Sophie, de vreeselijke dag, waarop uw kamenier mijn kamer kwam binnenstormen en mij smeekte bij u te komen. — Het was een sneeuwige Kerstavond; ik hing juist gekleurd suikergoed in den Kerstboom voor mijn kind en dacht aan u, hoe eenzaam gij 't hebben moest in de ontzettende ledigheid uws harten, dat ik u halen moest bij den helder verlichten boom en tot u zeggen:

„Rust uit, Marie Sophie, en is er nog iets in de wereld, waarvoor het waard is te leven, zie dan in de kinderoogen en geloof aan vrede, geloof aan liefde, aan vriendschap —"

Ik sprong over het hek en wondde mijn hand bloedig; ik vloog het pad langs, het huis binnen, in uw kamer en vond u — voor uw opengebroken schrijftafel. Uw handen speelden met eenige papieren zonder waarde, gij lachtet zacht en hartelijk als over een kostelijke grap; toen gij mij zaagt, lachtet gij nog meer, sprongt overeind, legdet de handen op mijn schouders en vroegt, waarom ik zoo treurig was? Salome stond er bij met een doodsbleek gelaat en fluisterde mij toe, dat de oude heer uw schrijftafel had

opengebroken en behalve een beduidende som gelds, ook uwe juweelen had genomen, om daarmede spoorloos te verdwijnen. Toen gij het ontdektet, meendet gij, dat het een der dienstboden geweest was, maar toen, zoo langzamerhand — hadt gij begrepen wie de dief was en sedert deedt gij niets dan lachen. — Marie Sophie, het was verschrikkelijk dat lachen, vreeselijk de tijd, die toen volgde. Uw bleeke lippen bekenden mij in de verwarring van uwen geest, wat zij vroeger zoo heldhaftig verzwegen, dat gij om dien vader uwe liefde had opgeofferd! Ach, Marie Sophie, waart gij toch openhartig jegens mij geweest!

Hoe lang gij krank waart? — Toen uw geest weer vrij werd, toen gij langzamerhand hersteldet, was uw jeugd voorbij en gij bleeft, wat gij altijd geweest waart, eenzaam, afgezonderd van de wereld, leidet een zonderling leven als oude vrouw; zelfs van mij wildet gij niets weten. En langzamerhand stond ook ik alleen. Mijn ouders en mijne vrouw waren reeds sinds lang gestorven; eindelijk ook nog het eenige wat mijn leven verhelderde — mijn zoon! — Onze huizen stonden tegenover elkander; tusschen ons ruischten de boomen van het park, die gezien hadden hoe gij eenmaal afscheid van mij naamt. Over onze bergen stormde de winter en trok dan weer de lente, in gestadige afwisseling, en tusschen ons stroomde het water nog even zacht kabbelend of klaterend als vroeger. Maar over de brug voerde geen pad meer tot u. Wij hebben elkander van aangezicht tot aangezicht niet wedergezien. Alleen zie ik menigmaal van uit mijn venster uwe nog altijd schoone gestalte door de lanen van den tuin wandelen, en de menschen zeggen, dat gij bij al uw trotschheid en eigenaardigheden een warm hart hebt behouden. Somtijds, als de herfstregen tegen de ramen van mijn stille kamer klettert en de storm de boomen schudt, is het mij, alsof ik naar

de overzijde moet, om met u bij den haard te zitten en bij het schijnsel der vlammen van onze jeugd te spreken. Op zulke dagen heb ik geschreven, wat hier voor u ligt. Zóó komt het, Marie Sophie, dat uw beeld voor mij staat in al de schoonheid der jeugd, die u eenmaal eigen was, zóó trotsch, zóó koel en toch zoo beminnelijk, met uw glanzend goudkleurig haar en de zielvolle oogen. —

Ik neem uw beeldtenis mede in het graf. Maar één ding heb ik mij steeds te vergeefs afgevraagd, Marie Sophie Van Herbendorf: waarom gij niet gelukkig hebt willen zijn, en waarom gij niet oprecht zijt geweest? — Er zou dan veel, zeer veel anders geworden zijn met ons; nietwaar Marie Sophie?"

Kathe zweeg. Haar peettante lag nog altijd zoo, de fijne hand voor de oogen, maar waaronder het jonge meisje dikke droppels zag te voorschijn komen. Ook zij was niet langer bij machte haar tranen in te houden, die zij onder het lezen moedig had bedwongen; met vochtige oogen en blikken vol innige deelneming zag zij naar de onbeweeglijke gestalte der oude vrouw, in wie al de smart van een treurig verleden vol ontbering weder wakker was geschud door dit schrijven, dat bijna verwijtend toch van een liefde getuigde, door jaren en levenslot te vergeefs bestreden. Wat smart moest zij niet geleden hebben, hoe geworsteld en gekampt met haar trotsch hart! Kathe vroeg zich zelve, of zij in staat zou geweest zijn, zulk een leven te verdragen. Onwillekeurig vergeleek zij zich zelf en haar verdriet met haar peettante. En als een electrische schok trof het haar en vertoonde haar nu den geliefde in een geheel ander licht, dan waarin zij hem vroeger beschouwde. Hoe had zij toch zoo slecht van hem kunnen denken! —

Ieder blik van hem, elk woord stond haar helder voor oogen; o, foei, hem voor zoo kleingeestig te houden! Kon hij niet innig, diep treuren om zijn Kathe, van wie hij moest afzien om haar voor een ellendig leven te bewaren? O, zij was zoo dwaas geweest, had hem minachtend en toornig ‚prozaïsch' genoemd; zij had zijn eerlijke, trouwe handelwijze niet begrepen.

„Ik dank u, Kathe Treesberg," klonk haar nu de stem der oude dame in de ooren, „laat mij nu alleen, ik heb rust noodig."

Kathe ging heen en zat den halven nacht voor den brief haars vaders en toen zij hem weder in het couvert wilde doen, ontdekte zij nog een briefje, dat zij in haar opgewondenheid over het hoofd had gezien. Het was immers zijne hand! Zij drukte het aan haar lippen en las toen in trouwe, eenvoudige woorden:

„Het zou oneerlijk zijn, als hij haar wilde overhalen, om haar schoone meisjesjaren in een eindeloos lange verloving door te brengen, om haar daarna in het beste geval een karig lot aan zijne zijde te kunnen aanbieden. Dat hij haar liefhad, wist zij en hij voor zich zou deze liefde nimmer ontrouw worden. — Zij moest hem deze openhartigheid vergeven; hij was het aan haar geluk verschuldigd en zij zou daaruit kunnen besluiten, hoe onuitsprekelijk lief hij haar had, hoe dierbaar zij hem was. Dat was geen liefde, die in den eersten roes zoo maar blindelings het voorwerp harer genegenheid aan zich verbond."

„Alsof ik u ook niet trouw zou blijven, Willie!" fluisterde zij, en met gloeiende wangen zette zij zich neder en schreef:

„Hartelijk dank voor uw schrijven; ik versta u en heb er

u te meer om lief; ik ben zoo trotsch op u, dat ik het niet zeggen kan! God behoede u en voere onze wegen nog eens samen; ik blijf getrouw.

Kathe."

En aan haar ouders: zij mochten haar den brief vergeven; zij zou met genoegen blijven en was met alles tevreden. — Zij moesten over haar niet bezorgd zijn; zij was niet bedroefd. Zij wist immers nu eerst, hoe lief Stephan haar had.

Toen de morgen aanbrak, stond zij voor het venster en zag naar beneden in den in nevel gehulden tuin; langzamerhand trok de mist op tot den gevel van het heerenhuis der Eberslebens en bleef als een vochtige sluier nog in de kale boomen hangen. Het jonge meisje zag nadenkend naar de overzijde.

„Zulk een klein stukje grond tusschen hier en ginds, en toch ligt er een geheele wereld van ellende tusschen! Zij vouwde de handen en haar lippen fluisterden zacht:

„God make het beter met ons!" Dag op dag verliep: de winter kwam met zijn stormen maar ook met glinsterende vorst en sneeuw, zoo wit en zacht als Kathe het in de stad nooit kende. Zij zat echter den geheelen dag in de kamer harer peettante; zij was er niet weg te krijgen. Zij las voor, legde de kussens van het bed terecht en praatte met haar; zij verdrong zelfs nu en dan bijna Salome. —

Eerst langzamerhand had zij het ernstige lachje weer om de oude lippen kunnen tooveren, want dien avond, toen het meisje de laatste woorden van den overledene had voorgelezen, die het eenzame vrouwenhart alléén had liefgehad, was zij niet weder in de kamer der zieke toegelaten. Door duizend kleine listen, waarbij zij in Salome een trouwe helpster vond, was het haar eindelijk gelukt en toen zij eerst één voet daarbinnen had gezet, nam zij haar plaats in en liet zich niet weer afwijzen.

Op zekeren avond hield haar peettante de kleine, warme meisjeshand vast, die zoo gemakkelijk en zacht de kussens voor haar wist te schikken, en drukte zij die op haar brandende, nog altijd zoo schoone oogen. Het was een schuwe, stille liefkoozing, maar Kathes blank gelaat kleurde van blijdschap.

Ja, wel zag zij bleek en menige traan viel 's nachts op haar kussen of op de bladen van haar dagboek, dat zij onlangs begonnen was — voor hem. Daaruit zou hij eenmaal zien, dat zij dagelijks aan hem gedacht had, dat zij hem getrouw was gebleven! Maar menigmaal ook zonk het blonde hoofd op de bladen; het viel zoo onuitsprekelijk zwaar, jaar uit, jaar in te blijven hopen zonder eenigen vasten grond. Welk een gelukkig toeval zou er ook kunnen komen? Het hoogste lot? Ach, zij speelde te huis volstrekt niet, en eigenlijk was het ook niet goed, dacht Kathe.

Somwijlen maakte zich een wanhopige stemming van het meisje meester; het mag toch niet zoo zijn; wij hebben elkander immers zoo lief!" dacht zij dan. — Ach, hadden haar peettante en Hans Van Eberleben elkander ook niet even lief gehad?

Van huis kwamen altijd goede, hartelijke brieven. Ieder miste haar — ach, en Kerstmis stond voor de deur. Het vorige jaar had Stephan den feestavond met hen in de lieve, oude huiskamer doorgebracht en heden — het was toch al te droevig! Toen zij bij haar peettante kwam, zat deze overeind in het bed en schreef met reusachtig groote letters een brief.

„Ik vraag of uwe ouders u de Kerstdagen bij mij willen laten, Kathe," zeide zij. „Het zijn mijn moeielijkste dagen, weet gij; — maar ik verlangde nog eenmaal dan een vroolijk gelaat voor mij te zien; sinds mijn kinderjaren weet

ik niet meer hoe dat er uitziet. — — Maar blijft gij ook gaarne?"

Kathe knikte, maar de tranen stonden haar in de oogen.

De oude dame zag het meisje onderzoekend aan; toen schreef zij verder.

Het Kerstfeest kwam steeds nader en tusschenbeide was het Kathe, als drong ook iets van de heilige feestvreugde hier door het oude huis. — Haar peettante had zooveel te schrijven; Salome bracht de brieven altijd zoo voorzichtig weg, opdat Kathe de adressen niet zag en de oude knecht draafde zoo haastig in zijn mantel met zeven kragen naar de post.

„Als de Kerstavond maar eerst voorbij is," zuchtte Kathe en pakte een groote kist met handwerken in voor haar ouders en broeders.

Eindelijk was de 24ste December gekomen. De peettante lag zeer stil in haar ledikant en liet zich door Kathe het Kerst-evangelie voorlezen. Buiten stoof zacht de sneeuw in groote vlokken en als nieuwsgierig hechtten zich eenige aan de vensterruiten, als wilden zij zien, wat men daarbinnen uitvoerde in de gezellige kamer met het helder brandende vuur in den haard. In de gang hoorde men tusschenbeide het zachte gerinkel van Salomes sleutelbos; zij had het bijzonder druk.

„Eere zij God in de hoogste hemelen, vrede op aarde, in de menschen een welbehagen — Amen!" eindigde Kathe eerbiedig. Toen zwegen beiden.

„Nu steken zij te huis weldra den Kerstboom aan," zeide het jonge meisje ten laatste, als in gedachten verzonken.

„Ja, ja — het zal hier wel eenzaam zijn, Kathe; maar bedenk dat gij een oude, vermoeide vrouw een paar uren wat gemakkelijker doet doorbrengen."

„O, zoo meende ik het niet!" riep het meisje verschrikt, „zeker niet!"

„Kathe," ging de oude dame voort, „op Kerstavonden geeft men elkander geschenken; dat is een oud gebruik. — Een Kerstboom heb ik niet voor u kunnen maken; wilt gij hem in volle pracht zien, ga dan morgen vroeg in den tuin; daar staan zij met hun groene takken, bedekt met donzige, helder witte sneeuw, die fonkelt en schittert in Gods zon als louter diamanten. Maar ik wil u toch iets geven, een kleinigheid, Kathe, een gedachtenis aan mij, dat gij uw gansche leven lang in eere moet houden — dat moet gij mij beloven."

„O, zeker!" zeide Kathe verlegen; zij dacht aan een der porseleinen beeldjes, die zij altijd zoo bewonderde.

„Hoe laat is het, Kathe?"

„Vijf uur, tante Marie Sophie!"

„Het is vreemd, Kathe — ik maak mij angstig of ik wel goed doe met u dat te schenken —!"

Kathe dacht: het was zeker een aandenken, waarvan haar peettante moeielijk kon scheiden.

„Nu kunt gij mij wel een weinig alleen laten, Kathe."

Het jonge meisje stond op om heen te gaan; toen de oude vrouw de hand naar haar uitstrekte, zei ze zacht: „God zij met u, Kathe; kom straks terug."

Kathe ging. In de gang brandde de lamp reeds en Salome verdween juist door een deur. In gedachten verzonken schreed zij over het tapijt — wat of Willie nu wel doen zou? Of hij ook aan haar dacht en aan den laatsten Kerstavond? Toen schonk hij haar een paar bloemvazen vol frissche, geurige viooltjes.

Zij opende de deur der kamer met de muurschilderingen, die zij doorgaan moest, trad een oogenblik aan het venster,

zag in den besneeuwden tuin en trad toen haar kamertje binnen. De lamp brandde op de tafel; het was hier warm en gezellig, maar het rook niet naar dennengroen of viooltjes. — Ach, en op Kerstavond is het zoo hard, alléén te zijn! Niet eens een kist van huis. —

Maar daar stond immers iets achter de lamp onder een witten doek verborgen? Zij lachte: „Het geschenk van tante!" En lachend bleef zij staan, om zich zelf nieuwsgierig te maken, wat het toch wel wezen zou? Alle zeldzaamheden der glazekast dwarrelden haar voor de oogen — zou het het rococo herderspaar, of de bloemenmand van Sèvres-porselein zijn? Eindelijk stak zij de hand uit en trok den doek weg.

„Een papier!" zeide zij, „en beschreven: „Het origineel om vijf uur dertig van den trein te halen!"

De bevende meisjeshand maakte nu het pakje los, plotseling lag zij op de knieën bij de tafel, voor een kleine photographie in eenvoudige lijst.

„Stephan! Willie!" — Het was immers niet mogelijk, en dáár — een kaartje van zijn hand: „voor mijne bruid" las zij, „voor mijne bruid — —!"

„Het is hoog tijd, juffrouw, de bel heeft reeds geluid!" riep de oude knecht met de zeven kragen. Zij sprong als bedwelmd op, liet zich den mantel omhangen, trok haar kap over de blonde lokken — snelde als gejaagd de trap af, het huis uit. Een heerlijke sneeuwlucht kwam haar tegen; zacht zweefden de witte vlokken naar beneden; de huizen van het dorp lagen zoo stil voor haar onder de besneeuwde daken; hier en daar echter was reeds een venster helder verlicht en allerlei Kerstavond-geluiden klonken over de straat. Uit den bakkerswinkel drong de geur der feestkoeken naar buiten bij vroolijke stemmen en daar beneden schitterden reeds hel de vensters van het kleine stationsgebouw. —

Kathe vloog letterlijk den weg langs en het perron op. Daar verdrong zich een talrijke menigte, louter gelukkige menschen, dacht zij; ach, zij wist immers zelve nog volstrekt niet wat met haar gebeurde en hoe zij hier gekomen was? Daar werden twee gloeiend roode lantaarns zichtbaar; om den rand van het woud kwam het ijzeren monster snuivend en hijgend nader. — Het hart stond Kathe bijna stil; was het dan geen droom?

O, neen, zij had hem erkend; daar stond hij in de verlichte coupé.

„Willie!" wilde zij roepen te midden van al de menschen, die zich om haar verdrongen, maar 't kwam er niet toe, want een flinke kus sloot haar den mond; zij stond plotseling geheel in den mantel gewikkeld, dien hij droeg.

„Mijn meisje!"

„Ach Willie, bestaat er nog tooverij? En mijn ouders —?"

„Mama volgt morgen —"

„Maar, Willie, hoe is het toch gekomen?"

„Kom maar, kom; wij moeten vóór alles uw peettante bedanken."

„Tante Marie Sophie? Maar hoe — —"

Weder ging zij door het dorp, nu aan zijn arm en toen zij om den hoek kwamen, lag het oude heerenhuis voor hen; een rij helder verlichte vensters blikte den komenden vriendelijk tegen. —

„Maar Willie!" riep Kathe nog eens, toen zij elkander weder gekust hadden.

„Ja, ziet gij, liefste, uw peettante zond mij op zekeren dag een procureur op den hals, die mij iets overhandigde — nu, gij weet wel, dat, wat men in dit prozaïsche leven nu eenmaal noodzakelijk behoeft, wil men zijn lieve, kleine vrouw een aangenaam te huis bereiden. Maar vreemd is

het — zij schreef mij: zij had het zoo goed gevonden, dat ik zoo oprecht geweest was! — Kunt gij mij ook zeggen, wat dat beteekent?"

„Ja, Willie — het is een treurige geschiedenis, later. — Nu — —"

„Nu willen wij uw peettante gaan bedanken, Kathe!"

„O, en ik dacht aan een porseleinen beeldje," zeide het meisje, met oogen tintelend van geluk.

Een oogenblik later lag daar boven een blond meisjeshoofd over de hand der eenzame, wonderlijke peettante gebogen en kon door tranen van dankbaarheid niet spreken; de andere hand der oude dame hield de jonge, wakkere officier omsloten.

„Niet danken, niet danken," zeide zij, „ik ben zoo blij, dat ik toch eens weet, hoe gelukkige menschen er uitzien." —

Uit het huis harer peettante is Kathe het volgend voorjaar als bruid naar de kerk gereden. Al de huisgenooten waren er bij tegenwoordig, zelfs de oude Rosa.

„Zij is nog altijd dezelfde," fluisterde deze op den avond voor de bruiloft tot Kathe; „nog even vreemd en, pas eens op, kind, morgen laat zij de vergulde koets uit het wagenhuis halen. — Nu, uw vader heeft het aan haar verdiend, dat zij u zoo liefheeft en voor uw bruiloft zorgt; hij heeft haar behandeld, toen zij zoo zwaarmoedig was, al die jaren lang."

Neen, zij reed niet in de vergulde koets; maar voor het laatst droeg tante haar kleed van violetkleurig brocaat, het haar in poffen en de sjaal om haar taille. Zij zag er voornaam en deftig uit en aan tafel tikte zij manhaftig tegen haar glas en dronk op het welzijn van het jonge paar.

„Weest oprecht jegens elkander; speelt geen verstoppertje, noch uit trots, noch uit edelmoedigheid; altijd waarheid! Dat zij uw leus," eindigde zij.

Het volgende Kerstfeest vond haar niet meer, de wonderlijke oude peettante. Sneeuwvlokken dekten haar graf naast de dorpskerk en vielen op den groenen krans, dien de hand eener oude vrouw juist op het vlekkeloos wit had nedergelegd, als een groet van twee jonge, dankbare harten.

Ook den minder voor idealen vatbaren lezer zal dit werk door zijn rijkdom van afwisselende tooneelen behagen." Nederland.

„Als we in de détails van het aangekondigde boek wilden treden, dan zouden we te wijdloopig worden, maar genoeg hebben wij ervan gezegd, om het ter lezing dringend aan te bevelen." Tijdspiegel.

„Het is een van de schoonste, meest verheffende boeken, die ik in den laatsten tijd heb gelezen.

Mijn geloof in goddelijke en menschelijke trouw werd er door versterkt, en het kan niet anders of de uiterst boeiende roman zal een weldadigen invloed oefenen op veler hart en leven."

De Hervorming. M. J. Mees.

Fayr Madoc, DOKTER TRIAMOND. 2 dln. gr. 8vo. *f* 5,20.

„Met veel genoegen maakten we kennis met dezen *eigenaardigen*, *pittigen* en *vernuftigen* roman van den ons tot nog toe onbekenden schrijver. Wat losse, prettige wijze van vertellen, wat handige, geestige dialoog, wat kostelijke typen van verschillende oppervlakkige, maar ook hoogstrevende en ernstige karakters!

„S. voert ons met zijn held, Dr. Triamond, binnen in een vriendenkring van beschaafde menschen, waar in gemoedelijken woordenstrijd, de zonderlingste en verhevenste denkbeelden elkander kruisen als vuurpijlen.... De intrige van dezen roman is stout opgevat in verband met eene diep tragische gebeurtenis van vóór een driekwart eeuw.

„Directeuren van leesgezelschappen en leesbibliotheeken vinden hier van hunne gading." Tijdspiegel.

Mark Twain's ONTMOETINGEN OP EEN VOETREIS. Naar het Engelsch door **H. T. Chappuis.** Tweede uitgaaf van Door Stad en Land. In één deel in geïllustreerd omslag *f* 2,60. Gebonden in prachtband *f* 3,25.

„Een werk, dat niet alleen ontzettend veel genot verschaft, maar ook in hooge mate letterkundige verdienste bezit."

Athenaeum.

„Zonder twijfel het beste werk van Mark Twain."

Vaderland.

George Eliot, ADAM BEDE. **4de** druk, met 3 staalplaten naar teekeningen van **Jozef Israëls.** 3 dln. *f* 2,70. Compleet gebonden in stempelband *f* 3,25.

„Ik houd Adam Bede voor een onsterfelijk boek; een der werken waarnaar het volgend geslacht de tweede helft der 19e eeuw beoordeelen zal." Cd. Busken Huet, Litt. Fant. dl. 21.

George Taylor, CLYTIA. Historische Roman uit de 16e eeuw, uit het Hoogduitsch door **J. Van Loenen Martinet.** Twee deelen, post 8vo. *f* 4,50. Geb. in twee prachtbanden *f* 5,80.

Josephine Bouberg Wilson—Giese, IN HET STRIJDPERK. In gr. 8vo. *f* 2,60.

Josephine Bouberg Wilson—Giese, DE KRING DER VAN DUIJVESTEINS. 2 deelen in gr. 8vo. *f* 5,80.

Mr. H. Viotta, RICHARD WAGNER, Zijn leven en zijne werken geschetst. Met portret. *f* 2,50. Geb. *f* 2,90.

. . . . „Ook hier te lande is de stroom van belangstellenden in Wagners werken steeds wassende en verschijnt daarom een werkje gelijk dat van Mr. Viotta op het juiste oogenblik. De lezing daarvan zij een ieder, die met zijn tijd wil medegaan, ten zeerste aanbevolen." Nederl. Spectator.

„De heer Viotta heeft in het bestek van 248 bladzijden, van het veelbewogen leven van zijn held, als van den inhoud zijner groote dramatische werken en van zijne voornaamste geschriften een *heldere, boeiende en nagenoeg volledige* schets gegeven. Wij rekenen hem dat als een niet geringe verdienste toe." De Gids.

P. H. Van Moerkerken, Keur uit **Vondels Lyrische en Dramatische Poëzie**, met een Levensschets naar Brandts Leven van Vondel. 350 blz. Prijs *f* 1,90. Gebonden in stempelband *f* 2,40.

„Een *niet dure* en *uitstekende* manier om met onzen grooten Vondel kennis te maken, — zoo zou men de aanschaffing en kennismaking met bovengenoemde bloemlezing kunnen noemen.

„De heer Van Moerkerken heeft hier met de grootste zorg uit den rijken voorraad eene keuze gedaan. De noten in de bloemlezing van den heer V. M. zijn niet vele; zij bepalen zich tot die soort van ophelderingen, die de beteekenis van den zin duidelijk trachten te maken en bereiken dat doel zoo goed als overal. In de groepeering der gekozen lyrische en dramatische fragmenten is eene methode gevolgd, die het overzicht zeer gemakkelijk maakt. Ook in de eerste 47 bladzijden, die Vondels Leven naar Brandt vertellen, is een systematische gang op te merken en eene wijze van behandeling, die in een handboek te prijzen is, omdat zij het overzicht gemakkelijk maakt.

„Wat papier en druk betreft, kan dit werkje inderdaad de hoogste eischen bevredigen." Schoolblad.

„Thans geeft de heer Van Moerkerken eene Bloemlezing, die inderdaad eene belangrijke verbetering van zijn eerste werk mag heeten. . . Deze Keur verdient eene plaats in de bibliotheek van ieder Nederlander." T. H. De Beer.

P. H. Van Moerkerken, Keur uit Hooft en Huygens met Levensschets en aanteekeningen. 364 blz. Prijs *f* 1,90. Geb. in stempelband *f* 2,40.

„Deze uitgaaf bevat eene levensschets van Hooft, ook eene van Huygens, waarin vooral hun arbeid op letterkundig gebied duidelijk wordt besproken. Na de levensschets van Hooft geeft de Keur eene reeks: Uit de gedichten van Hooft vóór de reis naar Frankrijk en Italië; uit die vóór zijn eerste huwelijk, tijdens zijn eerste huwelijk, tusschen zijn eerste en tweede huwelijk en tijdens zijn tweede huwelijk.

„Ze zijn dus naar tijdorde geschikt.

„Op de levensschets van Huygens krijgt men Batava Tempe, 't Costelick Mal, Gedwongen Onschuld, Uit de „Charakteres", de „Stemmen eeniger Steden ende Dorpen van Holland", ScheepsPraet en nog onderscheidene meer.

„De aanteekeningen zijn in grooten getale, zoodat de lezer zelden verlegen staat over de beteekenis van woorden en de strekking der gedichten.

„Gerust mag dit werk dan ook aanbevolen worden. Degenen, wien het te doen is om met Hooft en Huygens meer dan oppervlakkig kennis te maken en den tijd missen om alles van hen te lezen, kunnen gerust zich het werk van den heer Van Moerkerken aanschaffen. Zij zullen bij een nauwgezet en ordelijk gebruik geen vreemdeling blijven van hetgeen deze twee uitmuntends op letterkundig gebied gegeven hebben. De uitvoering is net; de prijs uiterst matig."

Wekker.

„Hooft en Huygens verschaften aan den heer P. H. Van Moerkerken de stof voor eene „Keur uit beider werken", met levensschets en aanteekeningen vermeerderd. Naast de flinke „Keur uit Vondels lyrische en dramatische Poëzie", nog niet zoo lang geleden hier aangekondigd, verdient dit werk, met veel vlijt en tact samengesteld, ruimschoots ingang te vinden. Is Hooft vertegenwoordigd door goed gekozen poëzie en wat zijn proza betreft door eenige brieven en fragmenten uit zijn „Historiën", van Huygens ontmoeten we uittreksels uit „'t Costelick Mal", „Oogentroost", „'t Voorhout", „De Zee-straet", proeven uit de Sneldichten, enz. Goed en goedkoop mag van dit boek getuigd worden, met den meesten nadruk." De Leeswijzer.

„Dergelijke bloemlezingen moeten zeer op prijs gesteld worden. De heer V. M. gaat uit van het zeer navolgenswaardig beginsel: liever twee of drie dichters goed bestudeerd, dan van een vijftigtal de namen, de titels hunner werken, hoogstens een paar versregels van ieder hunner in het geheugen geprent. . . . Ook de keuze van den heer V. M. is met zorg geschied."

Tijdspiegel. Dr. D. C. Nijhoff.

„De heer Van Moerkerken heeft o.i. de ware manier om iemand er toe te brengen, een dichter te kennen. Dat toonde hij door zijn Keur uit Vondel, hij toont het weer door zijne pas verschenen bloemlezing uit Hooft en Huygens . . . We wenschen dit boek in veler handen."

T. H. De Beer.

Elisabeth Klee, PAULA'S LEVENSLENTE. Uit het Hoogduitsch door Mevrouw **Teding Van Berkhout—Chappuis. 2de** druk. Met 4 illustr. In post 8vo *f* 1,80; geb. in prachtband verg. op sneê *f* 2,40

„Dit boek wordt bij ons publiek geïntroduceerd met een aanbevelend woord van Georg Ebers, aan *Ueber Land und Meer* ontleend. De beroemde schrijver beveelt het vooral aan als lectuur voor aankomende meisjes, maar wij gelooven dat het ook door ouderen met genoegen zal worden gelezen.

„In een fraai bandje gebonden, goed gedrukt en verguld op sneê, beveelt dit boek zich als geschenk zeer aan."

Huisvrouw.

„Paula's Levenslente is een uitstekende lectuur voor jonge dames, zonder hiermede bij uitsluiting aan één leeftijd te denken.

De prachtband verdient in alle opzichten zijn naam, en de prijs is waarlijk niet te hoog." Kerkel. Courant.

WILHELMINA HEIMBURG

LIESJE VAN DEN LOMPENMOLEN — UIT HET LEVEN MIJNER OUDE VRIENDIN — HET KLOOSTER WENDHUSEN — WOUDBLOEMEN — HAAR EENIGE BROEDER — EEN ARM MEISJE — VOORHEEN.

7 dln., post 8^{0}, **2de** druk, à *f* 1,50, geb. *f* 2,00 per deel.

Afzonderlijk id. id. à *f* 1,75, geb. *f* 2,25 per deel.

„Heimburg is allengs een der geliefkoosde schrijfsters geworden, zoowel in Duitschland als bij ons. Zij weet de poëzie des levens te vinden, zonder de waarschijnlijkheid geweld aan te doen, bezit in hooge mate de gave van vertellen en weet alles duidelijk en aanschouwelijk voor te stellen." Portefeuille.

„Wilhelmina Heimburg is eene der liefelijkste schrijfsters van onzen tijd, en de wijze, waarop zij het vrouwenkarakter weet te schilderen, geeft een bijzondere waarde aan hare verhalen." Kerkel. Courant.

„In zulke boeken ligt opvoedende kracht en eene bron van degelijk genot." Tijdspiegel.

